TITI LIVII

PATAVINI

OPERA OMNIA

TITI
LIVII
PATAVINI
OPERA QVAE EXSTANT OMNIA

EX RECENSIONE

G. ALEX. RVPERTI

CVM SVPPLEMENTIS

FREINSHEMII

TOMVS DECIMVS QVARTVS.

AVGVSTAE TAVRINORVM
EX TYPIS IOSEPHI POMBA
ANNO MDCCCXXVI.

TABVLAE
HISTORICAE

TABVLAE
HISTORICAE

AD

CATONIANAS RATIONES CONFECTAE

REGES ROMANORVM

Ab V. C. 1. A. C. 751. Olymp. 7. 2. *Romulus.*

A. C. 753, et Olymp. 6, 4, ex Varronis rationibus. A. C. 752 Micha et Archontes decennales Athen. 746-722 Nabonassar et Hiskias. 741-721 bellum Messenium I. 737 Midas Gordii filius. 721 Hoseas et regni Israël. finis, Samaria a Salmanassare expugnata. 719 Candaulem Myrsilum interficit Gyges auctor gentis Mermnadum in Lydia, cui 680 Ardyes II. successit. 741 Rhegium conditum, et 739 Naxus, 732 Syracusae, Corcyra, Hybla; 730 Leontini, 729 Catana, 718 Sybaris,

V. C. 38. A. C. 714. Olymp. 16, 3. *Interregnum.*

V. C. 39. A. C. 713. Olymp. 16, 3. *Numa Pompilius.*

A. C. 712 Sanherib. 706 Sardanapal et Arbaces. 703 Deioces. 700 Manasse et Zephania. 694 Glaucus Chius primus ferri glutinator. 686 Archilochus Parius carminis iambici inventor. 682-668 bellum Messenium II, et Tyrteus. Rhoecus et Theodorus primi plastae et statuarii? 681 sq. Archontes annui Athen. 680-631 Ardyes II. 678 sq. Esarhaddon. 671 sq.

Psammetichus. 708 condita Croton, 705 Tarentum, 686 Gela, 682 Locri.

V. C. 82. A. C. 670. Olymp. 27, 3. *Tullus Hostilius.*

A. C. 663 condita Zancle, seu Messana, et 657 Byzantium. 662 Zaleucus, Charondas? Arion Methymnaeus. 658-628 Cypselus, Corinthiorum tyrannide potitus fugatis Demarato aliisque Bacchiadis. 650 Phraortes, Alcman, Lesches. 646 Pisander. 643 Iosias. 642 Terpander poëta, qui lyram septichordam seu barbiton fecit. 640-560 septem sapientes Solon, Pittacus, Bias, Cleobulus, Thales, Periander, Chilon.

V. C. 114. A. C. 638. Olymp. 35, 3. *Ancus Martius.*

A. C. 638-558 Solon. 634 Scythae in Media. 631-619 Sadyattes. 630 sq. Battus Cyrenes conditor et Battiadae. 629-554 Stesichorus. 628 sq. Cyaxares I; Periander, Cypselo patri succedens; Ieremias et Obadia. 623 sq. Dracon et Nabopalasar. 619-562 Alyattes II. 61[illegible] Necho.

V. C. 138. A. C. 614. Olymp. 41, 3. *L. Tarquinius Priscus.*

A. C. 614 sq. Nebucadnezar II. 610-542 Anaximander. 608 aut 560 sq. Xenophanes. 606 Pittacus, Alcaeus, Sappho, Erinna. 600-530 (al. 588-518) exsilium Babyl. expugnatis a Nebucadnezare Hierosol. et regno Iud. deleto; Daniel, Ezechiel. 598 Cylon et Megacles. 598-530 Pherecydes Syrius, Pythagorae magister et primus Graecorum scriptor prosaicus cum Cadmo Milesio et Acusilao Argivo. 598 condita Camarina, 597 Massilia, 580 Agrigentum. 594 Toxaris et Anacharsis; Zamolxis Geta? 593 Epimenides Cretensis Cylonium scelus expiat Athenis. 592 Solon Archon leges fert. 590-505 Pythagoras. 588-553

Astyages. Galli in Italiam transeunt. 584 sq. Xenophanes. 580 Dipoenus et Scyllis primi sculptores. 578 sq. prima Athenis comoedia a Susarione et Dolone Icariensibus acta.

V. C. 176. A. C. 576. Olymp. 51, 1. *Servius Tullius.*

A. C. 572 Aesopus. 570 Amasis. 569 Mimnermus. 562-548 Croesus et Phalaris. 560-528 Pisistratus. 560-475 Anacreon. 555-466 Simonides. 553-530 Cyrus. 550 Anaximenes et Cleostratus. 545 Theognis et Cadmus Milesius. 542 Xenophanes. 540 Hipponax poëta; Bupalus et Anthermus sculptores. 539 Thespis primus Athenis tragoediam docuit Alcestin. 535 Phocylides.

V. C. 220. A. C. 532. Olymp. 62, 1. *L. Tarquinius Superbus.*

A. C. 532-522 Polycrates Samiorum tyrannus. 530-521 Cambyses; Milon Crotoniates. 528-510 Hipparchus et Hippias filii Pisistrati. 526 Psammenitus; et condita Dicaearchia, seu Puteoli. 525-456 Aeschylus-Pratinas, Choerilus. 521-486 Darius I. 521-435 Pindarus-Corinna; Haggei; Zacharias. 516 sq. Ageladas, sculptor. 510 Zoroaster Phrynichus; Isagoras et Clisthenes, anctor novae formae reip. Athen. libertatis ejecto Hippia restitutae et ostracismi. 509 Sybaris a Crotoniatis diruta. 508 Parmenides et Heraclitus.

CONSVLES ROMANORVM

V. C. 245. A. C. 507. Olymp. 68. 2. (Liv, II, 1. Dionys. V, 1.)

L. Iunius Brutus, L. Tarquinius Collatinus, P. Valerius Publicola, Sp. Lucretius Tricipitinus, M. Horatius Pulvillus. Foedus I. inter Romanos et Poenos ictum.

V. C. 246. A. C. 506. Olymp. 68, 5. (Liv. II, 8. Dionys. V, 20.)

P. Valerius Publicola II, T. Lucretius Tricipitinus. Porsena, Horatius Cocles, Mucius Scaevola, Cloelia. Scylax.

V. C. 247. A. C. 505. Olymp. 68, 4. (Liv. II, 15. Dionys. V, 21.)

P. Valerius Publicola III, M. Horatius Pulvillus II. Mors Pythagorae. A. C. 505-477 Amyntas I.

V. C. 248. A. C. 504. Olymp. 69, 1. (Dionys. V, 35.)

Sp. Lartius Flavus, T. Herminius Aquilinus.

V. C. 249. A. C. 503. Olymp. 69, 2. (Liv. II, 16. Dionys. V. 36.)

M. Valerius, P. Postumius Tubertus. Bellum Sabinum.

V. C. 250. A. C. 502. Olymp. 69, 3. (Liv. II, 16. Dionys. V, 39.)

P. Valerius Publicola IV, T. Lucretius Tricipitinus II. Attus Clausus seu Ap. Claudius.

V. C. 251. A. C. 501. Olymp. 69. 4. (Liv. II, 16. Dionys. V, 43.)

P. Postumius Tubertus II, Agrippa Menenius Lanatus. Mors Valerii, et bellum cum Auruncis, Ionicumque cum Persis.

V. C. 252. A. C. 500. Olymp. 70, 1. (Liv. II. 17. Dionys. V, 48.)

Opiter Virginius Tricostus, Sp. Cassius Viscellinus. Pometia diruitur. A. C. 500-428 Anaxagoras; Zeno Eleates; Hanno (al. 570 et 1000.)

V. C. 253. A. C. 499. Olymp. 70, 2. (Liv. II, 18. Dionys, V, 49.)

Postumus Cominius Auruncus, *T. Lartius Flavus.* T. Lartius primus dictator et Sp. Cassius mag. equitum.

V. C. 254. A. C. 498. Olymp. 70, 3. (Liv. II, 19. Dionys. V, 51.)

Ser. Sulpicius Camerinus, M'. Tullius Longus. A. C. 498-406 Sophocles.

V. C. 255. A. C. 497. Olymp. 70, 4. (Liv. II, 19. Dionys. V, 59.)

T. Aebutius Elva, *C. Vetusius Geminus.* Pugna cum Latinis ad Regillum lacum. Confucius.

V. C. 256. A. C. 496. Olymp. 71, 1. (Liv. II, 21. Dionys. V, 70.)

Q. Claelius Siculus, *T. Lartius Flavus II.*

V. C. 257. A. C. 495. Olymp. 71, 2. (Liv. II, 21. Dionys. VI, 1.)

A. Sempronius Atratinus, *M. Minucius Augurinus.* Saturnalia instituta. Aristomedon, Chionides, Diyllus, Amyclaeus, Stomius, Somis et Critias statuarii.

V. C. 258. A. C. 494. Olymp. 71. 3. (Liv. II, 21. Dionys. VI, 2.)

A. Postumius Albus Regillensis, *T. Virginius Tricostus.* Ocellus Lucanus? Theano? Phrynichus.

V. C. 259. A. C. 493. Olymp. 71, 4. (Liv. II, 21. Dionys. VI, 20.)

Ap. Claudius Sabinus Regillensis, *P. Servilius Priscus.* Mors Tarquinii, et seditiones plebis ob aes alienum.

V. C. 260. A. C. 492. Olymp. 72, 1 (Liv II, 28. Dionys. VI, 31.)

A. Virginius Tricostus Coelimontanus, *T. Vetusius Geminus Cicurinus*. Secessio plebis in Sacrum montem, et primi tribuni plebis. Hellanicus. A. C. 492-472 Anaxilaus Rheginorum tyrannus.

V. C. 261. A. C. 491. Olymp. 72, 2. (Liv. II, 33. Dionys. VI, 43.)

Sp. Cassius Viscellinus II, *Postumus Cominius Auruncus II*. C. Marcii virtus et mors Menenii. Damophilus et Gorgasus plastae et pictores Cereris aedem Romae ad Circum max. exornant.

V. C. 262. A. C. 490. Olymp. 72, 3. (Liv. II, 34. Dionys. VII, 2, 59.)

T. Geganius Macerinus, *P. Minucius Augurinus*. Comitia tributa; et clades Darii I in pugna Marathonia.

V. C. 263. A. C. 489. Olymp. 72, 4. (Liv. II, 34. Dionys. VII, 19.)

M. Minucius Augurinus II, *A. Sempronius Atratinus II*. C. Marcius Coriolanus. Mors Miltiadis.

V. C. 264. A. C. 488. Olymp. 73, 1. (Dionys. VII, 63.)

Q. Sulpicius Camerinus, *Sp. Lartius Flavus II*. Empedocles.

V. C. 265. A. C. 487. Olymp. 73, 2. (Dionys. VIII, 1.) *C. Iulius Iulus*, *P. Pinarius Rufus Mamertinus*.

V. C. 266. A. C. 486. Olymp. 73, 3. (Liv. II, 39. Dionys. VIII, 16.)

Sp. Nautius Rutilius, *Sex. Furius Fusus*. A. C. 486-474 Xerxes I. Epicharmus.

V. C. 267. A. C. 485. Olymp. 73. 4. (Liv. II, 40. Dionys. VIII, 73.)

T. Sicinius Sabinus, *C. Aquillius Tuscus.*

V. C. 268. A. C. 484. Olymp. 74, 1. (Liv. II, 41. Dionys. VIII, 79.)

Sp. Cassius Viscellinus III, Proculus Virginius Tricostus Rutilus. Prima lex agraria. Polycletus Sicyonius, Myron et Pythagoras Rheginus statuarii. A. C. 484-432 Herodotus.

V. C. 269. A. C. 483. Olymp. 74, 2. (Liv. II, 41. Dionys. VIII, 79.)

Ser. Cornelius Maluginensis Cossus, *Q. Fabius Vibulanus.* Sp. Cassius damnatur.

V. C. 270. A. C. 482. Olymp. 74, 3. (Liv. II, 42. Dionys. VIII, 96.)

L. Aemilius Mamercinus, *K. Fabius Vibulanus.* A. C. 482-477 Gelon tyrannus Syracus.

V. C. 271. A. C. 481. Olymp. 74, 4. (Liv. II, 42. Dionys. VIII, 100.)

M. Fabius Vibulanus, *L. Valerius Publicola Potitus.* A. C. 481-393 Veiens bellum.

V. C. 272. A. C. 480. Olymp. 75, 1. (Liv. II, 43. Dionys. VIII, 105.)

Q. Fabius Vibulanus II, *C. Iulius Iulus II.* Xerxes I victus ad Thermopylas, Artemisium et Salamin. Hegias et Onatas statuarius. A. C. 480 sq. Artabazes rex Ponti. 480-430 anni L florentium Graeciae rerum. 480-406 Euripides. 480-410 Antiphon.

V. C. 273. A. C. 479. Olymp. 75, 2. (Liv. II, 43. Dionys. IX, 1.)

K. Fabius Vibulanus II, Sp. Furius Fusus. Mardonius ad Plataeas a Pausania et Aristide victus, classisque Persarum eodem die ad Mycalen.

V. C. 274. A. C. 478. Olymp. 75, 3. (Liv. II, 43. Dionys. IX, 5.)

M. Fabius Vibulanus II, Cn. Manlius Cincinnatus.

V. C. 275. A. C. 477. Olymp. 75, 4. (Liv. II, 48. Dionys. IX, 14.)

K. Fabius Vibulanus III, T. Virginius Tricostus Rutilus. A. C. 477-434 Alexander I.

V. C. 276. A. C. 476. Olymp. 76, 1. (Liv. II, 49. Dionys. IX, 19.)

L. Aemilius Mamercinus II, C. Servilius Structus Ahala, C. Cornelius Lentulus Esquilinus. Fabii CCCVI pereunt. A. C. 476-425 Hiero I.

V. C. 277. A. C. 475. Olymp. 76, 2. (Liv. II, 51. Dionys. IX, 23.)

C. Horatius Pulvillus, T. Menenius Lanatus.

V. C. 278. A. C. 474. Olymp. 76, 3. (Liv. II, 51. Dionys. IX, 31.)

A. Virginius Tricostus Rutilus, Sp. Servilius Structus. A. C. 474-424 Artaxerxes I Longimanus, Phidias, Mys.

V. C. 279. A. C. 473. Olymp. 76, 4. (Liv. II, 52.)

C. Nautius Rutilus, P. Valerius Publicola.

V. C. 280. A. C. 472. Olymp. 77, 1. (Liv. II, 54. Dionys. IX, 44.)

L. Furius Medullinus Fusus, *A. Manlius Vulso.* Hiero Etruscos, Cumanorum hostes, vincit.

V. C. 281. A. C. 471. Olymp. 77, 2. (Liv. II, 54. Dionys. IX, 45.)

L. Aemilius Mamercinus III, *Vopiscus Iulius Iulus* aut *Opiter Virginius.*

V. C. 282. A. C. 470. Olymp. 77, 3. (Liv. II, 56. Dionys. IX, 48.)

L. Pinarius Rufus Mamercinus, *P. Furius Fusus.* Lex a Volerone Publilio lata; plebeii magistratus fiunt comitiis tributis. A. C. 470-460 bellum Messenium III. 470-400 Socrates. 470-361 Democritus. 470-390 Thucydides. 470-449 Cimon floret. 470-430 Pericles.

V. C. 283. A. C. 469. Olymp. 77, 4. (Liv. II, 56. Dionys. IX, 53.)

Ap. Claudius Sabinus Regillensis, *T. Quintius Barbatus Capitolinus.*

V. C. 284. A. C. 468. Olymp. 78, 1. (Liv. II, 61. Dionys. IX, 61.)

L. Valerius Publicola Potitus II, *T. Aemilius Mamercinus.*

V. C. 285. A. C. 467. Olymp. 78, 2. (Liv. II, 63. Dionys. IX, 68.)

T. Numicius Priscus, *A. Virginius Tricostus Coelimontanus.* Mors Aristidis. A. C. 467-394. Andocides.

V. C. 286. A. C. 466. Olymp. 78, 3. (Liv. II, 64. Dionys. IX, 70.)

T. Quintius Barbatus Capitol. II, Q. Servilius Priscus. Mors Themistoclis.

V. C. 287. A. C. 465. Olymp. 78, 4. (Liv. III, 1. Dionys. IX, 74.)

Ti. Aemilius Mamercinus II, Q. Fabius Vibulanus.

V. C. 288. A. C. 464. Olymp. 79, 1. (Liv. III, 2. Dionys. IX, 75.)

Sp. Postumius Albus Regill., Q. Servilius Priscus II. Thrasybulus tyrannus Syracusis eiicitur.

V. C. 289. A. C. 463. Olymp. 79, 2. (Liv. III, 2. Dionys. IX, 77.)

Q. Fabius Vibul. II, T. Quintius Barbatus Capit. III.

V. C. 290. A. C. 462. Olymp. 79, 3. (Liv. III, 4. Dionys. IX, 79.)

A. Postumius Albus Regill., Sp. Furius Medull. Fusus.

V. C. 291. A. C. 461. Olymp. 79, 4. (Liv. III, 6. Dionys. IX, 84.)

L. Aebutius Elva, P. Servilius Priscus.

V. C. 292. A. C. 460. Olymp. 80, 1. (Liv. III, 8. Dionys. IX, 86.)

L. Lucretius Tricipitinus, T. Veturius Geminus Cicurinus. A. C. 460-356 Hippocrates. 460-388 Aristophanes?

V. C. 293. A. C. 459. Olymp. 80, 2. (Liv. III, 10. Dionys. X, 1.)

P. Volumnius Amintinus Gallus, Ser. Sulpicius Camerinus.

V. C. 294. A. C. 458. Olymp. 80, 3. (Liv. III, 15, 19. Dionys. X, 19.)

C. Claudius Sabinus Regill., P. Valerius Public. II, et *L. Quintius Cincinnatus.* A. C. 458-378 Lysias.

V. C. 295. A. C. 457. Olymp. 80, 4. (Liv. III, 22. Dionys. X, 23.)

Q. Fabius Vibulanus III, L. Cornelius Maluginensis Cossus. Esra.

V. C. 296. A. C. 456. Olymp. 81, 1. (Liv. III, 25, 29. Dionys. X, 26.)

L. Minucius Augurinus, C. Nautius Rutilus, Q. Fabius Vibulanus.

V. C. 297. A. C. 455. Olymp. 81, 2. (Liv. III, 30. Dionys. X, 31.)

*Q. Minucius Augurinus**, *C. Horatius Pulvillus II.* Decem tribuni plebis. Ion. Melanippides. Ocellus Lucanus?

V. C. 298. A. C. 454. Olymp. 81, 3. (Liv. III, 31. Dionys. X, 37.)

M. Valerius Maximus, Sp. Virginius Tricostus Caelimont.

V. C. 299. A. C. 453. Olymp. 81, 4, (Liv. III, 31. Dionys. X, 39.)

T. Romilius Rocus Vaticanus, C. Veturius Cicurinus.

V. C. 300. A. C. 452. Olymp. 82, 1. (Liv. III, 31, 65. Dionys. X, 55.)

Sp. Tarpeius Montanus Capitol., *A. Aterius Fontinalis.* Leges Graecorum arcessuntur. Cratinus et Plato poëtae; Euclides; Phaedon; Menedemus.

V. C. 301. A. C. 451. Olymp. 82, 2. (Liv. III, 32. Dionys. X, 60.)

Sex. Quintilius Varus, *P. Curiatius Tergeminus*, *Sp. Furius Fusus.*

V. C. 302. A. C. 450. Olymp. 82, 3. (Liv. III, 32, 33. Dionys. X, 64.)

C. Menenius Lanatus, *P. Sestius Capitol.* Bacchylides. Praxilla poëtria. Aristippus. Antisthenes. Cebes. Aeschines philos. A. C. 450-360 Xenophon.

V. C. 303. A. C. 449. Olymp. 82, 4. (Liv. III, 33. Dionys. X, 66.)

Decemviri consulari potestate. Leges X tabularum. Pax a Cimone cum victis Persis composita, qua Graeci in Asia min. ab horum potestate liberantur.

V. C. 304. A. C. 448. Olymp. 83, 1. (Liv. III, 35. Dionys. X, 67.)

Decemviri consul. pot. Leges XII tabularum. Panaenus Phidiae frater.

V. C. 305. A. C. 447. Olymp. 83, 2 (Liv. III, 38, 55, 70. Dionys XI, 50.)

Decemviri cons. post. et Consules *L. Valerius Publicola Potitus*, *M. Horatius Barbatus.* Leges Valeriae Horatiae. Ap. Claudius, L. Icilius, L. Virginius, Virginia. Secessio plebis in Aventinum et Sacrum montem.

V. C. 306. A. C. 446. Olymp. 83, 3. (Liv. III, 65. Dionys. XI, 56.)

Lar Herminius Aquilinus, *T. Virginius Tricostus Coelimontanus.* Melissus Samius philos.

V. C. 307. A. C. 445. Olymp. 83, 4. (Liv. III, 65. Dionys. XI, 56.)

M. Geganius Macerinus, *C. Iulius Iulus.* Nehemia.

V. C. 308. A. C. 444. Olymp. 84, 1. (Liv. III, 66.)

T. Quintius Barbatus Capitol. IV, *Agrippa Furius Fusus.*

V. C. 309. A. C. 443. Olymp. 84, 2. (Liv. IV, 1. Dionys. XI, 57.)

M. Genucius Augurinus, *C. Curtius Philo.* Lex a C. Canuleio de connubio Patrum et plebis lata, et a IX tribunis pl. de communicando cum plebe consulatu.

V. C. 310. A. C. 442. Olymp. 84, 3. (Liv. IV, 7. Dionys. XI, 66.)

Tribuni militum consulari potestate *A. Sempronius Atratinus*, *L. Atilius Longus*, *T. Caecilius Siculus*, et Consules *L. Papirius Mugillanus*, *L. Sempronius Atratinus.*

V. C. 311. A. C. 441. Olymp. 84, 4. (Liv. IV, 8. Dionys. XI, 67.)

M. Geganius Macerinus II, *T. Quintius Barbatus Capitol. V.* Prioris anni consules primi Censores.

V. C. 312. A. C. 440. Olymp. 85, 1. (Liv. IV, 11.)

M. Fabius Vibulanus, *Postumus Aebutius Elva Cornicen.*

V. C. 313. A. C. 439. Olymp. 85, 2. (Liv. IV, 12.)
C. Furius Pacilus, M. Papirius Crassus.

V. C. 314. A. C. 438. Olymp. 85, 3. (Liv. IV, 12.)
Proculus Geganius Macerinus, M. Menenius Lanatus. Eupolis. Phrynichus?

V. C. 315. A. C. 437. Olymp. 85, 4. (Liv. IV, 13.)
T. Quintius Barbatus Capitol. VI, Agrippa Menenius Lanatus. L. Minucius praefectus annonae, et Sp. Maelii largitiones suspectae ac poena.

V. C. 316. A. C. 436. Olymp. 86, 1. (Liv. IV, 16.)
III Tribuni mil. cons. pot. Malachia.

V. C. 317. A. C. 435. Olymp. 86. 2. (Liv. IV, 17.)
M. Geganius Macerinus III, L. Sergius Fidenas. Mam. Aemilius Dict. et L. Quintius Cincinnatus mag. equitum. Bellum adversus Fidenates et Veientes, quorum rex Lars Tolumnius legatos Rom. trucidari iusserat. A. Cornelius Cossus eo interfecto secunda fert spolia opima.

V. C. 318. A. C. 434. Olymp. 86, 3. (Liv. IV, 21.)
M. Cornelius Maluginensis, L. Papirius Crassus. A. C. 434-336 Isocrates. 434-413 Perdiccas II.

V. C. 310. A. C. 433. Olymp. 86, 4. (Liv. IV, 21.)
C. Iulius Iulus II, L. Virginius Tricostus.

V. C. 320. A. C. 432. Olymp. 87, 1. (Liv. IV, 23.)
C. Iulius Iulus III, L. Virginius Tricostus II. Mam. Aemilius dictator censuram facit annuam et semestrem.

V. C. 321. A. C. 431. Olymp. 87, 2. (Liv. IV, 25.)
III Tribuni mil. cons. pot. A. C. 431-404 bellum Peloponnesium.

V. C. 322. A. C. 430. Olymp. 87, 3. (Liv. IV, 25.)
III Tribuni mil. cons. pot. Meton astron. et Philonidas poëta.

V. C. 323. A. C. 429. Olymp. 87, 4. (Liv. IV, 26.)
T. Quintius Pennus Cincinnatus, C. Iulius Mento. A. Postumius Tubertus Dict. (qui filium securi percussisse dicitur) et L. Iulius mag. equitum. Bellum cum Aequis et Volscis. Egestanis in Sicilia Poeni auxilia mittunt adversus Selinuntios. A. C. 429-348 Plato. 429-357 Isaeus.

V. C. 324. A. C. 428. Olymp. 88, 1. (Liv. IV, 30.)
L. Papirius Crassus, L. Iulius Iulus. Polygnotus Thasius et Micon pictores.

V. C. 325. A. C. 427. Olymp. 88, 2. (Liv. IV, 30.)
L. Sergius Fidenas II, Hostus Lucretius Tricipit.

V. C. 326. A. C. 426. Olymp. 88, 3. (Liv. IV, 30.)
A. Cornelius Cossus, T. Quintius Pennus Cincin. II.

V. C. 327. A. C. 425. Olymp. 88, 4. (Liv. IV, 30.)
C. Servilius Structus Ahala, L. Papirius Mugill. II. Leontini in Sicilia adiuvantur classe Atheniens. adversus Syracusanos.

V. C. 328. A. C. 424. Olymp. 89, 1. (Liv. IV, 31.)
IV Tribuni mil. cons. pot. Gorgias. Antimachus. A. C. 424-403 Darius II Nothus.

V. C. 329. A. C. 423. Olymp. 89, 2. (Liv. IV, 35.)
IV Tribuni mil. cons. pot.

V. C. 330. A. C. 422. Olymp. 89, 3. (Liv. IV, 35.)
IV Trib. mil. c. p. Damophilus et Neseas pictores.

V. C. 331. A. C. 421. Olymp. 89, 4. (Liv. IV, 37.)
C. Sempronius Atratinus, Q. Fabius Vibulanus. Capua ab Samnitibus capta.

V. C. 332. A. C. 420. Olymp. 90, 1. (Liv. IV, 42.)
III Trib. mil. c. p. Aglaophon, Cephissodorus, Phrylus, Evenor pictores; Alcamenes et Agoracritus sculptores.

V. C. 333. A. C. 419. Olymp. 90, 2. (Liv. IV, 43.)
Num. Fabius Vibulanus; T. Quintius Barbatus Capitol. Quatuor Quaestores et promiscue de Patribus ac plebe facti.

V. C. 334. A. C. 418. Olymp. 90, 3. (Liv. IV, 43.)
(Interreges.) Agathon tragicus et comicus poëta.

V. C. 335. A. C. 417. Olymp. 90, 4. (Liv. IV, 44.)
IV Trib. mil. c. p. Cumae a Samnitibus captae.

V. C. 336. A. C. 416. Olymp. 91, 1. (Liv. IV, 44.)
III Tribuni mil. c. p. Alcibiades, Nicias et Lamachus cum Syracusanis bellum gerentes.

V. C. 337. A. C. 415. Olymp. 91, 2. (Liv. IV, 45.)
III Tribuni mil. cons pot.

V. C. 338. A. C. 414. Olymp. 91, 3. (Liv. IV, 47.)
IV Tribuni mil. cons. pot. Bellum Decelicum. A. C. 414-324 Diogenes Sinop.

V. C. 339. A. C. 413. Olymp. 91, 4. (Liv. IV, 47.)
III Tribuni mil. c. p. Protagoras, Diagoras, Hippias et Prodicus Sophistae. A. C. 413-399 Archelaus rex Maced.

V. C. 340. A. C. 412. Olymp. 92, 1. (Liv. IV, 47.)
IV Trib. mil. c. p. Diocles Syracus. leges fert.

V. C. 341. A. C. 411. Olymp. 92, 2. (Liv. IV, 49.)
IV Tribuni mil. cons. pot.

V. C. 342. A. C. 410. Olymp. 92, 3. (Liv. IV, 51.)
A. Cornelius Cossus, L. Furius Medullinus. Manasse. Lycius statuarius. Samaritani in Garizim.

V. C. 343. A. C. 409. Olymp. 92, 4. (Liv. IV, 52.)
Q. Fabius Ambustus, C. Furius Pacilus.

V. C. 344. A. C. 408. Olymp. 93, 1. (Liv. IV, 52.)
M. Papirius Atratinus, C. Nautius Rutilus. A. C. 408-328 Lycurgus orator. Poeni Syracusanis bellum inferunt.

V. C. 345. A. C. 407. Olymp. 93, 2. (Liv. IV, 53.)
M'. Aemilius Mamercinus, C. Valerius Potitus. Theophilus, Philistion et Chaeremon poëtae.

V. C. 346. A. C. 406. Olymp. 93, 3. (Liv. IV, 54.)
Cn. Cornelius Cossus, L. Furius Medullinus II. Primi Quaestores plebeii. Cyrus iunior. Antiphanes et Alexis poëtae.

V. C. 347. A. C. 405. Olymp. 93, 4. (Liv. IV, 56.)
III Tribuni mil. c. p. A. C. 405-368 Dionysius senior. Philistus historicus.

V. C. 348. A. C. 404. Olymp. 94, 1. (Liv. IV, 57.)
IV Tribuni mil. cons. pot. Alcibiades Lysandro et Pharnabazo auctoribus in Phrygia necatur.

V. C. 349. A. C. 403. Olymp. 94, 2. (Liv. IV, 58.)
IV Tribuni mil. cons. pot. Veiens bellum.

V. C. 350. A. C. 402. Olymp. 114, 3. (Liv. IV, 61.)
VI Tribuni mil. cons. pot. A. C. 402-364 Artaxerses II. Mnemon. Mithridates I. Alcidamas orator. Architas et Timaeus philos. Apollodorus Athen. pictor.

V. C. 351. A. C. 401. Olymp. 94, 4. (Liv. IV, 61.)
VI Tribuni mil. cons. pot. Thrasybulus XXX tyrannos Athenis eiicit.

V. C. 352 A. C. 400. Olymp. 95, 1. (Liv. V, 1.)
VIII Tribuni mil. cons. pot. Stipendium militibus datum. A. C. 400-362 Agesilaus successor Agidis fratris. Philoxenus poëta. Dedalus Sicyonius plasta. Naucides, Dinomenes, Canochus, Polycletus Argivus et Patrocles statuarii.

V. C. 353. A. C. 399. Olymp. 95, 2. (Liv. V, 8.)
VI Tribuni mil. c. p. Conon. Ctesias.

V. C. 354. A. C. 398. Olymp. 95, 3. (Liv. V, 10.)
VI Tribuni mil. c. p. Plato Tarentum et Syracusas venit. A. C. 398-389 Orestes rex Maced.

V. C. 355. A. C. 397. Olymp. 95, 4. (Liv. V, 12.)
VI Tribuni mil. c. p. Zeuxis, Parrhasius? Timanthes, Eupompus pictores.

V. C. 356. A. C. 396. Olymp. 96, 1. (Liv. V, 13.)
VI Tribuni mil. c. p. Nicophron et Nicochares

comici poëtae. Lysander in proelio cum Thebanis ad Halyarthum cadit.

V. C. 357. A. C. 395. Olymp. 96, 2. (Liv. V, 14.)
VI Tribuni mil. c. p. Conon Pisandrum Spartanorum ducem ad Cnidum, et Agesilaus Athenienses ad Coroneam vincit.

V. C. 358. A. C. 394. Olymp. 96, 3. (Liv. V, 16.)
VI Tribuni mil. c. p. Bellum Corinthiacum.

V. C. 359. A. C. 393. Olymp. 96, 4. (Liv. V, 18.)
VI Tribuni mil. cons. pot. Camillus Dict. Veios diruit. Iphicrates Spartanos vincit ad Corinthum.

V. C. 360. A. C. 392. Olymp. 97, 1. (Liv. V, 24.)
VI Tribuni mil. c. p. A. C. 392-288 (al. 372-268) Theophrastus.

V. C. 361. A. C. 391. Olymp. 97, 2. (Liv. V, 26.)
VI Tribuni mil. c. p. Falerii Camillo dediti. Philolaus Croton. Pythag. Agesilaus agrum Corinth. vastat.

V. C. 362. A. C. 390. Olymp. 97, 3. (Liv, V, 29.)
L. Lucretius Flavus, Serv. Sulpicius Camerinus. Antimachus Colophonius poëta.

V. C. 363. A. C. 389. Olymp. 97, 4. (Liv. V, 31. Dionys. I, 74.)
L. Valerius Potitus, M. Manlius Capitolinus. A. C. 389-368 Amyntas II.

V. C. 364. A. C. 388. Olymp. 98, 1. (Liv. V, 32.)
VI Tribuni mil. c. p. Camillus exsulat.

V. C. 365. A. C. 387. Olymp. 98, 2. (Liv. V, 36, sq.)
VI Tribuni mil. c. p. Clades Alliensis et Roma a

Gallis capta. M. Furius Camillus Dict. et L. Valerius mag. equitum. Antalcidae pax Graecis Asiaticis libertatem adimit. A. C. 387-358 Chabrias floret.

V. C. 366. A. C. 386. Olymp. 98, 3. (Liv. VI, 1.) (M. Furius Camillus dictaturam continuat.) A. C. 386 sq. bella perpetua Rom. cum Etruscis et Gallis.

V. C. 367. A. C. 385. Olymp. 98, 4. (Liv. VI, 1.) *VI Tribuni mil. c. p.* A. C. 385 sq. Datames.

V. C. 368. A. C. 384. Olymp. 99, 1. (Liv. VI, 4.) *VI Tribuni mil. cons. pot.*

V. C. 369. A. C. 383. Olymp. 99, 2. (Liv. VI, 5.) *VI Tribuni mil cons. pot.*

V. C. 370. A. C. 382. Olymp. 99, 3. (Liv. VI, 6.) *VI Tribuni mil. c. p.* Phoebidas Spartanus Cadmeam capit.

V. C. 371. A. C. 381. Olymp. 99, 4. (Liv. VI, 11.) *VI Tribuni mil. c. p.* A. C. 381-319 Demosthenes. Aeschines orator.

V. C. 372. A. C. 380. Olymp. 100, 1. (Liv. VI, 18.) *VI Tribuni mil. c. p.* M. Manlius de saxo Tarpeio deiicitur. A. C. 380-318 Aristoteles; vid. Gell. XVII, 21.

V. C. 373. A. C. 379. Olymp. 100, 2. (Liv. VI, 21.) *VI Tribuni mil. cons. pot.*

V. C. 374. A. C. 378. Olymp. 100, 3. (Liv. VI, 22.) *VI Tribuni mil. c. p.* Pelopidas Thebanorum exsulum dux Cadmeam recipit, a Spartanis occupatam.

V. C. 375. A. C. 377. Olymp. 100, 4. (Liv. VI, 22.) *VI Tribuni mil. c. p.* A. C. 377 sq. Iphicrates

V. C. 376. A. C. 376. Olymp. 101, 1. (Liv. VI, 27.)
VI Tribuni mil. c. p. Praeneste captum. Quintius Cincinnatus Dict. et A. Sempronius Atratinus mag. equitum. Timotheus Spartanus ad Leucatem vincit.

V. C. 377. A. C. 375. Olymp. 101, 2. (Liv. VI, 30.)
VI Tribuni mil. c. p. Eubulus, Anaxandridas, Philetaerus, Theopompus, Astydamas et Nicostratus poëtae comici.

V. C. 378. A. C. 374. Olymp. 101, 3. (Liv. VI, 31.)
VI Tribuni mil. cons. pot.

V. C. 379. A. C. 373. Olymp. 101, 4. (Liv. VI, 32.)
VI Tribuni mil. c. p. M. Fabius Ambustus generique eius Ser. Sulpicius et C. Licinius Stolo.

V. C. 380-384. A. C. 372-368. Olymp. 102, 1; 103, 1. (Liv. VI, 35.)
L. Sextius Sextinus Lateranus et C. Licinius Calvus Stolo tribuni plebis per quinquennium regnant. A. C. 371 Epaminondas vincit Spartanos ad Leuctra. 370 Eudoxus Cnidius geometer. Scopas Parius sculptor. Polycles, Cephissodotus, Leochares et Hypatodorus statuarii. 368-343 Dionysius iunior. 368 Pelopidas cum Ismenia ab Alexandro Pheraeo, Thessal. tyranno, in vincula coniicitur, et 367 liberatus ab Epaminonda, sed 364 in proelio invectus in tyrannum victor cadit.

V. C. 385. A. C. 367. Olymp. 103, 2. (Liv. VI, 36.)
VI Tribuni mil. cons. pot.

V. C. 386. A. C. 366. Olymp. 103, 3. (Liv. VI, 36.)
VI Tribuni mil. c. p. Epicrates, Anaxilaus, Teodectès poëtae.

V. C. 387. A. C. 365. Olymp. 103, 4. (Liv. VI, 38.)
VI Tribuni mil. c. p. M. Furius Camillus Dict. et L. Aemilius Mamercinus mag. equitum. Deinde P. Manlius Capitolinus Dict. et C. Licinius Calvus Stolo primus mag. equitum e plebe.

V. C. 388. A. C. 364. Olymp. 104, 1. (Liv. VI, 42.)
VI Tribuni mil. cons. pot. A. C. 364 sq. Perdiccas III. Praxiteles et eius filii, Pamphilus et Cephissodorus, aequalesque Bryaxis, Timotheus, Pythis sculptores. Euphranor, Athenion et Nicias pictores.

V. C. 389. A. C. 363. Olymp. 104, 2. (Liv. VI, 42; VII, 1.)
L. Sextius Sextinus Lateranus, L. Aemilius Mamercinus. Primus consul e plebe: primus praetor et aedilis curulis. Ariobarzanes I. Aeneas Tacticus. Epaminondas ad Mantineam victor cadit.

V. C. 390. A. C. 362. Olymp. 104, 3. (Liv. VII, 1.)
L. Genucius Aventinensis, Q. Servilius Ahala. A. C. 362-260 Zeno.

V. C. 391. A. C. 361. Olymp. 104, 4. (Liv. VII, 2.)
C. Sulpicius Peticus, C. Licinius Calvus Stolo. Primi ludi scenici Romae acti. A. C. 361-341 Artaxerxes III, Ochus. 361-292 Dinarchus orator.

V. C. 392. A. C. 360. Olymp. 105, 1. (Liv. VII, 3.)
Cn. Genucius Aventinensis, L. Aemilius Mamercinus II. L. Manlius Imperiosus dictator clavi figendi causa dictus. A. C. 360-336 Philippus Alexandri M. pater.

V. C. 393. A. C. 359. Olymp. 105, 2. (Liv. VII, 4.)
Q. Servilius Ahala II, L. Genucius Aventinensis II.

V. C. 394. A. C. 358. Olymp. 105, 3. (Liv. VII, 9.)

C. Sulpicius Peticus II, C. Licinius Calvus Stolo II. T. Manlii Torquati pietas in patrem Severum et certamen singulare cum Gallo. Chares et Chabrias. Pamphilus Apellis magister. A. C. 358-355 Dion.

V. C. 395. A. C. 357. Olymp. 105, 4 (Liv. VII, 11.)

C. Poetilus Libo Visolus (Balbus), M. Fabius Ambustus. Alexandri Pheraei mors. Theopompus et Ephorus historici.

V. C. 396 A. C. 356. Olymp. 106, 1. (Liv. VII, 12.)

M. Popillius Laenas, Cn. Manlius Capitolinus Imperiosus. Seditio plebis metu belli Tiburtini compressa. Athenienses ducibus Charete, Iphicrate et Timotheo cum sociis bellum gerunt. Alexander M. nascitur, quo die Herostratus templum Dianae Ephes. incendit.

V. C. 397. A. C. 355. Olymp. 106, 2. (Liv. VII, 12.)

C. Fabius Ambustus, C. Plautius Proculus. Tarquiniense bellum. C. Sulpicius Peticus Dict. Gallos vincit. C. Poetelius trib. pl. primam fert legem de ambitu. Bellum Phocense s. sacrum.

V. C. 398. A. C. 354. Olymp. 106, 3. (Liv. VII, 16.)

C. Marcius Rutilus, Cn. Manlius Capit. Imp. II.

V. C. 399. A. C. 353. Olymp. 106, 4. (Liv. VII, 17.)

M. Fabius Ambustus II, M. Popilius Laenas II. C. Marcius Rutilus primus dictator e plebe. Mausolus et Artemisia uxor.

V. C. 400. A. C. 352. Olymp. 107. 1. (Liv. VII, 18.)

C. Sulpicius Peticus III, M. Valerius Publicola.

V. C. 401. A. C. 351. Olymp. 107, 2. (Liv. VII, 18.) *M. Fabius Ambustus III*, *T. Quintius Pennus Capitolinus Crispinus.* Echion et Therimacus pictores.

V. C. 402. A. C. 350. Olymp. 107, 3. (Liv. VII, 19.) *C. Sulpicius Peticus IV*, *M. Valerius Publicola II.*

V. C. 403. A. C. 349. Olymp. 107, 4. (Liv. VII, 21.) *P. Valerius Publicola*, *C. Marcius Rutilus II.*

V. C. 404. A. C. 348. Olymp. 108, 1. (Liv. VII, 22.) *C. Sulpicius Peticus V*, *T. Quintius Cincinnatus Capitol.*, al *T.* vel *C.* vel *K. Quintius Pennus.* C. Marcius Rutilus primus censor e plebe. Speusippus succedit Platoni.

V. C. 405. A. C. 347. Olymp. 108, 2. (Liv. VII, 23.) *M. Popillius Laenas III*, *L. Cornelius Scipio.*

V. C. 406. A. C. 346. Olymp. 108, 3. (Liv. VII, 24, 25.) *L. Furius Camillus*, *Ap. Claudius Crassus.* L. Furius Camillus Dict. et P. Cornelius Scipio mag. equitum. M. Valerii (Corvi) certamen cum Gallo in bello Gallico. Classis Dionysii iun. infestat Italiam inferiorem.

V. C. 407. A. C. 345. Olymp. 108, 4. (Liv. VII, 26, 27.)
M. Valerius Corvus, (XXIII annos natus) *M. Popillius Laenas IV.* Foedus II cum Poenis ictum. A. C. 345-337 Timoleon floret.

V. C. 308. A. C. 344. Olymp. 109, 1. (Liv. VII, 27.) *T. Manlius Torquatus Imperiosus*, *C. Plautius Hipsaeus.*

V. C. 409. A. C. 343. Olymp. 109, 2. (Liv. VII, 27.)
M. Valerius Corvus II, C. Paetelius Libo Visolus II.

V. C. 410. A. C. 342. Olymp. 109, 3. (Liv VII, 28.)
M. Fabius Dorso, Ser. Sulpicius Camerinus. A. C. 342-271 Epicurus. 342-293 Menander et Philemon, novae comoediae auctores.

V. C. 411. A. C. 341. Olymp. 109, 4. (Liv. VII, 28.)
C. Marcius Rutilus III, T. Manlius Torq. Imper. II.

V. C. 412. A. C. 340, Olymp. 110, 1. (Liv. VII, 28.)
M. Valerius Corvus III, A. Cornelius Cossus Arvina. A. C. 340-269 bellum Samniticum. Campani Sidicinis auxiliati victique a Samnitibus se dedunt Romanis. Demades et Hyperides oratores.

V. C. 413. A. C. 339. Olymp. 110, 2. (Liv. VII, 38.)
C. Marcius Rutilus IV, Q. Servilius Ahala III.

V. C. 414. A. C. 338. Olymp. 110, 3. (Liv. VIII, 1.)
C. Plautius Hipsaeus II, L. Aemilius Mamercinus. Graeci a Philippo ad Chaeroneam victi. Xenocrates succedit Speusippo.

V. C. 415. A. C. 337. Olymp. 110, 4. (Liv. VIII, 3, 24.)
T. Manlius Torquatus Imperiosus III, P. Decius Mus. De anno conf. Cic. ad Div. IX, 21, 5. L. Papirius Crassus Dict. et L. Papirius Cursor mag. equitum. Latini Campanique bello domiti. Decius se devovet, et Manlii filius securi percutitur iussu patris. Alexander Molossus, Epiri rex et frater generque Olympiadis, matris Alexandri M., classem in Italiam appellit. Autolycus astron. Callisthenes philos. Clitarchus, Anaximenes et Hecataeus historici. Philippides et Alexis

poëtae comici. A. C. 337-331 Darius III Codomanus. 337-302 Mithridates II.

V. C. 416. A. C. 336. Olymp. 111, 1. (Liv. VIII, 12.) *Ti. Aemilius Mamercinus*, *Q. Publilius Philo*, qui tres leges fert plebi secundissimas, ut plebiscita omnes Quirites teneant, ut Patres fiant auctores legum ante initum suffragium, utque alter utique ex plebe censor creetur. A. C. 336-324 Alexander M.

V. C. 417. A. C. 335. Olymp. 111, 2. (Liv. VIII, 13.) *L. Furius Camillus II*, *C. Maenius*. Latium et Campania subacta. Rostra ex Antiatum navibus avulsa. Pyrrho Scepticus.

V. C. 418. A. C. 334. Olymp. 111, 3. (Liv. VIII, 15.) *C. Sulpicius Longus*, *P. Aelius Paetus*. Q. Publilius Philo primus Praetor de plebe.

V. C. 419. A. C. 333. Olymp. 111, 4. (Liv. VIII, 16.) *L. Papirius Crassus*, *K. Duilius*. Strato II, et Abdolonymus.

V. C. 420. A. C. 332. Olymp. 112, 1. (Liv. VIII, 16.) *M. Valerius Corvus IV*, *M. Atilius regulus*. Apelles, Protogenes, Pausias, Aristides, Amphion, Asclepiodorus, Arcesilaus, Nicanor. Antiphilus et Nicomachus pictores. Pytheas et Euthymenes in mari Atlantico.

V. C. 421. A. C. 331. Olymp. 112, 2. (Liv. VIII, 16.) *T. Veturius Calvinus*, *Sp. Postumius Albinus*. Alexandria condita et metata a Dinochare s. Dinocrate.

V. C. 422. A. C. 330. Olymp. 112, 3.
L. Papirius Cursor, *C. Poetelius Libo Visolus*. Agis II perit. Callipus chronol. Berosus?

V. C. 423. A. C. 329. Olymp. 112, 4. (Liv. VIII, 17.)
A. Cornelius Cossus Arvina II, Cn. Domitius Calvinus. M. Papirius Crassus Dict. et P. Valerius Publicola mag. eq.

V. C. 424. A. C. 328. Olymp. 113, 1. (Liv. VIII, 18.)
M. Claudius Marcellus, C. Valerius Potitus Flaccus. Veneficia CLXX matronarum. Cn. Quintilius Dictator clavi figendi causa dictus.

V. C. 425. A. C. 327. Olymp. 113, 2. (Liv. VIII, 19.)
L. Papirius Crassus II, L. Plautius Venno.

V. C. 426. A. C. 326. Olymp. 113, 3. (Liv. VIII, 20.)
L. Aemilius Mamercinus Privernas II, C. Plautius Decianus. Hephaestio obit. Heraclides Ponticus. Crates Thebanus.

V. C. 427. A. C. 325. Olymp. 113, 4. (Liv. VIII, 22.)
P. Plautius Proculus, P. Cornelius Scapula. Nearchus, Onesicritus et Androsthenes in oceano Indico.

V. C. 428. A. C. 324. Olymp. 114, 1. (Liv. VIII, 22.)
L. Cornelius Lentulus, Q. Publilius Philo II. M. Claudius Marcellus Dict. et Sp. Postumius mag. equitum. Palaepolitanis bellum infertur. Lysippus, Lysistratus, Sostratus, Silancon et Chares statuarii. Alexander M. et Diogenes moriuntur. A. C. 324 sq. Philippus Arrhidaeus, Roxane et Alexander Pergamenus, Barsine et Hercules. Perdiccas, Eumenes Cardianus, Craterus, Neoptolemus, Antipater, Antigonus, Nicanor, Polysperchon, Lysimachus. 324-284 Ptolemaeus Lagi.

V. C. 429. A. C. 323. Olymp. 114, 2. (Liv. VIII, 23, 24, 28.)
C. Paetelius Libo Visolus II, L. Papirius Mugilla-

nus. Ob L. Papirii feneratoris foedam libidinem nexi soluti lataque lex, ne quis nisi criminis causa necteretur. Alexander Epiri rex perit. Bellum Lamiacum, ab Antipatro Graecisque gestum.

V. C. 430. A. C. 322. Olymp. 114, 3. (Liv. VIII, 29.)
L. Furius Camillus III, D. Iunius Brutus Scaeva. L. Papirii Cursoris Dict. severitas et ira in Q. Fabium Max. Rullianum mag. equitum. A. C. 322-318 Phocion.

V. C. 431. A. C. 321. Olymp. 114, 4. (Liv. VIII, 37.)
C. Sulpicius Longus II, Q. Aemilius (Aulius) Cerretanus.

V. C. 432. A. C. 320. Olymp. 115, 1. (Liv. VIII, 38.)
Q. Fabius Max. Rullianus, L. Fulvius Curvus. A. Cornelius Arvina Dict. et M. Fabius Ambustus mag. equitum.

V. C. 433. A. C. 319. Olymp. 115, 2. (Liv. IX, 1 sq.)
Ti. Veturius Calvinus II, Sp. Postumius Albinus II. Furculae Caudinae. Aristoxenus musicus.

V. C. 434. A. C. 318. Olymp. 115, 3. (Liv. IX, 7.)
Q. Publilius Philo III, L. Papirius Cursor II.

V. C. 435. A. C. 317. Olymp. 117, 4. (Liv. IX, 15.)
L. Papirius Cursor III, (Mugillanus) *Q. Aulius Cerretanus II.* A. C. 317-298 Cassander.

V. C. 436. A. C. 316. Olymp. 116, 1. (Liv. IX, 20.)
M. Foslius Flaccinator, L. Plautius Venno. Aristides, Aristocles, Philoxenus, Nicophanes, Antidotus pictores. A. C. 316-284 Demetrius Phalereus Athenis praefectus.

V. C. 437. A. C. 315. Olymp. 116, 2. (Liv. IX, 20.)
C. Iunius Bubulcus Brutus, *Q. Aemilius Barbula.*
A. C. 315-287 Agathocles tyrannus Syrac.

V. C. 438. A. C. 314. Olymp. 116, 3. (Liv. IX, 21.)
Sp. Nautius Rutilus, *M. Popillius Laenas.* Euemerus.

V. C. 439. A. C. 313. Olymp. 116, 4. (Liv. IX, 22.)
Q. Publilius Philo IV, *L. Papirius Cursor IV.*

V. C. 440. A. C. 312. Olymp. 117, 1. (Liv, IX, 24.)
M. Paetelius Libo, *C. Sulpicius Longus III.* Hecataeus Milesius geogr.

V. C. 441. A. C. 311. Olymp. 117, 2. (Liv. IX, 28.)
L. Papirius Cursor V. C. Iunius Bubulcus Brutus II.

V. C. 442. A. C. 310. Olymp. 117. 3, (Liv. IX, 28, 45.)
M. Valerius Maximus, *P. Decius Mus.* Bellum Etruscum. A. Claudius (Caecus) et C. Plautius censores. A. Claudii via, aqua, et invidiosa senatus lectio, libertinis in Patres lectis. Appius solus censor, humiles per omnes tribus dividit. Potitii intereunt.

V. C. 443. A. C. 309. Olymp. 117, 4. (Liv. IX, 30.)
C. Iunius Bubulcus Brutus III, *Q. Aemilius Barbula II.* Duumviri navales. Tribuni mil. seni deni in IV legiones a populo creantur. Tibicines. A. C. 309-282 Seleucus I Nicator, rex Babyl. Syriae et Maced.

V. C. 444. A. C. 308. Olymp. 118, 1. (Liv. IX, 33.)
Q. Fabius Max. Rullianus II, *C. Marcius Rutilus.* L. Papirius Cursor Dict. et C. Iunius Bubulcus Brutus mag. equitum. Etrusci Vmbrique devicti.

V. C. 445. A. C. 307. Olymp. 118, 2. (Liv. IX, 41.)
Q. Fabius Max. Rullianus III, *P. Decius Mus II.*

V. C. 446. A. C. 306. Olymp. 118, 3. (Liv. IX, 42.)
Ap. Claudius Caecus, *L. Volumnius Flamma Violensis.* Euclides. Simmias, Diphilus et Dosiadas poëtae. Nossis poëtria.

V. C. 447. A. C. 305. Olymp. 118, 4. (Liv. IX, 42.)
P. Cornelius Arvina, *Q. Marcius Tremulus.* Hic triumphat de Hernicis. Foedus III cum Poenis ictum.

V. C. 448. A. C. 304. Olymp. 119, 1. (Liv. IX, 45.)
L. Postumius Megellus, *Ti. Minucius Augurinus* et *M. Fulvius Curvus Paetinus.*

V. C. 449. A. C. 303. Olymp. 119, 2. (Liv. IX, 45.)
P. Sulpicius Saverrio, *P. Sempronius Sophus*, a sapientia in iure civili cognominatus. Cn. Flavius, e scriba factus aedilis curulis, evulgat civile ius; fastos circa forum in albo proponit, et dedicat aedem Concordiae. Q. Fabius Maximus Rullianus et P. Decius Mus censores. Ille forensem turbam coniicit in IV tribus urbanas, instituitque, ut Equites Idibus Quintil. transvehantur. Samnitibus pax data, et Aequi prope deleti.

V. C. 450. A. C. 302. Olymp. 119, 3. (Liv. X, 1.)
L. Genucius Aventinensis, *Ser. Cornelius Lentulus.* Mithridates III.

V. C. 451. A. C. 301. Olymp. 119, 4. (Liv. X, 1 sq.)
M. Livius Denter, *M. Aemilius Paullus.* C. Iunius Bubulcus Dict. et M. Titinius mag. equit. M. Valerius Max. Corvus Dict. et M. Aemilius Paullus mag. eq. (Q. Fabius Max. Rullianus Dict. et P. Sempronius

Sophus mag. eq.) Etruria et Aequi rebellant. Cleonymus rex Spart. diripit Tarentum: sed naves eius a Venetis et Patavinis incenduntur. C. Fabius Pictor aedem Salutis pingit.

V. C. 452. A C. 300. Olymp. 120, 1. (Liv. X, 6.) *M. Valerius Corvus V. Q. Apuleius Pansa.* Primi pontifices et augures de plebe. Lex Valeria III de provocatione, Megasthenes hist. Artemon pictor. Eutychides, Euthycrates, Dahippus, Beda, Timarchus statuarii.

V. C. 453. A. C. 299. Olymp. 120, 2. (Liv. X, 9.) *M. Fulvius Paetinus, T. Manlius Torquatus* et *M. Valerius Corvus VI.* M'. Curius Dentatus trib. pl. cogit Patres ante comitia auctores fieri.

V. C. 454. A. C. 298. Olymp. 120, 3. (Liv. X, 11.) *L. Cornelius Scipio, Cn. Fulvius Centumalus.* Barba tonderi coepta. Plin. VII, 59. A. C. 298-293 Philippus II, Antipater I, et Alexander filii Cassandri.

V. C. 455. A. C. 297, Olymp. 120, 4. (Liv. X, 13.) *Q. Fabius Max. Rullianus IV, P. Decius Mus III.*

V. C. 456. A. C. 296. Olymp. 121, 1. (Liv. X, 16.) *L. Volumnius Flamma Violensis II, Ap. Claudius Caecus II.* Bella cum Samnitibus, Tuscis, Vmbris et Gallis gesta.

V. C. 457. A. C. 295. Olymp. 121, 2. (Liv. X, 22 sq.)
Q. Fabius Max. Rullianus V, P. Decius Mus IV. Decius se devovet. A. C. 295-272 Pyrrhus II Rex Epiri; vid. Vell. I, 14.

V. C. 458. A. C. 294. Olymp. 121, 3. (Liv. X, 32.)
L. Postumius megellus II, M. Atilius Regulus. Samnium et Etruria vastata.

V. C. 459. A. C. 293. Olymp. 121, 4. (Liv. X, 38.)
L. Papirius Cursor, Sp. Carvilius Maximus. Falisci arma Etruscis iungunt. Samnitium legio sacrata et linteata. Consules triumphant de Samnitibus et Etruscis. P. Cornelius Arvina et C. Marcius Rutilus censores vicesimi sexti. Romani ludos coronati spectant, et palmas dant victoribus. A. C. 293-286 Demetrius Poliorcetes.

V. C. 460. A. C. 292. Olymp. 122, 1. (Liv. X, 47).
Q. Fabius Maximus Gurges, D. Iunius Brutus Scaeva. Fabius opera patris, legati, adiutus caedit Samnites et C. Pontium in triumpho ducit. Aesculapius ab Epidauro Romam arcessitur. Brutus vincit Faliscos.

V. C. 461. A. C. 291. Olymp. 122, 2.
L. Postumius Megellus III, C. Iunius Brutus Bubulcus. Primum solarium Papirii.

V. C. 462. A. C. 290. Olymp. 122, 3.
P. Cornelius Rufinus, M'. Curius Dentatus. Hic Samnitibus et Sabinis caesis bis triumphat. Bellum adversus Lucanos. Posidippus poëta.

V. C. 463. A. C. 289. Olymp. 122, 4.
M. Valerius Corvinus VI, Q. Caedicius Noctua.

V. C. 464. A. C. 288. Olymp. 123, 1.
Q. Marcius Tremulus II, P. Cornelius Arvina II. Dicaearchus geogr. Strato philos.

V. C. 465. A. C. 287. Olymp. 123, 2.

M. Claudius Marcellus, *C.* (Sp.) *Nautius Rutilus.* A. C. 287-212 Archimedes.

V. C. 466. A. C. 286. Olymp. 123, 3.

M. Valerius Potitus, *C. Aelius Paetus.* Bellum adversus Volsinienses et Gallos. Plebs ob aes alienum secedit in Ianiculum, et a Q. Hortensio Dict. reducitur.

V. C. 467. A. C. 285. Olymp. 123, 4.

C. Claudius Canina, *M. Aemilius Lepidus.*

V. C. 468. A. C. 284. Olymp. 124, 1.

C. Servilius Tucca, *L. Caecilius Metellus.* Lycophron. A. C. 284-247 Ptolemaeus II Philadelphus.

V. C. 469. A. C. 283. Olymp. 124, 2.

P. Cornelius Dolabella, *Cn. Domitius Calvinus.* Etrusci, Boii et Senones caesi. Philetaerus conditor regni Pergameni.

V. C. 470. A. C. 282. Olymp. 124, 3.

C. Fabricius Luscinus, *Q. Aemilius Papus.* Etruria in deditionem venit. A. C. 282-262 Antiochus I Soter.

V. C. 471. A. C. 281. Olymp. 124, 4.

L. Aemilius Barbula, *Q. Marcius Philippus.* A Tarentinis bellum Romanis illatum Pyrrhusque accitus. TectaRomae lateritia pro scindulariis. Plin. XVI, 10, sect. 15. Ptolemaeus Ceraunus. Lysimachus Thraciae rex occiditur a Seleuco.

V. C. 472. A. C. 280. Olymp. 125, 1.

P. Valerius Laevinus, *Ti. Coruncanius.* Callimachus, Aristophanes Byzant., Philetas Cous; Duris

Samius hist. Ceretrius, Brennus, Belvius, Lutarius, Leonnorius. A. C. 280-207 Chrysippus. 280-146 foedus Aetolicum et Achaicum.

V. C. 473. A. C. 279. Olymp. 125, 2.

P. Sulpicius Saverrio II, *P. Decius Mus*. Foedus IV cum Poenis ictum.

V. C. 474. A. C. 278. Olymp. 125, 3.

C. Fabricius Luscinus II, *Q. Aemilius Papus II*. Bella cum Tarentinis, Pyrrho, Etruscis et Samnitibus gesta. Septuaginta. Aristeas?

V. C. 475. A. C. 277. Olymp. 125, 4.

P. Cornelius Rufinus II, *C. Iunius Brutus Bubulcus II*. Antigonus Gonatas. Nicomedes I. Trocmi, Tolistoboii, Tectosages.

V. C. 476. A. C. 276. Olymp. 126, 1.

Q. Fabius Max. Gurges II, *C. Genucius Clepsina*.

V. C. 477. A. C. 275. Olymp. 126, 2.

M'. Curius Dentatus II, *L. Cornelius Lentulus Caudinus*. C. Fabricius Luscinus et Q. Aemilius Papus censores. Theocritus, Bion, Moschus A. C. 275-195 Eratosthenes.

V. C. 478. A. C. 274. Olymp. 126, 3.

M'. Curius Dentatus III, *Ser. Cornelius Merenda*.

V. C. 479. A. C. 273. Olymp. 126, 4.

C. Fabius Dorso Licinus, *C. Claudius Canina II*. Castra metandi artem Pyrrhus docet Romanos.

V. C. 480. A. C. 272. Olymp. 127, 1.

L. Papirius Cursor II, *Sp. Carvilius Maximus II*. Samnites, Bruttii Lucanique domiti. Tarentum ca-

ptum. Pyrrhus Argos oppugnans moritur, lapide ictus a muliere. Zenodotus, Timon.

V. C. 481. A. C. 271. Olymp. 127, 2.
C. Quintius Claudus, *L. Genucius Clepsina.*

V. C. 482. A. C. 270. Olymp. 127, 3.
C. Genucius Clepsina II, *Cn. Cornelius Blasio.* Antigonus Carystius et Melampus medici et phys. Cleantes poëta. Timaeus hist. Aristarchus Samius, horologiorum inventor. A. C. 270-213 Aratus. 270-230 Lycon philos.

V. C. 483. A. C. 269. Olymp. 127, 4.
Q. Ogulnius Gallus, *C. Fabius Pictor.* Primi nummi argentei. Plin XXXIII, 3, 13. A.C. 269-215 Hiero II regnat Syracusis. Berosus?

V. C. 484. A. C. 268. Olymp. 128, 1.
Ap. Claudius Crassus, *P. Sempronius Sophus.*

V. C. 485. A. C. 267. Olymp. 128, 2.
M. Atilius Regulus, *L. Iulius Libo.*

V. C. 486. A. C. 266. Olymp. 128, 3.
N. Fabius Pictor, *D. Iunius Pera.* Vniversa Italia perpacata et in IV regiones quaestorias divisa.

V. C. 487. A. C. 265. Olymp. 128, 4.
Q. Fabius Max. Gurges III, *L. Mamilius Vitulus.* Volsinii diruti. A. C. 265-183 Mithridates IV.

V. C. 488. A. C. 264. Olymp. 129, 1.
Ap. Claudius Caudex, *M. Fulvius Flaccus.* A. C. 264-241 bellum Punicum I.

V. C. 489. A. C. 263. Olymp. 129, 2.
M'. Valerius Max. Messalla, *M. Otacilius Crassus.*

V. C. 490. A. C. 262. Olymp. 129, 3.

L. Postumius Megellus, *Q. Mamilius Vitulus*. Solarium a M'. Valerio e Sicilia allatum. Auctor marmoris Parii s. Arundeliani. Zeno Citticus obit. A. C. 262-240 Eumenes I. 262-247 Antiochus II Deus.

V. C. 491. A. C. 261. Olymp. 129, 4.

L. Valerius Flaccus, *T. Otacilius Crassus*.

V. C. 492. A. C. 260. Olymp. 130, 1.

Cn. Cornelius Scipio Asina, *C. Duillius*. Navalis victoria eiusque triumphus Columna rostrata et funale Duillio praelatum tibicine canente. Scipio captivus Poenorum. Arcesilaus philos. Manetho?

V. C. 493. A. C. 259. Olymp. 130, 2.

L. Cornelius Scipio, *C. Aquillius Florus*. Sardi, Corsi et Hanno a Scipione victi.

V. C. 494. A. C. 258. Olymp. 130, 3.

A. Atilius Calatinus, *Q. Sulpicius Paterculus*. M. Calpurnii trib. mil. virtus. A. C. 258 sq. Leonidas II, Agis III, Cleombrotus II.

V. C. 495. A. C. 257. Olymp. 130, 4.

C. Atilius Regulus Serranus, *Cn. Cornelius Blasio II*.

V. C. 496. A. C. 256. Olymp. 131, 1.

L. Manlius Vulso Longus, *Q. Caedicius*, et *M. Atilius Regulus II*, qui, victis navali proelio Poenis, in Africam traiicit. Arsaces I.

V. C. 497. A. C. 255. Olymp. 131, 2.

Ser. Fulvius Paetinus Nobilior, *M. Aemilius Paullus*. Naufragium classis Rom. Regulus ad Bagradam fl. cum ingenti serpente pugnat, et oppida LXXX Afri-

cas expugnat; sed a Xanthippo victus capitur. Theodotus I regni Bactriani conditor.

V. C. 498. A. C. 254. Olymp. 131, 3.
Cn. Cornelius Scipio Asina II, *A. Atilius Calat. II.*

V. C. 499. A. C. 253. Olymp. 131, 4.
Cn. Servilius Caepio, *C. Sempronius Blaesus.* Naufragia.

V. C. 500. A. C. 252. Olymp. 132, 1.
C. Aurelius Cotta, *P. Servilius Geminus.* P. Sempronius Sophus et M'. Valerius Max. Messalla censores. A. C. 252-182 Philopoemen. Ctesibius mechan.

V. C. 501. A. C. 251. Olymp. 132, 2.
L. Caecilius Metellus, *C. Furius Pacilus.*

V. C. 502. A. C. 250. Olymp. 132, 3.
C. Atilius Regulus, *L. Manlius Vulso Longus II.* Classis iterum paratur a Romanis L. Metelli victoria ad Panormum. M. Regulus a Poenis Romam missus. Ti. Coruncanius primus pontifex max. e plebe creatur, primusque ius civile publice docet s. respondet.

V. C. 503. A. C. 249. Olymp. 132, 4.
P. Claudius Pulcher, *L. Iunius Pullus.* Claudius auspiciis contemptis mari male pugnat, et M. Claudium Glyciam, viatorem suum, dictatorem dicit.

V. C. 504. A. C. 248. Olymp. 133, 1.
C. Aurelius Cotta II, *P. Servilius Geminus II.* Hamilcar, Carthalonis successor, ex Italia in Siciliam venit. A. C. 248-182 Hannibal.

V. C. 505. A. C. 247. Olymp. 133, 2.
L. Caecilius Metellus II, *N.* (M.) *Fabius Buteo.*

Lilybaei et Drepani obsidio. Victoriae Hamilcaris. A. C. 247-227 Seleucus II Callinicus s. Pogon. 247-221 Ptolemaeus III Evergeta.

V. C. 506. A. C. 246. Olymp. 133, 3.
M. Octacilius Crassus II, *M. Fabius Licinus.*

V. C. 507. A. C. 245. Olymp. 133, 4.
M. Fabius Buteo II, *C. Atilius Bulbus.*

V. C. 508. A. C. 244. Olymp. 134, 1.
A. Manlius Torquatus Atticus, *C. Sempronius Blaesus II.* Apollonius Pergaeus. Apollonius Rhodius.

V. C. 509, A. C. 243. Olymp. 134, 2.
C. Fundanius Fundulus, *C. Sulpicius Gallus.* Tiridate.

V. C. 510. A. C. 242. Olymp. 134, 3.
C. Lutatius Catulus, *A. Postumius Albinus.* Lutatius Hannonem ad Aegates vincit. Postumium, quia flamen Mart. est, a sacris recedere vetat L. Caecilius Metellus pont. max. Primus Praetor peregrinus.

V. C. 511. A. C. 241. Olymp. 134, 4.
A. Manlius Torquatus Atticus II, *Q. Lutatius Cerco.* Finis belli Punici I. Sicilia fit prov Rom. Falisci capti et in planum translati. L. Caecilius Metellus pont. max. Palladium servat ex incendio aedis Vestae. A. C. 241-238 Bellum Africanum Poenorum cum mercenariis, ab Hamilcare confectum. Romani a Poenis postulant, ut Sardinia decedant et impensas in apparatum belli factas solvant.

V. C. 512. A. C. 240. Olymp. 135, 1.
C. Claudius Centho, *M. Sempronius Tuditanus.*

Floralia instituta. Livius Andronicus. Demetrius II. Aristides Milesius et Philenus Agrigent. hist. A. C. 246-196 Attalus I.

V. C. 513. A. C. 239. Olymp. 135, 2.
C. Mamilius Turinus, *Q. Valerius Falto*. A. C. 239-168 Ennius. Cf. Gell. XVII, 21.

V. C. 514. A. C. 238. Olymp. 135, 3.
Ti. Sempronius Gracchus, *P. Valerius Falto*. Hic Gallos vincit; ille Ligures, deinde Sardos Corsosque: unde Sardi venales.

V. C. 515. A. C. 237. Olymp. 135, 4.
L. Cornelius Lentulus Caudinus, *Q. Fulvius Flaccus*. Bella cum Boiis et Liguribus gesta.

V. C. 516. A. C. 236. Olymp. 136, 1.
P. Cornelius Lentulus Caudinus, *C. Licinius Varus*. Ludi saeculares tertii, ad quos spectandos Hiero Romam venit. Cleomenes III, rex Spart.

V. C. 517. A. C. 235. Olymp. 136, 2.
T. Manlius Torquatus, *C. Atilius Bulbus II*. Ianus iterum clausus. Vid. Liv. I, 19.

V. C. 518. A. C. 234. Olymp. 136, 3.
L. Postumius Albinus, *Sp. Carvilius Maximus*. C. Atilius Bulbus et A. Postumius Albinus censores iurare cives cogunt, se ducturos uxores. A. C. 234-149 M. Porcius Cato Censorius. 234-206 Cn. Naevius.

V. C. 519. A. C. 233. Olymp. 136, 4.
Q. Fabius Max. Verrucosus, *M. Pomponius Matho*. Sardi et Ligures devicti. Hamilcar partem Hispaniae expugnat.

V. C. 520. A. C. 232. Olymp. 137, 1.

M. Aemilius Lepidus, *M. Publicius Malleolus*. C. Flaminius trib. pl. agraria lege lata a patre de Rostris detrahitur.

V. C. 521. A. C. 231. Olymp. 137, 2.

M. Pomponius Matho II, *C. Papirius Maso*. Sardinia et Corsica provinciae Rom. Papirius in monte Albano primus triumphat. Primum divortium. Vid. Gell. IV, 3; XVII, 21. Dionys. 2.

V. C. 522. A. C. 230. Olymp. 137, 3.

M. Aemilius Barbula, *M. Iunius Pera*. Bellum Illyricum. C. et L. Coruncanii legati, missi ad Teutam, Illyrici reginam, interficiuntur. A. C. 230-221 Antigonus II. Doson.

V. C. 523. A. C. 229. Olymp. 137, 4.

L. Postumius Albinus II, *Cn. Fulvius Centumalus*. Illyriis pax data. Incrementa rei Punicae in Hispania. Ibi Hamilcari succedit Hasdrubal gener.

V. C. 524. A. C. 228. Olymp. 238, 1.

Sp. Carvilius Maximus II, *Q. Fabius Max. Verrucosus II*. Honores Romanis habiti a Graecis. Pactio in Hispania cum Hasdrubale facta, ne Poeni Iberum transirent belli causa.

V. C. 525. A. C. 227. Olymp. 138, 2.

P. Valerius Flaccus, *M. Atilius Regulus*. Quatuor praetores primum creati, et duo missi cum imperio in Siciliam Sardiniamque provincias. A. C. 227-224 Seleucus III Ceraunus.

V. C. 526. A. C. 226. Olymp. 138, 3.

M. Valerius Messalla, *L. Apustius Fullo*. Bellum cum Insubribus et Boiis.

V. C. 527, A. C. 225. Olymp. 138, 4.

L. Aemilius Papus, *C. Atilius Regulus*. Atroces pugnae cum Gallis ad Faesulas et Pisas. Atilius perit; Aemilius triumphat et Britomarum aliosque principes Gallorum accinctos in Capitolium ducit.

V. C. 528. A. C. 224. Olymp. 139, 1.

T. Manlius Torquatus II, *Q. Fulvius Flaccus II*. Boii se dedunt. Hero mechan.

V. C. 529. A. C. 223. Olymp. 139, 2.

C. Flaminius Nepos, *P. Furius Philus*. Quia ob multa prodigia vitio videntur creati, revocantur: sed non parent senatui, et victis Insubribus Liguribusque invito eo triumphant. A. C. 223-188 Antiochus III Magnus.

V. C. 530. A. C. 222. Olymp. 139, 3.

M. Claudius Marcellus, *Cn. Cornelius Scipio Calvus*. Insubres et Gaesatae victi ad Clastidium a Marcello et Britomarus horum rex caesus. Spolia opima et triumphus Marcelli. Insubres dediti. A. C. 222-130 Pacuvius. Aristarchus Crit.

V. C. 531. A. C. 221. Olymp. 139, 4.

P. Cornelius Scipio Asina, *M. Minucius Rufus*. Istri victi. Hannibal succedit Hasdrubali. A. C. 221-204 Ptolemaeus IV Philopator. 221-179 Philippus III, rex Maced.

V. C. 532. A. C. 220. Olymp. 140, 1.

L. Veturius Philo, *C. Lutatius Catulus*, quibus vitio creatis suffecti sunt *M. Aemilius Lepidus II*, *M. Valerius Laevinus*. Illyricum bellum a Demetrio Phario renovatum. Artabanus I. Q. Fabius Pictor hist.

V. C. 533. A. C. 219. Olymp. 140, 2.

M. Livius Salinator, *L. Aemilius Paullus*. Pineo Illyriorum regi pax datur. Consules post triumphum accusantur et Livius damnatur. Hannibal Saguntum capit, transitque Pyrenaeos et Alpes. Archagathus artem medicam primus Romae exercet. Agesipolis III. Lycurgus. Chilo.

V. C. 534. A. C. 218. Olymp. 140, 3. (Liv. XXI, 6.)

P. Cornelius Scipio, *Ti. Sempronius Longus*. A. C. 218-201 bellum Punicum II. Proelia ad Ticinum et Trebiam. Cn. Scipio, Hanno et Hasdrubal in Hispania. Zoilus.

V. C. 535. A. C. 217. Olymp. 140, 4. (Liv. XXI, 57; XXII, 34.)

Cn. Servilius Geminus, *C. Flaminius Nepos II*, et *M. Atilius Regulus II*. Pugna ad Trasimenum lacum. Q. Fabius Max. Cunctator Dict. et M. Minucius Rufus mag. equitum. Cn. et P. Scipiones, Hasdrubal, Mandonius et Indibilis in Hispania.

V. C. 536. A. C. 216. Olymp. 141, 1. (Liv. XXII, 35.)

C. Terentius Varro, *L. Aemilius Paullus II*. Pugna Cannensis. Hannibal Capuae hibernat. Pacuvius Calavius, Vibius Virrius, Decius Magius, Perolla. Servi et capitis rei armantur. M. Claudius Marcellus ad Nolam fugat Hannibalem.

V. C. 537. A. C. 215. Olymp. 141, 2. (Liv. XXIII, 24.)

Ti. Sempronius Gracchus, *L. Postumius Albinus III*, eoque mortuo *M. Claudius Marcellus II*; sed mox, ne duo plebeii consules sint, *Q. Fabius Max. Verrucosus Cunctator III*. Hieronymus, Hieronis nepos et

successor, occiditur. Marcellus ad Nolam iterum victor. Res in Hispania, Sardinia et Sicilia gestae. Philippus Poenorum socius.

V. C. 538. A. C. 214. Olymp. 141, 3. (Liv. XXIV, 9.)
Q. Fabius Max. Verrucosus Cunctator IV, M. Claudius Marcellus III. Tertia ad Nolam pugna. Volones duce Ti. Graccho Hannonem vincunt. Syracusae oppugnantur a Marcello. Bellum Philippo infertur.

V. C. 539. A. C. 213. Olymp. 141, 4. (Liv. XXIV, 43.)
Q. Fabius Max. Cunctatoris filius, et *Ti. Sempronius Gracchus II.* Scipiones amicitiam iungunt cum Syphace, et Poeni cum Gala, patre Masinissae.

V. C. 540. A. C. 212. Olymp. 142, 1. (Liv. XXV, 2.)
Q. Fulvius Flaccus III, Ap. Claudius Pulcher. Publicanorum fraus, vis et poena. Pueri XVII annis minores conscribuntur. Tarentum proditur Hannibali. Marcii vatis carmina et ludi Apollinares. Capua circumsidetur. Ti. Gracchus fraude hospitis perit. M. Centenius Penula et Cn. Fulvius Flaccus a Poeno victi. Marcellus expugnat Syracusas, et Archimedes necatur. Scipiones in Hispania pereunt. L. Marcius dux iis suffectus.

V. C. 541. A. C. 211. Olymp. 142, 2. (Liv. XXVI, 1.)
Cn. Fulvius Centumalus II, P. Sulpicius Galba Max. Hannibal frustra Romam petit. Capua capta et incolae caesi aut venditi. P. Cornelius Scipio anno aetatis XXIV proconsul creatur in Hispaniam.

V. C. 542. A. C. 210. Olymp. 142, 3. (Liv, XXVI, 22.)
M. Claudius Marcellus IV, M. Valerius Laevinus II. In Sicilia debellatur. Carthago Nova capta a Scipione.

Cn. Fulvius Centumalus ad Herdoneam victus. L. Cincius Alimentus praetor Siciliae IC. et hist.

V. C. 543. A. C. 209. Olymp. 142, 4. (Liv. XXVII, 6.) *Q. Fulvius Flaccus IV*, *Q. Fabius Max. Verrucosus V.* Primus Curio max. ex plebe. C. Valerius flamen Dialis ius priscum in senatum veniendi usurpat. Aurum vicesimarium promitur. Tarentum proditur Fabio. Hasdrubal a Scipione victus. Edesco, Mandonius, Indibilis, Massiva.

V, C. 544. A. C. 208. Olymp. 143, 1. (Liv. XXVII, 21.)
M. Claudius Marcellus V, *T. Quintius Crispinus*, qui pereunt. Philippi fortuna varia.

V. C, 545. A. C. 207. Olymp. 143, 2. Liv. XXVII, 34.
C. Claudius Nero, *M. Livius Salinator II*, qui Hasdrubalem ad Metaurum caedunt et triumphant. Coloni maritimi et volones scribuntur milites. Hannibal in Bruttios repulsus bisque victus a Nerone. Mago, Hanno et Hasdrubal a Scipione et M. Silano victi; Philippus, Achaei, Acarnanes, Boeoti et Euboei a P, Sulpicio proc., Attalo et Aetolis. Primi nummi aurei; vid. Plin. XXXIII, 3, 13.

V. C. 546. A. C. 206. Olymp. 143, 3. (Liv. XXVIII, 10.)
L. Veturius Philo, *Q. Caecilius Metellus.* Masinissa transit ad Scipionem. qui Poenos ex Hispania pellit, et ad Syphacem in Africam traiicit. Seditio in castris Scipionis, eo aegrotante orta, et ludi funebres ab eo editi. Deditio Mandonii et Indibilis. A. C. 206-191 Nabis.

V. C. 547. A. C. 205. Olymp. 143, 4. (Liv. XXVIII, 38.)

P. Cornelius Scipio (Africanus), *P. Licinius Crassus Dives*, IC. et pont. max. Scipio in Sicilia cum Catone quaestore, et C. Laelius in Africa. Locri capti. Q. Pleminii crudelitas. A. C. 205-123 Polybius.

V. C. 548. A. C. 204. Olymp. 144, 1. (Liv. XXIX, 11.)

M. Cornelius Cethegus, *P. Sempronius Tuditanus.* Philippo pax datur. Mater Idaea a Pessinunte Romam advecta et excepta a P. Cornelio Scipione Nasica, viro bonorum optimo et summo ICto. Syphax, ducta Hasdrubalis filia, societatem init cum Poenis, et Scipio in Africam traiicit. M. Cornelius acerbas quaestiones habet in Etruria. Lex Cincia de donis et muneribus, a M. Cincio Alimento trib. pl. lata. M. Livius Salinator et C. Claudius Nero censores severi et discordes. A. C. 204-181 Ptolemaeus V Epiphanes.

V. C. 549. A. C. 203. Olymp. 144, 2. (Liv. XXX, 1.)

Cn. Servilius Caepio, *C. Servilius Geminus.* Castra Syphacis et Hasdrubalis incensa a Scipione, Laelio et Masinissa. Rex capitur, et Masinissa venenum mittit Sophonisbae. Mago et Hannibal in Africam revocantur. Mors Fabii.

V. C. 550. A. C. 202. Olymp. 144, 3. (Liv. XXX, 26.)

M. Servilius Pulex Geminus, *Ti. Claudius Nero.* Hannibal ad Zamam et Vermina vincuntur.

V. C. 551. A. C. 201. Olymp. 144, 4. (Liv. XXX, 40.)

Cn. Cornelius Lentulus, *P. Aelius Paetus IC.* Finis belli Punici II. Syphax moritur. Regnum Masinissae ampliatur. Scipionis triumphus et cognomen Africani.

V. C. 552. A. C. 200. Olymp. 145, 1. (Liv. XXXI, 4.)

P. Sulpicius Galba Max. II, *C. Aurelius Cotta.* Bella adv. Philippum, Gallos, Insubres, Ligures et in Hispania. Pleuratus, Amynander, Attalus, Dardani, Rhodii, Aetoli et Athenienses Romanorum socii. Philippus Atticam diripit.

V. C. 553. A. C. 199. Olymp. 145, 2. (Liv. XXXI, 49.)

L. Cornelius Lentulus, *P. Villius Tappulus.* Eadem bella.

V. C. 554. A. C. 198. Olymp. 145, 3. (Liv. XXXII, 7.)

Sex. Aelius Paetus Catus IC., *T. Quintius Flamininus.* Hic, ex quaestore consul factus, terra, et L. Quintius frater mari bellum adv. Philippum et Graecos, eius socios, gerit. Achaei diu dubii Romanis iunguntur opera Aristaeni praetoris. Cato feneratores fugat e Sardinia et sumptus a sociis in cultum praetorum factos minuit tollitve.

V. C. 555. A.C. 197. Olymp. 145, 4. (Liv. XXXII, 27.)

C. Cornelius Cethegus, *Q. Minucius Rufus.* Gallia Cispad. subacta. Sex praetores primum creati. Philippus ad Cynoscephalas vincitur a T. Quintio et pacem petit. Aetoli superbi. Acarnanes Romanis se dedunt. Antiochus bellum molitur adv. Ptolemaeum et Romanos. Attali mors. A. C. 197-158 Eumenes II.

V.C. 556. A.C. 196. Olymp. 146, 1. (Liv. XXXIII, 24.)

L. Furius Purpureo, *M. Claudius Marcellus.* Boeoti Romanis irati. Leges pacis Philippo datae. Graeciae libertas Isthmiis ludis a praecone proclamata iussu T. Quintii. Gallorum clades. Antiochi expeditiones. Triumviri epulones primum fiunt.

V.C. 557. A. C. 195. Olymp. 146, 2. (Liv. XXXIII, 42.)
L. Valerius Flaccus, *M. Porcius Cato*, orator, IC. et hist. Pecuarii damnati. Ver sacrum. Antiochus, Aetoli et Nabis suspecti. Hannibal, severus suffes, cives offendit potentes, et, ne Romanis dedatur, ad Antiochum profugit. Lex Oppia de cultu mulierum abrogatur invito Catone. Egregius hic imperator omnes cis Iberum Hispanos subigit armisque privat; et ex ferrariis argentariisque magna instituit vectigalia. Ti. Quintius Nabidem ad pacem petendam compellit, et Argivorum libertatem Nemeorum die promulgari iubet.

V.C. 558. A.C. 194. Olymp. 146, 3. (Liv. XXXIV, 42, 54.)
P. Cornelius Scipio Africanus II, *T. Sempronius Longus*. Sex. Aelius Paetus et C. Cornelius Cethegus censores. Loca senatoria in ludis Rom. secreta a populo. Galli victi. T. Quintius per Graeciam Italiamque triumphans invehitur.

V.C. 559. A.C. 193. Olymp. 146, 4. (Liv. XXXIV, 54.)
L. Cornelius Merula, *Q. Minucius Thermus*. Prima Megalesia; quos ludos primum senatus a populo secretus spectat. Legati Antiochi. Poenorum et Masinissae discordia. Res in Hispaniis et Gallia Cisalp. gestae. Feneratorum fraus et avaritia coërcitae.

V.C. 560. A.C. 192. Olymp. 147, 1. (Liv. XXXV, 10.)
L. Quintius Flamininus, *Cn. Domitius Ahenobarbus*. Bellum ab Antiocho, Nabide et Aetolis paratur. Hispani et Galli devicti. Artaxias I.

V.C. 561. A.C. 191. Olymp. 147, 2. (Liv. XXXV, 24.)
P. Cornelius Scipio Nasica, *M'. Acilius Glabrio*. Philopoemen. Nabis ab Alexameno fraudulenter in-

terficitur. Antiochus, in Graeciam accitus ab Aetolis, opera Thoantis, principis Aetolorum, multos Graecos sibi conciliat, repudiatque Hannibalis consilia: sed victus ab Acilio ad Thermopylas Ephesum transmittit. Philippus, socius Rom., oppugnatione Lamiae absistere iubetur. Aetolorum animi franguntur. Boii, Ligures et Hispani victi. A. C. 191-159 Terentius.

V. C. 562. A. C. 190. Olymp. 147, 3. (Liv. XXXVII, 1.)
L. Cornelius Scipio Asiaticus, *C. Laelius*. P. Scipio Africanus legatus fratris. Aetoli inducias aegre impetrant. L. Scipio in Asiam transit, et Antiocho ad Magnesiam victo dat pacem.

V. C. 563. A. C. 189. Olymp. 147, 4. Liv. XXXVII, 47.)
M. Fulvius Servius Nobilior, *Cn. Manlius Vulso*. Aetolis triste responsum a senatu, et perdomitis pax datur. Decem legati componunt res Asiae. T. Quintius Flamininus et M. Claudius Marcellus censores. Gallograeci a Manlio devicti. Lacedaemonii a Philopoemene ad muros diruendos, revocandos exsules et leges Lycurgi abrogandas compelluntur.

V. C. 564. A. C. 188. Olymp. 148, 1. (Liv. XXXVIII, 35.)
M. Valerius Messalla, *C. Livius Salinator*. Leges de novis civibus latae, et conditiones pacis cum Antiocho factae. Cn. Manlii impeditum per Thraciam iter.

V. C. 565. A. C. 187. Olymp. 148, 2. (Liv. XXXVIII, 42.)
M. Aemilius Lepidus, *C. Flaminius*. Cn. Manlius et M. Fulvius opera amicorum impetrant triumphum. Scipio Africanus a Petilliis accusatur, et L. Scipio Asiaticus frater damnatur auctore M. Catone, et adversante Ti. Sempronio Graccho, inimico et mox genero P. Scipionis. Luxuriae peregrinae origo ab exer-

cita Manlii asiatico invecta. Ligures domiti. A. C. 187-176 Seleucus IV Philopator.

V. C. 566. A. C. 186. Olymp. 148,3. (Liv. XXXIX, 6.)
Sp. Postumius Albinus, *Q. Marcius Philippus.* Quaestio et SC. de Bacchanalibus. Q. Marcius in saltu (Marcio) a Liguribus circumventus. Celtiberi victi. Taurilia. Ludi Graeci, athletarum certamen et venatio a M. Fulvio primum data. Ludi L. Scipionis ab artificibus Asiaticis editi.

V. C. 567. A. C. 185. Olymp. 148, 4. (Liv. XXXIX, 23.)
Ap. Claudius Pulcher, *M. Sempronius Tuditanus.* Graecorum et Eumenis querelae de Philippo, qui legatorum Rom. sententia graviter offensus belli consilia agitat. Res in Hispania Liguriaque gestae.

V. C. 568. A. C. 184. Olymp. 149, 1. (Liv. XXXIX, 32.)
C. Claudius Pulcher, *L. Porcius Licinus.* M. Porcius Cato et L. Valerius Flaccus censores. Legati Rom. missi in Graeciam et Demetrius a Philippo patre Romam. P. Cornelius Cethegus, mortuo praetore urbano, utramque iurisdictionem accipit. Plautus obit.

V. C. 569. A. C. 183. Olymp. 149,2. (Liv. XXXIX, 45)
M. Claudius Marcellus, *Q. Fabius Labeo.* Philopoemen, Hannibal et P. Scipio moriuntur. Demetrius et Perseus fratres discordes. Aquileia, Mutina, Parma et Saturnia coloniae. Pharnaces I Lycortas.

V. C. 570. A. C. 182. Olymp. 149, 3. (Liv. XXXIX, 56.)
Cn. Baebius Tamphilus, *L. Aemilius Paullus.* Philippus invisus Macedonibus. Poridis et Theoxenae facinus. Perseus accusator fratris. Contentio Poenorum cum Masinissa. Res in Liguria et Hispaniis gestae.

V. C. 571. A. C. 181. Olymp. 149, 4. (Liv. XL, 18.)
P. Cornelius Cethegus, *M. Baebius Tamphilus.* Demetrius fratris iussu interficitur. Scripta Numae inventa. Proelia cum Liguribus, Celtiberis, Lusitanis, Corsis et Iliensibus facta. Prima statua aurata. A. C. 181-147 Ptolemaeus VI Philometor. 181-171 Phraates I. Lex sumptuaria, a C. Orchio trib. pl. lata.

V. C. 572. A. C. 180. Olymp. 150, 1. (Liv. XL, 35.)
A. Postumius Albinus (*Luscus*), *C. Calpurnius Piso*, et *Q. Fulvius Flaccus*, cuius mater Calpurnium maritum veneno necasse credebatur. Quaestio de veneficiis. Celtiberi caesi, et Ligures Apuani in Samnium traducti. Gentius, Illyriorum rex, latrocinii maritimi reus.

V. C. 573. A. C. 179. Olymp. 150, 2. (Liv. XL, 43.)
L. Manlius Acidinus Fulvianus, *Q. Fulvius Flaccus*, fratres germani. Lex annalis a L. Villio trib. pl. lata. M. Aemilius Lepidus et M. Fulvius Nobilior, censores discordes, reconciliantur. Ti. Sempronius Gracchus propraetor Celtiberiam subigit. Philippo mortuo Perseus regnum invadit.

V. C. 574. A. C. 178. Olymp. 150, 3. (Liv. XL, 59.)
M. Iunius Brutus, *A. Manlius Vulso.* Bellum Istricum. Iliensium Balarorumque tumultus in Sardinia. Iesus Siracides.

V. C. 575. A. C. 177. Olymp. 150, 4. (Liv. XLI, 8.)
C. Claudius Pulcher, *Ti. Sempronius Gracchus.* Latini, qui Romam commigraverant, in civitates redire iubentur. Istria pacata. Balari, Ilienses Liguresque victi. Caecilius Statius poëta.

V. C. 576. A. C. 176. Olymp. 151, 1. (Liv. XLI, 14.)

Cn. Cornelius Scipio Hispallus, *Q. Petillius Spurinus* et *C. Valerius Laevinus*. Latinae instauratae. Sardinia a Ti. Sempronio proc. pacata. Cornelius decedit, et Petillius in Liguria ad Leti iugum perit. Galli Liguresque perdomiti. Perseus inter Dardanos Bastarnasque certamina miscet. A. C. 176-163 Antiochus V Epiphanes s. Epimanes.

V. C. 577. A. C. 175. Olymp. 151, 2.

P. Mucius Scaevola, *M. Aemilius Lepidus II.* Perseus bellum parat. A. C. 175-137 Mithridates I.

V. C. 578. A. C. 174. Olymp. 151, 3. (Liv. XLI, 21.)

Sp. Postumius Albinus Paullulus, *Q. Mucius Scaevola.* Perseus in Graeciam proficiscitur, sollicitatque Poenos et Achaeos. Aetolorum bella intestina. In Celtiberia debellatum ab Ap. Claudio. Q. Fulvius Flaccus, qui fratrem senatu movet, et A. Postumius Albinus censores vias sternendas silice in Vrbe, glarea extra eam substruendas marginandasque locant, et faciunt pontes, carceres in Circo, ova, etc. A. C. 174-128 (al. 147-102) Lucilius.

V. C. 579. A. C. 173. Olymp. 151, 4. (Liv. XLI, 28.)

L. Postumius Albinus, *M. Popillius Laenas.* Impensae a sociis in magistratus Rom. faciendae. Corsi Liguresque se dedunt.

V. C. 580. A. C. 172. Olymp. 152, 1. (Liv. XLII, 9.)

C. Popillius Laenas, *P. Aelius Ligur*, ambo de plebe. Eumenes Romanis suspectum facit Persen, qui in eum percussores mittit. Poenorum et Gulussae contentiones in senatu Rom. Apparatus belli adv. Persea. Primi pistores Romae; vid. Plin. XVIII, 11, 28.

V. C. 581. A. C. 171. Olymp. 152, 2. (Liv. XLII, 28.)
P. Licinius Crassus, *C. Cassius Longinus.* Delectus acrior. Legationes et socii Rom. Perseus frustra bellum deprecatur, et victoria uti nescit Provinciae avare et crudeliter administratae. Cotys II.

V. C. 582. A. C. 170. Olymp. 152, 3. (Liv. XLIII, 4.)
A. Hostilius Mancinus, *A. Atilius Serranus.* Res in Macedonia haud prospere gestae.

V. C. 583. A. C. 169. Olymp. 152, 4. (Liv. XLIII, 11.)
Q. Marcius Philippus II, *Cn. Servilius Caepio.* C. Claudius Pulcher et Ti. Sempronius Gracchus censores, qui delectum edicto adiuvant, sed ordinem equestrem publicanosque offendunt. Res a Marcio bene gestae in Macedonia. Lex Voconia testamentaria, a Q. Voconio Saxa trib. pl. lata. Gentius et Eumenes suspecti. Rhodiorum stulta postulatio. A. C. 169-116 Ptolemaeus VII Evergeta s. Physcon.

V. C. 584. A. C. 168. Olymp. 153, 1. (Liv. XLIV, 17.)
L. Aemilius Paullus II, *C. Licinius Crassus.* Perseus Rhodios et Antiochum sollicitat, et Eumeni, Gentio Gallisque pecuniam promissam non solvit. L. Anicius praetor Illyricum expugnat et Gentium capit. Eclipsis lunae praedicta a C. Sulpicio Gallo. Perseus ad Pydnam ab Aemilio victus, et in Samothracia captus. C. Popillius Laenas legatus punit Rhodios, et Antiochum, virga circumscriptum, a bello Ptolemaeo inferendo absterret. Libertini in tribum Esquilinam a censoribus coniecti. Metrodorus philos. et pictor.

V. C. 585. A. C. 167. Olymp. 153, 2. (Liv. XLV, 16.)
Q. Aelius Paetus, *M. Iunius Pennus.* Rhodiis dubium datur responsum. Macedonia et Illyricum pro-

vinciae Rom. Triumphus et Aemilii, a Ser. Sulpicio Galba militibusque frustra impeditus, et Anicii. Oratio Aemilii de sua fortuna. A. C. 167-135 Iudas, Ionathan et Simon fratres, Machabaei s. Hasmonaei.

V. C. 586. A. C. 166. Olymp. 153, 3. (Liv. XLV, 44.)
M. Claudius Marcellus, C. Sulpicius Gallus. Prusiae adventus et humilitas. Eumenes Italia excedere iubetur, ferturque lex, ne cui regi Romam venire liceat.

V. C. 587. A. C. 165. Olymp. 153, 4.
T. Manlius Torquatus IC., Cn. Octavius. Rhodii deprecantes in societatem Rom. recipiuntur.

V. C. 588. A. C. 164. Olymp. 154, 1.
A. Manlius Torquatus, Q. Cassius Longinus. Mors Persei. L. Aemilius Paullus et Q. Marcius Philippus censores. Hic melius horologium in publico, ille Minervam, Phidiae opus, in aede Fortunae ponit.

V. C. 589. A. C. 163. Olymp. 154, 2.
Ti. Sempronius Gracchus II, M. Iuventius Thalna, qui prae laetitia moritur. C. Sulpicius Gallus in Graeciam et Asiam missus, insolenter agit, et civitates aliquot dissociat a foedere Achaico. Legati Rom. concordiam restituunt inter Ptolemaeos fratres, Philometorem et Physconem, opesque regnorum minuere iubentur. A. C. 163-161 Antiochus V Eupator puer, cuius tutor est Lysias.

V. C. 590. A. C. 162. Olymp. 154, 3.
P. Cornelius Scipio Nasica Corculum, C. Marcius Figulus, P. Cornelius Lentulus, Cn. Domitius Ahenobarbus. Res in Corsica, Liguria et Lusitania gestae. Ptolemaeo Physconi a fratre Cyprus datur iussu senatus Rom.

V. C. 591. A. C. 161. Olymp. 154, 4.

M. Valerius Messalla, *C. Fannius Strabo.* Lex Fannia sumptuaria. SC. de philosophis et rhetoribus Vrbe pellendis. A. C. 161-149 Demetrius I Soter.

V. C. 592. A. C. 160. Olymp. 155, 1.

L. Anicius Gallus, *M. Cornelius Cethegus*, qui paludes Pomtinas exsiccare coepit. Cn. Tremellio trib. pl., qui M. Aemilii Lepidi pont. max. (qui etiam bis consul fuerat, et proximo anno princeps senatus quintum lectus est) maiestatem verbis violaverat, mulcta dicta. Nicander poëta.

V. C. 593. A. C. 159. Olymp. 155, 2.

Cn. Cornelius Dolabella, *M. Fulvius Nobilior.* Lex de ambitu lata. P. Cornelius Scipio Nasica Corculum (qui primus clepsydram et sub tecto dedicavit) et M. Popillius Laenas censores tollunt circa forum statuas. Plin. XXXIV, 6, 13.

V. C. 594. A. C. 158. Olymp. 155, 3.

M. Aemilius Lepidus, *C. Popillius Laenas II.* Ptolemaeorum discordia a senatu Rom. iterum sublata. C. Fannius legatus in Dalmatiam et Illyricum missus. M. Fulvius proc. de Eleatibus, Liguriae populo, triumphat. Hipparchus Nicaeensis mathem. A. C. 158-136 Attalus II Philadelphus.

V. C. 595. A. C. 157. Olymp. 155, 4.

Sex. Iulius Caesar, *L. Aurelius Orestes.* Ariarathes, regno Cappad. ab Oropherne pulsus, sua virtute et Attali opera restituitur. M. Cato in Africam missus propter perpetuas Poenorum cum Masinissa contentiones.

V. C. 596. A. C. 156. Olymp. 156, 1.

L. Cornelius Lentulus Lupus, C. Marcius Figulus II, IC. Bellum Dalmaticum. Lex Aelia de comitiis, et Fufia, ne omnibus diebus fastis legem ferre liceret.

V. C. 597. A. C. 155. Olymp. 156, 2.

P. Cornelius Scipio Nasica Corculum II, M. Claudius Marcellus II. Carneades, Diogenes Babyl. et Critolaus philosophi et legati ab Atheniens. Romam missi, et Catone auctore mox dimissi. Prusias Attalo bellum infert et eo abstinet iussu senatus Rom. In eo tractatur causa exsulum Achaicorum. Bella cum Lusitanis, Liguribus et Dalmatis gesta.

V. C. 598. A. C. 154. Olymp. 156, 3.

Q. Opimius, L. Postumius Albinus et *M'. Acilius Glabrio.* Ligures victi. Ptolemaeorum et Prusiae Attalique bellum et pax, a Romanis composita. M. Valerius Messalla et C. Cassius Longinus censores. Pacuvius. A. C. 154-124 Mithridates V.

V. C. 599. A. C. 153. Olymp. 156, 4.

Q. Fulvius Nobilior, T. Annius Luscus, qui primi Cal. Ian. magistratum ineunt. Bella in Hispaniis gesta. Bellum Prusiae et Attali Romanorum opera finitum. Lex Scatinia de nefanda venere? Nicander poëta et Philo Byzant. mathem.

V. C. 600. A. C. 152. Olymp. 157, 1.

M. Claudius Marcellus III, L. Valerius Flaccus. Poenis exercitum grandem cogentibus, bellum suadet M. Cato, adversante P. Scipione Nasica, qui legatus Carthaginem mittitur. Marcellus in Celtiberia Nercobricis, Bellis et Titthis dat inducias, et Cordubam condit. Crates Mallotes.

V. C. 601. A. C. 151. Olymp. 157, 2.

L. Licinius Lucullus, A. Postumius Albinus, orator et qui graece historiam scripsit. Masinissa nuntiat, Poenos bellum struere, et decem legati Carthaginem mittuntur. Celtiberia a Marcello pacata. Bellum a Lucullo Vaccaeis, Caucensibus et Intercatiensibus illatum. Ser. Sulpicius Galba, propraetor et vir eloquentissimus, XXX Lusitanorum millibus perfidia trucidatis, Viriathini belli causa exstitit.

V. C. 602. A. C. 150. Olymp. 157, 2.

T. Quintius Flamininus, M'. Acilius Balbus. Bellum Poenorum cum Masinissa. Achaeorum exsules reducti, adnitentibus Polybio et P. Scipione. Agatharchides. A. C. 150-100 libri Machab. scripti.

V. C. 603. A. C. 149. Olymp. 157, 4.

L. Marcius Censorinus, M'. Manilius IC. Bellum Punicum III. Virtus Scipionis. Lex Calpurnia, prima de repetundis, lata a L. Calpurnio Pisone trib. pl., qui etiam annales scripsit et orationes, consulque fuit A. V. 619, et censor 632. Andriscus s. Pseudophilippus Macedoniam occupat.

V. C. 604. A. C. 148. Olymp. 158, 1.

Sp. Postumius Albinus, L. Calpurnius Piso Caesonius. Prusias Nicomedi filio insidians huius iussu occiditur. Masinissa decedit, et P. Scipio Aemilianus inter liberos eius regnum dividit. P. Scipio Nasica et P. Iuventius Thalna adversus Andriscum missi. A. C. 148-145 Alexander Balas rex Syriae.

V. C. 605. A. C. 147. Olymp. 158, 2.

P. Cornelius Scipio Aemilianus (Africanus Numantinus, adolescens, aedilitatem petens) *C. Livius Dru-*

sus Mamilianus IC. Andriscus a Q. Caecilio Metello Macedonico bis victus ei traditur a Byra Thraciae regulo. Scipio Megara, Nepherim aliasque Carthaginis partes, praeter Byrsam, et castra Hasdrubalis expugnat. Bellum Achaicum et Diaei molimina. Metellus triumphat, et primus aedem ex marmore facit cum porticu.

V. C. 606. A. C. 146. Olymp. 158, 3.
Cn. Cornelius Lentulus, *L. Mummius* Achaicus. Excidium Carthaginis, et Corinthi. A. C. 146-140 bellum cum Viriatho Lusitanorum duce.

V. C. 607. A. C. 145. Olymp. 158, 4.
Q. Fabius Max. Aemilianus, *L. Hostilius Mancinus*. Panaetius. L. Cassius Hemina. A. C. 145-140 et 130-125 Demetrius II Nicator; Antiochus VI Entheus et tutor eius Diodotus s. Tryphon.

V. C. 608. A. C. 144. Olymp. 159, 1.
Ser. Sulpicius Galba, *L. Aurelius Cotta*.

V. C. 609, A. C. 143. Olymp. 159, 2.
Ap. Claudius Pulcher, *Q. Caecilius Metellus Macedonicus*. Appius victis Salassis iniussu populi triumphat assidente in curru filia, Vestali, ne tribunorum aliquis intercedat. Celtiberi et Numantini a Metello fusi. P. Scipio, Mummius et L. Caecilius Metellus in Asiam et Aegyptum missi. Lex Didia sumptuaria. A. C. 143-133 bellum Numantinum.

V. C. 610. A. C. 142. Olymp. 159, 3.
L. Caecilius Metellus Calvus, *Q. Fabius Max. Servilianus*. P. Cornelius Scipio et L. Mummius censores discordes. Pseudophilippus alter a Cn. Tremellio

Scrofa quaestore caesus cum exercitu. L. Hostilius Tubulus praetor, qui palam pecunias ob res iudicandas ceperat, accusatur.

V. C. 611. A. C. 141. Olymp. 159, 4.

Q. Pompeius Rufus Bithynicus, Cn. Servilius Caepio. D. Iunius Silanus praetorius, qui Macedoniam provinciam spoliaverat, a T. Manlio Torquato patre damnatus. Q. Fabius pacem dat Viriatho.

V. C. 612. A. C. 140. Olymp. 160, 1.

L. Laelius Sapiens, Q. Servilius Caepio. Hic Viriathum per proditores necandum curat; dux militibus invisus et paene combustus. Q. Pompeius, a Numantinis saepius fusus, pacem cum iis facit, et metu belli liberatus eam factam inficiatur. Lex Memmia de nominibus virorum, reip. causa absentium, inter reos non recipiendis.

V. C. 613. A. C. 139. Olymp. 160, 2.

Cn. Calpurnius Piso, M. Popillius Laenas. Peregrinarum religionum cultores et Chaldaei ex Italia pulsi. Lex Gabinia tabellaria. P. Scipio et L. Cotta accusati.

V. C. 614. A. C. 138. Olymp. 160, 3.

P. Cornelius Scipio Nasica Serapio, D. Iunius Brutus Callaicus. Hic Valentiam condit. Popillius ad Numantiam male rem gerit. C. Matienus, qui exercitum in Hispania deseruerat, graviter punitur. Apollodorus Athen. mythogr. Posidonius Stoicus. Demetrius Scepsius. Castor chronogr.

V. C. 615. A. C. 137. Olymp. 160, 4.

M. Aemilius Lepidus Porcina, C. Hostilius Mancinus. Hic malis ominibus profectus et fugatus a Nu-

mantinis pacem cum iis facit per Ti. Gracchum. Brutus plurimos Hispaniarum populos perdomat et transit Oblivionis flumen. Diodotus s. Tryphon rex Syriae. Lex Cassia tabellaria. A. C. 137-128 Phraates II.

V. C. 616. A. C. 136. Olymp. 161, 1.

L. Furius Philus, *Sex. Atilius Serranus*. Gallaeci a Bruto devicti. M. Aemilius a Pallantinis in Vaccaeis fugatus damnatur. Mancinus Numantinis deditus non recipitur. A. C. 136. bellum servile in Sicilia. Fugitivorum duces Eunus et Cleon. L. Attius s. Accius. A. C. 136-133 Attalus III Philometor.

V. C. 617. A. C. 135. Olymp. 161, 2.

Ser. Fulvius Flaccus, *Q. Calpurnius Piso*. Ardyaei domiti. A. C. 135-106 Ioannes Hircanus.

V. C. 618. A. C. 134. Olymp. 161, 3.

P. Cornelius Scipio Aemil. II. Africanus, Numantinus, *C. Fulvius Flaccus*. Scipio exercitum Hispanicum, licentia, luxu et ignavia corruptum, ad severam revocat disciplinam. Iugurtha et C. Marius in eius castris tirocinia ponunt.

V. C. 619. A. C. 133. Olymp. 161, 4.

P. Mucius Scaevola. Pont. max., orator et IC. qui primus fundavit ius civile eiusque scientiam in familiam Muciam intulit, *L. Calpurnius Piso Frugi* (vide ad V. C. 603). Pergamus aut potius bona Attali III populo rom. hereditate relicta. Numantia a Scipione capta deletur. Seditio, leges agrariae et mors Ti. Sempronii Gracchi trib. pl. Antiochus VII Evergetes s. Sidetes Hierosolyma obsidet.

V. C. 620. A. C. 132. Olymp. 162, 1.

P. Popillius Laenas, *P. Rupilius Lupus*. Bellum Asiaticum cum Aristonico. Servi victi et capta Enna.

V. C. 621. A. C. 131. Olymp. 162, 2.

P. Licinius Crassus Dives Mucianus (P. Mucii Scaevolae frater, IC., orator et pont. max.), *L. Valerius Flaccus* flamen Mart. Hunc a sacris discedere vetat collega, qui ipse legibus solvitur. Q. Caecilius Metellus Maced. et Q. Pompeius censores de plebe. C. Papirii Carbonis trib. pl. et oratoris contentio cum P. Scipione, lex tabellaria et rogatio de iisdem tribunis pl. reficiendis. P. Rupilius conficit bellum servile et leges dat Siciliae.

V. C. 622. A. C. 130. Olymp. 162, 3.

C. Claudius Pulcher, *M. Perperna*. Crassus ab Aristonico victus perit. C. Atinius Labeo trib. pl. legem fert Atiniam, ut tribuni pl. senatores sint, et Metellum censorem saxo Tarpeio praecipitari iubet. Aristonicus a Perperna captus. Antiochus VII a Phraate victus perit. Ptolemaeus VII Evergetes Alexandria pulsus.

V. C. 623. A. C. 129. Olymp. 162, 4.

C. Sempronius Tuditanus, *M'. Aquillius*. Ille Iapydas debellat, hic conficit reliquias belli Asiatici et fontibus venenum miscet. C. Gracchus, C. Carbo et M. Fulvius Flaccus, triumviri agris dividundis, turbas cient, et P. Scipio Afric., adversarius eorum, in cubiculo suo exanimis reperitur.

V. C. 624. A. C. 128. Olymp. 163, 1.

Cn. Octavius, *T. Annius Luscus Rufus*. A. C. 128-124 Artabanus II.

V. C. 625. A. C. 127. Olymp. 163, 2.

L. Cassius Longinus Ravilla, *L. Cornelius Cinna.*

V. C. 626. A. C. 126. Olymp. 163, 3.

M. Aemilius Lepidus, *L. Aurelius Orestes.* Lex Iunia, a M. Iunio Penna trib. pl. lata, de peregrinis Vrbe pellendis. Eam frustra dissuadet C. Gracchus, qui quaestor in Sardiniam mittitur.

V. C. 627. A. C. 125. Olymp. 163, 4.

M. Plautius Hypsaeus, *M. Fulvius Flaccus*, qui sociis civitatem rom. daturus turbas movet. Cn. Servilii Caepionis et L. Cassii Longini severa censura et aqua Tepula. Fregellana rebellio a L. Opimio praetore oppressa. Seleucus V.

V. C. 628. A. C. 124. Olymp. 164, 1.

C. Cassius Longinus, *C. Sextius Calvinus.* A. C. 124-63 Mithridates VI Eupator Magnus.

V. C. 629. A. C. 123. Olymp. 164, 2.

Q. Caecilius Metellus Balearicus, *T. Quintius Flamininus.* Baliares s. Gymnesiae a Metello expugnatae. M. Fulvius proc. triumphat de Salluviis, Liguribus et Vocontiis, annoque proximo de iisdem C. Sextius proc., qui Aquas Sextias condidit. C. Gracchi trib. pl. leges Semproniae. Alexander II rex Syriae.

V. C. 630. A. C. 122. Olymp. 164, 3.

Cn. Domitius Ahenobarbus, *C. Fannius Strabo.* C. Gracchi et M. Livii Drusi tribunorum pl. leges, C. Gracchus, M. Fulvius et Q. Rubrius triumviri coloniae Carthaginem deducendae ex lege a Q. Rubrio trib. pl. lata. Bituitus, Arvernorum rex, et Allobroges

a Domitio victi. L. Coelius Antipater, C. Sempronius Asellio, C. Fannius hist. A. C. 122-97 Antiochus VIII Grypus.

V. C. 631. A. C. 121. Olymp. 164, 4.

L. Opimius (unde vinum Opimianum, quod largius provenit hoc anno), *Q. Fabius Max. Allobrogicus.* Ab hoc Arverni caeduntur et Allobroges; ab illius satellitibus C Gracchus et M. Fulvius Flaccus necantur. Bituitus captus cum filio Cogentiato.

V. C. 632. A. C. 120. Olymp. 165, 1.

P. Manilius, C. Papirius Carbo (vide ad a. V. 621). Calpurnius Piso Frugi et Q. Caecilius Metellus Balear censores. P. Decius trib. pl. Opimio diem dicit ob caedem civis rom. indemnati.

V. C. 633. A. C. 119. Olymp. 165, 2.

L. Aurelius Cotta, L. Caecilius Metellus Dalmaticus, a quo subacti Dalmatae. C. Carbo, qui Africano vim attulisse credebatur, accusatus a L. Licinio Crasso, summo oratore, cantharidis sumptis iudicio se subtrahit. C. Marius Arpinas trib. pl. legem fert de ambitu, ut pontes angustiores fiant, et viatorem mittit ad Cottam cos. prehendendum.

V. C. 634. A. C. 118. Olymp. 165, 3.

M. Porcius Cato, Q. Marcius Rex, et Catone mortuo *Q. Aelius Tubero.* Stoeni a Marcio devicti, et Narbo Marcius colonia. Micipsa mortuo regnum inter se dividunt Adherbal, Hiempsal et Iugurtha.

V. C. 635. A. C. 117. Olymp. 165, 4.

L. Caecilius Metellus Diadematus. *Q. Mucius Scae-*

vola. IC. et augur. Iugurtha Hiempsalem necat, pellitque Adherbalem, qui iussu senatus rom. restituitur.

V. C. 636. A. C. 116. Olymp. 166, 1.
C. Licinius Geta, *Q. Fabius Max.* Eburnus. C. Marius de ambitu postulatus. A. C. 116-81 Ptolemaeus VIII Soter s. Lathurus.

V. C. 637. A. C. 115. Olymp. 166, 2.
M. Aemilius Scaurus (orator et princeps senatus), *M. Caecilius Metellus.* C. Marius praetor. Aemilius triumphat de Carnis et a Placentia ad Parmam viam munit. Idem leges, cibariam, et de libertinorum suffragiis, fert, coërcetque P. Decium praetorem non adsurgentem. L. Caecilius Metellus Dalmat. et Cn. Domitius Ahenob. censores severi.

V. C. 638. A. C. 114. Olymp. 166, 3.
M'. Acilius Balbus, *C. Porcius Cato.* Lusitania a C. Mario pacata. Cato a Scordiscis fusus. Aemilia, Licinia et Marcia Vestales damnatae. A. C. 114-95 Antiochus IX Cyzicenus Philopator. 114-25 M. Terentius Varro.

V. C. 639. A. C. 113. Olymp. 166, 4.
C. Caecilius Metellus Caprarius, *Cn. Papirius Carbo.* A. C. 113-100 Cimbri, Teutoni (a quibus Carbo vincitur), Ambrones et Tigurini.

V. C. 640. A. C. 112. Olymp. 167, 1.
M. Livius Drusus (vide ad A. V. 630), *L. Calpurnius Piso Caesoninus.* Scordisci a T. Didio propraet. et Druso victi. Samaria a Ioanne Hircano diruta. Adherbal a Iugurtha occisus.

V. C. 641. A. C. 111. Olymp. 167, 2.

P. Cornelius Scipio Nasica, Serapionis f., *L. Calpurnius Piso Bestia.* A. C. 111-106 bellum Iugurthinum. Charmadas, Clitomachus, Aeschines, Metrodorus, Diodorus philosophi.

V. C. 642. A. C. 110. Olymp. 167, 3.

M. Minucius Rufus, Sp. Postumius Albinus. Iugurtha Romae C. Baebium trib. pl. corrumpit occiditque Massivam. Nova pax ignominiosa.

V. C. 643. A. C. 109. Olymp. 167, 4.

Q. Caecilius Metellus Numidicus, *M. Iunius Silanus.* Ille Iugurtham saepius fugat; hic a Cimbris vincitur. A. C. 109-32 Atticus. M. Aemilius Scaurus et M. Livius Drusus censores. Ille collega mortuo abdicat, tribunis carcerem minitantibus. Via Aemilia et pons Mulvius opera eius.

V. C. 644. A. C. 108. Olymp. 168, 1.

Ser. Sulpicius Galba orator, *Q. Hortensius*, *M. Aurelius Scaurus* orator. Marii inimicitiae cum Metello, et insidiae Iugurthae structae.

V. C. 645. A. C. 107. Olymp. 168, 2.

C. Marius, L. Cassius Longinus, M. Aemilius Scaurus II. Cassius a Tigurinis caesus cum L. Pisone et exercitu. Iugurtha et Bocchus Maurorum rex, a Mario saepius victi. Lex Coelia tabellaria, et Thoria agraria.

V: C. 646. A. C. 106. Olymp. 168, 3.

C. Atilius Serranus, Q. Servilius Caepio. Hic diripit Tolosam aurumque Tolosanum intervertit. Iugurtha a Boccho traditur Sullae, superbo quaestori Marii.

Lex Servilia iudiciaria, et Acilia de repetundis. Iudas Aristobulus. A. C. 106-88 Ptolemaeus IX s. Alexander I. 106-148 Cn. Pompeius M. 106-43 M. Tullius Cicero.

V. C. 647. A. C. 105. Olymp. 168, 4.

P. Rutilius Rufus orator, IC. et philos. *Cn. Manlius Maximus.* Huius et Caepionis exercitus a Cimbris occidione occisi. M. Scaurus a Boiorige captus et necatus. Imperium Caepioni abrogatum. Servile bellum in Campania a P. Vettio equite Rom. concitatum et a Lucullo praetore oppressum.

V. C. 648. A. C. 104. Olymp. 169, 1.

C. Marius II, *C. Flavius Fimbria.* Lex Domitia de sacerdotiis. A. C. 104-99 bellum servile in Sicilia. Salvius s. Tryphon et Athenio duces fugitivorum. Sulla Marii legatus Gallos fundit, et Copillum regulum capit. A. C. 104-77 Iannaeus Alexander.

V. C. 649. A. C. 103. Olymp. 169, 2.

C. Marius III, *L. Aurelius Orestes.* Cilices piratae a M. Antonio praetore domiti. C. Memmius, T. Albutius, M. Iunius Silanus et M. Scaurus accusantur. Cimbri a Celtiberis, Thraces a Pisone, et servi a L. Lucullo fusi. Artemidorus geogr.

V. C. 650. A. C. 102. Olymp. 169, 3.

C. Marius IV, *Q. Lutatius Catulus.* Ad Aquas Sextias primum Ambrones a Mario victi, deinde Teutoni; et captus Teutobodus. Q. Numidicus et C. Caprarius Caecilii Metelli, fratres patrueles, censores. L. Appuleii Saturnini tribunatus, leges et contentiones cum Q. Metello cens., C. Memmio et Q. Servilio Caepione quaestore urb. Q. Metelli oratio de maritandis ordinibus.

V. C. 651. A. C. 101. Olymp. 169, 4.

C. Marius V, *M'. Aquillius.* Cimbri a Mario et Q. Catulo in campis Raudiis occidione occisi. Fugitivi ab Aquillio victi. Publicius Malleolus, matre necata, primus culeo insutus et in mare praecipitatus est. Appuleius, opera Marii satellitumque eius, occiso A. Nonio, per vim tribunus pl. fit, et Marius consul, pecunia per tribus divisa.

V. C. 652. A. C. 100. Olymp. 170, 1.

C. Marius VI, *L. Valerius Flaccus.* Leges Serviliae C. Glaucii praetoris. C. Memmius candidatus consulatus occiditur. Appuleii tribunatus, leges novae, conspiratio cum C. Glaucia, C. Saufeio quaestore perfidoque Mario, et occisio. Exsilium Q. Metelli. Afranius, C. Titius et Sex. Turpilius poëtae.

V. C. 653. A. C. 99. Olymp. 170, 2.

M. Antonius orator, *A. Postumius Albinus.* Bellum servile a M'. Aquillio confectum. Sex. Titii tribunatus, leges, contentio cum M. Antonio et exsilium. Q. Metelli reditus. P. Furius trib. pl. a populo discerptus. A. C. 99-44 C. Iulius Caesar.

V. C. 654. A. C. 98. Olymp. 170, 3.

Q. Caecilius Metellus Nepos, *T. Didius Vivius.* Lex Caecilia Didia de modo legum promulgandarum per trinundinum et de duabus rebus una lege non per saturam ferendis seu coniungendis. M'. Aquillius, repetundarum reus, a M. Antonio defenditur. L. Valerius Flaccus et M. Antonius censores. In Asia Q. Mucius Scaevola praetor et P. Rutilius Rufus legatus aut pro quaestore (vid. ad a. V. C. 647), coërcent publicanorum iniurias. Artavasdes I.

V. C. 655. A. C. 97. Olymp. 170, 4.

Cn. Cornelius Lentulus Clodianus, *P. Licinius Crassus*. Lex Licinia sumptuaria. Anni magni conversio. A. C. 97-93 Seleucus VI Epiphanes.

V. C. 656. A. C. 96. Olymp. 171, 1.

Cn. Domitius Ahenobarbus, *C. Cassius Longinus*. Cyrenarum regnum testamento Ptolemaei Apionis translatum ad Romanos. Celtiberi a T. Didio et virtute Sertorii saepius victi. Meleager Anthol.

V. C. 657. A. C. 95. Olymp. 171, 2.

L. Licinius Crassus IC. et orator, homo luxuriosus, *Q. Mucius Scaevola* IC. et Pont. M., collegae in omnibus magistratibus, praeter censuram. Lex Licinia Mucia de civitate sive civibus regundis, ne quis sit pro cive, qui non sit civis; quae praecipua fuit causa belli Italici. C. Norbanus trib. pl. diem dicit Q. Servilio Caepioni. Antiochus X Eusebes.

V. C. 658. A. C. 94. Olymp. 171, 3.

C. Coelius Caldus, *L. Domitius Ahenobarbus*. Hispaniae, a T. Didio et P. Crasso pacatae, a X legatis ordinatae.

V. C. 659. A. C. 93. Olymp. 171, 4.

C. Valerius Flaccus, *M. Herennius*. Praetura et ludi L. Sullae. Censura Cn. Domitii Ahenob. et L. Licinii Crassi. Antiochus XI et Philippi Philadelphi. A. C. 93-88 Demetrius III Eucaerus et Philippus. 93-49 Lucretius.

V. C. 660. A. C. 92. Olymp. 172, 1.

C. Claudius Pulcher, *M. Perperna*. Iniusta condemnatio et exsilium Rutilii (vid. ad A. V. 654). Sulla

Tigranem expellit Cappadocia. M. Livii Drusi oratoris tribunatus et leges. Q. Aelius Tubero IC.

V. C. 661. A. C. 91. Olymp. 172, 2.

L. Marcius Philippus orator, *Sex. Iulius Caesar.* Drusus sociorum patronus domi occisus. A. C. 91-88 bellum sociale s. Marsicum et Italicum. Sadducaei, Pharisaei, Esseni, Synedrium. L. Cornelius Sisenna hist.

V. C. 662. A. C. 90. Olymp. 172, 3.

L. Iulius Caesar, *P. Rutilius Lupus.* Hi male res gerunt adv. socios, at bene Marius, Sulla, Cn. Pompeius et Ser. Sulpicius. Ariobarzanes et Nicomedes regnis pulsi a Mithridate. Lex Varia Q. Varii Hybridae trib. pl. de maiestate; et Iulia de civitate cum iis sociis communicanda, qui fundi (huic legi) fierent, i. e. eius beneficio uti vellent.

V. C. 663. A. C. 89. Olymp. 172, 4.

Cn. Pompeius Strabo, Magni pater, *L. Porcius Cato.* Leges Plautiae, M. Plautii Silvani trib. pl., de iudiciis cum equitibus et senatu communicandis, et de vi armatis hominibus. Lex Plautia Papiria (C. Papirii Carbonis trib. pl.) de civitate sociis danda. P. Licinius Crassus et L. Iulius Caesar censores socios, novos cives, reiiciunt in novas postremasque tribus. A. Sempronius Asellio praetor urb. Romae a feneratoribus, A. Postumius Albinus legatus ab exercitu suo, et Cato consul in proelio a C. Marii filio necantur. A. C. 89-62 bellum Mithridaticum.

V. C. 664. A. C. 88. Olymp. 173, 1.

L. Cornelius Sulla, *Q. Pompeius Rufus.* P. Sulpicii Rufi tribunatus, leges (ut exsules revocentur, ut

novi cives et libertini distribuantur per tribus, utque bellum Mithrid., Sullae mandatum, Mario decernatur) et mors. Bellum civile inter Marium et Sullam. Hic adversarios Vrbe pellit, et in Asiam proficiscitur. Marius cum filio in Africam venit. Q. Pompeius auctore Cn. Pompeio, et filius eius, gener Sullae, a Sulpicio occisus. Mithridates M'. Aquillium omnesque Romanos, in Asia negotiantes, trucidari iubet. Sex. Pompeius, frater consulis, Stoicus, IC. et geometra. Scymnus. Philo philos. A. C. 88-84 Antiochus XII Dionysus.

V. C. 665. A. C. 87. Olymp. 173, 2.

Cn. Octavius, *L. Cornelius Cinna*. Hic per quatuor annos saevit in Sullanos, et a collega pulsus in Vrbem redit scriptis quatuor exercitibus, quibus ipse et Marius, ex Africa revocatus, et Q. Sertorius et Cn. Papirius Carbo praesunt. Cn. Pompeius proc., qui utramque partem foverat, fulmine ictus unco trahitur. Mors Octavii, L. Merulae, Q. Catuli, C. Atilii Serrani, P. Lentuli, C. Caesaris, M. Baebii, C. Numitorii, M. Antonii et Crassorum.

V. C. 666. A. C. 86. Olymp. 173, 3.

C. Marius VII, *L. Cornelius Cinna II*, et, Mario mortuo, *L. Valerius Flaccus II*, qui in Asiam missus, ut Sullae succederet, a C. Flavio Fimbria legato interficitur. Lex Valeria ab eo lata de aere alieno. Archelaus, a Sulla aliquoties victus, se et classem ei tradit. L. Marcius Philippus et M. Perperna censores. Athenae a Sulla captae. C. (M.) Marius Gratidianus praetor rem nummariam constituit. Metrodorus geogr.

V. C. 667. A. C. 85. Olymp. 173, 4.

L. Cornelius Cinna III, *Cn. Papirius Carbo*. Mithridates a Fimbria victus ac paene captus.

V. C. 668. A. C. 84. Olymp. 174, 1.

L. Cornelius Cinna IV, Cn. Papirius Carbo II. Cinna ab exercitu suo occisus. Pax Mithridati a Sulla data. Mors Fimbriae. L. Cornelius Sisenna. A. C. 84-47 Valerius Catulus. 84-31. C. Sallustius Crispus.

V. C. 669. A. C. 83. Olymp. 174, 2.

L. Cornelius Scipio Asiaticus, *C. Iulius Norbanus Flaccus.* Pacis conditiones Sullae et ab eo propositae. Norbanus ab eo victus, et captus Scipio. Incendium Capitolii. Cn. Pompeius adolescens tres legiones Sullae adducit, fusisque Bruto, Scipione et Carbone, Imperator ab eo salutatur. A. C. 83-69 Tigranes II.

V. C. 670. A. C. 82. Olymp. 174, 3.

Cn. Papirius Carbo III, C. Marius C. F. iuvenis XX annis minor. L. Damasippus (Brutus) praetor Marii iussu Q. Scaevolam, L. Domitium, P. Antistium, C. Carbonem Arvinam aliosque Sullanos nobilesque cives Romae trucidat. L. Murena, ab Archelao incitatus, Mithridati bellum infert. Mors Carbonis et Marii. Praenestini a Sulla occisi. Sullae crudelitas, proscriptio, leges, dictatura perpetua et cognomen Fausti s. Felicis.

V. C. 671. A. C. 81. Olymp. 174, 4.

M. Tullius Decula, Cn. Cornelius Dolabella. A. Gabinius ad pacem cum Mithridate renovandam missus. Cn. Pompeius res in Africa gerit. Q. Claudius Quadrigarius, L. Licinius Macer, Valerius Antias historici. Aenesidemus. Ptolemaeus X. A. C. 81-66 Ptolemaeus XI.

V. C. 672. A. C. 80. Olymp. 175, 1.

L. Cornel. Sulla Felix II, Q. Caecil. Metellus Pius.

V. C. 673. A. C. 79. Olymp. 175, 2.

P. Servilius Isauricus, Ap. Claudius Pulcher. Sulla sponte privatus.

V. C. 674. A. C. 78. Olymp. 175, 3.

M. Aemilius Lepidus, Q. Lutatius Catulus. Sullae phthiriasis, mors, exsequiae et sepultura in campo Martio. Lepidus Sullae acta vult rescindi, et cum exercitu Romam venit: sed a Pompeio victus in Sardiniam fugit, ibique moritur.

V. C. 675. A. C. 77. Olymp. 175, 4.

D. Iunius Brutus, Mam. Aemilius Lepidus Livianus. A. C. 77-72 Bellum Sertorianum; 77-67 bellum piraticum cum Cilicibus. Bella cum Thracibus, Sarmatis, Maedis et Dardanis.

V. C. 676. A. C. 76. Olymp. 176, 1.

Cn. Octavius M. F. *C. Scribonius Curio* orator. Res a Cn. Pompeio et Q. Metello adv. Sertorium, Herculeium quaestorem eius et M. Perpernam; et a L. Murena adv. piratas gestae. Oracula Sibyllina undique conquisita.

V. C. 677. A. C. 75. Olymp. 176, 2.

C. Aurelius Cotta, L. Octavius. Curio succedit Ap. Claudio mortuo, et cum Dardanis feliciter pugnat. Turbae propter inopiam annonae. Lex Aurelia consulis, ut tribuni pl. alios quoque magistratus capere possint. Bithynia Romanis hereditate relicta a Nicomede III, et pars Libyae a Ptolemaeo Apione. Mithridatis bellum III, et foedus cum Sertorio.

V. C. 678. A. C. 74. Olymp. 176, 3.

L. Licinius Lucullus, M. Aurelius Cotta. Hic male,

ille bene res gerit adv. Mithridatem. M. Antonii praetoris avaritia, imperium totius orae maritimae et mors. Caesar a piratis captus. C. Verres praetor urb.

V. C. 679. A. C. 73. Olymp. 176, 4.

C. Cassius Varus, *M. Terentius Varro Lucullus.* Lex frumentaria ab iis lata. Mithridates, ad Cyzicum et Lemnum a Lucullo proc. victus, in Pontum profugit. Dardani a C. Curione proc. domiti. Deiotarus, Gallograeciae tetrarches, Mithridatis praefectos caedit. A. C. 73-71 bellum Spartacium s. gladiatorium et servile adv. Spartacum, Crixum, Oenomaum et Publipora gestum. A. C. 73-71 C. Verris praetura Sicula.

V. C. 680. A. C. 72. Olymp. 177, 1.

L. Gellius Publicola, *Cn. Cornelius Lentulus Clodianus.* M. Lollius Palicanus trib. pl. Sertorius a M. Perperna, perfido amico, occisus, et hic a Cn. Pompeio.

V. C. 681. A. C. 71. Olymp. 177, 2.

P. Cornelius Lentulus Sura, *Cn. Aufidius Orestes.* M. Crassus praetor et Cn. Pompeius de fugitivis triumphant. Calaguritanorum pertinacia.

V. C. 682. A. C. 70. Olymp. 177, 3.

Cn. Pompeius Magnus, *M. Licinius Crassus Dives.* Feneratores in Asia a Lucullo coërciti. Lex a Pompeio lata de tribunitia potestate restituenda, et Aurelia iudiciaria a L. Aurelio Cotta praetore, ut iudicia senatoribus, equitibus ac tribunis aerariis communia essent. Machares Mithridatis f. amicus Romanorum. M'. Acilio Glabrione praet. iudicium exercente, Cicero accusat Verrem. L. Gellius Publicola, Cn. Cornelius Lentulus Clod. censores. C. Trebatius Testa, A. Cascellius, C. Camillus, L. Octavius Balbus, Ver-

rius Flaccus, A. Ofilius, Alfenus Varus, Hostilius et Aterius ICti. Posidonius. Geminus. Vitruvius. Cornelius Nepos? A. C. 70-18 Virgilius.

V. C. 683. A. C. 69. Olymp. 177, 4.
Q. Hortensius orator, *Q. Caecilius Metellus* Creticus. Tigranocerta a Lucullo capta. Capitolium a Q. Catulo dedicatum. A. C. 69-58 Phraates III.

V. C. 684. A. C. 68. Olymp. 178, 1.
L. Caecilius Metellus, *Q. Marcius Vatia Rex*. Creta a Q. Metello proc. subacta. A. C. 68-64 Antiochus XIII Asiaticus et Seleucus.

V. C. 685. A. C. 67. Olymp. 178, 2.
C. Calpurnius Piso, *M'. Acilius Glabrio*. Hic successor Lucullo missus. Bellum piraticum Cn. Pompeio cum infinita potestate mandatum et intra paucos dies confectum. Leges latae: Acilia Calpurnia de ambitu; Gabiniae A. Gabinii trib. pl. de fenere, de uno imperatore adv. praedones creando, utque mense toto Febr. senatus daretur legationibus; Roscia theatralis L. Roscii Othonis trib. pl.; Maniliae C. Manilii trib. pl. de libertinorum suffragiis, et de bello Mithrid. Pompeio mandando; Cornelia C. Cornelii trib. pl. de edictis perpetuis. A. C. 67-35 Hyrcanus et Aristobulus fratres, huiusque filii Alexander et Antigonus.

V. C. 686. A. C. 66. Olymp. 178, 3.
M'. Aemilius Lepidus, *L. Volcatius Tullus*. Praetura Ciceronis, L. Catilinae, P. Vatinii, et C. Aquillii Galli IC. et auctoris Aquillianarum formularum de dolo malo, stipulatione, etc. A. C. 66-62 res a Pompeio in Asia gestae adv. Mithridatem et Tigranen, horumque filios, Pharnacen et Tigranen. A. C. 66-51

Ptolemaeus XII Auletes, Cleopatra, Berenice, Archelaus.

V. C. 687. A. C. 65. Olymp. 178, 4.

L. Aurelius Cotta, *L. Manlius Torquatus*. Q. Lutatius Catulus et M. Licinius Crassus censores. Lex Papia C. Papii trib. pl. de peregrinis Vrbe pellendis. Caesaris aedilitas et munus gladiat. A. C. 65-8 Horatius.

V. C. 688. A. C. 64. Olymp. 179, 1.

L. Iulius Caesar, *C. Marcius Figulus*.

V. C. 689. A. C. 63. Olymp. 179, 2.

M. Tullius Cicero, *C. Antonius*. Coniuratio Catilinaria oppressa. Hierosolyma a Pompeio capta. Lex Caecilia de ambitu, et Atia de sacerdotiis. P. Cornelii Lentuli Spintheris aedilis cur. ludi magnifici et dibapha Tyria. Luculli triumphus et luxus. Mors Mithridatis. Caesar pont. max. Augustus nascitur.

V. C. 690. A. C. 62. Olymp. 179, 3.

D. Iunius Silanus, *L. Licinius Muraena*. Bellum Mithrid. a Cn. Pompeio confectum; Pontus et Syria provinciae rom., regnaque Asiae divisa. M. Catonis tribunatus et eius Ciceronisque contentio cum Q. Metello Nepote. Sacra Bonae Deae a P. Clodio polluta. C. Antonius proc. Macedoniam prov. avare administrat: unde biennio post damnatur.

V. C. 691. A. C. 61. Olymp. 179, 4.

M. Pupius Piso Calpurnianus, *M. Valerius Messalla Niger*. Triumphus Pompeii. L. Domitii Ahenobarbi aedilis cur. ludi. C. Octavius et C. Iulius Caesar praetores. Q. Tullius Cicero propraetor Asiae. P. Clodius reus, stuprator sororum et quaestor in Sicilia.

V. C. 692. A. C. 60. Olymp. 180, 1.

L. Afranius, *Q. Caecilius Metellus Celer*. Conspiratio Caesaris, Pompeii et Crassi. L. Flavii trib. pl. lex agraria. Caesar propraetor Galliae ult.

V. C. 693. A. C. 59. Olymp. 180, 2.

C. Iulius Caesar, *M. Calpurnius Bibulus*. Leges Iuliae, agraria, de provinciis ordinandis et de repetundis. P. Clodius, a P. Fonteio adoptatus, a C. Herennio et Caesare ad plebem traducitur. L. Vettii iudicis turbae et mors. P. Vatinii tribunatus et leges de repetundis deque Galliis cum Illyrico in quinquennium Caesari decernendis. Macedonia a C. Octavio bene administrata.

V. C. 694. A. C. 58. Olymp. 180, 3.

L. Calpurnius Piso Caesoninus, Caesaris socer, *A. Gabinius* (vid ad A. V. 685). P. Clodii Pulchri tribunatus et leges. Exsilium Ciceronis. Praetura L. Domitii Ahenobarbi, C. Memmii Gemelli, L. Flavii, L. Cornelii Lentuli Cruris et P. Nigidii Figuli. M. Aemilii Scauri aedilitas, theatrum et ludi. A. C. 58-49 res a Caesare in Galliis, Germania et Britannia gestae adv. Ariovistum, Orgetorigem, Dumnorigem, Cativolcum, Ambiorigem, Cassivelaunum, Vercingetorigem, Commium, al.—Orbilius Pupillus Gramm.

V. C. 695. A. C. 57. Olymp. 180, 4.

P. Cornelius Lentulus Spinther, *Q. Caecilius Metellus Nepos*. Ciceronis reditus. Cyprus Ptolemaeo erepta lege Clodia a M. Catone propraet. Pompeii procuratio frumentaria cum imperio infinito. Clodii contentiones cruentae cum tribunis pl., Ciceroni faventibus, T. Annio Milone, P. Sextio, C. Cestilio, M. Cispio, T.

Fadio Gallo, M'. Curio, Q. Fabricio, C. Messio. A. C. 57 ad 17, post C. N. T. Livius.

V. C. 696. A. C. 56. Olymp. 181, 1.

Cn. Cornelius Lentulus Marcellinus, L. Marcius Philippus. Clodii aedilitas cur. novaque molimina. Reductio Ptolemaei regis Aegyptii, a C. Porcio Catone trib. pl. et senatu impedita, a P. Lentulo et Pompeio frustra expetita, et ab A. Gabinio, quem rex corruperat, perfecta. Macedonia a L. Pisone proc. et Syria ab A. Gabinio proc. male administrata. A. C. 56-57 Orodes I.

V. C. 697. A. C. 55. Olymp. 181, 2.

Cn. Pompeius Magnus II, M. Licinius Crassus Dives II. Leges Pompeiae, iudiciaria ac de parricidiis; et Trebonia, a C. Trebonio Aspro trib. pl. lata, ut Pompeio Hispaniae, Crasso Syria Parthicumque bellum in quinquennium, et Caesari Galliae cum Illyrico in aliud quinquennium decernerentur. Pompeii theatrum et ludi. Hispaniae per legatos eius, L. Afranium et M. Petreium, administratae.

V. C. 698. A. C. 54. Olymp. 181, 3.

L. Domitius Ahenobarbus, Ap. Claudius Pulcher. Praetura Milonis, M. Catonis, Cn. Domitii Ahenob., P. Servilii Vatiae Isaur. et Ser. Sulpicii Galbae. Absolutio A. Gabinii, P. Vatinii, M. Scauri et Cn. Plancii. Tribunatus Q. Mucii Scaevolae. Expeditio Parthica malis ominibus, intercedente C. Ateio Capitone trib. pl. et infeliciter suscepta a M. Crasso.

V. C. 699. A. C. 53. Olymp. 181, 4.

Cn. Domitius Calvinus, M. Valerius Messalla. M. Crassus in bello parthico perit. Clodius a Milone

interficitur. Q. Pompeius Rufus trib. pl. rogatione lata, ut Cn. Pompeius dictator diceretur, in carcerem coniicitur a senatu.

V. C. 700. A. C. 52. Olymp. 182, 1.

Cn. Pompeius Magnus III, solus, a quo mense Sextili collega adsciscitur socer *Q. Caecilius Metellus Pius Scipio*. Milonis exsilium. Leges Pompeiae de ambitu, de vi, de provinciis; et Caecilia de censura restituenda, quae sublata erat lege Clodia. Parthi victi a C. Cassio, quaestore M. Crassi. A. C. 52-15 Propertius.

V. C. 701. A. C. 51. Olymp. 182, 2.

M. Claudius Marcellus, *Ser. Sulpicius Rufus*, summus IC. et orator. M. Tullius Cicero proc. Ciliciae et Cypri. M. Calpurnius Bibulus proc. Syriae. Q. Minucius Thermus propr. Asiae. P. Attius Varus propr. Africae. A. C. 51-48 Ptolemaeus XIII Dionysus.

V. C. 702. A. C. 50. Olymp. 182, 3.

L. Aemilius Paullus, *C. Claudius Marcellus*. Ap. Claudius Pulcher et L. Calpurnius Piso Caeson. censores ultimi, populi suffragiis creati. C. Sallustius hist. senatu motus. M. Caelius Rufus et M. Octavius aediles cur. C. Titius, C. Curtius, M. Cato II et M. Livius Drusus praetores. Tribunatns C. Scribonii Curionis, a Caesare corrupti, et lex viaria et alimentaria. Conon.

V. C. 703. A. C. 49. Olymp. 182, 4.

C. Claudius Marcellus, *L. Cornelius Lentulus Crus*. SCtum de exercitu a Caesare dimittendo, et de Galliis L. Domitio Ahenob. ac M. Considio Noniano tradendis. Bellum civile inter Caesarem et Pompeium. T. Labienus Caesarem deserit. L. Afranius et M. Petreius

ad Ilerdam victi. Caesaris dictatura ac leges Iuliae. M. Aemilius Lepidus praetor urb. et Vrbi praefectus. M. Manilius. A. C. 49-17 Tibullus.

V. C. 704. A. C. 48. Olymp. 183, 1.

C. Iulius Caesar II, P. Servilius Vatia Isauricus. M. Caelii Rufi, praet. novarumque tabularum auctoris, et Milonis molimina ac mors. Pugna Pharsalica et mors Cn. Pompeii. Bellum Alexandrinum, et bibliothecae Alexandr. conflagratio. Honores in Caesarem collati. A. C. 48-30 Ptolemaeus XIV Puer et Cleopatra.

V. C. 705. A. C. 47. Olymp. 183, 2.

C. Iulius Caesar dictator II, qui *M. Antonium* mag. equitum dixit, et in paucos dies consules fecit *Q. Fufium Calenum* et *P. Vatinium*. Praetura C. Sallustii. Tribunatus turbulentus P. Cornelii Dolabellae, L. Trebellii et C. Asinii Pollionis. Cura Vrbis M. Antonio mandata. Bellum Africanum. C. Trebatius Testa IC. et trib. pl.

V. C. 706. A. C. 46. Olymp. 183, 3.

C. Iulius Caesar III et Dict. III, *M. Aemilius Lepidus* cos. et mag. equitum. Pugna ad Thapsum. Mors Afranii, Petreii, Fausti Sullae, Q. Scipionis, M. Catonis Vticensis et Iubae. Caesaris novi honores, triumphi quatuor, spectacula, instituta, leges et fasti. Bellum Hispaniense. Praetores decem. Praetura M. Iunii Bruti Caepionis et D. Iunii Bruti Albini. D. Laberius et Publius Syrus.

V. C. 707. A. C. 45. Olymp. 183, 4.

C. Iulius Caesar IV et Dict. IV, *M. Aemilius Lepidus II*, et mag. equitum, nisi potius Caesar solus fuit consul, et suffecti deinde *Q. Fabius Max.*, *C. Trebo-*

nius, et *C. Caninius Rebilus*. Pugna Mundensis. Mors Cn. Pompeii, T. Labieni et P. Vari. Fuga Sex. Pompeii. Praetores XIV. Caesaris triumphus, superbia, dictatura perpetua aliique honores summi ac divini.

V. C. 708. A. C. 44. Olymp. 184, 1.

C. Iulius Caesar V, et Dict. V, *M. Antonius*, *P. Cornelius Dolabella*. Magistri equitum *M. Aemilius Lepidus* et *C. Octavius*. Praetores XVI et aediles VI. Magistratus in plures annos a Caesare ordinati. Caesaris opera, vasta consilia, arrogantia, caedes, sepultura, testamentum. M. Antonii et C. Octavii molimina, artes et discordia. Sex. Pompeii varia fortuna et reconciliatio cum senatu. M. Brutus et C. Cassius in Macedoniam Syriamque abeunt.

V. C. 709. A. C. 43. Olymp. 184, 2.

C. Vibius Pansa, *A. Hirtius*; *C. Iulius Caesar Octavianus*, *Q. Pedius*, *P. Ventidius*, *C. Carrinas*. Dolabella et Antonius hostes iudicati. Bellum Mutinense. Mors Hirtii et Pansae. Triumviratus et proscriptiones Octaviani, Antonii et Lepidi. Mors Ciceronis aliorumque. M. Brutus, C. Cassius et D. Brutus lege Pedia damnati absentes. Sosigenes. A. Sabinus. Gratius. Corn. Severus. C. Pedo Albinovanus. A. C. 43 ad 17, post C. n. Ovidius.

V. C. 710. A. C. 42. Olymp. 184, 3.

L. Munacius Plancus, *M. Aemilius Lepidus II.* Sicilia a Sex. Pompeio occupata. Divini honores Caesari, Divi filio, decreti. Proelium Philippense et mors C. Cassii, M. Bruti et Q. Hortensii. Fundanius. P. Nigidius Figulus obit.

V. C. 711. A. C. 41. Olymp. 184, 4.

L. Antonius, *P. Servilius Vatia Isauricus.* Agri proscriptorum praemiaque divisa veteranis tumultuantibus, aut promissa tantum, et data demum A. V. 722. L. Antonii et Fulviae conspiratio. Bellum Perusinum. M. Antonii et Cleopatrae amores. Ti. Claudius Nero praetor, pater Tiberii Imp. T. Valgius Rufus. L. Varius. Plotius Tucca. M. Annaeus Seneca.

V. C. 712. A. C. 40. Olymp. 185, 1.

Cn. Domitius Calvinus II, *Asinius Pollio*, (summus orator, hist. et poëta, qui et primus bibliothecam publ. exstruxit), *L. Cornelius Balbus* et *P. Canidius Crassus.* Trucidatio Perusinorum urbisque incendium. Syria a Parthis duce T. Labieno, et Italia a Sex. Pompeio vastatur. M. Antonius cum Sex. Pompeio bellum movet adv. Caesarem; sed opera L. Cocceii Nervae, Asinii Pollionis et Maecenatis pax Brundisina componitur firmaturque nuptiis Octaviae. Imperium rom. inter triumviros iterum dividitur. Q. Salvidieni coniuratio et mors. Lex Falcidia C. Falcidii trib. pl. testamentaria de legatis. M. Vipsanii Agrippae praetura urb. et ludi.

V. C. 713. A. C. 39. Olymp. 185, 2.

L. Marcius Censorinus, *C. Calvisius Sabinus.* Consules in VIII annos, et plures in annum designati. Pax Puteolana fit cum Sex. Pompeio, plebe ob famem saeviente, et impunitas datur proscriptis. Cn. Domitius de Cerretanis, et Pollio de Parthinis triumphat. A. C. 39-36 P. Ventidius Bassus, M. Antonii legatus, homo mirae fortunae, Parthos et Labienum devincit, primusque triumphat de Parthis. Res prospere ab Agrippa propr. in Aquitania gestae.

V. C. 714. A. C. 38. Olymp. 185, 3.

Ap. Claudius Pulcher, C. Norbanus Flaccus. Praetores LXVII. Triumviri reip. constituendae in alterum quinquennium. Aradii et Iudaei a C. Sosio, Antonii legato, domiti. A. C. 38-35 bellum Siculum cum Sex. Pompeio, ab Agrippa confectum. Sex. Pompeii Menae s. Menodori fraudulenta molimina. A. C. 38-3 Herodes M.

V. C. 715. A. C. 37. Olymp. 185, 4.

M. Vipsanius Agrippa, L. Caninius Gallus, T. Statilius Taurus. Portus Iulius ab Agrippa factus. Amicitia Caesaris et Antonii restituta ab Octavia. Deiotarus II. Polemo I. A. C. 37 ad 4 p. C. Phraates IV.

V. C. 716. A. C. 36. Olymp. 186, 1.

L. Gellius Publicola, M. Cocceius Nerva, L. Munacius Plancus II, P. Sulpicius Quirinus. Agrippa, devictis Sex. Pompeio praefectisque eius, Demochare et Apollophane, corona aurea rostrata donatur. Cn. Domitius triumphat de Hispanis, a quibus aurum accepit coronarium. Honores Caesari et Agrippae decreti. Lepidus Caesari infestus et a legionibus corruptis desertus, honores amittit praeter pontificatum max. Res ab Antonio adv. Parthos, et a P. Canidio Crasso, eius legato, in Armenia, Iberia et Albania gestae.

V. C. 717. A. C. 35. Olymp. 186, 2.

L. Cornificius, Sex. Pompeius. Sex. F. Sex. Pompeius profugus, reparato in Asia bello, ab Antonii legatis, C. Furnio et M. Titio, occiditur. Iapydae, Dalmatae et Pannonii a Caesare subacti.

V. C. 718. A. C. 34. Olymp. 186, 3.

L. Scribonius Libo, *M. Antonius II*, *L. Sempronius Atratinus*, *Paul. Aemilius Lepidus*, *C. Memmius*, *M. Herennius*. Salassi a M. Valerio Messalla domiti. Antonius Artavasden dolo capit et Armeniam dat filio suo ex Cleopatra suscepto.

V. C. 719. A. C. 33. Olymp. 186, 4.

C. Iulius Caesar Octavianus II, *L. Volcatius Tullus*; *P. Autronius Paetus*, *L. Flavius*, *C. Fonteius Capito* (ad unguem factus homo), *M'. Acilius Aviola*, *L. Vinucius*, *L. Laronius*. Agrippae aedilitas, opera publica, ludi. Mathematici ab eo pulsi Vrbe. Dalmatae a T. Statilio Tauro subacti. Porticus Octaviae et bibliotheca in ea.

V. C. 720. A. C. 32. Olymp. 187, 1.

Cn. Domitius Ahenob., *C. Sosius*; *L. Cornelius*, *N. Valerius*. Caesar et Antonius bellum parant. Octaviae repudium. Consules ad Antonium abeunt, L. Plancus et M. Titius ad Caesarem, cui testamentum Antonii produnt.

V. C. 721. A. C. 31. Olymp. 187, 2.

C. Iulius Caesar Octav. III, *M. Valerius Messalla Corvinus* orator, *M. Titius*, *Cn. Pompeius*. Proelium navale ad Actium ludique Actiaci. Agrippa vexillo caeruleo donatus. C. Cilnius Maecenas eq. Rom., Vrbi Italiaeque praefectus.

V. C. 722. A. C. 30. Olymp. 187, 3.

C. Iulius Caesar Octav. IV, *M. Licinius Crassus*, *C. Antistius Vetus*, *M. Tullius Cicero*, oratoris f., et *L. Saenius Balbinus*. Mors Antonii et Cleopatrae. Caesar Aegypto in provinciae formam redactae Cn. Cornelium

Gallum equitem dat praefectum Augustalem. Legati Phraatis, Tiridates ab eo pulsus et Herodes ad Caesarem veniunt. P. Canidius, Cassius Parmensis aliique occisi. M. Lepidus iuvenis, bellum in Italia moliens, a Maecenate necatur. Novi honores Caesari hoc et proximo anno decreti. Diodorus Sic. Apollonius Sophista Lexicogr. Parthenius. A. Cornelius Celsus. Didymus. Hyginus. Aretas.

V. C. 723. A. C. 29. Olymp. 187, 4.

C. Iulius Caesar Octav. V, Sex. Appuleius; Potitus Valerius Messalla, C. Furnius, C. Cluvius. Triumphi Caesaris. Ianus tertium clausus. Consultatio Caesaris cum Agrippa et Maecenate habita de imperio deponendo. Daci, Bastarnae, Moesi, Getae Thracesque a M. Licinio Crasso, Hispani a T. Statilio Tauro, et Treviri à Nonio Gallo subacti.

V. C. 724. A. C. 28. Olymp. 188, 1.

C. Iulius Caesar Octav. VI, M. Vipsanius Agrippa II. Apollinis in Palatio templum cum bibliotheca dedicatum. Ludi Actiaci quinquennales gymnicique. Census actus a Caesare et Agrippa. Senatus purgatus suppletusque, et census senatorum ampliatus. Praetores X et cura aerarii binis Praetoriis mandata.

V. C. 725. A. C. 27. Olymp. 188, 2.

C. Iulius Caesar Octav. VII, M. Vipsanius Agrippa III. Caesar sententia L. Munacii Planci *Augustus* appellatus. Eius similata oratio de imperio deponendo. Vota decennalia. Divisio provinciarum et fiscus. Augusti iter in Gallias Hispaniasque susceptum, et census Galliarum actus. M. Valerius Messalla Aquitaniam in provinciae formam redigit et triumphat. Sex. Pacuvius trib. pl.

V. C. 726. A. C. 26. Olymp. 188, 3.

C. Iulius Caesar Octav. Augustus VIII, T. Statilius Taurus II. Egnatius et M. Lollius praetores. Scelera, infamia et mors Corn. Galli (vide ad A. V. 722). M. Messalla primus praef. Vrbi. Sex. Appuleius ex Hispania triumphat. M. Egnatii Rufi praet. Arrogantia. Septa Iulia exornat Agrippa. Aemilius Macer poëta.

V. C. 727. A. C. 25. Olymp. 188, 4.

C. Iulius Caesar Octav. Augustus IX, M. Iunius Silanus. Ob Cantabrorum rebellionem Augustus Tarraconem secedit. Salassi ab A. Terentio Varrone Muraena; Cantabri a C. Antistio Vetere; Astures a T. Carisio; Celtae a M. Vinucio subacti. Augusti tropaeum in Alpibus, et titulus *imperatoris*. Amynta mortuo Galatia cum Lycaonia in provinciae formam redacta. Templum Neptuni, Argonautarum porticus, diribitorium, Thermae et Pantheon, opera Agrippae.

V. C. 728. A. C. 24. Olymp. 189, 1.

C. Iulius Caesar Octav. Aug. X, C. Norbanus Flaccus. Ianus iterum clausus, Augusto ex Hispania reduce. Senatus iurat in acta Augusti, isque legibus solvitur. Cantabri et astures a L. Aemilio (L. Aelio Lamia) domiti. M. Lollius primus Gallograeciam obtinet. Infausta expeditio Aelii Galli, praefecti Aug. Aegypti, in Arabiam Felicem. M. Claudius Marcellus, Octaviae f. et gener Augusti, aedilis cur. Ti. Claudius Nero quaestor.

V. C. 729. A. C. 23. Olymp. 189, 2.

C. Iulius Caesar Octav. Aug. XI, A. Terentius Varro Muraena, L. Sestius, Cn. Calpurnius Piso. Tribunitia potestas Augusti, repudiata dictatura. Augustus e

gravi morbo convalescens opera Antonii Musae. Mors Marcelli. Tiridates et legati Phraatis Romam veniunt, et filius Phraatis, obses, ea lege remittitur patri, ut captivi signaque militaria rom. reddat. Agrippa, in Syriam missus, Mitylenen secedit.

V. C. 730. A. C. 22. Olymp. 189, 3.

M. Claudius Marcellus Eserninus II, *L. Arruntius*. Paul. Aemilius Lepidus et L. Munacius Plancus censores. Coniuratio L. Licinii Varronis Muraenae et Fannii Caepionis. Cantabri et Astures a C. Furnio, et Aethiopes, duce regina Candace, Aegyptum vastantes, ab eius praefecto, C. Petronio, devicti. Augustus in Siciliam proficiscitur.

V. C. 731. A. C. 21. Olymp. 189, 4.

M. Lollius, *Q. Aemilius Lepidus*. Agrippa fit gener Augusti et praef. Vrbi. Augustus in Graeciam et Samum traiicit.

V. C. 732. A. C. 20. Olymp. 190, 1.

M. Appuleius, *P. Silius Nerva*. Augustus res ordinat in Asia, Bithynia et Syria, ubi a Phraate recipit signa, captivos et spolia, Crassi et Antonii cladibus amissa, et Indorum legati eum Antiochiae adeunt. Viae a praetoriis muniendae et milliarium aureum. Occiso Artaxia (Artabaze, Artavasde), Tigranes Armeniis ab Augusto rex datus et deductus in regnum a Tib. Nerone. Garamantes a L. Corn. Balbo devicti.

V. C. 733. A. C. 19. Olymp. 190, 2.

C. Sentius Saturninus, *Q. Lucretius Vespillo*; *M. Vinucius*, *Vipsanius Agrippa*. Morum praefectura aliique honores redeunti ex Syria Augusto decreti.

Ab Agrippa pacatur Gallia et Cantabri domantur. Hillel et Schamai.

V. C. 734. A. C. 18. Olymp. 190, 3.

P. Cornelius Lentulus Marcellinus, *Cn. Cornelius Lentulus.* Tribunitia potestas ab Augusto in quinquennium suscepta, Agrippa adscito collega; et senatus ab iisdem purgatus. Coninratio M. Egnatii Rufi. Germani a M. Lollio victi. Bathyllus et Pylades.

V. C. 735. A. C. 17. Olymp. 190, 4.

C. Furnius, *C. Iunius Silanus.* Ludi saeculares quintum acti. Lucius Agrippae natus adoptatusque cum Caio fratre ab Augusto. Lex Iulia de adulteriis.

V. C. 736. A. C. 16. Olymp. 191, 1.

L. Domitius Ahenobarbus, *P. Cornelius Scipio*, *L. Tarius Rufus.* Ob cladem M. Lollii, a Germanis acceptam, Augustus hoc et proximo anno in Gallia, Hispania et Germania res constituit. T. Statilius Taurus praef. Vrbi. Ludi quinquennales ab Agrippa editi. Praetura urb. Tiberii et Drusi fratrum. Pannonii et Norici a P. Silio Nerva, Dentheletae et Scordisci a Claudio Marcello victi. A. C. 16, ad 19 P. C. C. Caesar Germanicus.

V. C. 737. A. C. 15. Olymp. 191, 2.

M. Livius Drusus Libo, *L. Calpurnius Piso.* Rhaeti et Vindelici a Tiberio et Druso, Augusti privignis, domiti.

V. C. 738. A. C. 14. Olymp. 191, 3.

M. Licinius Crassus, *Cn. Cornelius Lentulus.* Agrippa Asiae, Ponti et Iudeae res ordinat, et Bosporum, a Scribonio quodam occupatum, dat Polemoni.

V. C. 739. A. C. 13. Olymp. 191, 4.

Tiberius Claudius Nero, *P. Quintilius Varus.* Ludi votivi Augusto Romam reverso facti. Theatrum Corn. Balbi dedicatur, et ab Augusto theatrum Marcelli. Mortuo M. Lepido, Augustus pontificatum max. suscipit. Idem tribunitiam potestatem sibi et Agrippae in alium quinquennium prorogat. Pannonii solo Agrippae adventu coërciti.

V. C. 740. A. C. 12. Olymp. 192, 1.

M. Valerius Messalla Barbatus, *P. Sulpicius Quirinus*, *C. Valgius Rufus* poëta, *C. Caninius Rebilus.* Agrippa mortuo Tiberius fit gener Augusti, et Pannoniis subactis primus honoratur ornamentis triumphalibus. Eadem dantur et L. Calpurnio Pisoni, devictis Bessis, et L. Domitio Ahenob., Imp. Neronis avo, qui longius, quam quisquam priorum, victor in Germaniam penetravit. Drusus Sygambros, Vsipetas, Tencteros et Chamavos domat; componit tumultum, ob censum in Gallia exortum, et aram Augusto dedicat Lugdunensem ad confluentes Araris et Rhodani.

V. C. 741. A. C. 11. Olymp. 192, 2.

Q. Aelius Tubero, *Paullus Fabius Maximus.* M. Valerius Messalla Corvinus primus curator aquarum. Drusi praetura urb. et nova expeditio in Germaniam. Fossae Drusianae. Dalmatia et Pannonia a Tiberio expugnatae. Mors Octaviae.

V. C. 742. A. C. 10. Olymp. 192, 3.

Iulus Antonius, *Q. Fabius Max. Africanus.* Augustus Flamen Dialis. Getae, Daci et Dalmatae a Tiberio, Catti aliique Germanorum populi a Druso devicti Natalis augusti et Augustalia celebrantur.

V. C. 743. A. C. 9. Olymp. 192, 4.

Nero Claudius Drusus, *T. Quintius Crispinus*. Drusi extrema expeditio in Germaniam, mors et honores mortuo collati, nomen *Germanici* ipsi filiisque eius decretum, etc. Ovatio Tiberii.

V. C. 744. A. C. 8. Olymp. 193, 1.

C. Marcius Censorinus, *C. Asinius Gallus*. Exercitus ab Augusto in Galliam ductus. Tiberii expeditio in Germaniam, cognomen Imperatoris alterque triumphus. Pomoerium prolatum. Pannonii a Sex. Appuleio victi. P. Quintilius Varus Syriam avare administrat. Mors Horatii et Maecenatis.

V. C. 745. A. C. 7. Olymp. 193, 2.

Tiberius Claudius Nero II, *Cn. Calpurnius Piso II.* Tiberius in Germaniam redit. Eadem provincia a C. Sentio Saturnino per plures annos administrata. Vrbis regiones XIV et vicorum magistri. Ludi votivi post reditum Augusti a C. Caesare editi. Dionysius Halic. scribit historiam. M. Verrius Flaccus.

V. C. 746. A. C. 6. Olymp. 193, 3.

D. Laelius Balbus, *C. Antistius Vetus; L. Manilius*, *Q. Nonius Asprenas Torquatus*. Tiberius tribunitiae potestatis in quinquennium fit consors, et Rhodum secedit. Dionysius Periegeta. Nicolaus Damasc. Trogus Pompeius.

V. C. 747. A. C. 5. Olymp. 193, 4.

Augustus XII, *L. Cornelius Sulla*. C. Caesar in forum deductus, *princeps iuventutis* appellatus ornatusque sacerdotio.

V. C. 748. A. C. 4. Olymp. 194, 1.
C. Calvisius Sabinus, *L. Passienus Rufus.*

V. C. 749. A. C. 3. Olymp. 194, 2.
L. Cornelius Lentulus, *M. Valerius Messalinus.* P. Quintilius Varus Iudaeos post mortem Herodis M. rebellantes coërcet, eique in Syria succedit P. Sulpicius Quirinus proc. Huius legatus, Coponius eq. Rom., Iudaeae praeficitur.

V. C. 750. A. C. 2. Olymp. 194, 3.
Imp. Caesar Augustus XIII, *M. Plautius Sylvanus; Q. Fabricius*, *C. Caninius Gallus.* L. Caesar togam virilem induit appellaturque princeps iuventutis. Relegatio Iuliae, et poena adulterorum Iuli Antonii, T. Quintii Crispini, Ap. Claudii, etc. Cn. Calpurnius Piso leg. Aug. proc. Hispaniam avare habet. Census a P. Sulpicio Quirino in Syria et Iudaea agitur; sed, quod alii putant, biennio post. Hinc diversae opiniones de epocha nati Christi. Conf. tamen intpp. evang. Luc. II, 2,

V. C. 751. A. C. 1. Olymp. 194, 4.
Cn. Cornelius Lentulus Cossus Gaetulicus, *L. Calpurnius Piso.* M. Vinucii expeditio in Germaniam. M. (Q.) Antistius Labeo, C. Ateius Capito et C. Aelius Gallus ICti.

V. C. 752. Olymp. 195. 1.
C. Caesar, *L. Aemilius Paullus.* Armenia ad Phraatem desciscit. Hoc anno Christum fuisse natum, multorum opinio est. Conf. ad A. V. 750.

IMPERATORES ROMANORVM.

P. C. 1-14. (A. C. 21; P. C. 14.) *Augustus.*

2. L. Caesar Massiliae obit. C. Caesar Phraatem Armenia cedere cogit, et M. Lollio, comiti et rectori eius substituitur P. Sulpicius Quirinus. 3. C. Caesar in Lycia moritur. 4. Ab Augusto Tiberius, et ab hoc Germanicus Drusi frater adoptatur. Lex Aelia Sentia de manumissionibus. 5. Lex Iulia de maritandis ordinibus. Phraataces. 5-6. Orodes II. 6. C. Ateius Capito cos. suff. Chauci, Langobardi et Marobod. rex Marcomanorum, a Tiberio et Gaetuli a Corn. Lentulo Gaetulico victi. Res adv. Dalmatas, Dacos, Sarmatas et Pannonios a M. Valerio Messalino, a Caecina Severo, Tiberio, Germanico, M. Plautio Silvano, C. Vibio Postumo et M. Aemilio Lepido per IV annos gestae. Rhoemetalces et Rhescuporis, Thraciae reges, socii Rom. Stipendia annua, aerarium militare et, eius locupletandi causa, centesima auctionum seu rerum venalium et vicesima hereditatium Iulia lege instituta. 6-20. Vonones I. 7. Agrippa Postumus relegatur. Quinquagesima mancipiorum. Rhescuporis et Cotys V. 9. P. Quintilius Varus cum tribus legionibus in Germania Caesus ab Arminio. Lex Papia Poppaea. 10-11. Tiberius et Germanicus procoss. Germaniam pervagantur. C. Poppaeus Sabinus Moesiae per XXI annos praeest. 12. Germanicus cos. cum C. Fonteio Capitone. Q. Caecilius Metellus Creticus Silanus proc. Syriae per sex annos. 13. Tiberius censum agit cum Augusto et tribunitia ei potestas prorogatur. Germanicus proc. Galliae. 13-43. Artabanus III. Iudas Galilaeus seu Gaulonita. 14. Mors Augusti.

14-37. *Tiberius Nero Caesar.*

14. Comitia e campo in curiam translata. Mors Agrippae Postumi et Iuliae. Seditiones legionum in Pannonia et Germania. L. Aelius Seianus praef. praetorio, et castra praetoriana. C. Iunius Blaesus, A. Caecina, C. Cetronius, L. Apronius et C. Silius Nerva legati. 14-17. Res a Germanico adv. Cheruscos (Arminium et Inguiomerum), Cattos, Angrivarios aliosque Germaniae populos gestae. 15. Drusus Caesar cos. P. Velleius Paterculus hist. praetor cum fratre Magio Celere Velleiano. Lex et iudicia maiestatis. 16. Clemens Agrippae Postumi servus. Mathematici Vrbe pulsi, T. Statilio Sisenna Tauro et L. Scribonio Libone coss. Iul. Pomponius Graecinus cos. suff. L. Scribonii Libonis Drusi praet. accusatio et mors. 17. Cappadocia prov. rom., Archelao rege per fraudem occiso. Tacfarinas, dux Musulanorum in Numidia, victus a M. Furio Camillo proc. Africae. Triumphus Germanici. Cn. Calpurnius Piso proc. Syriae. P. Rutilius Lupus, et L. Fenestella. 18. Germanicus iterum consul cum Tiberio et Orienti praepositus. Q. Verranius primus Cappadociam obtinet, et Q. Serveius Commageuen. 19. Germanici iter in Graeciam Aegyptumque et mors. Lex Iulia Norbana de libertinis Latini nominis seu Latinis Iunianis. Drusus discordiam inter Germanos fovet. Maroboduus et Rhescuporis pulsi. Catualda. Vannius. Rhoemetalces II. Cotys VI. Strabo. 20. Cn. Pisonis mors. Tacfarinas a L. Apronio victus. C. Iunius Silanus Asiam avare administrat et biennio post damnatur. 21. Drusus iterum consul cum Tiberio patre. Tacfarinas a C. Iunio Blaeso, Iulii Florus et Sacrovir, Trevirorum Aeduorumque duces, a C. Visellio Varrone, Coeletae, Odrysae et Dii in Thracia a P. Vellaeo devicti. 22. Drusi pote-

stas tribunitia. Seiani potentia in dies crescit. Ser. Cornelius Lentulus Maluginensis Asiam non obtinet, quia flamen Dialis est. Q. Vibius Serenus proc. Hispaniae ult. proximo anno accusatus a filio et damnatus. L. Arruntius absens proc. Hispaniae cit. 23. Masurius Sabinus et M. Cocceius Nerva (cos. suff. h. a.) ICti. Annaeus Cornutus Afer philos. 23. Mors Drusi Caes. Nero et Drusus, filii iam puberes Germanici, a Tiberio senatui commendantur. Histriones ex Italia pulsi. 23-79. Plinius maior. 24. Decennalia imperii Tiberii. Plautius Silvanus parricidii damnatus. Tacfarinas cum suis caesus a P. Cornelio Dolabella. Servile bellum, a T. Curtisio motum, a Curtio Lupo quaest. opprimitur. C. Fonteius Capito proc. Asiae. 25. Cremutius Cordus hist. maiestatis reus. Cyzicenis libertas ablata. Cn. Domitius Afer, orator, est praetor. Thraces subacti a C. Poppaeo Sabino proc. et Pomponio Labeone propr. Moesiae, qui nono anno post repetundarum accusatus et voluntaria morte cum Paccia uxore exstinctus est. C. Calpurnius Piso avarus propr. Hispaniae cit. a Termestinis obtruncatus. 25-100. Silius. 26. Tiberius in Campaniam abit. 26-37. Pontius Pilatus. 27-37. Tiberius in Capreas ins. se abdit. 28. Iulia, Augusti neptis, in exsilio moritur. Frisiorum rebellio et clades L. Apronio ab iis illata. 29. Mors Christi ex quorumdam sententia (ex aliorum serior fuit triennio) et Liviae. 30. Divini honores Seiano decreti. Sempr. Proculus et C. Cassius Longinus ICti. 31. Seiani consulatus et mors. Nero et biennio post Drusus necati fame, et falsus Drusus a Poppaeo Sabino oppressus. 33. M. Asinius Gallus et Agrippina, Germanici uxor, inedia enecantur. Lesbonax, Valerius Max. 34-62. Persius. 35. Nuptiae C. Caligulae. L. Vitellius proc. Syriae Artabanum, Parthorum regem,

ex Armenia pellit et Tiridaten deducit in regnum. 36. Phoenix in Aegypto. 36-44. Herodes Agrippa I. 37. Mors Tiberii.

37-41. *Caius Caesar Caligula.*

37. Ducentesima auctionum, pro centesima a Tiberio instituta, abrogatur et comitia populo restituuntur. 37-100. Iosephus. 38. Philo Iudaeus et Apio a Iudaeis, Alexandriae habitantibus, et ab Avidio Flacco male habitis, legati Romam missi. T. Flavii Vespasiani aedilitas. 38-65. Lucanus. 39. Gallia ab Imperatore expilata, et revocatae maiestatis leges. Cn. Domitius Afer, IC. et orator, Principem, epigrammate offensum, mira arte et adulatione delinit, et consul sufficitur in locum Cn. Domitii Corbulonis. Ser. Sulpicius Galba in Germania superiore succedit Cn. Gaetulico, propter militum favorem iussu Caligulae interfecto, et severa utitur disciplina. 40. Ridicula in Britanniam expeditio. Ptolemaeus, Iubae f. et rex Maurorum, ob divitias in Galliam evocatur et occiditur. Caligula Germanicus ovans ex Germania. Marsi et Chauci a P. Gabinio Secundo superati. Mela. Columella. A. Cornelius Celsus. 40-100. Martialis. 41. Imperator a Cassio Chaerea necatus.

41-54. *Claudius Drusus Caesar.*

41. Imperator addictus tum uxoribus, Messalinae et ab a. 49 Agrippinae, tum libertis Pallanti, Narcisso, Polybio, Posidi, Felici, Arpocrae. Mauri a C. Suetonio Paullino Atlantem usque perdomiti. Ap. Iunius Silanus ex Hispania revocatur, et mox dolo Messalinae et Narcissi perit. M. Furius Camillus Scribonianus in Dalmatia res novas molitur. L. Annaeus Seneca insimulatus adulterii cum Iulia Agrippinae sorore et in

Corsicam relegatus. 42. Cura annonae, et portus Ostiensis exstructio. Mauritania a Cn. Hosidio Geta subacta divisaque in Tingitanam et Caesariensem. 42-100? Quintilianus. 42-121? Iuvenalis. 43 seq. Res in Britannia a Claudio legatisque eius, A. Plautio Silvano, T. Flavio Vespasiano et C. Hosidio Geta gestae. Vibii Marsi proc. Syriae contentiones cum Agrippa Iudaeorum rege. 44. Quaestores duo in triennium aerario praefecti, et praetores duo iurisdictioni de fidei commissis. Cuspius Fadus (Cestius Festus) Iudaeae impositus. 44-90. Herodes Agrippa II. Berenice. 45. Ser. Sulpicius Galba Africam ordinat. 46. M. Vinucii interitus. Coniuratio Asinii Galli et Statilii Corvini. Tiberius Alexander Iudaeae praefectus. Ingens per Syriam fames. 47. Ludi saeculares sexti. Mithridates, adiutus opibus Pharasmanis fratris et discordia Gotarzis et Bardanis fratrum regumque Parthorum, Armeniam recuperat. Chauci et Frisii a Cn. Domitio Corbulone subacti, et fossa Corbulonis ducta inter Mosam et Rhenum. L. Salvius Otho proc. Africae. Q. Curtius Rufus proc. Germaniae, et forte historicus. 48. Messalinae et C. Silii connubium ac mors. Census a Claudio et L. Vitellio actus. Phoenix Romam allatus. C. Cassius Longinus IC. Syriam, et Ventidius Cumanus Iudaeam obtinet. Phaedrus. 49. Claudius uxorem ducit Agrippinam Germanici fratris filiam, et Octaviam, filiam suam, L. Iulio Silano desponsatam, qui abdicare se praetura et mori cogitur, despondet L. Domitio *Neroni*, Agrippinae filio. Meherdates, a Claudio Parthis rex datus, capitur a Gotarze, et huic mortuo succedit Vonones II. Mithridates Bosporanus, cum Cotye fratre bellans, Romam mittitur vinctus. Itaraei et Iudaei Syriae additi. Pomoerium prolatum. T. Flavius Sabinus Moesiam per

septem, Iunius Cilo proquaestor Bithyniam cum Ponto per quatuor, et Antonius s. Ti. Claudius *Felix* Iudaeam per VI annos regit. 50. L. Domitius Nero a Claudio adoptatus praepositusque Britannico. Agrippina Augusta, et colonia Agrippinensis. L. Annaeus Seneca exsilio revocatus, praetor et Neronis praeceptor. P. Atilius Ister proc. Pannoniae, ubi Vannio, Suevorum regi profugo, agros dat. T. Vinidius Quadratus proc. Syriae frustra compescere conatur motus Iberorum, Armeniorum ac Parthorum inter se bellantium. Catti a Q. Pomponio Secundo proc. Germaniae sup. ac poëta, et Britanni a P. Ostorio Scapula propr., capto Caractaco, subacti. Scribonius Largus. 50-130. Plutarchus. 51. Vespasianus cos. suff. Domitianus natus. Toga virilis Neroni maturata: isque cos. design. et proc. Afranius Burrus praef. praet. Lusio Getae et Rufio Crispino substitutus. 51-90. Vologeses I, Parthorum rex. Is hoc anno Tiridaten fratrem Armeniae imponit, pulso Rhadamisto Ibero, qui auctore Iulio Peligno, proqu. Cappadociae, regium insigne sumpserat. 52. Faustus Cornelius Sulla, gener Claudii, L. Salvius Otho, et Servilius Barea Soranus consules. Mathematici ex Italia denuo pulsi. Fucinus lacus a Claudio emissus et naumachia in eo exhibita. Quadratus proc. Syriae discordias inter Galilaeos et Samaritanos, ortas auctoribus Felice et Ventidio Cumano procuratoribus Iudaeae, componit damnato Ventidio, et provincia soli Felici tradita. 53. Nero Octaviam uxorem ducit, et Iliensibus immunitatem, libertatem Rhodiis diserta oratione impetrat. Res ab A. Didio Gallo propr. in Britannia gestae. T. Statilius Taurus proc. Africae, cuius hortis Agrippina inhiat, repetundarum damnatus. Helvidius Priscus

quaestor et gener Paeti Thraseae. Onosander. 54. Mors Claudii.

54-68. *Nero Claudius Caesar.*

45. M. Iunius Silanus proc. Asiae veneno exstinctus. Cn. Domitius Corbulo, proc. Armeniae et ab anno 60 simul Syriae totiusque Orientis. Q. Asconius Pedianus. 55. Britannicus veneno sublatus. Dissensio Neronis cum matre ob Actes libertae amorem. A. Fabricii Veientonis praet. ludi circenses. Idem ex Italia deinde pulsus. Q. Curtius Rufus proc. Africae, et Vipsanius Lenas Sardiniae. M. Valerius Probus. 56, Neronis libidines et grassationes nocturnae. Histriones Italia pulsi. Potestas tribunorum pl. et aedilium imminuta. Potentia Helii, Epaphroditi, Doryphori, Phaontis, Polycleti, libertinorum Neronis, Spori exoleti, et Tigellini praef. praet. Obultronius Sabinus quaestor aerarii ab Helvidio Prisco trib. pl. accusatus: et cura aerarii a quaestoribus ad praefectos et praetura functos translata. Porcius Festus Iudaeam, Q. Sulpicius Camerinus Pythicus Africam, C. Balbillus Aegyptum, Cossutianus Capito Ciliciam, Epirius Marullus Pamphyliam obtinet. 57. Q. Veranius proc. Britanniae, Pompeius Silvanus Africae, L. Antistius Vetus et Pompeius Paullinus Germaniarum, Aelius Gracilis Galliae Belg. 58. Vologeses et Tiridates a Corbulone victi. C. Vibius Crispus proc. Africae, C. Suetonius Paullinus Britanniae, Curtilius Mancia et Dubius Avitus Germaniarum. M. Salvius Otho in Poppaeae Sabinae amorem pellicit Neronem, et Lusitaniam per X annos bene administrat. 59. Nero matricida. C. Vibius Secundus Mauritaniae, et T. Vinius Rufinus Galliae Narbon. praefectus. 60. Quinquennalia ludicra, et cometes. A. Vitellius proc.

Africae. Lucceius Albinus Iudaeae procurator. Tigranes Armeniae regno impositus a Corbulone. (Conf. ad a. 54.) 61. C. Petronius Arbiter Turpilianus cos. et proc. Britanniae. Ibi Boudicea, Icenorum regina, magnam Romanis infert cladem, sed mox a Suetonio cum suis caeditur. Ser. Sulpicius Galba proc. Hispaniae Tarrac. et L. Vitellius Africae. 62. SC. Trebellianum de fideicommissariis hereditatibus, Trebellio Maximo et L. Annaeo Seneca coss. suff. Nero Poppaeam Sabinam ducit, Octavia relegata et mox occisa. Vologeses, Pyria expulsus a Corbulone, Armeniam occupat. Carmina probrosa et relegatio Antistii Sosiani praet. Ignominiosa deditio C. Caesonii Paeti proc. Armeniae, Tigrani in subsidium missi et a Vologese obsessi in castris. 63. Vologeses a Corbulone ad pacem petendam compulsus. Asia avare administrata a L. Salvio Othone Titiano, et Africa integerrime a T. Flavio Vespasiano. C. Cestius Gallus Camerinus leg. proc. Syriae. 64. Roma a Nerone incensa, et Christiani exquisitis poenis affecti. Rebellio Iudaeorum, avaritia et crudelitate Gessii Flori procurat. mota. Scribonius Proculus et Sulpicius Rufus Scribonianus fratres Germaniis praefecti. Dioscorides. 65. Poppaea a Nerone occisa. Coniuratio C. Pisonis punita morte auctoris et consciorum, C. Iulii Attici Vestini et Plautii Laterani consulum, L. Annaei Senecae, M. Annaei Lucani, Fenii Rufi praef. praet., Subrii Flavi, Sulpicii Aspri et al. Trebellius Maximus proc. Britanniae. Musonii Rufi et Annaei Cornuti philosophorum, C. Cassii Longini ICti et L. Silani relegatio. Mors L. Antistii Veteris, et proc. Asiae reversi. 66. C. Suetonius Paullinus et L. Pontius Telesinus coss. Mors voluntaria L. Annaei Mellae, qui L. Senecae et Iunii Gallionis frater paterque Lucani erat, C. Petronii, Ce-

rialis Anicii, Rufii Crispini, Thraseae Paeti et Bareae Sorani, qui ex proc. Asiae reversus a P. Egnatio, eius cliente, praeceptore et philos., accusatus erat, et intercessionem Aruleni Rustici trib. pl. deprecabatur. Relegatio Helvidii Prisci et Paconii Agrippini. Tiridates a Corbulone compulsus ad regnum Armeniae ac diadema Romae a Nerone accipiendum. Tiberius Alexander Aegypto praefectus L. millia Iudaeorum Alexandriae tumultuantium trucidari iubet. M. Cocceius Nerva, IC. et pater Nervae Imp., praetor. 67. Nero in Graeciae oppidis histrionis, citharoedi et aurigae partes, et Romae scenicum triumphum agit. Iudaea a Vespasiano proc. subacta et obsessa Hierosolyma. C. Iulius Vindex propr. Galliae Transalp. res novas molitur; sed victus a T. Virginio Rufo leg. proc. Germaniae super., qui imperium ab exercitu oblatum respuit, semet interficit. 68. C. Silius Italicus, poëta, consul. Mors Neronis, defectio Galbae in Hispania.

68. 69. *Ser. Sulpicius Galba.*

68. Defectiones legatorum L. Fonteii Capitonis in Germania inf. et Clodii Macri in Africa. 69. Adoptatio L. Pisonis Frugi Liciniani et mors Galbae.

69. *M. Salvius Otho.*

69. Alii legatorum ad Othonis partes transeunt, alii ad A. Vitellii, qui Germaniam infer. obtinebat; ad illas Virginius in Germ. sup. et C. Vipsanius Apronianus in Africa; ad has Hordeonius Flaccus, Virginii successor, etsi invitus, Valerius Asiaticus in Gallia Belg., Iunius Blaesus in Gallia Lugd., Iulius Cordus in Aquitania. Mors Othonis, ad Bedriacum victi a C. Fabio Valente et A. Caecina legatis Vitellii absentis.

69. *A. Vitellius.*

69. Vespasianus in Iudaea imperium capessit, auctoribus Tiberio Alexandro Aegypti procuratore et M. Licinio Crasso Muciano proc. Syriae. Capitolio incenso Flaviani aut igne pereunt aut capti necantur, in his T. Flavius Sabinus praef. praet. fraterque Vespasiani. Postridie Roma capitur ab Antonio Primo, et Vitellius misere interficitur.

69-79. *T. Flavius Vespasianus.*

69. Potentia ac discordia Muciani et Antonii. Domitianus et Mucianus absente Vespasiano regnant. Praetura Sex. Iulii Frontini (cuius duo exstant libri) et Aruleni Rustici. L. Calpurnius Piso proc. Africae a Valerio Festo successore interemptus. Pompeius Silvanus leg. proc. Dalmatiae, T. Ampius Flavianus Pannoniae, M. Aponius Saturninus et Fonteius Agrippa Moesiae, Vettius Bolanus Britanniae. 70. Hierosolyma a Tito capta ac diruta. Imperium Vespasiano a senatu decretum lege regia. Iulius Sabinus Lingo Iulii Caesaris filius putatur salutaturque Caesar: sed victus fugit et per novem annos latet. Bellum in Batavis, Germania et Gallia motum a Claudio Civile, cui mox iunguntur Classicus, Iulius Tutor et Iulius Sabinus. Res adversus eos gestae a Petilio Ceriale. Deditio Civilis. Veledae numen. Vespasianus Alexandriae vetera ac nova tributa exigit; deinde in provinciis, in Italia et Romae, ubi et urinae vectigal instituit. Mathematici Roma pulsi, et sublata maiestatis iudicia. Coelius Sabinus IC. et cos. suff. 71. Helvidii Prisci temeraria loquendi libertas ac mors. Demetrius, Hostilius ceterique philosophi praeter Musonium Roma pulsi. Caenis, potens et avara Vespasiani amica, moritur. 72. Petilius Cerialis Britanniae praeest. Vrbs restituta

et exornata; ordo uterque suppletus et purgatus; disciplina militaris emendata; lites terminatae. 73. Centena annua rhetoribus constituta. Aerearum tabularum tria millia, quae incendio Capitolii conflagraverant, restituta. 74. Hoc forte anno Pegasus IC. consul, et SC. Pegasianum de fideicommissis hereditatibus. 75. Templum Pacis dedicatur, et colossus Neronis iterum erigitur iu via Sacra. Pulcherrima Berenice, quae cum Agrippa Romam venerat et a Tito unice amabatur, ab eo dimittitur. Diogenis, Herae aliorumque Cynicorum dicacitas punita. 76. Hoc forsan anno Iulius Frontinus Britanniae praeficitur. 78-83. Cn. Iulius Agricola propr. res egregie in Britannia gerit. 79. Mors Iulii Sabini (vid. ad A. 70), Allieni et Marcelli coniuratorum, ac Vespasiani.

79-81. *Titus Flavius Vespasianus.*

79, Primum Vesuvii incendium, quo Herculanum, Pompeii et Plinius maior pereunt. 80. Ingens incendium Romae saeviens. Dedicatio amphitheatri et thermarum Titi, ludique per centum dies dati. C. Valerius Flaccus. P. Iuventius Celsus pater. Onkelos.

81-96. *T. Flavius Domitianus.*

81 Castrari mares vetiti. 83. Domitia Augusta, Paridis histrionis amore deperdita: repudiatur reduciturque; Paris obtruncatur. Iulia, Titi filia, a patruo corrupta. Vestales occisae. 84. Domitiani expeditio Germanica, nullo hoste invento. Honores ei decreti. Aurigarum factiones auctae. 86-105. Decebalus, rex Dacorum, et bella ab eo cum Romanis gesta. Pax tributo empta. Triumphus Dacicus. 89-163. Iustinus Martyr. 90. Finis regni Iudaici. Exquisita Christianorum supplicia. 91. Consulatus M. Vlpii Traiani et M'.

Acilii Glabrionis. Spectacula epulaque. Multi acubus venenatis necati. Antonius proc. Germaniae, res novas moliens, a L. Maximo occisus. 91-107. Pacorus II. 93. Mors Agricolae. 94. Epictetus. Dio Chrysostomus. 95. Censura Domitiani. Philosophi Roma pulsi et quidam interempti, in his Stoici Rusticus Arulenus et Herennius Senecio. Supplicia de Christianis, T. Flavio Clemente cos., Glabrione consulari, qui in Albano et Iuvenalibus cum leone pugnaverat, Epaphrodito et aliis sumpta. 96. Coniuratio Domitiae Augustae, Parthenii aliorumque. Apollonius Tyanensis, Ephesi praesagiens mortem tyranni. Statius poëta obit.

96-98. *M. Vlpius Cocceius Nerva.*

76. Beneficia superiorum Principum edicto confirmata; et alimenta pueris puellisque per Italiam constituta. Praetor fiscalis. 97. L. Verginius Rufus cos. Coniuratio Calpurnii Crassi. Praetoriani tumultuantes auctore Casperio Aeliano praef. Sulpicia. 98. Tacitus cos. suff. Traianus adoptatus.

98-117. *M. Vlpius Nerva Traianus.*

100. Sex. Iulius Frontinus cos. Iavolenus Priscus IC. ex praetura deinde Syriae et Africae praepositus. Neratius Priscus IC. Traiano gratissimus et successor aliquando destinatus. Aelianus Tacticus. Philo Biblensis. Sanchoniathon? 100-105. Bellum cum Decebalo gestum a Traiano eiusque legatis Lusio Quieto, L. Licinio Sura, Claudio Liviano praef. praet. et Longino. 102. Plinius iunior cos. suff. 104. Danubius a Traiano iunctus ponte lapideo. 105. Mors Decebali. Dacia provincia Rom. et Arabia Petraea ab A. Cornelio Palma leg. proc. Syriae expugnata. 107. Specta-

cula CXXIII dierum. Paludes Pontinae lapidibus stratae. Bibliotheca, forum, odeum, gymnasium et ingens statua Traiani, ab Apollodoro exstructa: statuaeque ab eo amicis suis positae, Palmae, Surae, C. Cosio, L. Celso. 107-134. Cosroes (Osroes?) 110. C. Suetonius Tranquillus, Iul. Obsequens? 114. Traianus a senatu appellatus Optimus et Parthicus. 114-117. Expeditiones eius in Armeniam, quae Parthamasiri, in Adiabenen, quae Mebarsapi eripitur, in Mesopotamiam, Parthiam, quod regnum Parthamaspatae datur, in Arabiam, etc. Antiochia aliaque oppida ingenti terrae motu afflicta. Defectio provinciarum in Oriente. 116. Ignatius obit. Papias. Hermas. L. Annaeus Florus. 117. Traianus Selinunte (h. Traianopoli) in Cilicia moritur, et Hadrianus artibus Plotinae Augustae ad imperium pervenit.

117-138. *P. Aelius Hadrianus.*

117. Celsus, Palma, Lusius, Nigrinus, Apollodorus aliique occisi. Euphrates iterum finis imperii in Oriente statutus. 119-135. Iter ab Hadriano per omnes fere provincias factum. Res militaris et disciplina diligentissime constituta. 120. P. Iuventius Celsus, filius, IC. Masora. Kabbala. 120-192. R. Iuda; R. Iochanan; R. Gamaliel. 122. In Aegypto moritur Antinous, deliciae Principis. Favorinus. Aquila. 125-160. Claudius Ptolemaeus. 129-190. Aelius Aristides. 130. Caius IC. Polemo rhetor et philos. 131. Publicatur edictum perpetuum (ius honorarium), compositum a Salvio Iuliano IC. 131-200. Galenus. 133. Aelia Capitolina et aedes Iovis exstructae in solo dirutae Hierosolymae. Hinc Iudaei rebellant, et tota fere gens deletur a Iulio Severo; qui deinde Bithyniae praeficitur. Pharasmanes, qui Albanos concitaverat adv. Romanos, ve-

nit Romam. Advocatus s. patronus fisci instituitur. Italia, in quatuor provincias divisa, Consularibus regenda datur. Officia palatina, militaria et publica, usque ad Constantinum M. servata. 134. Arrianus. Cornelius Fronto IC. 134-189. Vologeses II. 135. L. Ceionius Aelius Commodus Verus (Aelius Verus) adoptatur, eoque mortuo, 138. T. Aurelius (Arrius, Annius) Fulvus Boionius Antoninus, qui M. Antoninum (M. Annium Verum) et L. Aurelium Verum (L. Ceionium Aelium Commodum Verum Antoninum) adoptare iubetur.

138-161. *Antoninus Pius.*

Princeps Numae regi similis, a senatu appellatus *Pius.* Britanni victi a Lollio Vrbico, ab aliis legatis Mauri, Germani, Daci, Iudaei, Achaei, Aegyptii, Alani. Honores et salaria rhetoribus ac philosophis delata in omnibus provinciis. 139. Iustinus Martyr. 140. Phlegon. Iustinus? 143. Cornelius Fronto et Cl. Herodes Atticus, rhetores, et Iunius Rusticus ac Nicomedes Apollonius, philos. Stoici, praeceptores Antonini philos. 147. Appianus. 150. Vinidius Verus, Salvius (Aburnus) Valens, L. Volusius Maecianus, Vlpius Marcellus et Iavolenus ICti et consiliarii Principis. Iunius Mauricianus; Sex. Pomponius; Sex. Caecilius Africanus. Taruntenus Paternus et Papirius Iustus alii ICti. Hephaestio Gramm. 155-234. Dio Cassius. 160. Antoninus Liberalis; Aelius Herodianus; Ptolemaeus geogr.; Apollonius Dyscolus; Maximus Tyrius; Symmachus; L. Appuleius; Fl. Avianus; A. Gellius. Iustinus? Dionysius Cato? Praxeas; Noetus; Sabellius; Montanus. Noetiani, Sabelliani, Montanistae, Nazaraei, Ebionitae, Ascetae, Pneumatici et

Psychici. Saturninus, Basilides, Carpocrates, Marcion, Cerdo, Gnostici.

161-169, *M. Aurelius Antoninus Philosophus* et *L. Verus* (vid. ad A. 138), *Divi Fratres*, sive *Antoninus et Verus Augusti.*

162-165. L. Verus, consors imperii et gener Antonini, Lucilla filia eius ducta, bellum Parthicum adv. Vologesen, qui Soaemum ex Armenia pepulerat, per legatos, Avidium Cassium et Thucydiden, gerit, residens Antiochiae. 165. Polyaenus; Athenagoras Hermogenes rhetor et philos. 168. Melito. 169. L. Verus, socero insidians, venenum haurire cogitur.

169-180. *M. Aurelius Antoninus Philos.* solus.

171. Tatianus. 172-174. Iaziges, Marcomanni et Quadi ab Antonino (Quadi virtute legionis tonantis, e Christianis scriptae), et Germani a T. Claudio Pompeiano et Pertinace devicti. Aegyptiorum rebellionem, ab Isodoro sacerdote motam, comprimit Avidius Cassius, toti Asiae praefectus. 174. Pausanias. Oppianus. 175. Avidius Cassius, filius Heliodori oratoris et praefecti Aegypto, a Faustina incitatus, invadit imperium et necatur. Marcius Verus Syriae praepositus. 176. Commodus, Antonini filius, Neroni quam patri similior, collega imperii assumitur: unde in Digestis memorantur Divus Marcus et Commodus, vel Antoninus et Commodus. Praetor tutelaris, et Iuridici loco Consularium in Italia constituti. Imperatoris libri *πρὸς ἑαυτόν*. 177. Scythae a Quintiliis Condiano ac Maximo, et a Tarrutenio Paterno praef. praet. domiti.

180-192. *L. Aelius Aurelius Commodus Anton.*

180. Pax cum Marcomannis, Quadis et Burrhiis composita. Quintilii, Paternus, Salvius Iulianus, Quadratus, Sextus Condianus aliique nobiles occisi praeter Claudium Pompeianum, Pertinacem et Victorinum praef. Vrbi. Lucianus; Iamblichus, Pollux; Irenaeus; Theodotion; Phrynichus; Palladius. 182. Sarmatae ab Albino et Nigro, Britanni ab Vlpio Marcello domiti. Rebellio diuturna et a Pertinace praef. Vrbi anno demum 192 sedata Britannicarum legionum, quarum furori permittitur Perennis praef. praet. 184. Cleander cubicularius potentissimus, qui XXV consules in unum designabat annum, omnesque honores vel vendebat vel pro arbitrio dabat, A. 189 a plebe obtruncatur cum filio. 185-254. Origenes. 189. Multi acubus venenatis et peste pereunt, multi saevitia Principis, in his Iulianus praef. praet., Iulius Alexander et Dionysius praef. annonae. Commodus auriga, gladiator et bestiarius; dictus Hercules, Deus, Amazonius et Exsuperatorius. R. Iuda et Mischnah. 189-214. Vologeses III. 190. Africana classis adiecta Alexandrinae. 192. Coniuratio Aemilii Laeti praef. praet. et Eclecti cubicularii. Dio Cassius historiae scribendae consilium capit.

193. *P. Helvius Pertinax.*

193. Claudius Pompeianus et Acilius Glabrio assessores Principis in senatu. Socer eius, Flavius Sulpicianus, praef. Vrbi. Bonus Princeps a praetorianis, disciplinae impatientibus et fraudulenta Laeti saevitia incensis, die LXXXVII imperii obtruncatur cum Eclecto. Ael. Moeris; Sex. Empiricus; Clemens Alexand.; Theophilus Antiochenus; Nonius Marcellus.

193. *Didius Iulianus.*

Hic pronepos Salvii Iuliani ICti a praetorianis imperium, licitatione facta et superato Flavio Sulpiciano competitore, mercatur; sed militibus, senatui plebique invisus die imperii LXVI interficitur.

193-211. *L. Septimius Severus.*

Princeps crudelis, sed fortissimus et reip. utilissimus; quare iudicio senatus aut nasci non debuisset, aut non mori. 193. 194. *Pescennius Niger* Imperator in Syria salutatur, et a Candido, Valeriano et Anulino, Severi ducibus, ter victus perit. 194-196. Byzantium oppugnatur capiturque. 195. Expeditio Severi adv. Osroënos, Adiabenos et Arabas. 196. 197. *D. Clodius Septimius Albinus*, Caesar a Commodo dictus, in Britannia desciscit, et in atroci proelio ad Lugdunum a Severo et Laeto superatus sibi necem consciscit. Numerianus gramm. militibus in Gallia scriptis res bene gerit. 199. Vologeses Mesopotamiam occupat; sed a Severo et Laeto ad pacem petendam cogitur. Iulius Crispus praef. praet. et Laetus necantur. Oppugnatio Atrae. 200. Iter Severi in Palaestinam et Aegyptum. Philostrati. Obsequens. Q. Serenus Sammonicus. Fingal? 203. L. Fulvius Plautianus praef. praet., Seiano similis, cuius filia Plautilla Bassiano seu Caracallae, Severi filio, a. 202, nupserat, iussu Principis obtruncatur. Damnatio Plautillae, Plautii, Aproniani, Quintilli Plautiani, Baebii Marcellini. Vita dissoluta et discordia filiorum Severi. 205-270. Plotinus. 208-211. Res a Severo in Britannia adv. Caledonios et Maeatas gestae, et vallum ab eo per XXXII millia passuum a mari ad mare ductum. 210. Diogenes Laërtius; Agathemer; Dositheus gramm.

Iulius Paullus IC. M. Minucius Felix. 211. Severus Eboraci moritur.

211-217. *Antoninus Caracalla* seu *Tarantas*.

211. Hic, Caligulae simillimus, *P. Septimium Getam* fratrem, a patre consortem imperii relictum, ipse sua manu in gremio Iuliae matris obtruncavit, et Aemilium Papinianum, ICtum celeberrimum ac praef. praet., hanc caedem defendere recusantem, Cilonem, praeceptorem ac praef. Vrbi, Thraseam Priscum aliosque interfici iubet. 212. Stolida Alexandri imitatio. Nova tributa et pecuniarum exactio. Decima hereditatum, manumissionum largitionumque. Civitas omnibus ingenuis, in imperio Rom. viventibus, data. Osroëne et Armenia fraudulenter regibus, Augaro et Sanatruci, ereptae. 213. Alemanni perfide trucidati. Pecunia Cennis aliisque Germanis data. 213-273. Longinus. 214-226. Artabanus IV ultimus Parthorum rex. 216. Bellum adv. Parthos et Armenios gestum. Alexandria direpta. 216, 217. Nova ac perfida expeditio adv. Artabanum. Caracalla occiditur a Macrino praef. praet.

217. 218. *M. Opilius Macrinus*, et *Diadumenianus* filius.

218. Macrinus a Parthis victus pacem emit; mitigatque Tiridatem Armeniae regem et Dacringos. Idem statuit, omnia superiorum Principum rescripta tollere, ut iure agatur. Sed rebellione militum orta in Syria occiditur cum filio. Maesae, sorori Iuliae Domnae Augustae, uxoris Severi, et Iulio Avito erant duae filiae, quarum maior Soaemis, Vario Marcello nupta, Avitum, minor, Mammaea, uxor Gessii Marciani, Bassianum pepererat. Hic postea dictus est

Alexander Severus, ille, qui Caracallae credebatur filius et Elagabali dei Syriae sacerdos Emesae erat.

218-222. *M. Aurelius Antoninus Elagabal*, seu *Heliogabalus*, puer aviae matrisque virtute, artibus et largitione a militibus lectus Imperator, qui etiam Pseudantoninus et propter libidines Sardanapal appellatus est. Nestor, Fabius Agrippinus, Picas, Rhianus, Claudius Attalus, Triccianus, Sulla, Seius Caius, Valerianus Paetus, Silius Messala, Pomponius Bassus, Gannys, Principis praeceptor, cui imperium ille debebat, Verus et Gellius Maximus interficiuntur. Elagabal fit summum Romanorum numen, et Imperator eius sacerdos. Circumcisio Principis aliorumque, aurigatio saltatioque. Potentia Eutychiani seu Comazonis, Hieroclis et Aurelii Eubuli. 220. Athenaeus; Ammonius Saccas philos. Tertullianus obit. Solinus? Iul. Obsequens? 221. Alexander consobrinus Principis (vid. ad a. 218) ab eo adoptatur.

222-235. *Alexander Severus*, qui consilia Mammeae matris et Domitii Vlpiani, IC. ac praef. praet., sequutus bene regnat, sed nimis indulget avaritiae matris et dominandi cupiditati. 225. Claudianus Aelianus. 226-241. Artaxerxes I (Ardschir seu Sassanides I), qui regno Parthico everso Persicum restituit et Mesopotamiae Syriaeque imminet. 228. Vlpianus a praetorianis occisus auctore Epagatho. 229. Dio Cassius cos. II, qui paulo post in patriam et otium redit. Curatores Vrbis XIV, et consularibus facti, et negotia urbana cum praef. Vrbi curantes. Praefecti praet. senatores et Viri Clarissimi. 230. Herennius Modestinus et Terentianus Maurus 233-305, Porphyrius.

235, 236. *Maximinus* Thrax, cuius opera Alexander in militum seditione una cum matre occisus erat Moguntiae, flagitiose et crudeliter regnat, et in oppugnatione Aquileiae a militibus suis opprimitur.

236. *Gordiani I et II*, pater et filius.

237. *Maximus* et *Balbinus.*

237-244. *Gordianus III*, nepos.
Is bene regnat consiliis Misithei soceri: quo mortuo perit per fraudem Philippi praef. praet., qui iam ei vivo per milites extorserat consortium imperii. 238. Herodianus hist. et Censorinus. 241. Nepos Chiliastes. 241-272. Sapor I. (Schapur.)

244-249. *Philippi*, Arabes, pater et filius.
Imperatores avari et crudeles, quos iam Christianos fuisse quidam contendunt. 248. Annus millesimus Vrbis et imperii rom. ludis saecularibus actus. 249. Paullus Thebanus et Eremitae.

249-251. *Decius* cum Messio filio Caesare regnat, et a Gothis victus perit. 250. Saevissima Christianorum persecutio. Cyprianus. Palladius? Solinus? Coelius Apicius? 251. Novatianus.

251-253. *Gallus*, *Volusianus* filius et *Hostilianus.*

253-260. *Valerianus* et *Gallienus* filius, postquam *Aemilianus* Maurus per tres menses imperium tenuerat. 260. Valerianus in bello Persico a Sapore dolo capitur, et misera in servitute consenescit.

260-268. *Gallienus*, homo libidinosus, ignavus et servitutis paternae incuriosus, a quo omnes fere provinciae desciscunt. 261-277. *Dominatio XXX Ty-*

rannorum, inter quos eminent Odenatus et Zenobia, uxor eius, Palmyreni regni conditores. 262. Plotinus. 264-340. Eusebius.

268-270. *M. Claudius.*

Hic insignem de Gothis reportavit victoriam, et imperium reliquit *Quinctillo* fratri, qui illud per XVII dies tenuit.

270-275. *Aurelianus* Princeps necessarius magis, quam bonus, fortissimus adv. hostes et in cives crudelis, qui, caesis ingentibus Germanorum copiis, Zenobiam captam duxit in triumpho, sed urbanis motibus monetariorum nimium quantum civilis sanguinis fudit. 270. Achilles Tatius; Manes et Manichaei. 272. Hormisdas I. 273-276. Vararanes (Varanes) I. Post interregnum VII mensium successit.

275. *Tacitus*, vir gravis, constans et prudens, at sexto mense insidiis aut morbo absumptus; ut paulo post *Florianus*, frater eius.

276-282. *Probus.*

Imperator belli pacisque artibus insignis, qui reliquos tyrannos oppressit. 276-293. Vararanes II. 279. R. Iochanan auctor Gemarae Hierosol. Talmud. 280. Olympius Nemesianus.

282-284. *Carus* filiique *Carinus* et *Numerianus.*

Pater ingentes Sarmatarum copias delevit, et in expeditione adv. Persas fulmine ictus periit; nec multo post filii, ille a Diocletiano, hic a socero occisus.

284-304. *C. Aurel. Valer. Diocletianus*, qui victoriis consiliisque pacem terra marique peperit, multasque

egregias dedit leges, at civibus et provinciis gravis fuit. 284. Maximianus Caesar.

286-304. *Diocletianus et Maximianus Herculius.*
Christiani crudeliter vexati. Nimiae copiae, indictiones tributorum, concisiones provinciarum (v. c. Galliarum in XIV partes), multiplicatio praesidum, officiorum, Rationalium, Magistrorum, Vicariorum praefectorum. 290. Timaeus. T. Iulius Calpurnius. 292. *Galerius Maximinus* et *Constantius Chlorus*, Claudii Imp. nepos, Caesares. Administratio provinciarum inter hos et Augustos divisa, non ipsum imperium. 293. Vararanes III. 294-301. Narses. 296-373. Athanasius. 300. Alciphron. Eumenius. Arnobius. Theon? 301-309. Hormisdas II. 301-391. Macarius et scriptores historiae Augustae, Ael. Spartianus, Iul. Capitolinus, Ael. Lampridius, Vulcatius Gallicanus, Trebellius Pollio et Fl. Vopiscus. 304. Augusti imperio se abdicant, coacti a Galerio, et Diocletianus in privato otio hortisque consenescit, ac primus omnium privatus inter Divos refertur.

304-306. *Galerius Maximinus* et *Constantius Chlorus.*
Hic mitis ac bonus, ille saevus in Romanos, provinciales et Christianos. Divisio orbis rom., ut hereditatis in duas partes. *Severus* et *Maximinus* Caesares. Mortuo Constantio,

306, 307, *Galerius* et *Severus* dicuntur Augusti, et *Constantinus*, Constantii f., Caesar. Sed Severo mox occiso, *Maxentius*, Maximiani f., principatum invadit, et ipse senex Maximianus resumit imperium.

307-313. *Galerius*, *Maxentius*, *Maximianus*, *Licinius*, atque Caesares *Maximinus* et *Constantinus*, qui

et ipsi 311 Augusti creantur. Post Consulatus notari exinde coepti, aliis consulibus a Galerio, aliis a Maxentio creatis. 309-380. Sapor II. 310, Maximianus et 312 Maxentius a Constantino occiduntur. 311. Galerius moritur, et 313 Maximinus, a Licinio victus, se ipse interficit. (310. Iamblichus. Harpocration. 311. sq. Donati et Donatistae. 312-391. Gregorius Nazianzenus.)

313-323. *Licinius* et *Constantinus*.

Hi Caesares sibi adsciscunt *Crispum* et *Constantinum* iuniorem, Constantini filios, et *Licinium* iuniorem. 314-323. Bellum geritur inter Augustos, et Licinius tandem captus necatur. 314-341. Paullus Thebanus Eremita primus. 314-356. Antonius, auctor monachorum et coenobiorum. 314-386. Cyrillus Hierosol. et Libanius. 316-380. Basilius M. 319. Arius. 320. Aphthonius. Septimius Romanus. R. Hillel II. Dictys? Dares? 321. Nazarius et Chalcidius.

323-337. *Constantinus M.* solus (cum aliis 311-323).

Primus Imperator Christianus, sed moriens demum baptizatus, et flagitiosissimus, qui praeter multos alios Crispum filium et Faustam uxorem diro mortis genere peremit. 325. Concilium Oecumenicum Nicaeum. Lactantius. 329-420. Hieronymus. 331. Byzantium fit Roma nova, Constantinopolis et imperii sedes, cui senatus magistratusque iidem, qui Romae, dantur: unus tamen ibi consul est, alter Romae. Imperium in IV Praefecturas Praetorianas, Orientis, Illyrici, Galliarum et Italiae, divisum, et hae in provinciarum dioeceses. Potestas militaris data Magistris Militum, et Equitum et Peditum. Patriciatus, Nobilissimatus aliaeque dignitates. Quaestor Palatii

et Comites ordinis primi (Consistoriani), secundi tertiique. Institutio follis et chrysargyri seu auri lustralis, Tributorum. Indictio (computatio temporum secundum spatia trium quinquennalium) iam ab a. 312 in usu esse coeperat. 335. Dexippus. Gabrias seu Babrias? 336. Iulius Firmicus Maternus. Nonius Marcellus? Charisius. Gregorius seu Gregorianus et Hermogenianus ICti et auctores Codicum.

337-361. *Constantinus II, Constans et Constantius II.* Divisio imperii, gignens bellum fraternum. 340. Constantinus a Constante fusus perit. 341 sq. Photinus. 347-407. Ioannes Chrysostomus. 350. *Magnentius*, qui in Rhaetia exercitui praeest, Constante insidiis interempto, Imperator salutatur, fratresque Decentium et Desiderium Caesares dicit. Aurelius Victor. Hilarius. 350-414. Hypatia. 351. Gallus, Constantii patruelis, Caesar. 353. Magnentius, a Constantio debellatus, Desiderium et deinde semet ipse ut mox Decentius, interficit. 353-361, solus regnat Constantius, Arianorum fautor et homo flagitiosus atque crudelis, qui et initio imperii Dalmatium patruelem, Constantium patruum et Hannibalianum, Nobilissimos ac Caesares, et a. 354 Gallum interemit. 354. Aelius Donatus. 354-430. Augustinus. 355. Iulianus, Galli frater, Caesar. 358. Aristaenetus obit. 360. Himerius, Themistius, Oribasius, Diophantus, Sallustius philos. Gr., Eunomius, Ammianus Marcellinus. Macedonius decedit. 360-398. Ambrosius. 361. Iulianus Lutetiae Paris. nomen Augusti sumit, et Constantius, adversus eum proficiscens, in itinere moritur.

361-363. *Iulianus* Apostata, vir doctus et rei militaris peritus, qui, religione per Taurobolium eiurata,

auctore Maximo philos., scholas Christianorum claudi gentiliumque aperiri iussit, Iudaeisque dedit potestatem reficiendi templi Hierosol., quod tamen divina vi impeditum creditur. 362 sq. Apollinaris. 363. Iulianus a Persis caesus. Succedit ei primicerius protectorum domesticorum,

363, 364. *Iovianus.*

Pax cum Persis facta, et restitutum religionis Christianae exercitium.

364-375. *Valentinianus* et *Valens* fratres.

Ille Occidentem, hic Orientem administrandum recipit. 365. Antonini Aug. Itinerarium. Marius Victorinus. Sex. Rufus. Pagani. 367. *Gratianus*, Valentiniani filius octennis, Augustus dicitur. 370. Vegetius. Euphraemus Syrus. Ampelius? 372. Gregorius Nyssenus. Avienus. 374 sq. Migrationes gentium. Valentinianus Alemannos et Saxones saepius vincit, et 375 in Pannonia moritur.

375-378. *Gratianus* et *Valentinianus II* fratres et *Valens.*

Valens, Arianorum fautor, Vlphilam, episcopum Arianum, Gothis mittit, religionem Christianam amplecti cupientibus, et 378, a Gothis et Alanis victus in tugurio crematur. 378. Paullus Alexandr.

378-383. *Gratianus*, *Valent. II* et *Theodosius.*

Huic Oriens permissus. 379. Ausonius cos. Zeno Afer, episcopus Veronensis. Iul. Obsequens? 380-3. Artaxerxes II. 380-450. Socrates Scholasticus, hist. eccles. 381. Concilium oecumen. Constantinopol. 383-8. Sapor III. 383. *Maximus*, Galliae praeses, Lugduni occidit Gratianum, et imperium arripit.

383-392. *Valentinianus II* et *Theodosius.*

388-399. Vararanes IV. 390. Heliodorus, Theon, Pappus, Festus. 392. Valentinianus II, Arianorum fautor et ab a. 388 in Gallia otiose vivens, Viennae ad Rhodanum insidiis Arbogastis interimitur.

392-395. *Theodosius* M. solus.

Hic imperii aemulos, Maximum, Eugenium et Arbogasten, captos occidit, et, Gothis saepius profligatis, otium imperio reddidit. Cultus veri Dei ubique restitutus. Officia et militaria et palatina ac civilia aucta, omniaque in IV ordines descripta, Illustrium, Spectabilium, Clarissimorum et Perfectissimorum. 393. Didymus Alex. obit. 393-457. Theodoretus. 394. Symmachus praef. Vrbi. 395. Claudianus. Palladius? Vibius Sequester? Theodosio filii succedunt, Honorius in Occidente, Arcadius in Oriente.

395-423. *Honorius.*

Stilico, tutor eius et affinis, 405. Radagaisum. Gothorum occidental. ducem, profligat, sed 408 necatur, quia cum Alarico, successore eius, conspirasse creditur. 395-408. Arcadius, cuius imperium affectant Rufinus, tutor perfidus, Eutropius eunuchus et Gainas, dux Gothorum, a Rufino accitus; qui mox omnes pereunt. Quo facto Eudoxia Augusta regnat. 397. Bellum Gildonicum, a Gildone, comite Africae, motum. 399-420. Izdescherd I. 400. Hesychius, Longus, Hermias, Sozomenus, Eunapius, Servius. 402-417. Innocentius I. 403. Epiphanius obit. 405. Prudentius. Nemesius. Ossianus? 407 sq. Gundaricus et Gensericus. Vandali, Suevi, Burgundi et Alani. 407 sq. in Britannia et Gallia Imperatores salutantur Marcus, Gratianus, Constantinus, Constans, Maximus.

411. Magontiaci Iovinus et Sebastianus. 413. In Africa Heraclianus comes. 408-450. Theodosius II qui anno aetatis VIII imperium Orientis nactus primum saluberrimis Anthemii tutoris et Pulcheriae sororis, deinde malis consiliis Antiochi Chrysaphii aliorumque cubiculariorum eunuchorumque usus est, et pacem cum Hunnis grandi pecunia redemit. 408, 409. Olympius, et 409 sq. Iovius Stiliconi sufficiuntur, mali homines. 408-410. Roma ter oppugnata ac direpta ab Alarico, et Attalus Imperator constitutus. 410. Alarico succedit Ataulphus propinquus, qui cum Honorio pacem facit, et 414, ducta eius sorore Placidia, in Hispaniam adversus Vandalos profectus, 415 a suis occiditur. 409 sq. Saxones, Picti et Scoti in Britannia. 410. Nonnus, Pelagius, Synesius, Macrobius, Sulpicius Severus. Xenophon Ephesius? Chariton? 410-476, Hicrocles. 412-485. Proclus. 415-419. Wallia rex Gothorum in Hispania, successor Ataulphi. 416. Rutilius Numatianus et Orosius. 419-451. Theodericus I, qui regnum Gothorum in Hispania amplificat. 420-440. Vararanes V. 421-440. Athenais seu Eudocia, Leontii philos. filia et poëtria, est uxor Theodosii II, et ab a. 440-460 Hierosolymis vivit, aulam relinquere coacta. 421. Constantius, Galliae comes, qui a. 417 Placidiam, Honorii sororem, duxerat, fit consors imperii, sed mox moritur.

423-425. *Ioannes*, Primicerius Notariorum.

425-455. *Valentinianus III*, filius sexennis Constantii et Placidiae, sub tutela matris est, et 437, uxorem ducit Eudoxiam, Theodosii II filiam. Maximae imperio Rom. provinciae a Barbaris eripiuntur propter inertiam libidinesque Imperatoris et discordiam Aetii ac Bonifacii, summorum huius aevi ducum.

425. Olympiodorus. 427-432. Bonifacius in Africa invitus molitur res novas et necatur. 428 sq. Nestorius. 429 sq. Africae pars a Genserico (Geiserico) capta. 431. Concilium oecum. Ephesinum, et damnatio Nestorianorum. Cyrillus Alexandr. 433. Zosimus. 437-448. Chlodio seu Glogio. 438. Codex Theodosianus. Salvianus. 440-461. Leo I Episcopus Rom. 440-457. Vararanes VI. 445. Isidorus Pelusiota. 448. Eutyches. 448-456. Merovaeus. 449 sq. Hengist et Horst, duces Anglorum, Saxonum et Iutorum, Britanniam occupant. 450. Coelius Sedulius. 450-457, Martianus, a Pulcheria Theodosii II sorore in tori imperiique consortium receptus in Oriente. 451. Concilium occum. Chalcedonense; Monophysitae; Patriarchae. Attila, Hunnorum rex, ab Aetio in campis Catalaunicis vincitur; sed mox Italiam vastat, et 453 moritur. 451-453. Thorismundus, Theoderici I filius, cui fratres succedunt, 453-466, Theodericus II, et 466-484, Euricus.

455. *Petronius Maximus*, qui Valentinianum III interfecerat, et invitam duxerat Eudoxiam Augustam. Ab ea ex Africa evocatur Gensericus, qui, occiso Imperatore cum Palladio filio Romaque direpta, Eudoxiam cum filiabus, Eudocia et Placidia, in Africam abducit, et Eudociam Honorico filio collocat.

455, 456. *Flavius Maecilius Avitus.*

456. Ricimer Comes, a regio Suevorum sanguine oriundus et nepos Walliae (vid. ad a. 415), usque ad a. 472, vel Imperatores facit, vel ipse regnat. 456-481, Childericus.

457-461, *Maiorianus.*

Imperium Rom. in Gallia et Hispania restitutum,

et expeditio adv. Vandalos. 457-474. Leo I Magnus seu Thrax opera Asparis, Patricii et Gothi, regnum Orientis accipit, et ab Anatolio patriarcha coronatur. 457-488. Hormisdas III, et Pheroses (Firuz). 460. Sidonius, et Marcianus Capella.

461-465. *Libius Severus.*

Marcellinus patricius in Dalmatia, et Aegidius in Gallia regnat. 462. Moses Chorenensis.

465-467. *Ricimer.*

Hic regnat, ut iam inde ab a. 461, sed sine titulo Augusti.

467-472. *Anthemius*, gener Leonis M.

470. Stephanus Byzant. 470-524. Boëthius. 472. Ricimer capit Romam, et Anthemius perit.

472, 473. *Olybrius*, gener Valentiniani III. Ricimer et Olybrius moriuntur.

473. *Glycerius.*

474-475. *Iulius Nepos.*

474. Leo II, et 474-476. Zeno Isauricus, Imperatores Orient. 475. Orestes, dux et patricius, res novas molitur, et Augustus salutatur filius eius.

475, 476. *Romulus* (Momyllus) *Augustulus.*

Vltimus Imperator Romanorum, quem Odoacer in exsilium pellit.

N. B. Ab Augusto ad Romulum hunc ultimum Romanorum imperatorem, vix ac ne vix quidem aliquot consules in tabulis commemorat cl. Ruperti. Quotannis tamen in hoc aetatis spatio fuere consules qui anno nomen dederunt: ad imperatores vero qui fere omnia consulum munera induerant, horum tota transierat potestas; ex iisque pauci aliquid memoria dignum egere. Basilius fuit novissimus consul qui nomen anno dederit (P. C. 541). Lem.

QVAEDAM ANTIQVITATIS

MONIMENTA

QVAEDAM ANTIQVITATIS

MONIMENTA

I.

DVODECIM TABVLAE LEGVM DECEMVIR.

Tabula I, de in ius vocando.

. . . .
. . . .
. . . .

SIn ius vocatquEat: NIt, antestamino: igitur, em capito.
Si calvitur pedemve strVit, manum endo iacito.
Si morbus aevitasve vitium escit, quIn ius vocabit iumentum dato: si nolet, arceram ne sternito.
Si ensiet, qui in ius vocatum vindicit, miTito.
ASiduo vindex aSidVs esto: proletario cuique volet vindex esto.
Endo via rem, uti paicunt, orato.
NIta paicunt, in comitio aut. in foro ab ortu ante meridiem causam conscito, cum perorant ambo praesentes.
Post meridiem praesenti stlitem aDicito.
Sol oCasus suprema tempestas esto.

Tabula II, de iudiciis et furtis.

. . . .
. . . .

. . . .
. . . . vades subvades . . . .
extra quam si morbus sonticus . . . .
votum, absentia rei publicae ergo, aut status dies cum hoste intercedat: nam si quid horum fuat unum iudici arbitrove reove, eo die diFensus esto.

. . . .

Cui testimonium defuerit, is tertIs diebus obportum obvagulatum ito.

Si nox furtum faxit, sIm aliquis oCisit, iure caesus esto.

Si luci furtum faxit, sIm aliquis endo ipso capsit, verberator iLique, coi furtum factum escit, aDicitor.

Servus virgis caesus saxo delcitor: Inpubes Praetoris arbitratu verberator noxiamque decernito.

Si se telo defensint, quiritato endoque plorato: post deinde si caesi escint, se fraude esto.

Si furtum lance licioque conceptum escit, atque uti manifestum vindicator.

Si adorat furto, quod nec manifestum escit, duplione decidito.

SIniuriAlienas arbores caesit, in singulas XXV aeris luito.

Si pro fure damnum decisum escit, furti ne adorato.

Furtivae rei aeternAuctoritas esto.

Tabula III, de rebus creditis.

. . . .
. . . .

Si qui endo deposito dolo malo factum escit, duplione luito.

Si qui unciario fenere amplius feneraSit, quadruplione luito.

. . . .

Adversus hostem aeternAuctoritas esto.

Aeris confeSi rebusque iure iudicatis XXX dies iusti sunto. Post deinde manus iniectio esto, in ius ducito. Ni iudicatum facit, aut quips endo eo in iure vindicit, secum ducito, vincito, aut nervo aut compedibus XV pondo ne maiore: at si volet minore, vincito.

Si volet, suo VIto: ni suo VIt qui em vinctum habebit, libras faRis endo dies dato: si volet, plus dato.

Ni cum eo pacit, LX dies endo vinculis retineto. Interibi trinis nundinis continuis in Comitium procitato, aerisque aestimiam iudicati praedicato.

Ast si plures erunt rei, tertis nundinis partis secanto: si plus minusve secuerunt, se fraudEsto: si volent, uls Tiberim pergere venum danto.

. . . .

Tabula IV, de iure patrio et iure connubii.

Pater insignem ad deformitatem puerum cito necato.

Endo liberis iustis vitae necis venum dandique potestas ei esto.

Si pater filium ter venundVit, filius a patre liber esto.

Si qui ei in X mensibus proximis postumus natus escit, iustus esto.

. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .

Tabula V, de hereditatibus et tutelis.

Paterfamilias uti legaSit, super pecuniae tutelaeve suae rei, ita ius esto.
Ast sIntestato moritur, cui sVs heres nec escit, agnatus proximus familiam habeto.
Si agnatus nec escit, gentilis familiam heres nancitor.
Si libertus intestato moritur, cui sVs heres nec escit, ast patronus patronive liberi escint, ex ea familia in eam familiam proximo pecuniADuitor.
Nomina inter heredes pro portionibus hereditarIs ercta, cita sunto.
Ceterarum familiae rerum ercto non cito, si volent heredes, erctum faciunto: Praetor ad erctum ciendum arbitros tris dato.
Si paterfamilias intestato moritur, cuInpubes suus heres escit, agnatus proximus tutelam nancitor.
Si furiosus aut prodigus existat, ast ei custos nec escit, agnatorum gentiliumque in eo pecuniavEius potestas esto.

. . . .
. . . .
. . . .

Tabula VI, de dominio et de possessione.

QVm nexum faciet mancipiumque, uti lingua nuncupaSit, ita ius esto.
SInficias ierit, duplione damnator.
Statuliber emptori dando liber esto.
Res vendita transquedata emptori non adquiritor, donicum satisfactum escit.
VS auctoritas fundi biennium:
aNVs VS esto.

Mulieris, quae aNum matrimonI ergo apud virum remansit, ni trinoctium ab eo usurpandi ergo abescit, usus esto.

Si quIn iure manum conserunt, secundum eum qui poSidet: ast si qui quem liberali causa manu adserat, secundum libertatem vindicias dato.

Tignum iunctum aedibus vineaeve ne concapEt ne solvito. Ast qui iunxit, duplione damnator. Tigna quandoque sarpta, donec dempta erunt, vindicare ius esto.

Si vir mulieri repudium miTere volet, causam dicito harumce unam. . . . .

. . . .

Tabula VII, de delictis.

Si quadrupes pauperiem faxit, dominus noxiAEstimiam oFerto: si nolet, quod noxit dato.

SIniuria rupitias . . . . . Ast si casu, sarcito.

Qui fruges excantaSit. . . . .

Qui frugem aratro quaesitam furtim nox pavit secuitve, suspensus Cereri necator. Impubes Praetoris arbitratu verberator noxiamque decernito.

Qui pecu endo alieno impescit . . . .

Qui aedes acervumve frumenti ad aedes positum dolo sciens incensit, vinctus verberatus igni necator: ast si casu, noxiam sarcito. Si nec idoneus escit, levius castigator.

Si quIniuriam alteri faxit XXV aeris poenae sunto.

Si qui pipulOcentaSit carmenve conDISit, quod infamiam faxit flagitiumve alteri, fuste ferito.

Qui membrum rupsit, ni cum eo paicit, talio esto.

Qui os ex genitali fudit, libero CCC. servo CL. aeris poenae sunto.

Qui se siri Testarier libripensve fuerit, ni testimonium fariatur, improbus intestabilisqUEsto.
Si falsum testimonium dicaSit, saxo deIcitor.
Si qui hominem liberum dolo sciens morti duit . . .
Qui malum carmen incantaSit, malum venenum faxit duitve, paRicida esto.
Qui parentem necaSit, caput obnubito culeoque insutus in profluentem mergitor.
Si tutor dolo malo gerat, vituperato, quandoque finita tutela escit, furtum duplione luito.
PatronuSi clienti fraudem faxit, sacer esto.

Tabula VIII, de iuribus praediorum.

Ambitus parietis sextertius pes esto.
Sodales legem quam volent, dum ne quid ex publica coRompant, sibi ferunto.
De finium ratione lex incerta, ad exemplum legis.... Atticae Solonis : . . .
Intra V. P. aeternAuctoritas esto.
Si iurgant adfines, finibus regundis Praetor arbitros tris aDicito
. . . hortus . . . . . .
. . . haeredium . . . . . .
. . . tugurium . . . .
Si arbor in vicini fundum impendet, XV. P. altius sublucator.
Si glans in EM caduca siet, domino legere ius esto.
Si aqua pluvia manu nocet, Praetor arcendae aquae arbitros tris aDicito, noxaeque domino cavetor.
Via in poRecto VIII. P. in amfracto XVI. P. lata esto.
Si via amsegetes iMunita escit, qua volet, iumentum agito.
. . . .

. . . .
. . . .
. . . .

Tabula IX, de iure publico.

Privilegia ne inroganto.
Nexo soluto, forti sanati siremps ius esto.
Si iudex arbiterve iure datus ob rem iudicandam pecuniam aCepsit, capital esto.
De capite civis nisi per maximum comitiatum ne ferunto.
Quaestores paRicidI, qui de rebus capitalibus quaerant, a populo creantor.
Si quIn urbe coetus nocturnos agitaSit, capital esto.
Si qui perdueLem concitaSit civemque perdueLi transduit, capital esto.

. . . .
. . . .
. . . .
. . . .

Tabula X, de iure sacro.

. . . .
. . . . de iure iurando . . . .
. . . .

Hominem mortVm in Vrbe ne sepelito, neve urito.
Sumptus et luctum a DeoruManium iuREmoveto. . .
Hoc plus ne facito.
Rogum ascia ne polito.
Tribus riciniis et X tibicinibus foris eFeRe ius esto.
Mulieres genas ne radunto, neve leSum funeris ergo habento.

Homini mortuo oSa ne legito, quo post funus facias, extra quam si beLi endove hostico mortVs escit.
Servilis unctura omnisque circumpotatio auferitor.
Murrata potio mortuo ne inditor.
Ne longae coronae neve aceRae praeferuntor.
Qui coronam parit ipse pecuniave eius, virtutis ergo arguitor; et ipsi mortuo parentibusquEius, dum intus positus escit forisvEFertur, se fraude imposita fiet.
Vni plura funera ne facito, neve plures lectos sternito: neve aurum aDito. Ast si cui auro dentes vincti escint, im cum iLo sepelire uREve se fraudEsto.
Rogum bustumve noVum propius LX. P. aedis alienas, si dominus nolet, ne adIcito.
Fori bustive aeternAuctoritas esto.

Tabula XI, Supplem. V prior. Tab.

Quod postremum populus iuSit, id ius ratum esto.
Patribus cum plebe coNubI ius nec esto.

. . . .

. . . .

. . . detestatum . . . seu de sacris detestandis.

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

Tabula XII, Supplem. V poster. Tab.

. . . .

. . . .

. . . .
. . . . de pignere . . . .

Si qui rem, de qua stlis fiet, in sacrum dedicaSit, duplione decidito.

Si vindiciam falsam tulit, Praetor rei sive stlitis arbitros tris dato: eorum arbitrio fructi duplione decidito.

Si servus sciente domino furtum faxit noxiamve noxit, noxae dedito.

. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .

II.

INSCRIPTIO COLVMNAE ROSTRATAE DVILIO IN FORO POSITAE

C. D. . . . M. F. M N. C. . . . L. . . . . S. AN. O. . . . . . .
D. EXEMET. LECIONES. R. . . . . . . AXIMOSQVE. MACISTRATOS. L. . . . . . . OV. EM. CASTREIS. EXFOCIONT. MACEL. . . .
CNANDOD. CEPET. ENQVE. EODEM. MACIS. . . MNAVEBOS. MARID. COMSOL. PRIMOS. C. . . . CLASESQVE. NAVALES. PRIMOS ORNAVET. PAL CVMQVE. EIS. NAVEBOS. CLASEIS. POENICAS. OM. . SVMAS COPIAS CARTACINIENSIS. PRAESENTE. DICTATOREDOL. OM. IN. ALTOD. MARID. PVC. . . . NQVE. NAV. . . . ET CVM. SOCIEIS. SEPTER. . . . . OSQVE. TRIREMOS QVE NAVEIS X. . . . . OM. CAPTOM. NVMEI ∞ ∞ ∞ DCC. . . . . . . TOM. CAPTOM. PRAEDA. NVMEI. CAPTOM. AES. . . . .
. . . .
. . . QVE. NAVALED. PRAEDAD. POPLON. . . . . CARTACINIENSI. N. . . . . NVOS. L. . . . FI. . . CAPT. . . . . . .

III.

SENATVSCONSVLTVM DE BACCHANALIBVS.

MARCIVS. L. F. S. POSTVMIVS. L. F. COS. SENATVM. CONSOLVERVNT. N. OCTOBR. APVD. AEDEM. DVELONAI. SC. ARF. M. CLAVDI. M. F. L. VALERI. P. F. Q. MINVCI. C. F. DE. BACANALIBVS. QVEI. FOIDERATEI. ESENT. ITA. EXDEICENDVM. CENSVERE. NEIQVIS. EORVM. BACANAL. HABVISE. VELET. SEI. QVES. ESENT. QVEI. SIBEI. DEICERENT. NECESVS. ESE. BACANAL. HABERE. EEIS. VTEI. AD. PR. VRBANVM. ROMAM. VENIRENT. DEQVE. EEIS. REBVS. VBEI. EORVM. VTR. A. AVDITA. ESENT. VTEI. SENATVS. NOSTER. DECERNERET. DVM. NE. MINVS. SENATORIBVS. C. ADESENT.... A. RES. COSOLERETVR. BACAS. VIR. NEQVIS. ADIESE. VELET. CEIVIS. ROMANVS. NEVE. NOMINVS. LATIN. NEVE. SOCIVM. QVISQVAM. NISEI. PR. VRBANVM. ADIESENT. ISQVE. DE. SENATVOS. SENTENTIAD. DVM. NE. MINVS. SENATORIBVS. C. ADESENT. QVOM. EA. RES. COSOLERETVR. IOVSISENT. CENSVERE. SACERDOS. NEQVIS. VIR. ESET. MAGISTER. NEQVE. VIR. NEQVE. MVLIER. QVISQVAM. ESET. NEVE. PECVNIAM. QVISQVAM. EORVM. COMOINEM.... ABVISE. VELET. NEVE. MAGISTRATVM. NEVE. PROMAGISTRATVO. NEOVE. VIRVM. NEVE. MVLIEREM. QVIQVAM. FECISE. NEVE. POSTHAC. INTER. SED. CONIOVRASE. NEVE. COMVOVISE. NEVE. CONSPONDISE. NEVE. CONPROMESISE. VELET. NEVE. QVISQVAM. FIDEM. INTER. SED. DEDISE. VELET. SACRA. IN. DQVOLTOD. NE. QVISQVAM. FECISE. VELET. NEVE. IN. POPLICOD. NEVE. IN. PREIVATOD. NEVE. EXTRAD. VRBEM. SACRA. QVISQVAM. FECISE. VELET. NISEI. PR. VRBANVM. ADIESET. ISQVE. DE. SENATVOS. SENTENTIAD. DVM. NE. MINVS. SENATORIBVS. C. ADESENT. QVOM. EA. RES. COSOLERETVR. IOVSISENT. CENSVERE. HOMINES. PLOVS. V. OINVORSEI. VIREI. ATQVE. MVLIERES. SACRA. NE. QVISQVAM. FECISE. VELET. NEVE. INTER.

IBEI. VIREI. PLOVS. DVOBVS. MVLIERIBVS. PLOVS. TRIBVS. ARFVISE. VELENT. NISEI. DE. PR. VRBANI. SENATVOSQVE. SENTENTIAD. VTEI. SVPRAD. SCRIPTVM. EST. HAICE. VTEI. IN. COVENTIONID. EXDEICATIS. NE. MINVS. TRINVM. NOVNDINVM. SENATVOSQVE. SENTENTIAM. VTEI. SCIENTES. ESETIS. EORVM. SENTENTIA. ITA. FVIT. SEI. QVES. ESENT. QVEI. ARVORSVM. EAD. FECISENT. QVAM. SVPRAD. SCRIPTVM. EST. EEIS. REM. CAPVTALEM. FACIENDAM. CENSVERE. ATQVE. VTEI. HOCE. IN. TABOLAM. AHENAM. INCEIDERETIS. ITA. SENATVS. AIQVOM. CENSVIT. VTEIQVE. EAM. FIGIER. IOVBEATIS. VBEI. FACILVMED. GNOSCIER. POTISIT. ATQVE. VTEI. EA. BACANALIA. SEI. QVA. SVNT. EXTRAD. QVAM. SEI. QVID. IBEI. SACRI. EST. ITA. VTEI. SVPRAD. SCRIPTVM. EST. IN. DIEBVS. X. QVIBVS. VOBEIS. TABELAI. DATAI. ERVNT. FACIATIS. VTEI. DISMOTA. SIENT. IN. AGRO. TEVRANO.

IV.

MONIMENTVM ANCYRANVM (1) AB EDM. CHISHVLLO SVPPLETVM.

Rerum gestarum Divi Augusti, quibus orbem terrarum imperio populi Rom. subiecit, et impensarum, quas in rempublicam populumque Romanum fecit,

(1) Index rerum ab Augusto gestarum, quem ipse composuit, quemque Ancyrani parietibus vestibuli templi, structi in honorem viri de se optime meriti, tabulis marmoreis insculptum et graece quoque versum affixere. Vitiosum exemplar illustrarunt Casaubonus, Iac. Gronovius et alii; emendatius vero, a Tourneforto a. 1701 acceptum, Edm. Chishull in Antiqq. Asiatt. Lond. 1728, fol. cuius notas proliziores in epitomen redegi, sequutus exemplum Cel. Wolfii in ed. Suetonii, tom. I, p. 369 sq. et Oberlini in ed. Taciti, tom. II, pag. 837 sq. qui et suas adiecere. Nonnulla ex his excerpsi, et nonnunquam adspersi alia. Graecae versionis duo fragmenta vid. in Pocockii Inscript. Antiq. cap. 2, art. 1, p. 6, 7.

incisarum in duabus aheneis pilis (2), quae sunt Romae positae, exemplar subiectum (3).

Tabula prima intrantibus a laeva.

Annos undeviginti (4) natus exercitum privato consilio et privata impensa comparavi, per quem rempublicam, *obs*tinatione factionis oppressam, in libertatem vindicavi. *Senatus* decretis honorificis (5) *ornatus* in *eum* ordinem sum *adlectus a* consulibus (6), *inter consulares ut sententiam dicerem;* locum*que* et imperium mihi dedit respublica ut*i* Praetori simul cum consulibus I*rtio et Pansa. Huic* autem eodem anno me *suffectum* consulem *quum edi*disset (7) et triumvirum reipublicae constitue*ndae* (8), qui parentem *coniurati occidissent*, in exsilium expuli iudiciis legitimis (9), ultus postea bellum inferentis (10) reipublicae. . . . .
. . . .

Arma terra marique . . . . . . *si*gnaque toto orbe terrarum *circumtuli*, victorque omnibus *supplicibus*

(2) Ita pro *tabulis* legendum esse in Sueton. Aug. 101 extr. non male coni. Lips. ad Tac. Ann. I, 11.

(3) Titulus hic et extrema Indicis verba descriptori, nescio cui, nec tamen recentiori, debentur. Ipse Index continet res annis fere LVII gestas inde ab a. V. 709, aer. Cat.

(4) Conf. Tac. Annal. XIII, 6; Liv. Epit. 119; Cic. ad Att. XVI, 8; Vell. II, 61, ubi vid. Intpp. et Duk. ad Flor. IV, 4.

(5) Conf. Cic. Phil. III, 15, et Dio, XLVI, 29.

(6) Conf. Liv. Epit. 118; Cic. Philipp. V, 17; Vell. II, 61, ibique intpp.

(7) *Suffectum*, scil. Pansae post proelium Mutiuense XIV Cal. Sept. a. V. 709. Conf. Taciti Dialog. de Oratore, cap. 17; Dio, XLVI, 42-46; Appian. Bell. Civ. 82, 94.

(8) Triumvir eodem anno in primum quinquennium factus est cum Antonio et Lepido V Cal. Dec. Vid. lapid. Colot. apud Gruter. p. 289, 1.

(9) Lege Pedia. Vid. Liv. Epit. 120; Vell. II, 69, ibique intpp.

(10) *Inferentis*, i. e. inferentes, sc. Brutum et Cassium. Cf. Suet. Aug. 10, et intp. Cic. ad Div. VIII, 8.

civibus peperci, *et in* exsilio *sponte sua* degentes, quibus tuto *liceret*, servari quam excidere m*alui* . . . . Millia civium Roma*norum adacta* sacramento meo fuerunt circiter *quingenta*, ex quibus dedu*xi in colonias*, aut remisi in municipia sua, stipen*diis solu*tis, millia aliquanto *plus* quam trecenta, et iis omnibus agros *adsignavi*, aut pecuniam prop*riam ex* me dedi (11). *Longas* naves cepi sescen*tas* (12) *praeter alias*, siquae minoris *quam tri*remes fuerunt.

Bis ovans triumphav*i* (13), *tris egi* curulis triumphos, et appella*tus sum viciens et s*emel Imperator (14): *quumque pluris* triumphos mihi *senatus decrevisset*, *iis tamen agendis su*persedi, *et tantummodo laurus* deposui in Capitolio (15), *Delmatis et Illuriis* (16) *q*uoque bello nunc *perdomi*tis. Ob res *aut ductu meo aut per lega*tos auspiciis meis terra marique prospere gestas qu*aesitamque bello* requiem decrevit Senatus supplicandum esse dis immo*rtalibus*. . . . Quo *ex* senatusconsulto supplicatum est in de*orum* (17) . . . . vo . . . um rec . . aut r . . . . . . am

(11) Conf. Appian. Bell. Civ. III, 40 sq. V, 3 sq. Dio, XLVI, 46, XLVII, 17; Vell. II, 74. Maximae distinctionis signum in marmore est 7. Sed plerisque locis desideratur.

(12) Ex omnibus proeliis navalibus; CCC ex solo Actiaco; vid. Plutarch. Anton. p. 497. E. *Sescentas* vetus rudiorve scriptura. Sic inf. *quadragensimum*, *manibiis* (ut *contibernalis*, et ut *simus* pro *sumus* Augustum dixisse tradit Suet. cap. 87, unde emendanda verba Velii Longi apud Putsch. p. 2228, quibus plane contrarium continetur) *duodevicinsimum*, *sexsiens*, *cucivis*, *consacrare*, *incohare* etc.

(13) Conf. Suet. Aug. 22.

(14) Conf. Tac. Ann. I, 9; Dio, LIII, 41 (ubi leg. ἓν καὶ εἴκοσιν); Noris. ad Cen. Pis. p. 338, et, qui eam refutavit, Eckhell, doctr. NN. vet. tom. VI, p. 140.

(15) Conf. Dio, LIV, 25; LV, 5; ad Sil. IX, 546; ad Tac. Ann. II, 26, 10.

(16) Vid. Appian. Illyr. 16 sq. Suet. Aug. 22; Dio, LI, 21; Pigh. Ann. ad a. 724.

(17) *In deorum*, suppl. *templis* cum nota numeri, nescio cuius. Rotundum memorat Virg. Aen. VIII, 716, more poëtarum.

ter deciens . . . . ae potes . . . . me ia
. . . .

Tabula secunda a laeva.

Patritiorum numerum auxi consul quintum (18) iussu populi et senatus (19). Senatum ter legi. Et in consulatu sexto censum populi, conlega M. Agrippa, egi (20). Lustrum post annum alterum et quadragensimum (21) feci; quo lustro civium romanorum censa sunt capita quadragiens centum millia et sexaginta tria millia (22). Alterum consulari cum imperio lustrum *censumque* solus feci Censorino *et* Asinio Cos. (23), quo lustro censa sunt civium romanorum *capita* quadragiens centum millia et ducenta triginta tria *millia* (24). *Tertium* consulari cum imperio lustrum conlega Tib. *Caesare feci*, Sex. Pompeio et Sex. Appuleio Cos., quo lustro e*tiam censa sunt* romanorum capitum quadragiens centum mi*llia trig*inta et septem millia (25).

Legibus novis *latis* (26) *e*xempla maiorum adole-

(18) A. V. 723 Cat. Conf. Tacit. Ann. XI, 25; Dio, XLIX, 43; LII, 42.

(19) Lege Saenia. Conf. Tac. et Dio ll. ll. Suet. Aug. 35. De *iussu populi* silet Dio; qui etiam *quinquies* (a. V. 723, 733, 739, 741, 754) *senatum ab Augusto lectum* dicit LII, 42; LIV, 13, 26, 35; LV, 13.

(20) A. V. 724. Cf. de censu ter acto Suet. Aug. 27 extr. Dio, LIII, 1; Euseb. Chron. n. 1989.

(21) Nam L. Gellius et Cn. Lentulus novissimi fuerant censores a. V. 682. Conf. Lips. Elect. I, 27.

(22) Vox *millia* in marmore aliquoties repetitur; quod vix alibi reperias, nisi in sacris literis, 1 Chron. XXI, 5; 2 Chron. II, 17; Num. II, 9.

(23) A. V. 744. Conf. Massoni Ianus reser. p. 281. Eodem anno Sextilis mensis dictus est Augustus: de quo vid. SC. apud Macrob. Saturn. I, 12. Cf. Suet. Aug. 31.

(24) Conf. Euseb. Chron. n. 1989. Hinc apud Suidam forte legendum ΥΓ μυριάδες καὶ χιλιάδες ἑπτὰ pro ΥΙ μυριάδες καὶ χίλιοι δέκα ἑπτά.

(25) A. V. 765. Numerus nimis grandis apud Euseb. Chron. n. 2028.

(26) Conf. Suet. Aug. 31, 32, 89; Tacit. Ann. III, 28, IV, 16; Horat. Od. IV, 15, et Epist. II, 1.

scentia *revocavi*, *et fugientia* iam ex no*stro* c*onspectu* avitarum rerum exempla imitanda *pro*posui (27) . . . . atus et sacerdotes . . . . . u tis . . efec. . . . . quattuor amplissima colle*gia* (28) . . mpeiam et municipi . . . m uni . . . apud omnia pulvinaria pro vale*tudine* (29) . . . usum est in Saliare carmen et sacrosan . . . vo . . erea . . tribunitia potestas mihi . . . mus . . . iter m in . . . . . *populo* sacerdotium deferente mihi, quod pater meus *procuravit*, *suscepi id* sacerdotium aliquod (30) post annos, *eo* mor*tuo* (31) *qui post patrem meum illud* pro*cura*verat. Cuncta ex Italia . . . . . . *vale*tudine quanta Romae nun*quam* . . . . . *P. Sul*picio, C. Valgio consulibus (32) . . . . . . *a*edis Honoris et Virtutis ad *mem*oriam . . . *se*natus consecravit, in qua pon*tifices* . . . . . *a*nniversarium sacrificium facere . . . . . r . . t . . in urbem ex . . . . avit . . . . pars . . . . et prin . . a mihi . . . . .onos. . . rae . . *post res in Hispa*nia Gal*liaque pro*vinciis pro*spere* gestas . . . nep qu . . aram . . . . *pro* redi*tu* meo *consecrari* (33), *ut* ad eam *sacrum perenne facerent*

(27) Forte leg. *exempla imitanda* ad exercituum et provinciarum rectores et magistr*atus et sacerdotes* misi.

(28) Pontificum, Augurum, VII virorum et XV virorum S. F. quorum collegia curabant quinquennales ludos Actiacos; vid. Dio, LIII, 1.

(29) Haec spectant ad supplicationem pro valetudine Augusti, qui in XI consulatu a. V. 729, ex ancipiti morbo convaluerat. In supplicatione decantatum *Saliare carmen*, et deinde Augusto *sacrosancta* in perpetuum decreta *tribunitia potestas*. Conf. Suet. Aug. 59; Dio LIII, 30, 32 (qui hanc tamen potestatem Augusto iam a. 722 tributam dicit LI, 19); ad Tac. Ann. I, 2, 6, et III, 56.

(30) Pro *aliquot*, ut infra *adque* pro *atque*, et contra *set*, *haut* etc.

(31) Scil. Lepido. Conf. Sueton. cap. 31; ad Liv. Epit. 129; Appian. Bell. Civ. V, 122-131. Lepidus a. V. 716 exutus est honoribus praeter pontificatum, isque eo mortuo susceptus est ab Augusto a. 739.

(32) A. V. 738, quo irrita Romae vota facta pro M. Agrippae *valetudine*.

(33) Pro eo bis honores decreti Augusto, a. 728 et 738. Nostra verba

magistratus et sacer*dotes* . . . . ium . . c . . p . . . . cussum ess . . . . per totum *imperium* populi romani *parta est terra marique* pax; cum*que a condita Vrbe* Ianum *Quirinum* bis omnino clausum *fuis*se prodatur, eum *Senatus* per me Principem *ter* claudendum esse de*crevit* (34).

Inter filios meos, quos sin*istra sors* mihi eripuit, eorum Caium et Lucium Caesares (35) . . . .

Tabula tertia a laeva.

Honoris mei causa senatus populusque romanus annum quintum et decimum agentis consules designavit, ut eum magistratum inirent post quinquennium, et ex eo die, quo deducti sunt in forum, ut interessent consiliis publicis, decrevit Senatus. Equites autem romani universi Principem iuventutis utr*um*que *eo*rum, par*mis et* hastis argenteis donatum, appellaverunt (36).

Plebei Romanae viritim SS trecenos numeravi ex testamento patris mei (37), et nomine meo quadringenos ex bellorum manibiis (38) Consul quintum

spectant ad a. 738, quo senatus Augusto redeunti *aram* in curia ponendam decrevit; vid. Dio, LIV, 25.

(34) Recte: nam Ianus bis tantum ab Augusto clausus est, a. V. 723 et 727. Deinde a. 742 eum quidem tertium claudendum decrevit senatus, sed rem irritam fecit Dacorum Dalmatarumque rebellio; vid. Dio, LI, 20; LIII, 26; LIV, 36. Errant itaque Masson. in templo Iani reser. et Oros. VI, 22; forte et Suet. Aug. 22; nisi is rem destinatam posuit pro facta; quod ibi Cel. Wolf. et iam ante eum Chisbul. l. l. et Eckhel. in doctr. NN. tom. VI, p. 84 et 89 monuere.

(35) Haec verba non seiungenda videntur a seqq. Conf. ad ea et seqq. Suet. Aug. 26, 64, in Tib. 23; ad Tac. Ann. I, 3, 15, 17; Noris. ad Cenot. Pis. Sen. Consol. ad Marc. 14, 15.

(36) Conf. Dio, LV, 12 (qui *aureas* parmas hastasque donatas dicit); Eckhel. l. l. p. 171, et nos ad Tac. Ann. I, 3, 14.

(37) Conf. Suet. Caes. 83 extr. Dio, XLIV, 35; XLV, 6; XLVI, 48.

(38) Vid. not. 12, et ad haec ac seqq. Dio, LI, 21; LIII, 2, 28; Suet. Aug. 40-42.

dedi, iterum autem in consulatu decimo ex patrimonio meo IIS (39) quadringenos congiari viritim pernumeravi, et Consul undecimum duodecim frumentationes (40) frumento privatim coëmpto emensus sum, et tribunitia potestate duodecimum quadringenos nummos tertium viritim dedi (41). Quae mea congiaria (42) pervenerunt *ad sestertium* millia nunquam minus quinquaginta et ducenta. Tribunitiae potestatis duodevicinsimum Consul XII trecentis et viginti millibus plebei urbanae sexagenos denarios viritim dedi; et cuoivis militum meorum consnl quintum ex manibiis viritim millia nummum singula dedi. Acceperunt id triumphale congiarium in *coloniis* hominum circiter centum et viginti millia. Consul tertium decimum sexagenos denarios plebei; quae tum frumentum publicum acceperunt, dedi. Ea millia hominum paulo plura quam ducenta fuerunt. Pecuniam *pro* agris, quos in consulatu meo quarto et postea consulibus *M. Crasso et* Cn. Lentulo Augure adsignavi militibus, solvi municipIs. Ea sestertium circiter sexsiens (43) milliens fuit, quam *ex* collationibus *pro* praed*iis* (44) numeravi, et circiter bis milliens et sescentiens, quod pro agris provincialibus solvi. Id primus et solus omnium, qui deduxerunt colonias militum (45) in Italia aut in provinciis, ad memoriam aetatis meae feci, et postea *Ti.* Neroni et

(39) Ita lego, ut sit id. qd. HS. s. SS. non *iis*, ut ad *plebem* referatur, sicut paulo post *plebei*, *quae acceperunt*.

(40) Hoc est, frumenti largitiones, ut apud Suet. Aug. 40, 42.

(41) A. V. 740. Conf. Sueton. cap. 41, et Ioseph. Antiq. Iud. XVI, 4.

(42) Scil. singula quatuor, tria pecuniae, frumenti unum. Mox *triumphale congiarium* de pecunia militibus data ab Augusto triumphante.

(43) *Sexagesiens* coni. Chishull ex vestigio lacunae, etsi enormis sit summa.

(44) Bene ita Chishull; vid. Dio, LI, 4. *Praediatoribus* coni. Gron. et *praetoribus* male Lips.

(45) Conf. Suet. Aug. 46, ibique intpp.

Cn. Pisoni (46) consulibus; itemque C. Antistio et D. Laelio Cos. et C. Calvisio et L. Pasieno consulibus et *Lentulo et* Messalino consulibus et L. Caninio et Q. Fabricio consulibus, *veteranis*, *qu*os emeriteis stipendIs in sua municip*ia reduxi*, praem*ia aere numer*ato persolvi: quam in rem ses*tertium* mill . . . . . . impendi.

Quater pecunia mea iuvi aerarium (47), ita ut sestertium milliens et quinquiens ad eos, qui praeerant aerario, detulerim: et M. *Aemilio* et L. Aruntio Cos. in aerarium militare, quod ex consilio (48) . . . . . *constitu*tum est, ex *quo* praemia darentur militibus, qui *viginti stipendia* emeruissent, HS. milliens et septingenti*ens Tib. Caesaris* nomine et meo detuli (49) . . . . *quo* Cn. et P. Lentulus *con*sules fuerunt, cum d . . cerent . . . . . centum millibus hominum . . . ibus . . . o fru . . .

Tabula prima a dextra.

Curiam et continens ei Chalcidicum (50), templumque Apollinis in palatio cum porticibus (51), aedem

(46) *Neroni* et *Pisoni* sunt ablativi, ut *sorti*, *igni*, *colli*, *amni*, *caedi*, *imbri*, *oneri*, *parti* etc. vid. ad Silium, VII, 368; VIII, 125, et Liv. IV, 12, 8.

(47) Conf. Dio, LIII, 2.

(48) *Liviae* supplet Gron. ex Dione, LV, 14. *Senatus* Chishull ex eiusd. cap. 24. *Maecenatis* alii.

(49) Conf. Dio, LV, 24 sq.

(50) Conf. ad haec et seqq. Sueton. Aug. 29, 30, *Curiam* Iuliam, in honorem patris, Iulii Caesaris, conditam; vid. Dio, LI, 22. *Continens*, coniunctum, *ei Chalcidicum*, templum Minervae exstructum ad formam alius templi eiusdem nominis, quod Chalcidenses ex Euboea profugi in huius deae honorem Lacedaemone condiderant; nisi hoc fuit templum *aereum* Minervae Chalcioecae, et Minerva potius *Chalcidica* dicta est a Chalcide Syriae ab Augusto adempta post devictam Cleopatram. Conf. Reimar. ad Dion. LI, 22, et Scalig. ad Eusebii Chron. n. 2105, qui Minervia Chalcidica a Domitiano exstructa memorat.

(51) Conf. Dio, LIII, 1, 2, et Sueton. l. l. ac de *aede D. Iulii* Dio, LI, 22.

Divi IulI, Lupercal, porticum ad circum Flaminium, quam sum appellari passus ex nomine eius (52), qui priorem eodem in solo fecerat, Octaviam, pulvinar ad Circum Maximum, aedes in Capitolio Iovis FeretrI et Iovis Tonantis (53), aedem Quirini, aedes Minervae et Iunonis Reginae et Iovis, Libertatis in Aventino, aedem Larum (54) in summa Sacra via, aedem Deum Penatium in Velia, aedem Iuventatis (55), aedem Matris Magnae in Palatio feci.

Capitolium et Pompeium theatrum, utrumque opus; impensa grandi refeci sine ulla inscriptione nominis mei. Rivos aquarum, compluribus locis vetustate labentes, refeci (56), et aquam, quae Marcia appellatur, duplicavi, fonte novo in rivum eius immisso (57). Forum Iulium et Basilicam, quae fuit inter aedem Castoris et aedem Saturni, coepta profligataque opera a patre meo, perfeci, et eamdem Basilicam consumptam incendio, ampliato eius solo, sub titulo nominis filiorum *meorum* incohavi (58), et, si vivus non perfecissem, perfici ab heredibus *meis iussi.* Duo et octoginta templa Deum (59) in Vrbe consul . . . refeci, nullo praetermisso, quod *eo* temp*ore* . . . . mu . . m . . iruminea a . . . . bi . . . . . praeter . . . iume linu . . lum . . .

(52) Cn. Octavii, in reg. IX Vrbis. Conf. P. Victor.

(53) Haec ab Augusto condita, illa vero refecta; vid. Sueton. l. l. et 91; Dio, LIV, 4; Liv. IV, 20; Cornel. Nep. in Att. 20, et de *aede Quirini* Dio, LIV, 19.

(54) Scil. publicorum, quam aedem a. 748 ex stipe, a populo ei absenti Cal. Ian. collata, struxit; vid. marm. Farnes. apud Grut. 106, 4.

(55) Quae incendio consumpta erat; vid. Dio, LIV, 19.

(56) A. V. 748; vid. Gruter. 177, 1.

(57) Conf. Frontin. de aquaeduct. cap. 12, et Dio, XLIX, 42.

(58) Sic et in opt. cod. Suet. Aug. 97 extr. Vocem a *caho*, initio rerum, deducebat Verrius Flaccus; vid. Diomed. apud Putsch. lib. I, p. 361.

(59) Conf. Ovid. Fast. II, 59.

Privato solo dedicato Martis Vltoris templum (60) Forumque Augustum, et theatrum ad aedem Apollinis in solo magna ex parte *ad id* . . . . empto feci, quod sub nomine M. Marcelli generi nitescit (61). Dona ex manibiis in Capitolio et in aede Divi Iull et in aede Apollinis et in aede Vestae et in templo Martis Vltoris consacravi; quae mihi constiterunt HS circiter milliens (62). Auri coronarI pondo triginta et quinque millia municipiis et colonIs Italiae conferentibus ad triumphos meos (63) quintum Consul remisi; et postea, quotiescumque Imperator appellatus sum, aurum coronarium non accepi, decernentibus municipiis et con*ferentibus*, *quae tunc* adque (64) antea decreverant.

*Mu*nus gladiatorium dedi meo nomine, et quinquiens filiorum meorum aut nepotum nomine: quibus muneribus pugnaverunt *hominum circiter* decem millia... Bis *dedi f*erarum undique accin*ctarum* (65).... *specta*cula pro*prio meo* nomine, et tertium nepo*tum* .... *Ludos* feci meo nomine quater, aliorum autem *magistratuum* absenti*um* ter et vigiens (66) ... *in colle*gio

(60) Conf. Sueton. cap. 29; Dio, LIV, 8; Ovid. Fast. V, 551 sq. 579; Eckhel. doctr. NN. tam. VI, pag. 94 sq. et 100; quae loca etiam de alio Martis Vltoris templo agunt; de quo vid. not. 92.

(61) Conf. Dio, LIV, 25-27.

(62) Couf. Suet. cap. 30.

(63) Propr. ad coronas triumphales, *χρυσίον ἐς στεφάνους* apud Dion. XLIX, 42. Inde dictum proprie *aurum coronarium*: nam ducibus, qui ab exercitu *Imperatores appellabantur*, a provincialibus, sociis regibusque coronae initio aureae dono dabantur, more a Graecis petito, et deinde harum loco aurum; quod serioribus, Imperatorum maxime, temporibus ab iis tributi instar exactum est; unde *coronarium* dictum de gratuito et honorario, et honestum exactionis nomen fecitum. Στεφανικὸν τέλεσμα Ancyranos dixisse *πᾶν τὸ ἐν χάριτος μέρει διδόμενον*, docet Suidas. Couf. Dio XLVIII, 42; XLIX, 42; LI, 21; Lips. de Magn. Rom. II, 9; Ernesti Clav. Cic. et Schelleri Lex. Lat.

(64) Conf. not. 30.

(65) Forte leg. *accitarum*.

(66) Couf. Suet. Aug. 43, ibique intpp. *Quater*, scil. et *vicies*.

XV virorum magi*ster*, *adlecto in* collegium M. Agrippa, ... per Q*uindecimviros*, C. Furnio, C. Silano Cos., *quintos feci* ludos *saeculares nulli vivorum visos ante id* tempus (67), deinde . . . . . *Venationes bestia*rum Africanarum, meo nomine et filiorum meorum et nepotum, in circo, aut in foro, aut in amphitheatris populo dedi sexiens et vigiens, quibus confecta sunt bestiarum circiter tria millia et quingentae.

Navalis proelI spectaculum populo dedi trans Tiberim, in quo loco nunc nemus est Caesarum (68), cava*to solo in longitudinem mille* et octingentos pedes: in latitudine *mille erant et* ducenti. In quo triginta rostratae naves, triremes *et quadrirem*es, pluris autem minores, inter se conflixerunt. *Atticis et Persicis* classibus pugnaverunt (69), praeter remiges, millia *hominum trigin*ta circiter.

In templis omnium civitatium *primarum Europae* et Asiae victor ornamenta reposui (70), quae, spoliatis templ*is*, *is*, *cum* quo bellum gesseram (71), privatim possiderat. *Meae* statuae pedestres et equestres et in quadrigeis argenteae steterunt in Vrbe XXC circiter; quas ipse sustuli, exque ea pecunia dona aurea in

(67) Conf. Censorin. cap. 17; Grut. p. 295, intpp. Zosimi, II, 4; Eckhel. l. l. ad a. 737; Mitscherl. ad Horat. Carm. saec. et nos ad Tacit. Ann. XI, 11, 1–3. Probabiliori iudicio Chishull in notis lacunam h. l. ita explet: « ludos saeculares intermissos ante id tempus, deinde post CX annum, ut edicto monui, repetendos ».

(68) A. V. 750. Conf. ad Suet. in Aug. 43 (ubi eadem reperies verba ex h. l. deprompta); ad Tac. Ann. VI, 1, 3; XII, 56, 2; XIV, 15, 5; Vell. II, 100. *Nemus Caesarum*, Caii et Lucii; *horti naumachiae proximi* apud Suet. Tib. 72 pr. ubi vid. Ern. Conf. ad Tac. ll. ll.

(69) Conf. ad Suet. Caes. 39, et Claud. 21.

(70) Conf. Strabo, XIII, pag. 595 (890), et XIV, pag. 637 (944); Plin. XXXIV, 8, s. 19.

(71) Scil. Antonius: nam vir modestus nusquam nominat duces a se devictos.

aede Apollinis, meo nomine et illorum, qui mihi statuarum honorem habuerunt, posuit (72).

Tabula secunda a dextra.

Mare pacavi a praedonibus (73). Eo bellò servorum, qui fugissent a dominis suis et arma contra rempublicam tulerunt, *trigi*nta fere millia capta dominis ad supplicium sumendum tradidi (74). Iuravit in mea verba tota Italia sponte sua (75), et me *pro* vict*is ducibus* ducem depoposcit. Iuraverunt in eadem *verba Gal*liae, *Hisp*aniae, *Afri*ca, Sicilia, Sardinia. Qui... ve... *Sena*tores plures quam DCC in.... consulibus facti sunt ad eum diem; quo scripta sunt.... circiter CLXX.

Omnium provinciarum (76)..... quibus finitimae fuerunt gentes, quae *nondum subiectae erant pop. Romano*, fines auxi. Gallias et Hispanias provinciasque.... *quas alluit* Oceanus a Gadibus ad ostium Albis fluminis (77).... *ab usque regi*one ea, quae proxima est Hadriano mari, *armis perlustravi*, nulli genti bello per iniuriam illato (78). Classis Romana.... ab ostio Rheni ad solis orientis regionem, usque ad *orbis extrema* navigavit (79); quo neque terra neque mari

(72) Conf. Suet. cap. 52.

(73) Scil. devicto Sex. Pompeio, qui servis conscriptis mare infestabat latrociniis ac praedationibus. Conf. Vell. II, 73; Flor. IV, 8; Dio, XLVIII, 17-23; XLIX, 1-12; Appian. Bell. Civ. IV, 84; V, 144. Hinc et bellum hoc Siculum infra dicitur *servile*, et piratici nomine infamatur; vid. not. 87.

(74) Conf. Dio, XLIX, 12.

(75) Conf. Suet. cap. 17, et ad Tac. Ann. I, 7, 4.

(76) Haec explicite magis tradit Eutrop. VII, 5.

(77) Cf. Sueton. cap. 21, et ad Tac. Ann. I, 9. Forte leg. « ad ostium Albis fluminis et ad Istrum flumen a regione ea, quae proxima est Hadriano mari, ad obsequium redegi ».

(78) Conf. Suet. cap. 21 (ubi haec repetita sunt) et 47.

(79) Conf. Vell. II, 106, et Plin. II, 67.

quisquam Romanorum ante id tempus adiit. Cimbrique et Chariides et Semnones et eiusdem tractus alii Germanorum populi per legatos amicitiam meam et populi Romani petierunt (80). Meo iussu et auspicio ducti sunt *duo* exercitus eodem fere tempore in Aethiopiam et in *Arab*iam (81): qua ea *tempestate* . . . . esae sunt in Sicili . . sat ti . . in . . et h . . us . . . . . . du . . ni . . b . . . . nes . . abae . . . . pium . . mam ad . . . *Arme*niam *ma*iorem, interfecto rege eius Artax*ia* . . m posse (82) . . . ma . . . . nostrorum exemplo regi . . m id . . . . *in potestatem* Tigranis regis, per *Ti. Neronem diadematı eius capiti imposito* (83), *transtuli Arme*niam gentem. Postea i*nquietam* gentem et rebellantem, d*omitam* per Caium filium meum (84), regi Ario*barzani gubernandam et frenan*dam tradidi, et post *eius mort*em filio eius Artavasdi, quo*dam iure Ariobarzan*e, qui erat ex regio genere Armeniorum oriundus, in id reg*num deducto* (85). Provincias omnes, quae trans Hadrianum mare vergunt, *et Ponticas Asia*nasque iam ex parte magna regibus eas possidentibus *concessi* (86). *Siciliam et* Sardiniam occupatas bello servili (87) reciperavi.

Colonias in Africa, Sicilia, *Mace*donia, utraque

(80) Conf. Strab. VII, pag. 293 (449). *Chariides* rectius forte *Charudes* (in Chersoneso Cimbrica) dicuntur Ptol, aut *Harudes* Caes. Bell. G. I, 7.

(81) In hanc a. V. 727, 728, ab Aelio Gallo, in illam a. 730 a Petronio; vid. Strab. XVI, p. 780 (1126), et XVII, p. 820 (1175); Dio, LIII, 29-33; LIV, 5.

(82) Haec lacuna explenda est ex Tac. Ann. II, 3. Conf. etiam ad haec et seqq. Suet. Tib. 9; Vell. II, 94 (ubi vid. intpp.) et 122; Dio XLIX, 40, 44; LIII, 33; LIV, 9; Ioseph. Bell. Iud. XIII extr. XV, 4, 5, et Antiq. Iud. I, 18.

(83) Conf. auctores in nota 82 laudati.

(84) A. V. 755. Res fuse narratur in Cenot. Pis.

(85) Conf. auctores laud. et Tac. Ann. II, 3, 4.

(86) Conf. Suet. c. 48, et de singulis regnis ab Augusto redditis intpp. eius loci et in primis Noris. ad Cenot. Pis. p. 224 sq.

(87) Cf. not. 73.

Hispania, *in Gallia Comata et* Gallia Narbonensi, praeter praesidia militum, deduxi. Italia au*tem colonias*, quae vivo me celeberrimae et frequentissimae fuerunt, *IIXXX* deductas habet (88).

Signa militaria complura *per nostros duc*es amissa devictis *legionibus* (89), *recepi* ex Hispania et gen*tibus Delm*ateis (90), Parthos trium exercituum Romanorum spolia (91) et signa *restituere* mihi, supplicesque amicitiam populi Romani petere coëgi. Ea autem signa in penetrali, quod est in templo Martis Vltoris (92), reposui.

Pannoniorum gentes, quas ante me Principem populi Romani exercitus nunquam adlt, devictas per Ti. Caesarem, qui tum praeer*at exercitib*us, imperio populi Romani subieci (93); protulique fines *imperii ad Istri* fluminis *ripam* (94)... quod a. u.... us exercitus.. eis ... spro ... a.... tusque .... pos.. ucius .... gentes i......

(88) Conf. Suet. cap. 46, ibique Ern.

(89) Scil. Romanis. Sed forsan leg. *devictis iis provinciis*, vel *hostibus recepi*, forte et *ex Hispania et Galatis et Dalmatis*. Conf. not. 94.

(90) Conf. Vell. II, 90; Dio, XLIX, 43; Appian. Illyr. 28.

(91) Sc. M. Crassi, Statiani legati Antoniani et ipsius Antonii. Conf. de his signis et captis et a. 732 restitutis Suet. 21; Vell. II, 82, 91; Iustin. XLII, 5; Strab. VI, 4, 2, p. 288; Eckhel doctr. NN. tom. VI, pag. 94 sq. (ubi etiam *supplices* exhibentur Parthi, genu flexo offerentes signa); Dio, LIV, 8.

(92) Scil. eo, quod in Capitolio structum est a. 732, quo signa illa sunt recepta: nam aliud Martis templum in foro Augusto conditum, et a. 750 dedicatum est. Conf. not. 60.

(93) Conf. ad Liv. Epit. 139, et Vell. II, 96. Ad victorias Tiberii spectant arcus triumphalis Carnuntinus in Pocockii *Descr. of the East*, t. II, pag. 100, et Kollarii Anal. Vindob. tom. I, pag. 1019, nobilisque achates in Museo Vindob., quem vulgarunt Maffeius in append. ad Museum Veronense, pag. 245; *le Roy*, Kollar. et Lambecius. Pro *praeerat exercitibus* Gron. dedit *erat privignus meus*. Conf. not. 94.

(94) Ister et Euphrates imperii rom. limites positi a natura et ab Augusto statuti. Conf. Tac. Ann. I, 11, et Agric. 13; Strab. 6 extr. et 17 extr. Dio, LVI, 33, et Iulian. in Caes. Ingens, quae sequitur, lacuna repleri et quaedam simul verba praecedd. emendari forte possunt e Fragm. Pocock.

Ad me ex Ind*ia* (95)........ apud qu.. qu.... m nostram... per lega*tos* Bastarnarum.. n... et Sar*mata*rum (96)... Tanaimque ultra rec... rumo.. rex et Hiber.....

Ad me supplices confuge*runt* reges Parthorum Tirida*tes* (97).....

Tabula tertia a dextra.

Regis Phratis... Medorum.. Arta (98)... res Bri-

(vid. supra not. 1) quod V. C. *Sainte-Croix* in libro gallico *Magas. Encycl.* IV, 4, p. 94, et Oberlin in ed. Taciti, t. II, p. 850 sq. ita contexerunt:

τ..... ηλαις
ἀπέλαβον δ' ἐξ Ισπανίας καὶ Γαλατίας κ(αὶ)
Δαλματῶν. Πάρθους τριῶν στρατευμά (τ)
(ω)ν σκύλα καὶ σημέας (pro σημαίας) ἀποδοῦναι ἐμοὶ (καὶ φι)
λίαν δήμου Ρωμαίων ἀξιῶσαι ἠνάγκ(ασα· τάς-
δε τὰς σημέας ἐν τῷ Αρεως τοῦ Αμύν(τορος ἀ)
δύτεῳ ἀπεθέμαν.
Παννονίων ἔθνη, οἷς πρὸ ἐμοῦ ἡγεμό(νων
τις Ρωμαίων οὐκ ἤντησεν, ἡσσηθέντα (διὰ Τι.)
Νέρων. ὃς τότ' ἐμοῦ ἦν πρόγονος κ(αὶ ἡγεμών),
ἡγεμονίᾳ δήμου Ρωμαίων ὑπέταξα
καὶ ὅρια μέχρι Ιστρου ποταμοῦ προ(ῆξα).
Τῇδε (ibi) Δάκων διαβᾶσα πολλὴ δύναμις ἐν
νοις κατεκόπη καὶ ὕστερον μεταχ(ωρεῖν στρά)
τευμα πέραν Ιστρου τὰ Δάκω(ν)
δήμῳ Ρωμαίων ὑπομένειν.

Versum 10 Schweigh. ita emendat? Νέρωνος τοῦ ἐμοῦ προγόνου καὶ Καίσαρος, et vs. 13 sq. Oberlin: δύναμις ἐν Μύσοις κατεκόπη κ. ν. μ. στρατεύματα, etc. Coniectura ἐν Μύσοις probabilis fit ex Dione, LI, 22, et Floro, IV, 12. Sed vel sic verba sunt manca et in fine quaedam excidisse videntur, ita forte restituenda: καὶ ὕστερον μεταχωρεῖν στράτευμα πέραν Ιστρου, τὰ Δάκων δ' ἔθνη, vel καὶ Δάκων ἔθνη δήμῳ Ρωμαίων ὑπομένειν τὸ προσταττόμενον ἠνάγκασα, ut apud Polyb. V, 107, 3, et XV, 20, 7. His respondent verba Augusti, si ita suppleantur: « Dacorum vero gentes imperata populo romano facere coēgi ».

(95) *Ex India* bis legati venere ad Augustum, a. 727, quo Tarracone agit, et a. 732, quo Sami hiemavit. Conf. Suet. cap. 21; Dio, LIV, 9 (ubi vid. Reimar.), et Strab. XV, p. 719.

(96) Huc pertinet locus laud. Dionis de multis legationibus.

(97) Conf. Iustin. XLII, 5, et intpp. Horat. Od. I, 26, 5.

(98) Fursan *Artabanus*. Alia regum nomina excidere.

tann... damno bella.. et tim.. orum maelo mar omanorum suebo f.... *rex* Parthorum Phrates, Orodis filius, filios suos nepo*tesque misit* in Italiam (99), non bello superatus, sed amicitiam nostram per *haec* suorum pignora petens. Plurimaeque aliae gentes exsper*tae sunt Romanam* fidem me Principe, quibus antea cum populo Romano *nullum omnino fuit l*egationum et amicitiae commercium.

A me gentes Parthorum et Medorum (100) *petierunt per* principes earum gentium regesque per eos acceperunt P*arthi Vononem*, *regis Phraa*tis filium, regis Orodis nepotem; Medi A*rhabanum*.. regis Artavasdis filium, regis Ariobarzanis nep*otem*......

In consulatu sexto et septimo (101), *postquam bella civilia* extinxeram, per consensum universorum *Romanorum civ*ium rempublicam ex mea potestate in Senatu*s et populi Romani a*rbitrium transtuli. Quo pro merito meo Sena*tus me appellavit Augus*tum (102), et laureis postes aedium mearum *vinxit*... ivi casu.. r... ianuam meam et qua.. st... r in ulia posi.... us quem... sc.. r... m et... virtutis cle.... est p.. us clupei..... post.. d..... ilo amplio.....coni eo .... *susceptum a me te*rtium decimum consulatus *magistratus Senatus et eque*ster ordo populus*que* Romanus universus *prodiderunt* memoriae; idque in vestibu*lo a*edium mearum *i*nscriben*dum iusserunt et* in foro Aug*usto sub* quadr*igas*, quae mihi *ex* S. C. posi*tae*

(99) Conf. Strab. VI, p. 288 (441). Idem filios Phraatis (Saraspadanem, Rhodaspem, Phraaten et Vononem) sed corrupte nominat lib. XVI, p. 748 (1085); vide ad Tacit. Ann. II, 1, 2.

(100) De *Parthis* vid. Tacit. l. l. De *Medis* haec non legere memini.

(101) Conf. Dio, LIII, 2 sq. et de provinciarum partitione Strab. 17 extr.

(102) A. V. 725, in VII consulatu. Conf. ad Liv. Epit. 134; Suet. cap. 7; Censorin. cap. 21, 22; Dio, LIII, 16, ibique Fabric.

sunt. Scrip*si haec*, *quum an*num ag*erem* septuagensi*mum sextum* (103).

Summa pecuniae, quam dedi*t* (104)..... sis militibus necessarium...

Opera fecit nova: aedem Matris Magnae Divi Iull, Quirini, Minerva*e*......, Larum, Deum Penatium, Iuv*entatis*... Ad Circum Curiam cum *Chalcidico*.... Iuliam, *the*atrum M. Marcelli.... basilicam Cai et Luci Caesarum..... Refecit Capitolium... usque a..... theatrum Pompei, aqua*m* Mar*ciam*, la..... Impensis r.... gladiatorum..... *ter*rae motu incendioque. Censum..... usque quorum census explevit (105).

(103) A. V. 765, quo et obiit, Sex. Pompeio et Sex. Appuleio coss., quo ipse supra memoravit in tab. 2 a laeva.

(104) Haec omnia sunt ab aliena manu, nescio qua, adiecta, repetitiones fere eorum, quae Augustus supra memoriae prodidit.

(105) Conf. Suet. cap. 41.

DISPVTATIO

DE PONDERIBVS, PECVNIA, MENSVRIS

A LIVIO IDENTIDEM MEMORATIS.

AVCTORE CREVERIO

Immensa exstant de ponderibus, pecunia, mensuris apud Veteres usitatis volumina: et, qui rem universam complecti disserendo velit, latissimus ei subiicietur explicandae doctrinae campus. Nos eam delibabimus tantum, et quatenus illa ad intelligendum Livium necessaria est.

De ponderibus.

Atque ut a ponderibus incipiamus, caput rei totius, et certissimam eius expediendae viam aperuit vir magni in Philosophia nominis, nec minus eruditione multiplici clarus, Petrus Gassendus (1). Hic, quum impetratus esset a Peireskio illo, quem vere dixerimus literarum et literatorum nutriculam, modulus (2) accurate expressus ex congio, qui hodie in aedibus Farnesianis Romae asservatur, positus olim in Capitolio Vespasiani temporibus, tanquam forma et exemplar omnium congiorum, non dubitavit quin

(1) Gassend. de vita Peireskii, lib. II.

(2) Hunc modulum e congio Farnesiano expressum possidet Bibliotheca Sangenovefiana Parisiis.

certo exploraturus esset romanae librae pondus. Quum enim constet, ut infra dicemus, congium decem pondo vini, vel aquae, (idem enim ferme utriusque liquoris pondus est) fuisse, hic idem congius, si vino, vel aqua plenus ponderibus nostratibus appendatur, necessario daturus est verum librarum romanae nostratisque discrimen.

Sed hac in re magnus primo versatus est error, quem nobis ingeniose deprehendisse, et, eruto ex ambagibus obscurae vetustatis vero, feliciter correxisse visus est clarissimus Labarreus, e Regia inscriptionum et literarum Academia, edita super hoc negotio doctissima disputatione, tom. VIII Commentariorum Academicorum, p. 372.

Nimirum, quum congius Farnesianus inscriptas praeferat has notas, *P. X*, id est, *pondo decem*, et praeterea constet ex Festo lege sancitum esse, ut *congius vini decem pondo siet*, idemque doceat vetus scriptor Fannius; quod primo venit in mentem, id omnes statim pro certo arripuere, decem libras pondo vini contineri congio, sive centum et viginti uncias pondo: duodecim enim unciis libra romana censebatur. Nec cuiquam facile suspicio oriretur, rem aliter se habere potuisse. Id tamen falsum esse evidenter probatur invictis Veterum testimoniis. Atque hoc non minimum documentum esse potest, quam non temere primae rerum fronti credendum sit, quamque facile sub dolosa veri specie fallere queat occultus error, caecisque insidiis securas mentes subiturus. Sed ut illum arguere quis possit, prius quaedam observanda sunt. Ducem sequemur eruditissimum virum, quem modo honoris causa nominavimus.

1.° Duae apud Romanos librae in usu fuere, liqui-

dorum altera, altera aridorum; illa praesertim ad molem (1), haec ad pondus rerum definiendum usurpata. Illam appellabimus libram mensoriam, hanc libram pondo. Vtraque in duodecim uncias dividebatur: utriusque unciae in octo (2) drachmas. Hoc discrimen librarum quum ex Fannio clare adstruitur, tum praecipue ex Galeno, qui passim distinguit *λίτραν μετρικὴν*, et *λίτραν σταθμικὴν*, immo et eas inter se comparavit, ut modo exponemus.

2.° Quum diversum sit diversorum liquorum pondus, vas idem eo maiorem vim huius illiusve liquoris capiet, quo hic illo gravior erit. Itaque mensura eiusmodi, ex qua sola liquoris in ea contenti moles, non etiam pondus, cognosceretur, facile posset in errorem inducere. Vtrumque praestabat libra mensoria: atque hinc recte et *libra* dicebatur, quod illa pondus liquorum cognoscendum dabat, et *mensoria libra*, quod illud pondus exprimebat per rationem ad vas quoddam definitum, quo certi cuiusdam liquoris certum pondus continebatur.

3.° Ob eandem illam ponderis pro liquorum varietate varietatem, unum aliquem liquorem eligi oportuit, cuius in libra mensoria contenti cognitum semel pondus usui esset ad definienda ceterorum liquorum, quos illa libra metiretur, pondera. Vinum et aqua eo commodius viderentur eligenda fuisse, quod eorum et maximus est usus, et par fere in pari mole pondus. At Romanis oleum magis placuit, et libram mensoriam oleo plenam voluerunt normam esse ceteris liquoribus aestimandis propositam. Hinc saepe Galenus

(1) *Molem* tota hac in disputatione intelligimus, non quam Physici dicunt *massam*, sed amplitudinem, magnitudinem, id denique quod gallice dicimus *le volume d'un corps*.

(2) *Drachma* Graecum ab origine nomen est, sed quod ex assiduo Graecorum cum romanis commercio, in pervulgatum usum apud Romanos transierit.

nominat τὴν τοῦ ἐλαίου καλουμένην λίτραν, et μέτρον ᾧ τὸ ἔλαιον μετροῦσι. Idem colligitur et ex Fannio.

4.° Pondus olei libra mensoria contenti se habebat ad libram pondo, ut 10 ad 12. Hoc diserte docet Galenus, qui a se diligenter exploratum esse affirmat libralis mensurae oleo plenae pondus, et duodecim uncias mensorias olei inventas esse pares decem unciis pondo. Nec minus clare id probant Galeni et Fannii collata inter se de cyatho testimonia. Galeno auctore cyathus capiebat duodecim olei drachmas: eundem cyathum aestimat decem drachmis pondo Fannius.

5.° Iam igitur si cognoscatur ratio ponderis olei ad vini in pari utrimque mole pondus, quam *gravitatem specificam* Mechanici appellant, cognoscetur quoque quodnam vini pondus libra mensoria contineatur. Hanc rationem Romani statuerant esse (1) ut 9 ad 10, quae sane haud multum aberrat a vero, et ad publicum illum et forensem usum commode se habet. Quum ergo libra olei mensoria decem unciis pondo aequalis sit, haec instituatur proportio: ut 9, quae est gravitas specifica olei, ad 10, quae est gravitas specifica vini, ita 10 numerus unciarum pondo librae olei mensoriae, ad $11\frac{1}{9}$, qui erit numerus unciarum pondo vini libra mensoria contenti.

6.° Vt iam ad congium accingamur, constat ex Fannio congium capacem fuisse novem librarum mensoriarum olei. Etenim ille diserte docet sextarium, qui sexta pars est congii, cepisse libram olei cum

(1) Apud Galenum cotyle est unciarum olei 9, vini decem. Apud Dioscoridem et Fannium sextarius capit libram olei cum semisse, sive uncias 18, libram vini cum besse, sive uncias 20. Haec ratio olei ad vinum non omnino accurate definita est. Pollex enim cubicus olei aequat pondere 331 grana, pollex autem cubicus vini, grana 365, quae deberet habere 367 7/9, si oleum et vinum ad sese mutuo se haberent, ut 9 ad 10; sed error levissimus est.

semisse; unde clare patet novem libras olei congio contineri. Libras autem illas mensorias fuisse, non libras pondo, ex eo intelligitur, quod idem sextarius, qui a Fannio dicitur capere libram olei cum semisse, sive uncias 18, ex eodem Fannio (1) quindecim unciis pondo aestimandus est. Haec enim ipsa ratio est librae mensoriae oleo plenae ad libram pondo. Illas libras diximus ad sese invicem ita se habere, ut 12 ad 10. Eodem autem modo se habent 18 ad 15, quo 12 ad 10. Ergo et ubi dicitur sextarius esse quindecim unciarum pondo, intelligendus est oleo plenus; et unciae decem et octo olei, quae sextario continentur, sunt unciae mensoriae, non unciae pondo. Ergo congius, qui sex capit sextarios, novem libras mensorias olei capere dicendus est.

Praeterea idem Fannius comparans inter se vinum et oleum sextario contenta, eum dicit capacem fuisse olei quidem unciarum 18, vini vero 20. At viginti illae vini unciae non possunt esse unciae pondo; si quidem ex eodem Fannio sextarius aequat pondere uncias quindecim. Sive autem oleo plenus, sive vino, dicatur par esse quindecim unciis pondo, nunquam dare poterit viginti uncias vini pondo. Ergo unciae illae vini viginti, quas capit, non sunt unciae pondo. Ergo nec 18 olei unciae, quas idem sextarius continet. Superest igitur, ut unciae illae olei 18 sint unciae mensoriae.

Hinc necessario colligitur congium capacem fuisse novem tantummodo librarum mensoriarum olei, quae efficiunt septem libras et sex uncias pondo. Quum

(1) Ex Fannio cyathus est decem drachmarum pondo. Cotyle autem capit sex cyathos: sextarius duas cotylas. Ergo sextarius capit duodecim cyathos, ac proinde aequat pondere drachmas centum et viginti, sive quindecim uncias. Octo enim drachmae, ut iam observavimus, unciam constituunt.

ergo gravitas specifica olei sit ad gravitatem specificam vini, ut 9 ad 10, sequitur pondus vini congio contenti fuisse octo librarum et quatuor unciarum, sive centum unciarum pondo, non centum et viginti, ut antea creditum fuerat.

Quonam modo igitur congius dici potest *decem pondo* esse? Necesse est enim, ut huic formae loquendi, quam indubitata antiquitatis monumenta testantur, sua constet veritas.

Primo observabimus nec mensorias decem libras, nec decem libras pondo vini contentas congio fuisse. Non mensorias decem libras: nam libras olei mensorias novem capiebat congius, ut vidimus. Liquores autem mutati non mutant vasis capacitatem. Non decem libras vini pondo: etenim septem olei libras pondo cum semisse continebat. Ergo ut decem libras pondo vini contineret, necesse esset, ut gravitas olei specifica esset ad gravitatem vini, ut 3 ad 4, quod aperte falsum est.

Hoc ergo sensu dicebatur, congius esse decem vini pondo, quod eiusmodi pondus vini caperet, quod par esset ponderi decem librarum olei mensoriarum. Libra olei mensoria est unciarum pondo decem. Decem igitur librae mensoriae, sive centum et viginti unciae mensoriae olei aequant centum uncias pondo: quod ipsum est vini congio contenti pondus.

Nunc iam facile est rationem librae romanae pondo ad libram parisiensem cognoscere. Congius centum uncias pondo vini continebat. Idem congius aqua fontana plenus diligentissime appensus ab clarissimo Auzutio, inventus est centum et octo uncias parisienses illius aquae continere cum septem, ut vocant, *grossis*, et granis octo supra quadraginta. Hinc statim apparet unciam romanam graviorem fuisse uncia parisiensi.

Sed observat idem vir clarissimus, quem hic auctorem sequimur, Labarreus, aliquantum ex illo pondere quod deprehendit accuratissimus Auzutius detrahendum esse, ut verum inveniatur. Etenim, si res ad summam diligentiam exigatur, et omnis aqua vinum pondere superat; et aqua fontana flumineam aquam; et praeterea congius Farnesianus ob nimiam vetustatem quibusdam sinuosis anfractibus excavatus, capacior iam aliquanto factus est, quam primitus fuerat.

Hae omnes causae in unum congruentes non levem visae sunt imminutionem postulare. Itaque libra romana, quae, si nihil discederetur ab pondere Auzutiano, esset unciarum nostrarum tredecim cum granis 43, a doctissimo Labarreo aestimatur unciis parisiensibus duodecim tantum cum semuncia, sive granis 288; ita ut uncia romana par fuerit granis nostratibus 600, quae 576 unciam nostratem efficiunt. Atque hac aestimatione contenti fuimus, ut quae nihil, aut parum admodum a vero abeat.

Vt igitur pondera romana ad nostratium normam exigerentur, haec nobis via sequenda fuit.

Vnciae romanae 12 pares sunt unciis nostratibus 12½; ergo libra romana se habet ad libram parisiensem, ut 12½ ad 16, sive, ad vitandas fractorum numerorum ambages, ut 25 ad 32.

Eadem libra romana pondo se habet ad marcam, seu selibram parisiensem, ut 12½ ad 8, sive, ut 25 ad 16.

Vt igitur librae romanae ponderibus nostratibus aestimentur, haec instituatur proportio: Vt 32 se habent ad 25, ita numerus datus romanarum librarum ad quartum numerum, qui exprimet libras parisienses. Vel, si marcis parisiensibus opus fuerit, ut 16

se habent ad 25, ita numerus datus romanarum librarum ad quartum numerum, qui exprimet marcas, seu selibras parisienses.

Nunc, si ceterorum ponderum quibus Veteres utebantur, si argenti aurique signati ad libram Romanam ratio perspecta habeatur, nullo negotio illa ad nostrorum ponderum normam redigi poterunt. De asse, et eius partibus nulla est difficultas. As (haec enim, etsi notissima, hic ponere non absurdum iudicamus, ne si qui forte ea ignoraverint, alio recurrere cogantur)

As ipsa est libra romana, sive duodecim unciae,
Deunx, undecim unciae.
Dextans, decem.
Dodrans, novem.
Bes, octo.
Septunx, septem.
Semis, sex.
Quincunx, quinque.
Triens, quatuor.
Quadrans, tres.
Sextans, duae.
Vncia.

De denario (1) dissentiunt inter se docti. Nobis verissima videtur Budei et Gronovii (2) sententia, qui statuunt denarium fuisse octavam unciae partem, ita ut denarii proprie ac subtiliter sex et nonaginta libram constituerent, sed et rotundandi numeri causa, et quia rarissimi denarii pondus illud exactum refer-

(1) De denario et eius cum drachma comparatione multa ingeniose et erudite disserit Cl. Labarreus, loco supra memorato, quae consulere operae pretium est. Nos rem hic non subtiliter exsequimur, nec aliud respicimus, quam pervulgatum apud Veteres in communi vitae consuetudine loquendi ac numerandi usum.

(2) Gronov. de Pec. Vet. lib. II, cap. 6.

rent, consuetudine fori et tractatione pecuniae introductum sit, ut centum pro libra ambularent. Hoc adstruunt antiquorum scriptorum innumerabilia testimonia, hoc evincit tota rei nummariae ratio. Itaque centum denariis argenteis libram argenti romanam aestimamus.

Ex eorumdem Budei et Gronovii mente distingui debent sestertius et sestertium. Sestertius nummus fuit argenteus, quarta pars denarii. Libra ergo argenti romana censenda est quadringintis sestertiis nummis.

Sestertium nummus non fuit, sed summa quaedam ad conficiendas commodius ratione excogitata, quae quidem summa par erat mille sestertiis nummis, sive ducentis quinquaginta denariis, sive denique duabus libris romanis argenti cum dimidia.

Pondera graeca usitatissima, sunt drachma, mina, talentum. Drachma attica ubique in Veterum monumentis censetur par denario romano. Sed centum drachmae erant in mina attica. Itaque minam atticam parem facere debemus librae romanae. Talentum atticum sexaginta minarum erat, ac proinde par sexaginta libris romanis.

De pecunia.

Iam ad pecuniam transeamus, eamque, qualis stante republica fuit, perpendamus. Inferiora tempora nihil ad praesentem disputationem pertinent.

Pecunia triplicis generis apud Romanos fuit, aerea, argentea, aurea.

Primus Romae signavit aes Servius Tullius. Antea rudi aere, id est, massis quibusdam aereis, non signatis, non unius formae, non certae figurae, usos

esse Plinius (1) ex Timaeo memorat. Asses a Servio signati fuere liberales, et hoc initio fuit illud aes grave (2), de quo toties apud veteres scriptores mentio occurrit, quod appendi non annumerari solebat. Signatum est nota *pecudum*, bove, vel ove, vel sue, unde et *pecunia* appellata (3). Percussi quoque sunt semisses, et trientes, et quadrantes, eius ponderis quod nomine ipso indicatur. Hac sola pecunia usi sunt Romani (4) ad Q. sive C. Fabium, Q. Ogulnium consules, quinque annis ante primum Punicum bellum.

Tum devicto Pyrrho et Tarentinis, quum Romani totam iam Italiam imperio amplecterentur, auctis successu rerum opibus, argentum signari coeptum, denarii, quinarii, sestertii, et placuit denarium pro decem libris aeris, sive assibus libralibus ambulare; quinarium, qui postea et victoriatus dictus est, pro quinque; sestertium pro dupondio, sive duobus assibus, et semisse: quod et ipsa nomina testantur. Hinc apparet quanta primis illis temporibus argenti raritas Romae, et quam immane pretium fuerit. Quum enim centum denarii, ut supra diximus, in libram argenti imputarentur, denarius autem decem libris aeris aequipararentur, sequitur singulas argenti libras millensis aeris libris primo aestimatas fuisse.

Sed non ita multo post mutata res est, et pretium aeris auctum, non tam affluentibus divitiis, quam urgente inopia. Bello enim Punico primo, quum impensis respublica non sufficeret, institutum ut asses sextantario pondere ferirentur, manente levioribus his assibus eodem pretio, quod libralibus fuerat. Mu-

(1) Plin. Hist. Nat. lib. XXXIII, cap. 3.
(2) Vide appendicem de aere gravi huic disputationi a nobis subiunctam.
(3) Plut. in Popl.
(4) Plin. Hist. Nat. lib. XXXIII, cap. 3.

tato aereae monetae pondere, et mutata nota est. Nota aeris tum fuit ex altera parte Ianus geminus, ex altera rostrum navis: in triente vero et quadrante, ratis, unde et *ratiti* interdum dicti sunt, teste Festo.

Postea Hannibale urgente, Q. Fabio Maximo dictatore, asses unciales facti: sed mutata est eorum ad argentum proportio, placuitque denarium sedecim assibus permutari, quinarium octonis, sestertium quaternls. Postremo asses semunciales facti, quo tempore, quo ferente legem, incertum; nisi quod latorem legis Papirium vocitatum fuisse constat, quum ipsam legem Plinius papiriam appellet. Sed tunc tamen servata est eadem quae a bello Punico secundo invaluerat horum ad argentum ratio.

Nota argenti fuere bigae atque quadrigae, et inde bigati quadrigatique dicti.

Aureus nummus post annum secundum et sexagesimum Romae percussus est, quam argenteus, id est, bello punico secundo, C. Claudio Nerone, M. Livio II consulibus: tumque auri proportionem ad argentum quindecuplam fuisse ex Plinio colligitur; sed brevi decupla effecta est ex imitatione Graecorum. Decimo tertio post bellum Hannibalicum confectum anno iubentur Aetoli pro decem argenteis unum aureum nummum pendere, ut habet Livius, lib. XXXVIII, cap. 11, sive, ut clarius Polybius, pro decem argenti minis unam auri minam.

Aureum nummum unius generis, unius formae apud Romanos fuisse censet Gronovius (1), atque ideo non reperiri apud scriptores varia aureorum romanorum, quemadmodum argenteorum, nomina, quia argenteorum tria genera erant, denarius, quinarius, sestertius; aureorum unum.

(1) De Pecun. Vet. lib. III, cap. 15.

Cuius ponderis aureus nummus primo Romae percussus fuerit; quum quindecupla auri ad argentum proportio in usu erat, non reperimus. Sed illud perbreve, ut modo diximus, intervallum fuit; post quod *placuit*, inquit Plinius, *quadraginta* nummos *signari ex auri libris*. Sic enim legendum esse hunc Plinii locum credimus, ut et habent aliquot MSS. teste Cl. Harduino, quamvis ipse aliam lectionem magis probaverit, et in contextum admiserit. Quum igitur quadraginta aurei ex libris aureis signarentur, si centum denarii in libram imputentur, sequitur aureum nummum duum denariorum et quinarii pondus aequasse. Atque hoc quidem perbene convenit cum perpetua aurei romani aestimatione, quem Veteres magno consensu viginti quinque denariis argenteis valuisse testantur. Si enim servetur decupla auri ad argentum proportio, duo denarii et semis ex auro pares sunt viginti quinque denariis ex argento. Talis ergo fuit aureus romanus: et, si quando denariorum aureorum mentio in scriptorum romanorum libris occurrit, eos existimat Gronovius peregrinos esse, et aliunde advectos, non Romae percussos.

Aureus atticus minor romano fuit, et duarum tantum drachmarum pondus aequabat. Hic vocabatur simpliciter χρυσοῦς. Fuere et drachmales aurei, qui ἡμίχρυσοι nominabantur.

Cognito antiquorum nummorum pondere, et eorum inter se ratione, nunc eos cum nostris comparare opus est. Et, quoniam nos pecuniam non appendimus, sed annumeramus, et in quotidiana nummorum tractatione, non marcis aut unciis eos; sed libellis et solidis Turonensibus aestimamus, id primo consultissime videbamur facturi, si veteres nummos ad libellarum solidorumque Turonensium normam exigeremus.

Sed ab illo nos consilio duplex deterruit difficultas: una, quod saepe apud nos ita iactatur nummus, tam varia aestimatione fluctuare iubetur, ut nihil de eo certi statui queat, aut quod vel in unum fortasse annum usui esse possit: altera, quod ex quo res nummaria apud nos ex diuturna agitatione aliquatenus constitit, eam sequimur Galli marcarum aureae et argenteae aestimationem, quae multum discrepet ab eo quod verum et genuinum apud plerasque Europae gentes auri et argenti pretium habetur: adeo ut nomen illud libellarum Turonensium falsa blandiatur specie claritatis; re quidem vera errorem potius sit obscuritatemque pariturum. Nobis ergo ad pondera confugiendum fuit, quae et minime variant, nec quidquam habent ambigui. Itaque fecimus: et, quaecunque auri argentive, sive facti aut infecti, sive signati summa in Livio occurrit, eam marcis seu selibris, unciis, etc. parisiensibus aestimavimus ad eam rationem quae supra demonstrata est.

Sed in aere alia nobis ineunda ratio erat, ne in eumdem errorem incurreremus, qui Duiatio fraudi fuit. Quum enim aes apud Romanos longe vilius esset quam apud nos, ut patet ex eo quod, ubi primum moneta ex argento cudi coepta est, singulae argenti librae millenas aeris libras pretio aequarent, asses Romanorum librales in libras aeris nostrates redacti, quod a Duiatio factum est, fallaci nobis specie divitiarum imponerent, et haberentur a nobis pro longe maiore summa, quam quanti a Romanis illi taxabantur. Itaque faciendum visum est, ut aes non in se, sed habita argenti ratione aestimaremus; et, quod ei ad argentum collato pretium Romani statuerant, id in marcis, unciis, etc. argenti parisiensibus redderemus.

Hic operae pretium esse ducimus tabulam exhibere indicem ponderum nummorumque maxime usitatorum apud Veteres cum ponderibus nostratibus collatorum. Fuere ergo nobis

Libra romana et mina attica, unciarum parisiensium 12 $\frac{1}{2}$.

Vncia romana granorum 600.

Denarius, si ad severam aestimationem exigeretur, granorum esse debuerat 75; sed quia usu receptum fuerat, ut centum denarii in libram imputarentur, habitus est a nobis granorum tantummodo 72.

Drachma par censetur denario.

Quinarius, granorum 36.

Sestertius, granorum 18.

Sestertium, sive mille nummum, marcarum argenti 3, unciarum 7, granorum 144.

Talentum atticum, marcarum argenti 93, unciarum 6.

As, quandiu deni denarium, bini cum semisse sestertium conficiebant, aestimatus a nobis est granis argenti 7 $\frac{1}{5}$: posteaquam senideni in denarium, quaterni in sestertium coniecti sunt, granis argenti 4 $\frac{1}{2}$.

Haec nobis aestimatio ex ponderum ratione suffecit: in qua si qui ob insolentiam fortasse haerebunt, et aliquam obscuritatis nubeculam superesse querentur, Turonensesque libellas et solidos, notiora nomina, desiderabunt, iis facillimum erit, definito semel in libellis solidisque Turonensibus marcarum auri et argenti pretio, ad illud pondera quae in notis nostris expressa repererint, exigere.

De mensuris.

Superest, ut aliquid de mensuris longis et cavis breviter disseramus. Initium hic a pede, quemadmodum in ponderibus a libra, faciendum videtur.

Pes romanus Capitolinus ab diligentissimis talium rerum indagatoribus, sed et mathematicarum disciplinarum peritissimis viris, Picardo et Auzutio, magna cum cura observatus, inventus est partes habere 653, vel 653 $\frac{1}{3}$, quales pes noster parisiensis habet 720; ac proinde non totos habere undecim pollices parisienses, quamvis ab iis parum absit, nempe paulo plus una decima pollicis parte. Hoc discrimen inter romanum nostratemque pedes haud sane parvum est. Tamen pedem romanum, et eius partes, et omnino mensuras longas, praeter stadium et milliare, ad nostri pedis regii modum revocare in notis negleximus, propterea quod nec tanti esse visum est, et res facillima.

Sed operae pretium est nosse quam rationem haberent ad pedem cęterae antiquorum mensurae.

Pes romanus dividitur in quatuor palmos, duodecim pollices, digitos sedecim.

Cubitus in duas spithamas, sex palmos, decem et octo pollices, quatuor et viginti digitos. Itaque cubitus par erat sesquipedi.

Iugerum actus duos quadratos continebat, quorum quilibet centum et viginti pedes quaquaversum habebat. Itaque iugerum patebat ducentos quadraginta in longum pedes, in latum centum et viginti.

Stadium, mensura graeca, erat centum viginti quinque passuum, quorum quilibet quinque pedibus censebatur.

Milliare romanum par erat octo stadiis.

Hinc facile est stadia et milliaria ad leucarum nostrarum communium rationem exigere. Leuca, quales viginti quinque gradum unum meridiani terrestris explent, habet hexapedas 2282. Stadia igitur duo ferme et viginti, duo milliaria et septingenti quinquaginta passus, leucam conficerent, si pes romanus pedi nostro par esset. Sed si discriminis, quod inter utrumque interest, ratio habeatur, stadia fere quatuor et viginti, tria milliaria in leucam imputanda erunt.

Quod spectat ad mensuras cavas, eas omnes quae in Livio identidem appellantur, ad nostrarum rationem exigere necessarium duximus.

Amphora, sive quadrantal, erat ipse pes cubicus romanus, teste Fannio. Sed quum in pede romano undecim fere sint pollices parisienses (decimam pollicis partem, quae abest pedi romano, negligimus), pes cubicus romanus solos habebat pollices cubicos mille trecentos triginta unum, quales habet mille septingentos viginti octo pes noster cubicus. Itaque pes cubicus romanus est ad pedem cubicum nostratem, ut $3\frac{1}{12}$ ad 4, sive ut 37 ad 48.

Modius apud Romanos pedis sui cubici tertia pars erat, quemadmodum apud nos, nostri. Itaque eadem est inter modios romanum et nostratem, quae inter pedes cubicos romanum et parisiensem ratio.

Congius est semipes romanus cubicus, octava pars amphorae. Sed quum congius ad metienda liquida adhiberetur, aestimabimus eum, ut et ceteras infra ipsum mensuras, in iis mensuris quas vocamus *pintas*, et earum partibus. Itaque congius centum, ut initio diximus, uncias romanas pondo vini capiebat, quibus pares sunt $104\frac{1}{6}$ unciae parisienses, sive librae sex, unciae octo, cum una sexta unciae parte. At vini vel aquae *pinta* (sic enim loqui necesse est

si verborum circuitus, et ambages vitare volumus) aequat duas libras pondere. Itaque congius capiebat tres vini vel aquae *pintas* et paulo amplius quartam *pintae* partem.

Sextarius, sexta pars congii, sexdecim uncias romanas vini pondo cum quinque drachmis et una tertia drachmae parte capiebat, libram parisiensem cum uncia et semisse, ac proinde maior erat ea mensura quam vocamus *chopine*.

Hemina, pars dimidia erat sextarii, ac proinde superabat eam mensuram quae apud nos dicitur *demi-septier*.

Quartarius, quarta pars sextarii, non multum excedebat eum modulum, quem dicimus *poisson*.

E mensuris cavis apud Graecos usitatis, solius medimni apud Livium fit mentio, quod duabus amphoris, sive sex modiis par erat.

Atque haec sunt quae de ponderibus, pecunia, mensuris antiquorum summatim disserenda esse duximus, ut ubicumque lector haec in notis nostris aestimata invenerit, sciat quid sequuti fuerimus, et, si quid illic obscuri repererit, huc recurrat, ubi tota res pluribus verbis tractata facilius et planius intelligi potest.

APPENDIX

DE AERE GRAVI

EODEM AVCTORE

Circa aes grave hic nodus non facile solvendus occurrit, quod eius, etiam post imminutum assium pondus, mentio tamen fit interdum a scriptoribus, tanquam tunc quoque adhibiti ad conficiendas aestimandasque pecuniae summas. Etenim quum aeris gravis nomine intelligantur, ut diximus in disputatione praecedenti, asses librales, quis eius usus esse debuit post levatos asses, et ad unciam redactos?

Illa difficultas doctissimos viros, Salmasium, Gronovium, Kusterum, Perizonium, non mediocriter exercuit, et in varias scidit sententias: quas tractatas qui videre voluerit, adeat dissertationem eruditissimi et acutissimi viri Iac. Perizonii de Aere gravi: in qua tota res accurate perpenditur, nec tamen nobis visa est plane ad liquidum perduci, non scribentis vitio, in quo ingenii sagacitas certat cum ubertate doctrinae, sed ob densas tenebras rei quum vetustissimae, tum nusquam ex professo a scriptoribus antiquis disceptatae, et in transcursu tantum breviter ab iis raptimque indicatae.

In hac obscuritate dispicere conemur primum, num quid pro claro haberi, et extra controversiam esse debeat, atque id teneamus, et ab eo quod ambigi et per malignam lucem vix dispici potest, seponamus.

Constat 1.° quoties scriptores romani de vetere illo ante imminutum assium pondus aevo loquentes mentionem faciunt aeris gravis, intelligendos esse asses librales. Hoc probant testimonia Plinii, lib. XXXIII, cap. 3, et Festi in voce *Grave aes*. Plinium audiamus: *Librales*, inquit, *appendebantur asses. Quare aeris gravis poena dicta.* Manifestum est a Plinio exponi *aes grave* per *librales asses*. Disertius adhuc Festus: *Grave aes dictum a pondere, quia deni asses singuli pondo libras, efficiebant denarium, ab hoc ipso numero dictum.* Hinc evertitur opinio Kusteri, qui grave aes de quocumque aere intelligendum putat, tam sextantario et unciali, quam librali: quasi in illa appellatione *aes* sumeretur pro nummo, ita ut *grave aes* esset nummus gravior, argenteo scilicet nummo, qui ob maius metalli pretium, minoris necessario ponderis esse debet. Hoc commentum, omni Veterum auctoritate destitutum, immo cum ea aperte pugnans, merito explosum est a Perizonio.

2.° Patet gravis aeris appellationem tum natam esse, quum asses imminuti sunt, ut nempe grave aes opponeretur huic recenti leviori. Antea enim quum unius generis aes esset, minime necesse erat illud aliquo velut cognomine insigniri. Itaque in lege illa duodecim tabularum, quam memorat Gellius, lib. XX, cap. 1, legimus *viginti quinque aeris poenae sunto*: Non additur *gravis*, quia tunc unius modi aes erat, nec proinde ulla poterat esse ambiguitas. At scriptores levato aeris pondere recentiores, quales sunt ii omnes fere quorum monumenta ad nos pervenerunt,

ubi loquendum illis fuit de assibus libralibus antiquiore aevo usitatis, appellationem *aeris gravis* usurparunt, per comparationem ad aes laevius quod suo tempore in manibus hominum versari videbant.

3.° Constat etiam post imminutos asses, summas nihilominus in aere gravi interdum conceptas fuisse. Testimonio sunt 1.° Livius, XXII, 33, et XXXII, 26, tum locus e libris linteis pontificum a Salmasio allatus, *de modo usurarum*, p. 237, ubi dicuntur *Aetolorum legatis lautia data*, *et ducenta*, sive potius bina *millia aeris gravis in singulos*. Cum Aetolis enim bello demum Punico secundo rem habere Romani coeperunt. Denique idem adstruitur ex Seneca, qui lib. I Natur. Quaest. cap. ult. et Consol. ad Helviam, cap. 12, tradit Scipionis filias in dotem a senatu accepisse *aes grave*. Hunc Scipionem ex Val. Max. lib. IV, cap. 4, apparet fuisse Cn. Scipionem, qui in Hispania periit, patruum Africani prioris.

4.° Necesse est, ut tunc aliquod discrimen fuerit pretii et aestimationis inter grave aes, et asses leviores. Alioquin prorsus inutile fuisset ipsius appellationis discrimen. Itaque stare posse non videtur Gronovii sententia, qui lib. III de Pecun. vet. c. 15, censet gravis aeris nomine venire potuisse massas aereas, quarum pretium exigeretur ad rationem nummi aerei: ita ut, cui donarentur decem millia aeris gravis post levatum pondus nomismatum, is acciperet decem millia assium in massis eiusmodi. Si id admitteretur, periret iam discrimen pretii: et decem millia gravis aeris essent ipsa decem assium leviorum millia.

Pro certo itaque ponere posse videmur gravis aeris appellatione, tam ante, quam post imminutos asses, libras aeris intelligi, sive in assibus vere libralibus priore aevo; sive postea nomine tenus, ad usurpan-

dam vetustatis imaginem, cum aliqua tamen ratione discriminis ad nummos usu iam communi receptos: ita ut, cui decem millia gravis aeris donata leguntur, is antiquitus decem millia librarum aeris acceperit; posteriore aevo summam pecuniae, quae id nomen ex more antiquo retinuisset, et vere differret a decem millibus assium leviorum.

Huc usque nobis cum Perizonio convenit, qui et recte suspicatur civitatem patriorum institutorum retinentissimam, post mutatum aeris nummarii pondus servasse tamen antiquam pecuniarum aestimandarum rationem, in iis certe quae publice fierent, ut in aestimando civium censu, in muneribus donisque senatusconsulto decretis, in colligenda ratione pecuniae quae in triumphis ferretur; ita ut longe saepius sit intelligendum aes grave in scriptis antiquorum, quam expressum reperitur.

Sed quodnam pretium finiendum sit libris illis aeris post cusos asses leviores, id vero nobis ita perplexum et ambiguum videtur, ut lectis et multum pensitatis iis quae doctissimi viri super hoc negotio scripserunt, usurpare possimus illud comici poetae: *Fecistis probe. Incertior sum, quam dudum.*

Distinguemus tamen pondera ipsa librarum aeris, quae mercis loco haberentur, et aes grave adhibitum ad concipiendas veteri more pecuniarum summas. Librarum aeris pondo non dubitamus quin pretium crescere, levato nomismatum pondere, debuerit, idque pro ratione fere nummi: quod et Gronovio visum est. Hoc enim concoquere omnino non possumus, quod sumit Perizonius, librarum aeris pondo rationem ad argentum post imminutos asses aliquantulum dumtaxat fuisse mutatam: ita ut post cusos sextantarios asses duae unciae signati aeris tanti fere aesti-

marentur in argento, quanti tota libra non signati foret. Et augescentibus iam imperii cum ditione divitiis, fieri omnino non potest quin argenti pretium ex copia paulum eviluerit, et abiecta sit immanis illa, quae primo invaluerat, unius argenti librae cum mille aeris libris comparatio. Itaque libra aeris non facti, nec signati, aestimari debebit, post cusos sextantarios asses, sex fere assibus; post unciales, duodecim. Illud ergo unum in disceptationem vocatur, quonam pretio taxandum sit aes grave in conficiendis pecuniarum rationibus post percussos asses leviores expressum, sive quam rationem illud aes et ad asses, et ad argentum habuerit.

E tribus unum factum esse oportuit, nempe ut vel aes grave paris fuerit cum assibus pretii, ita ut decem aeris gravis semper fuerint ipsi decem asses; vel aeri gravi pretium creverit pro ratione nummi, ita ut decem aeris gravis aestimentur sexaginta assibus sextantariis, centum et viginti uncialibus; vel denique aeris gravis eadem semper fuerit ad argentum ratio, quae priscis temporibus fuerat, ita ut decem aeris gravis semper ambulaverint pro denario uno, ac proinde paris cum sexdecim assibus uncialibus pretii fuerint.

Primam opinionem iam ostendimus everti disertis antiquorum scriptorum testimoniis, quibus grave aes a leviore distinguitur: atque adeo in se absurdam esse, quum ipsa gravis aeris appellatio arguat discrimen aliquod ab aere laevi; discrimen autem illud, nisi in pretio positum sit, omnino inane et frustra observatum esse videatur.

Secunda quoque sententia prorsus stare non potest, propterea quod ex illa aestimatione grandiores iusto summae futurae sint, et omnem verisimilitudinis modum, immo et historiae fidem, excessurae. Vnum

apponere exemplum sat erit, sed eiusmodi quod rem conficiat. Livius, lib. XXIV, cap. 11, quum iam unciales asses forent, edisserens quot quisque ex censu dare remiges deberet, sic illam enumerationem concludit: *qui supra decies* aeris, *septem*; *senatores*, *octo nautas cum stipendio darent.* Ergo senatorius census tunc aestimabatur supra decies aeris. Porro hoc loco aes grave intelligendum est, ex iis quae supra dicta sunt, quia de census aestimatione agitur: *decies* autem hic idem est ac *decies centena millia*, ut ex ipsis numeris antecedentibus constat. At si hic una libra aeris gravis aestimetur duodecim assibus uncialibus, *decies aeris* erunt asses unciales 12,000,000, sestertii 3,000,000, quod evidenter falsum et absurdum est, non modo ob tenues tum res Romanorum et inopiam, sed quia florentissimis reipublicae romanae temporibus census senatorius, teste Sueton. in Aug. cap. 41, octingentis millibus sestertium definitus fuit, et ab Augusto demum ad decies, vel duodecies sestertium auctus.

Reliquum est, ut aes grave priscam ad argentum proportionem retinuisse censeatur, quae Perizonii opinio est. Firmat hanc sententiam non spernendus auctor Plutarchus, qui in Catonis censura eam pecuniae summam, quae apud Livium, lib. XXXIX, cap. 44, est *quindecim millium aeris*, aestimat drachmis mille quingentis. Quum enim drachma par censeatur fuisse denario, liquido patet *decem aeris* fuisse Plutarcho denarium unum. Aes autem grave hic intelligi debere non id solum argumento est, quod de censu agitur, sed illud etiam, quod asses leviores, qui tunc in usu erant, in unum denarium sedecim contribuebantur: ita ut quindecim millia illorum assium non

1,500 denariis, seu drachmis, sed 937 ½ paria futura essent.

Ergo decem aeris gravis, ut initio, ita et per omne deinceps tempus, denarium aequaverint: quemadmodum contra *in militari stipendio semper denarius pro decem assibus* est *datus*, teste Plinio, lib. XXXIII, cap. 3, id est, prout interpretatur Lipsius ad Tac. Ann. lib. I, cap. 17, quamquam denarii pretio aucto, miles tamen nihil inde commodi sensit, quumque ei denarius deberetur, decem tantummodo asses, ex antiqua denarii aestimatione, non sexdecim, ex recentiore, dabantur.

Haec sat belle se habent. Vnus tamen etiamnum angit scrupulus, quod in hac opinione nullum sit pretii discrimen inter aes grave assesque leviores, quamdiu sextantariis assibus Romani usi sunt. Non enim his assibus percussis mutata memoratur assium ad denarium ratio, sed tum demum quum asses unciales facti sunt. Itaque decem sextantarii asses, ut et decem aeris gravis unum denarium aequabant: ac proinde a belli Punici primi temporibus usque ad alterum annum secundi, quodnam aeri gravi pretium dicendum sit, haud facile definiri potest.

Vnum nobis effugium superest, si dicamus toto illo tempore nullum usum fuisse aeris gravis in conficiendis pecuniae praesentis, id est, eius quae tunc solveretur numerareturve, rationibus; sed tantummodo ubi loquendum esset de antiquo aere quo utebatur civitas ante imminutum assium pondus: atque ad hoc notandum discrimen aeris antiqui a recenti, illam aeris gravis appellationem primo invectam esse. Postea quum assibus uncialibus factis mutata esset assium ad denarium ratio, tum demum dicemus advocatum esse aes grave ad exprimendas praesentis

pecuniae summas, ut mos priscus aestimandarum pecuniarum publice retineretur.

Quod hoc loco ponimus, quemadmodum fatemur nullis adstrui disertis Veterum testimoniis, ita nullis quoque everti posse existimamus: Immo nonnihil favet nobis temporum ratio: ex quo enim tempore constat asses sextantarios factos esse, id est, a primi punici belli fine, prima mentio aeris gravis occurrit apud Livium, lib. XXII, cap. 33, post depositam a Q. Fabio Maximo dictaturam, quo dictatore Plinius auctor est rursus imminutum esse assium pondus, et ad unciam redactum, simulque mutatam esse assium ad denarium rationem, ut sexdecim asses in denarium contribuerentur. Itaque prima mentio aeris gravis in praesentis pecuniae rationibus in unum idemque tempus congruit cum mutata assium ad denarium ratione.

Vt igitur paucis contrahamus ea quae tota hac disputatione complexi sumus, tria haud improbabiliter definiri posse credimus de aere gravi.

1. Aes grave nullum dictum fuit, donec levatum est assium pondus.

2. Assibus sextantariis factis, aeris gravis appellatio invecta fuit ad designandos asses librales, qui antea in usu fuerant. Verum nullus tum eius appellationis usus fuit in summis pecuniarum quae tum conficerentur, sed tantum ubi sermo esset de aere vetere olim usitato.

3. Assibus uncialibus factis, et mutata assium ad denarium ratione, coeperunt Romani uti appellatione gravis aeris in praesentibus etiam pecuniarum rationibus, ut retinerent priscam aestimandarum pecuniarum consuetudinem; eiusque pretium idem, quod semper, esse voluerunt, ut decem aeris gravis pro

uno denario ambularent: tuncque aes grave, non fuit nummus, non pondus quoddam verum aeris, sed merum nomen, mera appellatio, quemadmodum apud nos *denier*, *pistole*, *écu*, *livre tournois*, quibus nominibus utimur in concipiendis pecuniarum rationibus, licet nullus eis examussim aereus, argenteus, aureusve nummus respondeat.

Post duas disputationes, quales ad suae aetatis usum confecerat Creverius, vir celeberrimus, ratio exigit, ut exhibeamus etiam tabulas recens confectas a LETRONNE, viro clarissimo, quibus Veterum nummi, pondera atque mensurae ad hodiernam gallicam computandi rationem exiguntur; praesertim quod ea ratio iam apud Italos fere ubique invalescat. TYP. T.

TABVLAE OCTO

NVMMORVM, PONDERVM, MENSVRARVM, APVD ROMANOS ET GRAECOS.

AVCTORE A. LETRONNE,

ACAD. INSCR. SOCIO.

TABVLA I

ROMANA PONDERA GALLICIS PONDERIBVS RECENTIORIBVS EXPRESSA.

	Grammata.		*Kilogr. Gramm.*
Scripulum.	1. 136	Dupondium 2 asses —	654. 347
Sextula	4. 544	Tressis 3 —	981. 516
Sicilicus	6. 816	Quadrussis 4 —	1. 308.
Duella.	9. 88	Quincussis 5 —	1. 636.
Semuncia.	13. 633	Sexcussis 6 —	1. 963.
Vucia	27. 265	Septussis 7 —	2. 290.
Sescuncia 1 1/2 unc. . .	40. 898	Octussis 8 —	2. 617.
Sextans 2 unc. . .	54. 531	Nonussis 9 —	2. 945.
Quadrans 3 — . .	81. 797	Decussis 10 —	3. 272.
Triens 4 — . .	109. 62	Vigessis 20 —	6. 544.
Quincunx 5 — . .	136. 328	Trigessis 30 —	9. 815.
Semis 6 — . .	163. 593	40 —	13. 87.
Septunx 7 — . .	190. 859	50 —	16. 359.
Bes 8 — . .	218. 125	60 —	19. 631.
Dodrans 9 — . .	245. 390	70 —	22. 903.
Dextans 10 — . .	272. 656	80 —	26. 175.
Deunx 11 — . .	299. 922	90 —	29. 447.
AS, sive libra romana.	327. 187	Centussis 100 —	32. 718.

TABVLA II

ROMANI NVMMI IN FRANCOS EORVMQVE CENTESIMAS CONVERSI.

Sestertii	Denarii	Ab ann. V. C. 536 ad 720.		Augusto imperante.		Tib. - Claud. imperantibus		Nerone imperante.		Galba-Domit. imperantibus	
		Fr.	C.	Fr.	C.	Fr.	C.	Fr.	C.	Fr.	C.
4	1	»	82	»	79	»	78	»	73	»	70
8	2	1	64	1	59	1	56	1	47	1	41
12	3	2	46	2	38	2	34	2	20	2	12
16	4	3	27	3	18	3	12	2	94	2	83
20	5	4	9	3	97	3	89	3	67	3	55
24	6	4	91	4	77	4	67	4	41	4	24
28	7	5	75	5	66	5	45	5	14	4	95
32	8	6	55	6	36	6	23	5	88	5	66
36	9	7	36	7	15	7	1	6	62	6	36
40	10	8	19	7	95	7	79	7	35	7	8
44	11	9	2	8	74	8	57	8	8	7	78
48	12	9	84	9	54	9	34	8	82	8	48
52	13	10	70	10	33	10	12	9	55	9	18
56	14	11	46	11	32	10	90	10	28	9	90
60	15	12	28	12	11	11	68	11	1	10	60
64	16	13	10	12	72	12	46	11	76	11	34
68	17	13	92	13	51	13	24	12	49	12	2
72	18	14	72	14	30	14	8	13	24	12	72
76	19	15	54	15	9	14	80	13	97	13	42
80	20	16	38	15	90	15	58	14	70	14	14
100	25	20	45	19	88	19	48	18	38	17	79
120	30	24	56	23	85	23	38	22	5	21	22
160	40	32	75	31	80	31	17	29	41	28	31
200	50	40	91	39	76	38	96	36	76	35	58
240	60	49	13	47	71	46	76	44	14	42	46
280	70	57	32	55	66	54	54	51	46	49	54
320	80	61	38	59	61	58	44	55	14	53	37
360	90	65	51	63	61	62	34	58	82	56	62
400	100	73	70	71	56	70	14	66	17	63	70

Monandi sunt lectores, nummorum pondus post Augusti tempora paulatim imminutum fuisse, ut constat ex denariorum et aureorum pondere qui Caesarum effigiem prae se ferunt. Etenim inveni medium denarii pondus, grania gallicis expressum, imperante Augusto, 71, 2; Tiberio, 69, 8; Caio Caesare, 70, 4; Claudio, 69, 25; Nerone, 65, 83; Galba, 63, 8; Othone, 62, 8; Vitellio, 63, 4; Vespasiano, 45, 63; Tito, 63, 1; Domitiano, 63, 8. Sumens igitur unam marcam (selibram, = 4608 gran. = 244 gramm. 753) gallicam argenti puri, 53 fr. 60 cent. efficere; positaque argenti in denariis integritate = 0, 96, hanc tabulam praefixi, pro sestertiis et denariis ad monetam gallicam reducendis.

Quod ad aurei pretium attinet, quum hic nummus semper viginti quinque denarios valuerit, supervacuum duxi, ad eius pretium in nostram pecuniam convertendum, singularem tabulam construere.

TABVLA III

PONDERA ET NVMMI ATHENIENSIVM
IN MENSVRAS GALLICAS RECENTIORES CONVERSI.

DRACHMAE	MINAE	TALENTA	PONDVS			PRETIVM	
				Grammata.		*Franc.*	*Cent.*
1	.....	....	...	4	36	»	92
2	.....	....	...	8	72	1	83
3	.....	....	...	13	08	2	75
4	.....	....	...	17	45	3	66
5	.....	....	...	21	81	4	58
6	.....	....	...	26	17	5	50
7	.....	....	...	30	53	6	41
8	.....	....	...	34	90	7	33
9	.....	....	...	39	26	8	25
10	.....	....	...	43	62	9	16
aureus 20	.....	....	...	87	25	18	33
30	.....	....	...	130	87	27	49
40	.....	....	...	174	50	36	66
50	.....	....	...	218	12	45	83
60	.....	....	...	261	75	55	»
70	.....	....	...	305	37	64	16
80	.....	....	...	349	10	73	33
90	.....	....	...	392	62	82	50
100	1	....	...	436	25	91	66
200	2	....	*Kil.*	872	50	183	33
300	3	....	1	308		274	90
400	4	....	1	745		366	66
500	5	....	2	181		458	33
600	6	....	2	617		550	»
700	7	....	3	054		641	66
800	8	....	3	491		733	33
900	9	....	3	926		825	»
1,000	10	....	4	362		916	66
2,000	20	....	8	723		1,833	33
3,000	30	....	13	087		2,749	»
4,000	40	....	17	45		3,666	66
5,000	50	....	21	812		4,583	33
6,000	60	1	26	175		5,500	»
12,000	120	2	52	350		11,000	»
18,000	180	3	78	525		16,500	»
24,000	240	4	104	700		22,000	»
30,000	300	5	130	875		27,500	»
36,000	360	6	157	50		33,000	»
42,000	420	7	183	225		38,500	»
48,000	480	8	209	4		44,000	»
54,000	540	9	235	575		49,500	»
60,000	600	10	261	75		55,000	

TABVLA IV

MENSVRAE ROMANAE INTERVALLORVM IN GALLICAS MENSVRAS RECENTIORES CONVERSAE.

Vncia.								Kil.	Met.	Millim.
1	Palmus									
3	1	Pes								
12	4	1	Cubitus						0	295
18	6	1 1/2	1	Passus					0	442
60	20	5	3 1/3	1	Decempeda*				1	475
120	40	10	6 2/3	2	1	Actus			2	950
1,441	480	120	80	24	12	1	Milliarium		354	
60,000	20,000	5,000	3,333 1/3	1,000	500	41 2/3	1	1	475	
							2	2	950	
							3	4	425	
							4	5	900	
							5	7	375	
							6	8	850	
							7	10	325	
							8	11	790	
							9	13	275	
							10	14	750	

Mensuras intervallorum ac superficierum Romanis usitatas, in duas tabulas distributurus, singulas rationes ad mediam pedis romani magnitudinem exegi, qualem, consultis omnibus fere monumentis, fuisse constat.

* *Qua mensura in areis quadratis dimetiendis Romani utebantur.*

TABVLA V

SVPERFICIERVM ROMANAE MENSVRAE IN MENSVRAS GALLICAS RECENTIORES CONVERSAE.

Pedes rom. quadrati	Scripulum sive decemp. quadrata							Hectar.	Ar.	Metr.
100	1	Clima sive duella								8
3,600	36	1	Actus sive semis						3	8
14.400	144	4	1	Iugerum					12	34
28.800	188	8	2	1	Heredium				24	68
57.600	576	16	4	2	1	Centuria			49	36
				4	2	.....	Saltus		98	72
				6	3	.....	.....	1	48	8
				8	4	.....	.....	1	97	44
				10	5	.....	.....	2	46	80
				12	6	.....	.....	2	96	16
				14	7	.....	.....	3	45	52
				16	8	.....	.....	3	94	88
				18	9	.....	.....	4	44	24
				20	10	.....	.....	4	93	60
				200	100	1	.....	49	36	
				800	400	4	1	197	44	

Vnitas quadratorum erat *iugerum*, in quo partiendo recurrit distributio assis in uncias et unciarum partes. Iugerum, 240 pedes longum, 120 latum, continebat 28,800 pedes quadratos.

TABVLA VI

INTERVALLORVM MENSVRAE ATTICAE IN MENSVRAS GALLICAS RECENTIORES CONVERSAE.

	Digitus	Palmus	Pes	Cubitus	Orgyia	Plethrum	Stadium	Kilom.	Metr.	Millim.
Palmus	1									19
Pes	4	1								77
Cubitus	16	4	1							307
Orgyia	24	6	1 1/2	1						461
Plethrum	96	24	6	4	1				1 .	843
Stadium	1,600	400	100	66 2/3	16 2/3	1			30	729
	9.600	2.400	600	400	100	6	1		184	375
							2		368	750
							3		553	125
							4		737	500
							5		921	875
							6	1	106	250
							7	1	290	625
Millierium romanum							8	1	475	
							9	1	660	
							10	1	844	

Pedis ratio apud Graecos et Romanos ponitur a scriptoribus antiquis :: 25 : 24. Sumpto igitur romano pede = 0m 295, pes graecus erit = 0m 30729.

TABVLA VII

MENSVRAE CAVAE ROMANORVM MENSVRIS GALLICIS RECENTIORIBVS EXPRESSAE.

Ligula												Hectol.	Litr.	Decil.		Centil.
1	Cyathus														1	14
4	1	Acetabulum													4	58
6	1 1/2	1	Quartarius												6	87
12	3	2	1	Hemina										1	3	75
24	6	4	2	1	Sextarius									2	7	5
48	12	8	4	2	1	Congius								5	5	
288	72	48	24	12	6	1	Semodius						3	3		
384	96	64	32	16	8	1 1/3	1	Modius					4	4		
768	192	128	64	32	16	2 1/3	2	1	Vrna				8	8		
1,152	288	192	96	48	24	4	3	1 1/2	1	Amphora ...			13	2		
2,304	578	384	192	96	48	8	6	3	2	1	Culeus.		26	3	9	9
46.080	11.520	7,680	3.840	1.920	960	160	120	60	40	10	.. ...	2	64			
										20	1 ...	5	28			
										30	.. ...	7	92			
										40	2 ...	10	56			
										50	.. ...	13	20			
										60	3 ...	15	84			
										70	.. ...	18	8			
										80	4 ...	21	12			
										90	.. ...	23	76			
										100	5 ...	26	39	9	5	

Vnitas mensurarum cavarum apud Romanos erat amphora, quam antea *Quadrantal* vocabant, ut quae cubum quovis latere pedalem repleret. Eius pondus, teste Festo, octoginta libris vini aequale erat; quod efficit (posita vini gravitate = 0,9915) 26lit. 3995.

TABVLA VIII

MENSVRAE CAVAE ATHENIENSIVM MENSVRIS GALLICIS RECENTIORIBVS EXPRESSAE.

Κοτύλη	Ξέστης	Χοῖνιξ	Χοῦς	Ημίεκτον	Εκτεύς	Αμφορεύς	Μετρητής	Μέδιμνος	Hectol.	Lit.	Decil.	Centil.
1	Ξέστης										2	75
2	1	Χοῖνιξ									5	5
4	2	1	Χοῦς							1	1	
12	6	3	1	Ημίεκτον						3	2	9
16	8	4	1 1/3	1	Εκτεύς					4	4	
32	16	8	2 1/3	2	1	Αμφορεύς				8	8	
96	48	24	8	6	3	1	Μετρητής			26	4	
144	72	36	12	9	4 1/2	1 1/2	1	Μέδιμνος		39	6	
288	96	48	16	12	6	2	1 1/3	1		52	8	
					12	4	2 2/3	2	1	5	6	
					18	6	4	3	1	58	4	
					24	8	5 1/3	4	2	11	2	
					30	10	6 2/3	5	2	64		
					36	12	8	6	3	16	8	
					42	14	9 1/3	7	3	69	6	
					48	16	10 2/3	8	4	22	4	
					54	18	12	9	4	75	2	
					60	20	13 1/3	10	5	28		

Mensurarum cavarum norma apud Graecos erat *μέδιμνος*, frumento metiendo maxime destinatus. Medimnum vero Atticum sex modios Romanos continuisse, liquido constat ex scriptorum veterum testimoniis:

Αμφορεύς igitur amphoram aequabat.
Εκτεύς, modium —
Χοῦς, congium —
Χοῖνιξ, semisextarium —
Ξέστης, sextarium —
Κοτύλη, heminam. — Cf. Tab. VII.

NOTITIA LITERARIA

NOTITIA LITERARIA

DE

T. LIVIO

EX

IO. ALB. FABRICII BIBLIOTHECA LATINA
A IO. AVG. ERNESTI AVCTIVS EDITA,
TOM. I, CAP. II.

Livii aetas.

Titus Livius anno Vrbis Romae 695 (1) natus Patavii (2) oppido vetustissimo Italiae ad Timavum fluvium, Romae postea Claudii Imperatoris studia moderatus, ut colligas e Suetonii Claud. cap. 41, scriptor sublimi

(1) Si Eusebio fides in Chronico.

(2) Hinc Asinius Pollio, teste Quintiliano, lib. I, cap. 5, et lib. VIII, cap. 1, aiebat se in Livii scriptis *Patavinitatem* quamdam, hoc est, dictiones nonnullas Patavinis proprias et Romanis auribus insolentes observasse, quarum tamen nulla in scriptis eius, quae hodie supersunt, vestigia superesse contendit Salmasius in Funere linguae Hellenisticae, pag. 236, et Dan. Georgius Morhofius in libro singulari de Patavinitate Liviana, Kilon. 1685, et inter alias eius diss. Hamb. 1669, in-4. In huius libri capite 3 Morhofius disserit etiam de sepulcro ac monumento Livii, quod Patavini hodieque ostentant, ac pluribus celebravit Iac. Philippus Tomasinus in T. Livii vita (Patav. 1630, in-4, Amstelod. 1670, in-12), cap. 9. Confer, si placet, Sertorii Vrsati Marmora erudita, Epist. VIII, et Monum. Patav. pag. 27 et 282; Trewenschroedrri Fastos Livianos, pag. 304, et Ioannem Mabillonium, t. I Musei Italici, p. 30. Marquardus vero Gudius V. C. observavit, monumentum hoc non esse T. Livii, sed cuiusdam eius liberti, cui T. Livius Halys nomen erat, filiae. De Liviana Patavinitate Ptolemaeus Flavius Anconitanus, cap. 44 coniectaneor. editorum Anconae 1522, in-8, et in tomo I Lampadis artium Gruterianae, p. 972, et D. Balthasar Stolbergius de barbarismis et soloecismis N. T.

et lactea sermonis ubertate; unus res romanas aequare feliciter ausus, obiit in patria septuagenario maior, quarto anno Tiberii Imp., Vrbis 770, post C. n. 17. Ab Augusto Livius dictus est *Pompeianus*, quod tantis laudibus extulisset Pompeium: neque id tamen amicitiae eorum offecisse testatur Tacitus, annal. IV, 34. Quum viveret, paucis probatum, sed post fata demum meritos honores consequutum affirmat vetus auctor apud Suidam in Κορνοῦτος. Tamen nec vivi exiguam famam fuisse, fidem facit Gaditanus (1) ille, qui Livii nomine gloriaque excitatus ad visendum eum ab ultimo terrarum orbe venit, statimque ut viderat, abiit. Nec mortuo impetum (2) quorumdam, aut criticorum (3) rigorem constat pepercisse. *Candidissimum omnium magnorum ingeniorum aestimatorem* vocat M. Seneca, Suasoria VII, et Tacitus, annal. IV, 34, *eloquentiae ac fidei praeclarum inprimis*, magno et vero elogio. Livii lectione a morbo convaluisse

subiectis, cap. 20. Nonnulla nuper in dictione Livii reprehendere ausus est Schurzfleischius praefatione ad dissertationes academicas; quemadmodum eius scribendi genus et stylum defendit Io. Tolandus in praef. ad Adesidaemonem.

(1) Refert Plinius, Epist. lib. II, 3, et S. Hieronymus, Epist. 103 ad Paullinum.

(2) Caligulam de scriptis T. Livii abolendis cogitasse narrat Sueton. c. 34. Idem de Gregorio I Pontifice infra referam. Caligula vero Livium reprehendit ut verbosum in historia negligentemque, Gregorius ut prodigiorum nimis frequentem praedicatorem. Mentitum in quibusdam notavit etiam Vopiscus Aureliano, cap. 2.

(3) Io. Brodaeus ad Anthol. III, 23, pag. 379: « Livium citare quid attinet, sempiternum Gallorum adversarium, sicuti recte collegit Glar. cuius fides merito infamatur, atque ut invidiae plena ab Antonino Pio (respicit locum in Antonini Itinerario), ut gloriae a Plinio (praefat. Hist. Nat.), ut mendacii ab Augusto, Liviomastige scilicet, Pompeianum eum appellante (Tac. Annal. IV, 34), ut perperam cum Halicarnasseo, Diodoro, Polybio, a multis, ut secum pugnans, a Laurentio Valla; ut fabulosa veluti de Caco et Evandro liquet, notatur lactea illa ubertas etc. » Iac. Palmerius in Exerc. ad optimos auctores Graecos, p. 188 seq. carpit, ut aretalogum et Romanorum mancipium, plagiarium Polybii, Galli nominis inimicum etc.

narrant Ferdinandum Catholicum: perinde ut Curtii Alphonsum Arragoniae regem. Buchananus vero ut Livium nobis alterum exhiberet, libros eius superstites a capite usque ad calcem traditur perlegisse non minus vigesies (1), atque ita ad opus historiae scoticae componendae se accinxisse. Alia in Livii laudem Augustus Buchnerus, Dissert. Academica 393. Citatur a Livio *Fabius Pictor*, scriptorum antiquissimus, I, 44; II, 40; VIII, 30; X, 37. Tum *Valerius Antias*, IV, 23; XXV, 39; XXVI, 49; XXIX, 35; XXX, 19, 29; XXXII, 6; XXXIII, 10, 30, 36; XXXIV, 15; XXXVI, 19, 38; XXXVIII, 23; et *Macer Licinius*, IV, 7, 20, 23; atque *Q. Tubero*, IV, 23; X, 9. Ex graecis scriptoribus *Polybius*, quem non incertum auctorem appellat, XXXIII, 10; XXXIV, 10, XXXVI, 19; XXXIX, 62. Saepe etiam mentionem facit *librorum linteorum*, quorum fide, tanquam auctoritate actorum publicorum, scriptores antiquissimi sunt usi, sed de illis dictum infra lib. IV, cap. 5, n. x. De defectu fide dignorum monumentorum (2) antiquioribus temporibus caliginem offundente queritur tum alibi, tum VIII, 40: *Et singulorum gesta et publica monumenta rerum confusa, nec quisquam aequalis temporis illius scriptor exstat, quo satis certo auctore stetur.*

Historiae romanae libri CXLII.

Historiam romanam, sive, ut ipse XLIII, 13, et Iulius Firmicus (3) appellat, *Annales* ab Vrbe condita ad bellum germanicum mortemque Drusi, h. e.

(1) Elias Francus, in praefat. programmatum, editorum Islebiae, 1699, in-8.
(2) Hinc *frequentissime dubitare* Livium scribit Quintilian. lib. II, cap. 4.
(3) Vide Io. Friderici Gronovii Monobiblon Observationum in scriptores ecclesiasticos, p. 95.

ad annum 744, persequutus est libris CXLII (1), quos scripsit aliquot et forte pluribus, ut videtur (2), annis post clausum ab Augusto Imp. prima vice templum Iani, quum ille anno Vrbis 725 in pugna actiaca M. Antonium vicisset. Ex his non exstant plures hodie quam 35, in quorum secundi capite 21 queritur, haud facile fuisse etiam illis temporibus certi quid et explorati de antiquioribus Romanorum aetatibus tradere. « Tanti, inquit, errores implicant temporum, aliter apud alios ordinatis magistratibus, ut nec qui consules secundum quosdam, nec quid quoque anno actum sit, in tanta vetustate non rerum modo, sed etiam auctorum, dicere possis. » In temporum notatione Livius, perinde ut Dionysius Halicarnass. sequutus est rationes catonianas, quae aeram Vrbis Varroniana biennio faciunt recentiorem. Vide H. Dodwelli dissert. X de cyclis §. 59, 80, 87, ad initium tab. XIII, et appendice ad praelect. Cambdenian. atque in apparatu ad Dionysii Halicarnassei chronologiam, et in chronologia ipsa, quae Dionysio in editione Oxoniensi subiicitur, Liviique singulis paginis editionis a Thom. Hearne curatae est adscripta. In re militari romana peccasse aliquando Livium, con-

(1) *Epitomas* habemus librorum tantummodo CXL. Sed libri CXXXVI et CXXXVII epitome desiderantur, ut observatum Sigonio, qui in MS. Codice vacuum intervallum deprehendit, adeoque assentitur Petrarchae, libros non CXL, sed CXLII a Livio scriptos esse testanti. Vide tomum tertium editionis Gronovianae, pag. 1076.

(2) Lipsius lib. I, cap. 20 Electorum; Voss. de Hist. Lat. et Hanckius V. C. lib. I de Scriptoribus Rer. Rom. cap. 9, ante Cantabros A. V. C. 729 domitos scriptum librum saltem primum Historiarum Livii non dubitant. Sed Ioannes *Masson*, historiae et chronologiae veteris peritissimus lib. de Iani templo Christo nascente reserato, pag. 51 seq. et 165, serius Livium in historiam scribendam incubuisse non absurdis contendit argumentis. Anno Vrbis 725 coepisse scribere Livium, et a. 745 ultimam historiae suae manum imposuisse, H. Dodwelli coniectura est in Annalibus Velleianis, p. 65. (Vid. Vellei. nostrum, tom. I. Ed.)

fundentem tempora ac diversas aetates, notavit Salmasius, lib. de re militari rom. p. 1295, 1300, 1302, 1310, 1319 sq. 1416, etc. t. X thesauri antiquitatt. rom. Graeviani.

Ex his supersunt XXXV.

Ex illis XXXV (1) libris, quos dixi exstare, sunt *primi decem*, qui origines Vrbis historiarumque usque ad annum 460 complectuntur. Deinde *vicesimus primus*, et qui sequuntur, *usque ad quadragesimum quintum*, quibus historia ab initiis belli punici secundi, quod anno 536 coepit, ad an. 586 perducitur. Symmachi et Sidonii aetate, Livii quos hodie desideramus libri adhuc exstabant. « Revolve, inquit Symmachus, IV, epist. 17, Patavini scriptoris extrema, quibus res C. Caesaris explicantur ». Sidonius, epist. IX, 14; *Burgundioni*, panegyricum Iulii Caesaris meditanti, commendat *quae titulis Dictatoris invicti scripta patavinis sunt voluminibus*. Librum centesimum tertium citat Serenus Sammonius, ubi de carbunculo morbo:

Tertia namque tibi simul et centesima Livi
Charta docet, ferro talem candente dolorem
Exsectum, aut poto raparum semine pulsum.

Guilelmus Malmesburiensis, lib. II rerum Angliae, p. 183: *Iulium Caesarem Livius commemorat quinque*

(1) Ita malui Libros quam Decadas numerare, quia Livium in Decadas non ipse qui scripsit, sed legentium ignavia scidit, ut pridem monitum Francisco Petrarchae in Epistola ad Boccaccium p. 1001. Vide Petrum Crinitum XII, 7, de honesta disciplina, et Sigonium in limine notar. Vossium Arte Historica p. 131. Vt Livius in Decadas, sic Olympiodori Historiarum libri in δεκαλόγους dividuntur apud Photium, Cod. LXXX. Lib, CXXXVI allegatur a Censorino cap. 17. Librum CXIII bis citat Priscianus.

solum cohortes habuisse, quando civile bellum inchoavit, cum quibus, inquiens, Orbem terrarum adorsus est. Ex eodem Livio, p. 162, videtur afferre dictum Scipionis: *Imperatorem me mater mea, non bellatorem peperit.* Livii *Macedonica*, quae laudat Angelus Decembrius libro VII politiae literariae, p. 552, non alia sunt, quam quae editis historiarum libris continentur XXXIX, sqq. Dolendum est, lucem non vidisse Lambecii, quam lib. II, p. 944, 977, promisit, dissertationem de XII Codicibus MStis Livii, qui una cum duabus et triginta eiusdem Historici praecipuis editionibus in Bibl. Caesarea Vindobonensi asservantur.

Epitomae.

Epitome librorum Livianorum, sive *breviarium T. Livii*, quod notis Sigonii, Martini Antonii Delrii (1), Io. Douiatii et I. F. Gronovii illustratum habemus, etiam eorum librorum, qui interciderunt, duobus forte 136 et 137, ut supra dixi, exceptis, a *L. Annaeo Floro* scriptum esse vulgo existimatur, cum cuius libris quatuor epitomes rerum romanarum saepissime prodiit: etsi vel ideo, quod in his subinde a Livio dissentit, nonnulli duos diversos voluerunt Floros comminisci, ut Balthasar Bonifacius XV, 5, Hist. ludicrae: alii vero, ut Dionysium Gothofredum facere memini, suspicati sunt, Livium ipsum, ex more Veterum, epitomas illas, veluti indices, praefixisse singulis libris, quae deinde cum altera epitome rerum romanarum confundi, atque adeo ad Florum aucto-

(1) Brevia Delrii in Epitomen Livii scholia prodierunt cum eius notis in Solinum, Antwerp. 1571, in-8. Edita est etiam Epitome illa cum Sigonii et Delrii notis, Genev. 1606, in-8.

rem referri facile potuerint. *Iunium* quoque *Maximum*, aequalem Statii poëtae, Historias Sallustii Liviique in epitomen contraxisse, viri docti observant ex his verbis IV Silvar. 7, *Omne queis mundi senium remensus Orsa Sallusti brevis et Timavi Reddis alumnum*. Notum praeterea est ex Servio ad Aeneid. X, 388, *Rufum Festum Avienum* totum Livium iambis olim expressisse. Sed et illa Avieni metaphrasis pridem intercidit.

Epitomae hae *Livii* cum *Floro* saepius editae prodierunt, etiam separatim, Venet. 1521, in-8, apud Aldum, et Basil. 1590, in-8; et cum *Car. Sigonii* atque Antonii *Delrii* notis Genev. 1606, in-8; quam editionem Gervasiensem vocat Thomas Hearne, qui in Livio suo Oxonii edito, breviarium istud Livii summo studio ad Codices MSS et impressos exegit, collatis etiam, quae Petrus Pithoeus ad id annotaverat. Sed etiam in edd. recentioribus, ut Gronovianis, earum cura est habita, diligentissime autem in Drakenborchiana, in qua et *Sigonii Delriique*, et *Dukeri* ipsius notae egregiae accessere.

Vir eruditiss. Ianus Vincentius Gravina, Orat. 1 de instauratione studiorum, p. 12, Romanorum res gestas initio per compendium petere suadet ab hac epitome Liviana, ut quae longe simplicior et candidior sit Flori et Velleii libris, resque exprimat propriis et convenientibus verbis, absque fuco et argutiis, quibus non satis uterque illorum abstinuerit, e quibus periculum sit, ne puerorum animi fallacibus illis et meretriciis orationis ornamentis a nervosa et civili scribendi consuetudine abducantur. Praeterea *Iohannes Iensius*, consulturus iuvenum studiosorum tempori, quorum plerique mole Livii deterriti, ultra primam decadem haud progrediuntur, atque adeo

delibatis modo adolescentis populi romani rebus, maturum adulti eiusdem populi vigorem intactum relinquunt, *epitomen* novam *Historiae rom. totius Livii*, verbis eius contextam, neque multo grandiorem una Livii decade composuit, inscripsitque *T. Livii Patavini Historiarum corpus concinnius*, ex Gymnasio Dordraceno, typis Bramiis luculentis, anno 1711, in-8. Ceterum Livium ipsum evolvere cupientibus hoc compendio suo neutiquam e manibus excutere voluit florentissimum scriptorem, sed tantum iis, qui magnitudine operis removeri se ab eius lectione patiuntur, succurrere, ut Historiam romanam Livianam totam intra brevius spatium absolvere possint. Speciem ista habent. Qui historiae rom. compendium requirant, iis vero ita consuli possit: nec ad notitiam generalem historiae rom. Liviana lectione opus sit. Qui autem Livium cognoscere velint, iis talibus libellis non consulitur: et possunt etiam iuvenes longius progredi in Livio cognoscendo, si modo vera ratio in eo tractando in scholis adhibeatur, de qua videndus Gesnerus in praefatione ea, quam editioni Lips. a. 1735 praemisit. Sed opus est magistro, qui ipse intelligat, nec opus habeat ad singulas horas trepidare in praeparatione ad locum intelligendum, quem explicare vult.

Supplementa.

Perditos Livii libros ingenio quodammodo restituit vir doctissimus *Io. Freinshemius*, argumento eorum ex epitomis petito, et adhibitis graecis et latinis, quae exstant, monumentis, explicato tanta industria et felicitate, ut ipse non dubitet profiteri, *se neutiquam metuere, ne quis ex omnibus his scriptoribus, qui sunt*

in hominum manu, aliquid efficiat in hoc genere concinnius, copiosius, verius. (1) Primi decem libri Reginae Christinae dicati viderunt lucem Holmiae 1649, in-12. Libri LX deinde Argentorati an. 1654, in-4: quos Gallice etiam vertit Petrus Ryerus (*Du Ryer*) (2). Denique adiunctis XXXV postumis, quos ab heredibus Galli redemerant, universi libri XCV supplementorum vulgati sunt a Io. Duiatio, in editione Livii ad usum Delphini; sed vulgati tum sunt parum emendate, ut dolet Io. Clericus V. C. t. III Bibl. selectae, p. 366; correxit vero Creverius. Ac dolendum est, ea hodie vix legi. Qui iudicare possunt, fatebuntur, egregium opus esse, quale singulis saeculis vix singuli conficere possint. ***Fragmenta*** e libris Livii deperditis servavere Grammatici latini veteres, interdum simpliciter: quae ad calcem edd. quarumdam, nominatim ed. Drakenborchianae, t. VI, reperiuntur. Est vero etiam e Codice Laudino prolata ῥῆσις, quae pro fragmento Livii esset. Id est huiusmodi, pertinetque ad Liv. XXII, 18, post verba *Allifas loco alto m. consedit*: « Et reparando suggressu manu haud magna Allifae moenia, quasi palans perveniens, ex oppido bellum instructa armamentis erupit, quam consul vi captam trucidatis, qui in ea constiterant, reservat ad pugnam. Sed oppidani, sicut quibus curae pusillum inerat, in diem alterum umbonibus belluatis paucos fugaces invadunt, elephantemque omine meliori receptant, et Allifas, Rufium quondam vocitatas, ab dextro sequente sinistrum, augurio nomen imponunt accolae ». — Super hoc fragmento legenda Dod-

(1) Carpit diligentiam Freinshemii Niebuhr V. Cl. in fragmentis Romae editis 1820, pag. 45. Typ.

(2) Et tout récemment M. Noel, ancien professeur de l'université de Paris. Voyez ci-après la notice des traductions françaises de Tite-Live. Barbier.

welli Dissertatio supra memorata, in Hearnii notis, et t. VII ed. Drak. qui historiam, quae est in fragmento, explicat et defendit; nec tamen sibi satisfacit et pronuntiare audet, eam veram esse, vel fragmentum hoc esse Livii. Spurium recte iudicat Cuperus libro de Elephantis in nummis, cap. 4, ut et alii.

Scripta Livium illustrantia.

Sunt et alia quaedam scripta recentiorum, quibus Livio, vel eius rebus, aut scriptis lux nonnulla affertur. Sunt autem duplicis generis: alterum est Criticum et Grammaticum; alterum Politicum. Ex illo genere, ut mittam eos, qui non peculiaribus libris id fecere, sed per occasiones varias, ut *Perizonius* excellentibus et nunquam satis laudandis Animadversionibus historicis, *Pighius* in Annalibus, *Lipsius* et alii; ex illo igitur genere sunt *F. Vrsinus* in Notis in varios hist. Antverp. 1595 in-8; *Marcellus Donatus* in Dilucidationibus similis instituti, non tamen admodum probatis elegantibus iudicibus. *Latinus Latinius* in Bibl. t. II; *Io. Velcurio*, qui notas in Liv. I, II, edidit; *Petrus Nannius* in Liv. III, Lovan. 1545, in-4; *Io. Saxonius* ad Liv. XXI et XXII, Bas. 1547 (de quo vid. Suffridus Petri Scriptt. Fris. p. 104); ut taceamus eos, quos t. VII inseruit Drakenborchius; *Faërnus* in Censura Emend. Sigonii, *Averanius* in Diss. XXXI ad loca Livii, t. II Operum.

Ex genere altero sunt: *Nicol. Machiavelli* in Decadem primam Livii dissertationes tribus libris distributae, et Italice primum, deinde Latine, Gallice denique, atque in aliis forte linguis editae, deque Republica et religione Romanorum veterum, etiam de re militari, Folardo iudice (1) acutissime dispu-

(1) Observatt. in Polybium, tom. I, p. 223.

tantes. *Casparis Facii Politica Liviana*, quibus artibus comparatum auctumque, et quibus erroribus ac vitiis amissum Imperium veteris Romae fuerit, Altenburg. 1617, in-4. *Antonii Cicarelli de Foligno* dissertationes in Livium, Rom. 1589, in-4, Italice. *Io. Schefferi* in Librum I Livii Exercitationes VII, Vpsal. 1665, in-4. *Nic. Belli* sive Bellemontani (1) Dissertationes in optimos veteris ac novae Historiae scriptores, inprimis Curtium, Suetonium, Tacitum, Livium, etc. Francof. 1628. *Io. Gilleius* in laudem Hannibalis apud Livium, Basil. 1550, in-8. *Georgii Martini Dorn* Specimen Institutionis Politicae Livianae, Giessae, 1657, in-8. *Iusti Reiffenbergii* monita, exempla, consilia, Politica Liviana, Francof. 1629, in-8. *Phil. Loniceri* Icones Livianae versibus illustratae, ibid. 1573, in-8. *Sebastiani Maccii* de Historia Liviana volumen satis amplum laudat Erythraeus pinacotheca I, p. 277.

Ad prius genus referre possis et hos: Livium cum Thucydide, ut Tullium cum Demosthene contulit Renatus Rapinus singulari Diatriba, Gallice plus semel excusa, post editionem Paris. 1681, in-12. De *Polybii* Liviique diversa scribendi ratione, et quantum hic illum imitatus fuerit, consulendae sunt Io. Henr. Boecleri Lectiones Polybianae, pag. 199 sq. Is. Casauboni praefatio ad Polyb. et Fulvius Vrsinus in notis ad excerpta de legationibus, Is. Casaubonus in Casaubonianis, p. 73. Vere praedicat Quintilianus, lib. X, c. 1, lacteam Livii ubertatem, aitque, eum quum in narrando mirae esse iucunditatis clarissimique candoris, tum in concionibus, supra quam enarrari possit, eloquentem. Quis unquam Camillum brevius vel dignius laudavit, quam

(1) Nomen ut videtur fictitium, vid. Thomas. de plagio, §. 238. Lib. ipse undique corrasus, nec magnae adeo rei.

ubi Livio est *vir unicus pace et bello?* Quis Catonem, quam ex Livio Hieronymus Prooemio lib. II, in Oseam: « Cuius gloriae neque profuit quisquam laudando, nec vituperando quisquam nocuit, quum utrumque summis praediti fecerint ingeniis. » Inprimisque admirabilis est in narrationibus rerum maiorum et ornatis, ut de Horatiis et Curiatiis; in descriptionibus porro rerum et locorum, denique in Elogiis virorum magnorum, ut Hannibalis, Fabii, Scipionis, quae solet vel in principio rerum ab iis gestarum, vel post mortis narrationem ponere. *Henr. Chr. Crellii* de Tit. Liv. dictione progr. prodiit Francof. ad Viadr. 1729, in-4. *Eiusd.* de Tit. Livio aptissimo styli cultioris magistro, ibid. 1732, in-4. De lactea Livii ubertate disp. scripsit *I. H. Parreidt.* Lips. 1746. De Livio eiusque virtutibus diss. *Io. Chr. Briegleb.* Coburg. 1778. Orationes sive Conciones CXCIII e Livio excerptae cum notis Ioach. Perionii, Paris. 1532, in-8, Antv. 1535, in-8, et Basil. 1545, in-8, item e Livio et aliis Latinis, tum Graecis quoque Historicis excerptae cura H. Stephani prodierunt a. 1570, f. Atque illae quidem e Latinis Historicis frequenter deinde recusae sunt, Coloniae et in Belgio, tum Lipsiae, Ioach. Gesenio recensente, denique ex accuratiore recognitione Christophori Cellarii V. C. Lips. 1699, in-12. Sic in orationes e decade tertia Rhetoricam et dialecticam analysin contexuit, et miscellanea, observationes, et apophthegmata a se enotata subiunxit Reinhardus Lorichius Hadamarius Francof. 1537, in-8. Orationes rectas in Livio et Sallustio olim reprehendit Pompeius Trogus, teste Iustino, XXXVIII, c. 4, nullas nisi obliquas in historia ferens. Neque dubium est, Orationes eiusmodi Livium ex ingenio suo probabiliter composuisse, ut illustris Norisius,

diss. 1, Cenotaph. Pisan. cap. 1, demonstrat exemplo petito e Livii XXXIV, 5; ubi L. Valerius tribunus inducitur, M. Porcio Catoni, 37 vix annos nato; Origines ipsi scriptas obiiciens, de quibus illa aetate Cato ne quidem cogitaverat. Sed tota haec causa Orationum in historicis Latinis, hic accurate explicari non potest: quae a paucis satis recte intelligitur. Metium vero Pompusianum a Domitiano Imp. interfectum narrat Xiphilinus, pag. 222, quod Conciones Imperatorum Ducumque apud Livium frequenter lectitans imperium affectare videretur. T. Livius, quem merito πολιτικώτατον scriptorem appellat Thomas de Pinedo (1), in aphorismos et porismata redactus est, in Recreationibus (2) Academicis Grosianis, *Christiani Adami*, liberi Baronis Gros de Torkau, Erlangae, 1713, in-4, tomo tertio. *Sententiose* (3) a Livio dicta collegit Nic. Cragius, Hafniae 1582, in-12, et Iacobus Corbinellius, Paris. 1694, in-12: *Les anciens Historiens Latins réduits en maximes. Premier volume, Tite-Live* Lexicon Livianum moliti sunt quidam, item Indices latinitatis: ut *G. P. Schulzius*, Prof. Francof. *Ioach. Borghesius*, Prof. Groninganus, et alii: nemo perfecit. Nunc Glossarium exquisitioris latinitatis Liv. habemus in editione nupera Lips. Caesarem et Livium ex antiquis Nummis 983, et inscriptionibus 542, insigni studio *Henrici van der Borcht*, Comiti Arundello familiaris, illustratum habebat Francofurti ad Moenum Zacharias Conradus ab Vffenbach.

MSS. Codices Liviani multi exstant, quorum magno numero usus est Drakenborchius, item Hearnius,

(1) Pinedo, notis ad Steph. Byz. pag. 557.

(2) De his Acta Eruditor. a. 1714, pag. 81.

(3) Laodavit merito Livium eo uomine Corbioellius, quod sententias non ita historiae suae intexuit, ut emineaot extra corpus orationis expressae, ed intexto vesti colore oiteaol. Coof. Paeli Lexicon in *Theon*, nota C.

Crevierius, etc. Inprimis insignis est Puteanus literis uncialibus, et nulla ferme vocum distinctione exaratus, de quo Salmasius Epistola ad Sarravium, pag. 188, edit. Vltraiect. post Epistolas Gudianas. *Iani Gebhardi* varias lectionesCodicum trium MSS. Livii Palatinorum ex auctione Bibl. Gudianae nactus *Henr. Leonh. Schurzfleischius* (1) specimen illarum in librum primum vulgavit Halae Sax. 1712, in-4 (2).

(1) Acta Erud. a. 1717, p. 406.

(2) Depuis l'époque où Fabricius a fait imprimer cette notice, on a vu paraître différents ouvrages qui contribuent à la parfaite connaissance de Tite-Live. En voici la liste:

I. F. Eschenbach Dissertatio qua fides Livii defenditur adv. Ioècheri aliorumque obiectiones. Lipsiae, 1774, in-4.

I. H. L. Meierotto Progr. de testimoniorum Livii fide. Berolini, 1797, in-fol. — Eiusdem Progr. de Livii arte narrandi. Berolini, 1798, in-fol.

Ch. Kayse Dissert. de fide Livii recte aestimanda. Lipsiae, 1812, in-4.

A. G. Minus Progr. Livius Augusti Caes. adulator in histor. de Cossii spoliis opimis caute legendus. Helmstadt, 1767, in-4.

I. G. C. Klotzsch Dissert. de diligentia Livii in enarrandis prodigiis recte aestimanda. Wittenberg, 1789, in-4.

Ch. Th. Wernsdorf de Livii aliquot codd. Helmstad. *dans les* Nova Acta Soc. lat. Ien. vol. I. Lipsiae, 1806, in-8.

I. Th. Kreyssig Dissertatio de codicis membr. Livii fragmento in biblioth. Murriana. Lipsiae, 1813, in-4.

I. H. Martini Progr. Coniecturae in aliquot Livii loca. Annaeb. 1762, in-4.

Iam. I. G. Scheller Progr. Specimen Animadv. criticarum in Livium. Lubbenae, 1769, in-4.

I. M. Heinze Observ. Livianae, *dans le* Sylloge opusculor. scholastic. Goettingue, 1788, in-8, p. 182.

Ch. G. Mulleri Progr. Observationum Livianarum specimen. Cizae, 1789, in-4.

S. Nyhoff Diatribe crit. in Livium, *dans les* Act. lit. Soc. Rheno-Trai. tom. III, p. 194; tom. IV, p. 300.

F. H. Bothe Obs. crit. in Livii priores V libros, *dans* Beckii Comm. Societatis Philol. Lips. tom. III.

F. G. E. Rost Progr. Explicatio quorumd. locorum Livii. Lipsiae, 1810, in-4.

G. L. Walchii Emend. Livianae. Berolini, 1815, in-8.

A. F. Linday Spicil. crit. in Thucyd. et Liv. Vratislae, 1817, in-4.

Barbier oncle et neveu.

Libri deperditi frustra exspectati.

Perditorum ex Livii historia librorum saepe vana spes facta, vani sumptus impensi, qua de re legendus doctiss. Morhofius libro de Livii Patavinitate, capite I. Apud Arabes quidem libros Livii universos exstare pridem affirmavit Thom. Erpenius, Orat. 2, de lingua Arabica. Et in CPolitana Bibliotheca integrum fuisse Livium Arabice, non dubitavit Petrus de Valle, part. 1 Itinerar. Epist. IX: sed oblatis a Magno Duce Florentino 5000 piastrorum, et a legato Regis Christianissimi decies mille thaleris, inveniri nusquam potuit: longe maiore, etiam 50000 scutatorum proposito praemio, vanus promissor fuit Iustinianus Chius. Alii in Fessana Bibliotheca asservari scripserunt. « Vtinam ex Fessanis tenebris, inquit Abr. Hinkelmannus praefat. ad Coranum Arabice editum lit. k. incomparabilis Livius integer erueretur, et vel rudi versione in lucem ederetur! sane qua felicitate Curtium Freinshemius, eadem, et forte maiore, Livium illustris Gronovius nobis facile restitueret ». Richardus Montacutius praef. in Apparatum ad Origines Ecclesiasticas negat, *Decades Livii unquam restaurandas, nisi forsitan, ut splendide mentitur Hispanus quidam παντονοραψῳδὸς, apud ultimos hominum Aethiopes in montis Amarae* Βιβλιοταφίῳ. Latina ipsa Livii traditur habuisse, et ex Bibliotheca Drunthemensi in Norvegia accepisse Martinus Groeningius, Cantor Bremensis Capituli a. C. 1521 denatus. Aliud librorum Livii deperditorum exemplar scriptum in membranis fertur fuisse in Gallia, in Abbatia fontis Ebraldi, quod ab Abbatissa thesauri ignara concessum pharmacopolae cuidam, ab hoc venditum homini, qui membranis illis reticula sphaerulis sive pilis volantibus mittendis

et accipiendis obducebat, quod a viro aliquo docto forte observatum tunc demum est, quum membranae illae ad unam omnes essent consumptae, ut ex ore Ioannis Capellani accepit Colomesius in Opusculis, p. 105, et in Bibl. selecta, p. 31 sqq. ubi etiam Epistolam eiusdem Capellani profert de hoc argumento. Idem relatum memini in Pithoeanis, et in parte II Menagianorum, p. 97. Bonnetus Bourdelotius in notis ad bibliothecam selectam Colomesii, cum auctario recusam Parisiis 1731, in-12, p. 41: *L'an 1682, je vis à Saint-Germain des Grecs de l'Isle de Chio, qui venaient pour traiter avec M. Colbert d'un Tite-Live entier, qu'ils disaient avoir dans leur Isle, et qui avait été sauvé de l'incendie de la Bibliothèque de Costantinople. On dit que le marché en avait été conclu à 60000 livres, et qu'on avait envoyé dans l'Isle pour le copier, de peur que le vaisseau qui l'apporterait, venant par malheur à périr, la perte ne fût irréparable. On ne parlait dans ce temps-là que du plaisir qu'auraient les gens de lettre de voir un Tite-Live entier: car le Roi, disait-on, le faisait imprimer à ses frais, et le donnait au public à bon marché. Mais depuis ce temps-là on n'a point entendu parler ni des Grecs de Chio, ni du Tite-Live.* Quod autem in Catalogo MSS. Bibl. Bodleianae, p. 60, inter libros Guil. Laudi, num. 127 memoratur *T. Livii Decas secunda*, error est, nam tertiam legi debere in praefatione Voluminis annotatur. Porro Gregorio I Pontifici Livianorum librorum iacturam tribuere non dubitat Rich. Montacutius praef. ad Analecta, quoniam in Antonini Summa legitur, Gregorium M. (ita Imp. Caligula olim cogitavit de Virgilii Liviique scriptis abolendis, teste Suetonio) quoscumque nancisci potuit Livii codices combussisse,

quod nempe ab eo multa prodigia (1) narrarentur, quae facerent ad idolorum superstitionem probandam. Hanc Antonini narrationem in dubium vocat Iacobus Gretserus, lib. I de iure prohibendi libros malos, cap. 30. Librorum Livii, qui exstant, exemplum eleganter scriptum ut a. 1455 a Poggio Florentino sibi compararet, agrum, quem habebat, vendere non dubitavit Antonius Beccatellus, Panormitanus, ut ex eius Epistola ad Arragoniae Regem Alfonsum refert Gallaesius (*le Gallois*) libro de Bibliothecis, p. 186. In Leibnitianis, sive Otio Hanoverano nobilissimi Viri Io. Frid. Felleri, pag. 156, legas, Patrem Zwenbruckium sancte affirmasse Patri Gamansio, se in manibus habuisse Bremae MS. Livii plenius, sed quum mercator iusto carius vendere vellet, neglexisse: quum rursus quaereret, post mercatoris mortem, non comparuisse. His adde, quae ex I. Renneri Chronico Bremensi ad an. 1521 de Martino Groningo, qui deperditos Livii libros habuerit, narrantur in Biblio-

(1) Tot prodigia Livio commemorata, quibus integrum librum Iulius Obsequens implevit, ita defensitavit homo minime superstitiosus e Gallis Moltauus Vayerus: « Ce n'est pas dire qu'il ait eu intention de faire croire « ce dont il n'était pas lui-même persuadé; au contraire, il débite tous ces « prodiges de telle sorte, qu'on voit bien qu'il n'a eu d'autre but que de faire « comprendre de quelles erreurs le peuple etait alors abusé, les lois de l'hi- « stoire l'obligeant à cela. » Tom. I Opp. pag. 117, edit. in-fol. Add. pag. 227 et 371. Idem dicere liceat de Dione, Appiano, et Pausania, historicis Graecis, qui superstitione populari abrepti arguuntur. Vti e contrario palam prodigia illa flocci pendens Polybius contemptae religionis reus audit, mediam sententiam probante Plutarcho, quo indice τοῖς τοιούτοις καὶ πιστεύειν σφόδρα καὶ τὸ λίαν ἀπιστεῖν, aeque durum et periculosum est, in Camillo, f. 132. Confer, si placet, l. Rualdum in Plutarchi vita, cap. 29. Neque omnibus fidem habuisse se Livius ipse pluribus locis testatur, ut XXIV, 10: « Prodigia eo anno multa nuntiata sunt, quae quo magis credebant simplices ac religiosi homines, eo plura nuntiabantur. » Sed Tacit. Hist. III, 55, post prodigia quaedam memorata: « Sed praecipuum, inquit, ipse Vitellius ostentum erat, ignarus militiae, improvidus consilii ».

theca Bremensi historico-theologica tomo sive classe 2, fasc. 1, p. 143 sqq. (1).

Scripta eius alia deperdita.

Scripta Livii etiam alia apud veteres memorantur, ut *Dialogi*, quos non magis Philosophiae quam Historiae annumerari potuisse, ait Seneca Epistola centesima: *Libri Philosophici*, sive ex professo Philosophiam continentes, id. *Epistola ad filium*, qua Demosthenem atque Ciceronem illi legendos unice suasit, brevissima et tutissima ad eloquentiam via, Quintil. X, 1. Fragmenta duo insignia Livii de Cicerone, quae exstant apud M. Senecam Suasoria sexta, ex Historiarum libro CXX petita sunt. Etiam Livii filii scriptis usum se profitetur Plinius libro V Hist. natural. *nisi locus mendosus est*, inquit Harduinus, *et ex praepo-*

(1) Il est possible d'ajouter de curieux détails à ceux que donne Fabricius. En 1773, M. Giovenazzi, savant antiquaire, découvrit un fragment du XCI[e] livre de l'Histoire romaine de Tite-Live. Il le fit imprimer à Rome cette même année, in-4, avec des notes; et la même année encore il en donna une nouvelle édition in-8, à Naples, avec de nouvelles notes. A la même époque, M. Paul-Iacques Bruns fit imprimer le même fragment à Hambourg, petit in-fol. Il fut réimprimé à Paris, et I. E. Hardouin, avocat, le reproduisit avec une traduction française, Paris, 1794, in-12. Quant à la prétendue traduction arabe, un abbé Vella, Sicilien, fit annoncer en 1788, dans plusieurs journaux de l'Europe, qu'il possédait le manuscrit du LX. livre de Tite-Live, qui était perdu. Le chevalier Favray avait trouvé ce MS. et plusieurs autres sur la corniche de Sainte-Sophie à Constantinople. Il les apporta à Malte, et en fit présent au grand-maître Pinto, qui en gratifia l'abbé Vella. Le savant M. Hager, se trouvant en Sicile en 1794, fut curieux de vérifier ce fait: l'abbé Vella lui montra des médailles cufiques, dont 1300, disait-il, étaient en or; une collection de vases sarrasins trouvés en Sicile, et différents manuscrits arabes; mais, pour le manuscrit de Tite-Live, il éluda toujours les demandes du voyageur, et finit par lui donner l'extrait du LX. livre en italien. L'ayant confronté avec l'épitome de Florus, M. Hager vit que ce n'était que la traduction littérale de cet épitome. L'abbé Vella s'est fait connaître depuis par d'autres impostures. Voyez le Magasin Encyclop. année 1799, t. VI, p. 330. Barbier oncle.

stera Livii repetitione Livii filii conficta vox. Si Henr. Dodwellum audimus, desunt hodie in Livio praeter tot libros integros, et quae in quinque, qui exstant, postremis a Io. Duiatio ex ingenio suppletae sunt lacunae, etiam hinc inde quaedam, ubi nulla sunt in editis Codicibus neque in MSS. hiatuum vestigia: « Desunt in rebus Coriolani bina Consulum paria e Dionysio Halicarnasseo supplenda, Livii ipsius rationibus plane necessaria. Et anni quoque V. C. Catoniani 179 tribunos militares consulari potestate omissos ex ipso Livio evincimus. Et in censorum successione multa supponit Livius, frustra plane in hodiernis Livii exemplaribus quaerenda. Deest etiam in eodem locus, quo tertii inierint decemviri, quum tamen tertium illius magistratus annum supponant eius rationes. Sic etiam in tribunorum plebeiorum decennali seditione et Magistratuum Curulium anarchia deest annus, quem tamen non agnoscunt modo, verum etiam exigunt eius calculi recte et pro ipsius mente positi. » Haec Dodwellus, diss. 10 de Cyclis et in Chronologia Dionysii Halicarnassei, et in diss. de fragmento Livii, quod e MS. Laudino primum editum est. De reliquiis corporis T. Livii, si Diis placet, inventis Patavii, ad animum lectoris recreandum iuvat adscribere haec ex paralipomenis ad propylaeum Papebrochianum Actis Sanctorum Maii praemissum, p. 145: « Abhinc duobus circiter saeculis (1) nescio quo casu in quodam angulo nobilis monasterii S. Iustinae Patavii detectà est plumbea sandapila, ossa quaedam servans. Additum erat Epitaphium T. Livii nomen praeferens. Mox desiderium honorandi memoriam scriptoris tam clari impulit Patavinos, ut

(1) A. 1541. *Giornale de' letterati d' Italia*, tom. XIV, p. 358.

depositum tam carum in Curiae atrium trasferrent, ubi magnificum erexere monumentum. Andreas Dandulus Senator Venetus, tresque simul aut quatuor Equites laeti humeros feretro subiecere; Zacharias Trevisanus, et Leonardus Mocenigus, duo Reip. Magistratus, funus inclytum prosequebantur, solemni cum pompa per nobiliores urbis vicos circumductum. Alphonsus Rex Arragonum, literatorum amator insignis et aestimator, simul atque thesaurum hunc erutum agnovit, transmitti sibi brachium postulavit per Antonium Panormitanum (1) inclytum poëtam, qui legatione pro Rege ordinaria apud Remp. fungebatur. Datum id precibus Regis, missum brachium, cui longo post temporis intervallo monumentum statui curavit Iovianus Pontanus, erepto rebus humanis Alfonso, priusquam Neapolim navis appelleret tanto insignis munere, quod avide Princeps erat praestolatus. »

Ridetur Livius a Lancelloto, quod scripsit saxis pluisse. Et tamen lapides de caelo subinde cadere testatissimum est, et multis exemplis comprobatum ab Antonio Vallisnerio, in Diario Veneto, *Giornale de' letterati d'Italia*, tom. V, p. 201, et tom. XXVII, p. 173 sqq. Alienum Livium fuisse a credulitate superstitiosa, facile etiam testantur haec loca lib. V, cap. 21: « Haec ad ostentationem scenae gaudentis miraculis aptiora quam ad fidem, neque affirmare neque refellere operae pretium est. » Et VIII, 6: « nam et vera esse, et apte ad repraesentandam iram Deorum ficta possunt. » Male de religione ac pietate,

(1) Idem Panormitanus ad eum Alphonsum, Epist. p. 118: « Sed et illud a prudentia tua scire desidero, uter ego, an Poggius melius fecerit: is ut villam Florentiae emeret, Livium vendidit, quem sua manu pulcherrime scripserat: ego ut Livium (120 aureis) emam, fundum proscripsi ».

pessime de Livio meritus est Io. Tolandus, qui ut illum a superstitionis culpa, quod multi iam ante illum fecere, absolveret, adstrinxit invitum irreligiositatis et ἀθεότητος crimine, veluti nihil possit esse medium inter modestum contemptorem anilium, quales erant pleraeque romanae, superstitionum, et impudentem atque impium conculcatorem Numinis et omnis in universum religionis. Tolandi liber inscribitur, *Livius ἀδεισιδαίμων, sive de superstitionis culpa Livio falso impacta dissertatio*, Hagae Comitis a. 1709, in-8. Scripsit adversus eum D. Iacobus Fayus Vltrai. 1709, in-8. Scripsit et Elias Benedictus, gallice, Delphis 1712, in-8; scripsere item alii.* Sed non opus puto multis cum eo contendere, cui ita periit frons, ut non erubescat Mosen venditare pro assertore Spinosismi.

Livii alii scriptis clari.

Alius ab utroque fuit I *Livius* patria *Poenus*, quem Valerius quidam in Epistola ad Rufinum, de non ducenda uxore, quae legitur inter Opera S. Hieronymi, *gravem et uxoratum historiographum* vocat (forte confundens eum cum T. Livio) refertque his verbis reprehendisse Cannium, a Gadibus Herculis Poëtam facundiae lenis et iucundae (Martiali, qui eius saepe meminit, aequalem), quod multarum gauderet amoribus: « nostram philosophiam participare non poteris, dum a tot participaris. Non enim eo iecore Iunonem amat Titius, quod multi vultures in multa divellunt. » Huius Livii nullam fieri mentionem in praeclaro Vossii opere de Historicis latinis, miratur Colomesius notis ad Gyraldum de Poëtis, p. 235. Alius II *Livius*, *Poëta Christianus*, saeculo post natum

Christum quinto clarus, cuius meminit Honoratus in vita Hilarii Arelatensis. Vid. Casp. Barthii Advers. XLVIII, 16. Praetereo III *Livium Andronicum* Tragicum latinum antiquissimum, de quo infra libro IV, et de quorum scriptis nihil constat, ut IV *Livium*, Augusti tabularium Atalianum in veteri inscriptione apud Laur. Begerum V. C. in spicilegio Antiquitatis, p. 78, vel denique recentiores, ut V *Titum Livium Burattinum*; Regis Poloniarum Architectum, cuius literas ad se scriptas exhibet Athanasius Kircherus, tom. II Oedipi Aegypt. parte 2, pag. 303. VI *M. Livium Sanutum* cuius Geographia Italice prodiit Venet. 1588, in-8. VII *T. Livii Foroiuliensis* librum de vita Henrici V, Angliae Regis, ad Henricum VI eius filium, non ita pridem vulgavit V. C. Thom. Hearne, Oxon. 1716, in-8.

Vt Flav. Iosephus ab Hieronymo, Epist. 22 ad Eustochium, dictus *Iudaeorum Livius*, sic Baronium, *Livium Ecclesiasticum* appellare non dubitavit Secundus Lancellotus (1). Hieronymi Suritae Epitaphium:

Livius Arragonum iacet hoc Surita sepulcro,
Nil magis hoc dignus nomine notus erit.
Historicum studiis, annales nomine vicit
Ipse suum nomen, seque suosque libros.

(1) Oggidi tom. II, pag. 568.

INDEX EDITIONVM

TITI LIVII

POST DRAKENBORCHII, FAB. ERNESTII ET HARLESII CVRAS

AVCTIOR ET IN VI. AETATES SEV CLASSES DIGESTVS

AETAS I. *AVTOGRAPHARIA.*

1469-1518.

Praeivere, *princeps* Io. Ant. *Campanus*, et Io. *Andreas* Aleriensis Episcopus, ille Romanae I, hic II curator. Inter hos, qui maxime Andream sequuti sunt, denuo textum recognoverunt, Petrus Iustinus *Philelphus*, qui Mediolanensi II, Lucas *Porrus*, qui Tarvisinae II, tribus post annis repetitae, praefuit, M. Ant. *Sabellicus*, cuius Livius ad vetustum exemplar collatus inde a Veneta II obtinet edd. et Iod. *Badius Ascensius*, qui Sabellicanas curas suarum edd. basin fecit, sed et ipse collationibus cum X codd. MSS., per Gerhardum *Vercellensem* factis, usum se profitetur in Ascensiana II an. 1513.

1469. *Romana* I, fol. tom. II, sine nota anni, cura Ant. *Campani*, per *Vdalricum Gallum*. Hanc esse editionem principem, ut verbis utamur cl. Harlesii, multis probat argumentis Laire in specimine, pag. 137-141, et primam quidem Decada 1469, duas

autem ultimas decadas non serius, quam ineunte anno 1470 primum vidisse lucem. Anno 1471 assignant illam editionem Maittairius in Annal. typogr. tom. I, p. 72, Gronov. in praef. Drakenb. in syllabo editionum, Ernestius in Fabricii Bibl. Lat. Contra Clericus et Hearne referunt illam ad an. 1472. At Laire destruendo has suspiciones docet pag. 141, Campani versus solitos, in hoc quoque exemplo conspicuos

Ansef Tarpeii custos Iovis, unde, quod alis
Constreperes, Gallus decidit, ultor adest.
Vuldricus Gallus, ne quem poscantur in usum,
Edocuit pennis nil opus esse tuis.
Imprimit ille die, quantum non scribitur anno:
Ingenio, haud noceas, omnia vincit homo.
CAMPANVS.

significare, quaecumque editio illos habebat adiectos, eam a medio anno 1469 usque ad finem Decembris a. 1470 prodire debuisse, quia toto eo tempore, nec ulterius officinae Vlrici *Hahn* praefuit Campanus, quo profecto, ineunte a. 1471, alia usus est Vlricus formula. Aliud argumentum ducit ex charactere minuto, quo versus Campani in hoc exemplo exarati sunt; quo quidem impressi libri prius exierunt ex Vlrici officina, quam charactere maiore descripti, et profecto Campano, atque a. 1471, societate inita, proprium sibi reservavit. Ceterum hanc ed. Gruterus in notis ad edit. suam 1628, vocat posteriorem, uti Romanam, quae ab Io. Andrea Aleriensi curata sequitur, priorem putavit.

.... *Romana* II, fol. sine anni nota, per Conr. *Schweinheim* et Arn. *Pannarz*, cura Io And. Episcopi Aleriensis, qui edit. hanc a se recognitam, addita praefatione, quam pleraeque editiones saeculo XV et initio saeculi XVI excussae servarunt, dedicavit

summo Pontifici Paulo II Veneto, et Marco Sancti Marci Cardinali. Huius editionis 275 exempla excusa traduntur in indice librorum per dictos artifices impressorum, subiuncto epistolae Io. Andreae ad Xystum IV d. 20 Mart. an. 1472, in Maittairii Annal. typogr. tom. I, p. 48, et Bibl. Lat. Fabricio-Ernestiana, tom. III, pag. 564 sqq. n. (o). Eam autem a. 1471 antevertisse, eo argumento probat Io. Frid. Gronovius in Praef. quod illo anno Paulus Pontifex, cui dicatur, mortalitatem explevit. Hinc Fabricius in Bibl. Lat. eam retulit ad an. 1470, similiterque viri clarissimi Thom. Hearne et Io. Clericus in Indice praecipuarum Livii editionum. Vid. Laire specim. p. 160. Verum Maittairius in annal. typogr. tom. I, pag. 66, et tom. IV, p. 283, potius referendam contendit ad a. 1469, quia Veneta Livii editio, quae sequitur, et lucem adspexit a. 1470, eandem, quam haec Romana Episcopi Alceriensis epistolam praefert, et huic posterior, quam illa, censenda est. Aleriensis enim epistola indicat, eam editioni, quae Roma excusa est, dedicandae conscriptam esse: neque facile credi potest, utramque editionem, alteram Romae, alteram Venetiis eodem anno exiisse. Sed quoque de ipsius editoris nomine non convenit. Vide Drakenb. in elencho, qui praecipue de nomine Episcopi Aleriensis, quod Vghellus in Ital. sacra, tom. III, p. 503, *Ioannem Antonium de Buxiis* perperam scripsit, multus est. Plura et certiora de vero nomine *Io. Andreae* tradit Freytag in Apparat. Liter. tom. III, p. 619, sqq. Praeterea monendum est, in hac edit. undetriginta libros esse, nempe 1-10, et 21-40, sed sine libro 33, qui et ab omnibus abest, usque ad edit. Moguntinam; etsi in nonnullis exemplis numerus denarius plenus videtur.

1470. *Veneta* I, fol. per *Vindelinum Spirensem*, sive de Spira. In hac editione denuo apparere epistolam Io. Andreae, Episcopi Aleriensis, quae iam in praecedenti Romana data erat, monuit Maittairius in Annal. typogr. tom. I, pag. 69, et tom. IV. p. 289. Ad finem huius edit. adscribitur annus MCCCCLXX, et subiiciuntur sex et quadraginta versus, quos ex exemplo huius raro obviae editionis in Bibl. Senat. Lips. exstante adscribimus:

Proderat haud multum, Livi, abs te scripta fuisse
  Maxima, si Romae facta pari eloquio:
Quae seu desidiis, alio seu crimine quovis,
  Sive et temporibus cuncta fere occiderant:
Quaeque superfuerant opera, haec tam rara videri,
  Vt paene ipsorum copia nulla foret.
Et VINDELINO debebis tu quoque, formis
  Egregie impressit has modo qui decadas:
Atque ipsas iisdem scaevis (*sic*) velut hostibus acri
  Bello oppugnatas fortiter eripuit.
Hac etenim studiis non tantum Romulidumve
  Historiis opera, quam tibi, consuluit.
Quippe tuo hac in re cum Romae nomine iuncto,
  Alterutrum servans servat utrumque simul.
Ergo tua ut perdens opera est invisus habendus,
  Horum servator sic tibi amandus erit.
Magna loquar, sed vera tamen. Conferre putatur
  Ad famam natos progenuisse probos.
Non parvo maiora tamen monumenta putanda
  Sunt opera, excellens quae parit ingenium.
Nec vero tantum fluxi quia corporis illi
  Exsistunt foetus, perpetui haec animi:
Verum etiam nati quia non a patribus omnes,
  Sunt quibus affecti dotibus, accipiunt.
Si qua autem gravis atque ornata oratio, qualem
  Cernimus esse tuam, composita exstiterit,
Huic nihil est prorsus, quod non suus afferat auctor,
  Sive eius formam, sive alia aspicias.
Ipse hanc effingit, polit hanc, atque induit ipse,
  Ipse, anima tamquam, sensibus instituit.
An natos igitur servanti cuncta putares
  Te debere, nihil haec opera eximia?
Adde, quod et perpulchra effinxit et optima, cunctis
  Hoc (*sic*) etiam ut placeant, haec monumenta tua,

Atque tot impressit, totum his iam possit in orbem
Diffundi, atque aevum nomen in omne tuum.
Sed tua quae probitas, dignas uno ambiget ullus
Quin habeas grates ipse tuo artifici.
Id superest, quando nulla est tam digna supellex (*sic*)
Quaeque tot ac tantis usibus esse queat;
Si neque iam magno sumptu magnove labore,
Sed sibi quam minimo quisque parare valet:
Historias quisquis, quisquis sua commoda curat,
Impressa haec frustra non sinat esse opera.
Verum sic etenim sua quemque industria multum
Iuverit, ipsa paret, leetitet ipsa diu.

Hanc edit. Augustae Vindelicorum eodem anno repetitam esse, huiusque exemplum exstare in Bibl. Senat. Lips. falsum est.

1472. *Romana* III, fol. per Conr. *Schweynheim* et Arn. *Pannartz.* Iterata editio *Andreae*, cuius tamen epistola deficit. Ad finem Livii hi versus leguntur:

Adspicis, illustris lector, quicumque libellos,
Si cupis artificum nomina nosse, lege.
Aspera ridebis cognomina Teutona, forsan
Mitiget ars Musis inscia verba virum.
Conradus Schweynheim Arnoldus Pannartzque magistri
Romae impresserunt talia multa simul.

In domo Petri de Maximis MCCCCLXXII, die XVI Iulii. Vid. Laire, p. 179, qui idem pag. 230 de versione Ferrarii Italica 1476 Romae, indeque orta controversia, pluribus disserit.

1478. *Mediolanensis* I, fol. arte et impensis Philippi *de Lavagnia.* In plerisque Andreae sequitur editionem.

1480. *Mediolanensis* II, fol. per Anton. *Zarothum*: quam recognovit *Petrus Iustinus Philelphus.* In fine adscripta sunt haec verba: « Has tris Titi Livii Decadas Petrus Iustinus Philelphus, ut amicis quibusdam suis morem gereret, quam diligentissime recognovit. Impressit autem Mediolani opifex consummatissimus Antonius *Zarothus*, opera et impensis Ioannis Legna-

ni, decimo Kalendas Novembres: regnantibus illustrissimis Mediolani ducibus Bona, et Ioanne Galeacio Maria Sphortia, anno a natali Christiano millesimo quadringentesimo octogesimo. »

.... *Tarvisina* I, per *Michaëlem Manzolinum*, Parmensem. In fine haec adscripta inveniuntur: « Titi Livii Patavini historici illustris decadis quartae libri finiunt, quos Michaël Manzolinus Parmensis ductu, impensa, solertique diligentia viventibus posterisque imprimi curavit anno salutis MCCCCLXXX pridie Kalendas Novembres. » Locus, ubi liber impressus est, non additur. Monet autem Maittairius in Annal. typogr. tom. IV, p. 406, librum impressum quidem esse a typographo Parmensi, non tamen, ut Orland. pag. 148 putabat, Parmae; putat autem eum deceptum esse a Cornelio Beughemio, pag. 85, quem saepius describere solet. Eodem inductus errore Drakenborchius hanc editionem in notis Parmensem vocavit, sed perperam. Nam ex Maittairii Annal. typogr. tom. I, p. 84, et tom. IV, p. 235, disci potest, Michaëlem Manzolinum Parmensem typographiam *Tarvisii* exercuisse, ibidemque ab anno 1477-1481 varios libros emisisse (1). Ex his patet, hanc Livii editionem esse *primam Tarvisinam*.

1481. *Paris*. fol. Hanc editionem memorat Maittairius, Annal. typogr. tom. V, part. II, pag. 532, sed ex aliena et incerta traditione.

1482. *Tarvisina* II, fol. per Io. *Vercellium*. Ad calcem haec leguntur: « Has Titi Livii decadas a Luca *Porro*

(1) Caesarem ab ipso an. 1480 editum teneo, 4.°, eleganti quidem forma, et vix hac nostra maiori. Pagina constat versibus 44; charactere, qui vulgo *lettura piccola* vocatur. Collationem institui cum Caesare Oberlini a cap. 1 ad 6 libri VI. Repetitio antecedentis mihi visa est, etsi varietates nonnullas minimi momenti notavi, praetermissas ab Oberlino. Eam curavit vir doctus, at sine codicibus. Caeterum pessima interpunctione compendiisque scatet, nullius itaque usus. Typ. Tayn.

quam diligentissime recognitas, Tarvisii Ioannes Vercellius impressit anno salutis millesimo quadringentesimo octogesimo secundo. »

1483. *Tarvisina* III, fol. per Michaëlem *Manzolinum* Parmensem. Hanc edit. ex Biblioth. Hohendorfiana laudat Maittairius in Annal. typogr. tom. IV, p. 450. Ex illis, quae ad similem editionem anno 1480 excusam, dicta sunt, constat, hanc quoque impressam esse Tarvisii.

1485. *Tarvisina* IV, fol. Titi Livii Patavini Historiarum Decas I, III et IV. Praemissa: 1.° Epistola nuncupatoria *Io. Andreae* Episcopi Aleriensis ad summum Pont. Paulum II Venetum, et Marcum Sancti Marci Cardinalem; 2.° L. Flori Epitoma Decadum quatuordecim T. Livii Patavini Historici in centum et quadraginta libros distinctum. In fine: « Has Titi Livii Decades a Luca Porro quam diligentissime recognitas Tarvisii Ioannes Vercellensis impressit. Anno salutis millesimo quadringentesimo octogesimo quinto. » Perraram hanc edit. diligentius descripsit Cl. *Denis* in *Merkwürdigkeiten der Garell.* Biblioth. pag. 113-114. Maittairius, eumque sequutus Ernestius (cuius tamen in bibliotheca exstabat), hanc edit. quidem memorant, sed nullam *Flori* mentionem faciunt; vid. Annal. typogr. tom. I, pag. 180, tom. V, part. I, voce *Flori*, et part. II, voce *Livii* et *Flori* pag. 21, 22, 519, 532, 568, 570; cf. Io. Frid. Gronovii praefat. edit. c. n. var. ap. Elzev. 1679, in-8, tom. I; I. A. Fabricii B. L. Venet. 1728, in-4, tom. I, pag. 194-195 et 204.

.... *Paris.* fol. Memorat hanc edit. Maittairius in Annal. typogr. tom. V, part. II, p. 532, sed ex aliena et incerta traditione.

1491. *Veneta* II, fol. cum annotationibus *Sabellici.*

Hanc ed. ex Fabricii Bibl. Lat. memorat Maittair. in Ann. typogr. tom. I, p. 309. Sed tom. IV, p. 532 addit, ad eius calcem hanc formulam adiectam esse: *Impress. die V Novembris MCCCCLXXXXI, regnante Augustino Barbadico duce Venetiarum.* Cuius vero typis excusa fuerit, neutro loco memoratur. Ipse Sabellicus in praefatione refert, se Livium ad vetustum exemplar, ex bibliotheca Benedicti *Cornarii* Patricii Veneti depromptum, contulisse, petente Bernardino *Herasmio* Novocomensi, homine fide et industria singulari, ut clarissimam historiam aliquanto integriorem novae impressioni subiiceret. Verum licet plures circa annum hunc typographi Bernardini Venetiis floruerint, nullus tamen memoratur Bernardinus Herasmius Novocomensis. Habuit hanc ed. quoque Chr. Gottl. Schwarzius, teste indice librorum saec. XV impressorum, quos possidet Ch. G. Schw. concinnato a I. C. H. et I. P. R. Norimb. 1727. Part. II, pag. 38.

1492. *Veneta*, fol. Haec edit. ex Bibl. Adr. Pauw recensetur apud Maittair. in Annal. typogr. tom. I, p. 314, et tom. IV, p. 545. Suspicio tamen est, hanc et praecedentem eamdem esse, earumque alteram, et quidem hanc, ex solo operarum errore natam esse.

1493. *Veneta* III, fol. per Matthaeum *Capcasa* Parmensem. Memorat hanc edit. Maittairius in Annal. typogr. tom. V, part. II, pag. 23 ex Orland. pag. 418.

1495. *Mediolan.* III, fol. per *Vldericum Scinzenzeller*, impensis Alexandri *Minutiani*. Editionem hanc memorans Maittairius in Annal. typogr. tom. I, pag. 332, et tom. IV, pag. 590, testatur, ad finem eius haec verba legi: « Impressit Vldericus Scinzenzeller, impensis Alexandri Minutiani; ex quam emendato exemplari,

si cum ceteris conferes, quam facillime intelliges, candidissime lector; cui etiam librariorum culpam, quantum licuit, idem Alexander praestare conatus est, Mediolani pridie quam Lud. M. SF. Anglus princeps sapientissimus huius inclyti imperii sceptrum et ducalia insignia a Maximiliano imperatore per legatum acciperet. Anno salutis MCCCCLXXXXV, die XXV Maii. »

.... *Veneta* IV, *Pincii* I, fol. cum figg. ligno satis nitide excusis. *T. Liv. Decades.* Praemittitur: 1.° epistola nuncupatoria « Io. Andreae Episcopi Aleriensis ad summum Pont. Paulum II Venetum, et Marcum Sancti Marci Cardinalem; L. Flori epitoma Decadum quatuordecim T. Livii Patavini Historici in centum et quadraginta libros distincta »; accedunt « M. Antonii Sabellici ad magnificum et praestant. virum Benedictum Cornarium, Patricium Venetum, epistola praefatoria ». 2.° « M. Antonii Sabellici brevissimae in Livium annotationes, locis suo ordine aut in integrum restitutis, aut in fronte, ne quid temere offenderetur, brevi indice relatis ». In fine: « Titi Livii Patavini Decades expliciunt. Venetiis per Philippum Pincium Mantuanum summa cura et diligenti studio impressae. Anno ab Incarnatione Domini MCCCCXCV, III Nonas Novembris. Imperante Serenissimo Augustino Barbadico, Venetiarum Duce felicissimo ». Registrum excipiunt insignia typographica, quibus postea *Iuntae* usi sunt, lilium scil. et literae L. A. vid. Maittairii Annal. typogr. t. I, pag. 333, et t. V, l. citt. Fabricii Bibl. Lat. Venet. 1728, in-4, et Ernestii edit., qui autem de Floro nullam facit mentionem. Liber XXXI, s. primus quartae Decadis, qui in superioribus editionibus in duas partes scissus erat, in

hac edit. in suum ordinem restitutus est, finiturque verbis: *in Hispania iussit.* Liber igitur XXXIII desideratur. Raritatem h. e. testantur Bauer. in biblioth. libr. rar. univers. tom. II, pag. 297; Biblioth. Schwartz, II, 236.

1498. *Veneta* V, fol. per *Bartholomaeum de Zanis de Portesio*. Recensuit hanc editionem Maittairius in Annal. typogr. tom. I, pag. 353, et tom. IV, pag. 662, addens, eam sine notis prodiisse. Hoc falsum: nam exemplar in biblioth. Traiectina servatum Sabellici annotationes habet repetitas. Ad calcem h. e. haec adscribuntur verba: « Titi Livii Patavini Decades expliciunt, Venetiis per Bartholomaeum de Zanis de Portesio summa cura et diligenti studio impressae. Anno ab Incarnatione Domini 1498, die XX Iunii ».

1501. *Veneta* VI, fol. per *Georgium de Rusconibus* Mediolanensem. In fine: « Titi Livii Patavini Decades expliciunt, Venetiis per Georgium de Rusconibus Mediolanensem summa cura et diligenti studio impressae, anno ab Incarnatione Domini 1501, die 4 Decembris ». Exstat in locupletissima bibl. Leidensi, in Catal. Bibl. clar. I. Aug. Ernesti, Lips. 1782, p. 173, n. 2567; atque eadem continet, quae ambae praecedentes.

1505. *Mediolan.* IV, fol. apud Alexandrum Minutianum. Huic editioni praefixa Minutiani epistola data est *Mediolani Idibus Sept.* 1505: ad finem autem libri hic temporis character invenitur: *Apud Alexandrum Minutianum Nonis Quintilibus mense Iulii.* Ex his coniicitur, hanc editionem referendam esse ad annum MDV; ac verisimile videtur, excusam esse Mediolani. In ea enim urbe Minutianus tabernam librariam etiam

saeculo praecedente exeunte exercuit, et impensas in editionem Livii, quae anno MCCCCXCV in ea urbe prodiit, contulit, ut supra vidimus. Ipse etiam hoc saeculo XVI ineunte ibidem varios libros typis impressit: anno MDII Iustinum (vid. Maittairii Annal. typogr. tom. II, p. 156); anno MDIII Bernardi Corii Historiam Mediolanensem (vid. Maittairium ibid. p. 163 et 165); anno MDXIII Iosephi opera latine, et Hegesippum (vid. Maittair. ibid. p. 247). Livium hunc a se editum Minutianus dedicavit Iaffredo Carolo Iurisconsultissimo, Delphinatus ac Mediolanensis senatus Praesidi sapientissimo, testatus, «se non imitatum esse eorum temeritatem, qui, ut scire videantur, omnia corrigere ac emendare profitentur: sed quae sibi aut dubia aut obscura visa fuerunt, ea se intentata reliquisse, ut per pristina dictionum aliqua vestigia vera et sincera lectio investigari possit». Verum ut pateat, quid de hoc sive editore, sive typographo sentiendum sit, adscribamus locum ex Parrhasii Epistola, qua Commentarium in Claudiani libros de Raptu Proserpinae eidem Iaffredo Carolo dedicat. Ita inquit: «Non est (ne nobis blandiamur) hodie, non est Horatio bene monenti parere, scriptaque vel in paucos menses, nedum (quod illi placet) in annos novem comprimere, nisi laboris sui fructu fraudari quis velit. Adsunt enim ignavissimi quidam fuci, qui favis alienisque mellificationibus insidiantur: et quae multo longoque studio comperta sunt ab aliis, impudentissime pro suis ostentant. Vt iste vix satis idoneus impressor, qui castigationes in Livium meas ex magna parte subripere, tibique nuncupatim dicare non erubuit: in quo non minus existimationi tuae, quam mihi, fecit iniuriam: quasi vero divinus tuus animus interceptis gaudeat rebus, et in hoc etiam Superos

non imitetur, quibus (ut Porphyrius auctor est) furta non litant. Ergo, vir integerrime, triennio iam Livii bellum Macedonicum, frequenti professus auditorio, singulis lectionibus emendavi, quod ante nos (absit verbo invidia) nemo tentavit: ostendique certissimis argumentis, ab eo, quam dixi, Decada depravatam locis amplius mille. Veritus itaque, ne sua lanicna per nos in publicum prodcretur, editione praevenire festinavit: eamque rem dissimulanter me laturum speravit, si sub umbra tui nominis emitterentur: ac si non eadem gratiora tibi futura sint a proprio iustoque domino, quam ab inverecundo plagiario. Quum praesertim nusquam ille potuerit afferre correctionis alienae rationem, quod nos inter legendum fecimus, quae propediem sub tuis auspiciis exibit iu publicum, sex in toto Livio vulnerum millibus a me curatis, aut splenio contectis ».

1506. *Veneta* VII, fol. per fratres Ioannem et Bernardinum Vercellenses, c. Sabellici annotationibus (omissa tamen eius ad Cornatium praefatione). In fine haec leguntur: « Titi Livii Patavini Decades expliciunt, Venetiis per Ioannem ac Bernardinum eius fratrem Vercellenses summa cura et diligenti studio impressae, anno Domini MCCCCCVI, XXVII Nonas Ianuarii imperante Serenissimo Leonardo Lauredano, Venetiarum duce felicissimo ». Cf. Maittair. Annal. typogr. tom. V, part. II, pag. 21.

1510. *Ascensiana.* I, fol. impensis Io. *Parvi* et *Ascensii.* Praefixa est huic edit. Iodoci Badii Ascensii epistola ad Georgium Aloinum, hanc temporis notam praeferens: « Ex Chalcographia nostra apud Parrhisios, pridie annuntiationis atque incarnationis dominicae MDX ». Praeterea Sabellici in Livium Annota-

tiones, deficiente tamen eius ad Cornarium praefatione, tum ipsius Badii Ascensii in Livianam lectionem Isagogen cum prooemii primi expositione. Ad calcem haec verba reperiuntur: « Diligentiore cura, in aedibus Ascensianis, in illustri Parrhisiorum Academia, impensis Ioannis Parvi et ipsius Ascensii. Anno salutis Christianae MDX ad idus Martias ». Vid. Maittair. Annal. typogr. tom. II, pag. 216, et Freytag. Apparat. liter. III, pag. 616 sqq. ubi haec editio uberius describitur.

1511. *Veneta* VIII, *Pincii* II, fol. *T. Livii Patavini Decades cum figuris noviter expressae.* Adversam tituli paginam occupare incipit « Io. An. Episcopi Aleriensis ad summum Pont. Paulum II Venetum, et Marcum Sancti Marci Cardinalem epistola »: quam sequitur *L. Flori Epitoma* Decadum XIV T. Livii in CXL libros distinctum fol. II, b-XVI incl. et a fol. XVII-XX incl. *M. An. Sabellici brevissimae in Livium Annotationes*, etc. Finitur ipsa Liviana historia fol. CCLIII b his verbis: « T. Livii decades foeliciter (*sic*) expliciunt: Venetiis a Philippo *Pincio* Mantuano impressae Anno Domini MCCCCCXI die XXVII Septembris. Inclyti Domini Leonardi Lauredani Venetiarum ducis Serenissimi tempestate ». Registrum « Defende nos beate pater Antoni ». Haec editio a Maittairio in Annal. omissa servatur in bibl. publica Amstelodamensi, et Gymn. Bipontini, cui eam addidit vener. Io. Christianus *Tatsch*, consiliarius et eccl. A. C. pastor primarius.

. . . s. l. et a. 2 voll. in-8. Editio exscripta literis currentibus, quales fuere Aldinae, cum Augustini *Becharii* alloquio ad studiosos. Fuit penes clar. Io. Aug. *Ernesti*, teste Catal. n. 2860, p. 190. Male vulgo

fertur apud Badium Ascensium edita, quum potius Venetiis prodiisse videatur; conf. quae monuimus ad Iustini ed. 1510 in Indice eius edd. pag. 16. Ernestius in Bibl. Fabr. inter Livii edd. eam memorans inquit: « quam Parisiensem Ascensii faciunt et assignant vel anno 1501, ut Io. Frid. Gronovius, vel 1511, ut Drakenborchius; sed forma literarum est, quam *cursivam* dicunt, quae an. 1501 nondum nota extra Italiam fuit (vid. edd. Virgilii) estque ipsa talis, qualis est in ed. Quintiliani per Io. Rossellum, et Plauti per Carpentarium, qui Lugduni artem typographicam exercuit ».

1513. *Ascensiana* II, cum L. Flori in omnes libros epitome recognita et annot. M. Ant. Sabellici, fol. Titulus praefert signum Io. *Parvi*, quem Iod. *Badius* Ascensius socium sibi sumpserat; nempe duo leones, scutum lilio et literis I. P. inscriptum sustinentes, adiecto subtus nomine eius *JEHANN PETIT*. Sub signo leguntur haec verba: « Venundantur ab Iohanne Parvo et Iodoco Badio Ascensio ». In hac editione, quam etiam Maittairius in Annal. typograph. omisisse videtur, continentur eadem omnia, quae in antea memorata an. MDX exstabant; ita tamen, ut Ascensii in Livianam lectionem Isagoge auctior prodierit, et insuper addatur vocabulorum Livianorum compendiaria explanatio. Praeterea, contextum Livianum cum decem diversae monetae aut scripturae codicibus (per Gerhardum Vercellensem Burgundum) collatum esse, nova Ascensii praefatio priori subiecta docet, quae hanc notam chronologicam praefert: *Pridie natalis Dominici MDXIII*. In calce libri haec formula adscripta reperitur: « Ex aedibus Ascensianis longe accuratiore, quam pridem, vigilantia, collato vide-

licet exemplari cum decem venerandae vetustatis codicibus, et non oscitantis iudicio recognito, atque plus quam sexcentis locis illustrato, in illustri Parrhisiorum Academia, impensis Iohannis Parvi, et ipsius, qui impressit, Ascensii, anno redemptionis humanae MDXIII ad Nonas Decembres». Vid. Catal. Bibl. Bunav. t. I, vol. I, p. 296.

1516. Ascensiana eadem recusa ab Gotfrido *Hittorpio* (cive et typographo Coloniensi). Quae editio, a Maittairio in Annalibus typographicis non recensita, quum eadem omnia exhibet, quae Ascensiana Parisina II, eique quam simillima est, adeo ut utraque totidem foliis absolvatur (absolvitur autem haec III foliis CCLXXX), tamen a priori differt. Ipsa haec Coloniensis pro Parisina habetur Drakenborchio, Fabricio seu Ernestio, et Harlesio: sed falsi videntur; quod titulus ipse a Drakenborchio descriptus, et ratio vocum in Parisinis Ascensii omnibus literis exaratarum per compendia scribendi prodit. Titulus praefert enim binos leones, scutum bipartitum sustinentes, in cuius superiori parte conspiciuntur tres coronae, aequali ordine aliae ad latus aliarum dispositae, pars autem inferior pellis murinae imaginem imitatur, addito subtus nomine LODOVICVS HORNKEN. Infra legitur: «Vaenundantur ab Gotfrido Hittorpio». In fine libri: «Ex Aedibus Ascensianis longe accuratiore quam pridem vigilantia: collato videlicet exemplari cum decem venerandae vetustatis codicibus: et non oscitantis iudicio recognito: atque plus quam sexcentis locis illustrato: in illustri Parrhisiorum Academia: rursus opera et accuratione Ascensiana: Anno redemptionis humanae MDXVI ad nonas Iunias»; conf. Catal. Bibl. Bunav. t. I, vol. I, p. 296. Godofr. enim

Hittorpius, quod omnibus notum est, Coloniae librariam rem docte exercuit; Lodovicus vero *Hornken*, cuius insigne in titulo expressum est, bibliopola tum fuit celebris, cuius sumptibus etiam an. 1519 A. Gellius Basileae apud Andr. Cratandrum excusus est; uti an. 1526 idem Gellius sumtu et aere Godfr. Hittorpii ab Euch. Cervicorno repetitus est. Socii igitur tum fuisse videntur L. Hornken, et G. Hittorp, qui infra ad an. 1528 redibit. Est huius edd. exemplum sine titulo penes G. C. *Crollium*; unde ordinem edendi huc transcribere lubet: Post folium titulo inscriptum (quod deest), I, *Tabula Alphabetica. Rerum et verborum accuratione. M. Ant. Sabellici in marginibus sequentis operis annotatorum, et industria Ascensiana auctorum index serie alphabetica ab Ascensio recentius recollectus*, fol. 2-7 (a). II, Iod. *Badii* Ascensii in Livianam lectionem Isagoge: cum prooemii primi expositione ante ipsam ponenda: 1° Regulae T. Livio observatae; 2° Vocabulorum Livianorum explanatio Ascens. (aa 5 foliis). III, Tabula in Epitomen L. Flori (bb 4 fol.). IV, Epitome L. Flori (bb-dd f. 7). V, T. Livii Decades, etc. cum marginalibus Sabellici.

1517. *Lipsiae*, Primae Decadis Livianae lib. I, per Iac. *Thanner*, in-4. Memoratur in Sam. *Engelii* Bibl. selectissima, Bernae 1743 edita, p. 44.

1518. Lipsiensem L. I Dec. I edit. et quidem inventuti dicatam in-4, alii ad hunc annum referunt.

AETAS II. *MOGVNTINA*.

1518-1531.

Quamvis enim Ascensianam sequutae sint maxime Parisinae, laus tamen prima manet Moguntinae, quae

ex Cod. Bibl. Mog. praestantissimo lib. XXXIII et XL explevit, et ex eodem varietatem lectionis in XL libros a Nic. *Carbachio* excerptam habet; unde profecere *Aldinae*, curante Asulano, et Aldinarum simia, *Iuntina.* Laudabilis vero etiam fuit cura ab Iac. *Sobio* in Livium collata, qui non solum hac aetate Coloniensibus edd. ornamenta attulit, sed et sequenti aetati bene praeivit.

1518 et 1519. *Moguntiae*, fol. Titus Livius Patavinus historicus, duobus libris auctus, cum L. Flori epitome, indice copioso et annotatis in libros VII, belli Macedonici. Cum privilegio Decennii. In fine: «Moguntiae in aedibus Ioannis Scheffer, mense Novembri anno MDXVIII». Praemissum est Imperatoris Maximiliani privilegium, datum *die nona mensis Decembris an. MDXVIII* (quod typis renovandum curavit Io. *Beckmann in Beytraegen zur Geschichte der Erfindungen*, *Goetting.* et Lipsiae, part. I, 1780, ubi p. 85-94 de privilegiis agit). Privilegium sequitur primo Vlrichi *Hutteni* equitis Praefatio ad Albertum Brandenburgensem, Cardinalem, Archiepiscopum Moguntinum et Magdeburgensem, principem Electorem; tum Erasmi data VII Kal. Mart. an. MDXIX ad Misobarbaros atque eosdem Philomusos Praefatio. Post indicem deinde in Livium eiusque epitomas, et consules in Livio et epitomis occurrentes, ordine Chronologico dispositos, sequuntur epitomae Livianae, et ipsius Livii contextus. Admodum autem memorabilis est haec aeditio, quia prima omnium exhibuit maximam partem libri XXXIII, a cap. 17, §. 6, usque ad libri istius finem, qui integer antea pro deperdito habitus est, et ultimam partem lib. XL, a cap. 37, §. 3, usque ad finem: quae operis Liviani

particulae in lucem protractae sunt ex bibliothecae Moguntinae, quae est in aede maxima ac metropolitana (divi Martini), perquam vetusto codice, characteribus Longobardicis in membrana scripto. Quum autem codex ille, omnium huius partis praestantissimus, qui partem lib. XXXIII ultimam et libros sequentes usque ad finem libri XL continebat, passim a vulgata priorum editionum lectione diversus abiret, Nicolaus *Carbachius* eum dignum censuit, quem diligenter cum olim excusis committeret, eiusque excerptas variantes, quarum 2000 notavit, huic Livii editioni subiiceret, praemissa praefatione, idibus Mart. an. MDXIX data, qua consilii rationem reddidit. Eo autem facto optime de Livio meritus est, atque hunc thesaurum, aut certe eius partem nobis servavit; qui utrum hodie adhuc supersit, aut ubi lateat, incertum est. Idem Carbachius cum Iac. Micyllo Livium germ. versum edidit an. 1533 Moguntiae apud eundem Io. Schefferum. De praestantia et raritate huius editionis vide Maittairii Annal. typogr. t. II, pag. 333, 334; t. V, part. I, voce *Flori;* Bunemanni Catal. MSS. et libror. rarissimor. Mindae, 1732, in-8, pag. 31 sqq. Fabricii Bibl. Lat. Venet. 1728, t. I, p. 195-196, et Ernestii edit. t. I, p. 282; *Hamberger zuverlaess. Nachr.* t. I, pag. 532; Harlesii Introd. in Notit. Literat. Romanae, t. II, pag. 417; *Harvood's Vebersicht verschiedener Ausgaben der griechischen und Raemischen Classiker*, *übersezt von Fr. Carl. Alter*, *Wien* 1778; Biblioth. Schwarz. I, 105; Bauer. Biblioth. libr. rar. univers. t. II, pag. 297; Catal. Bibl. Vffenbach. t. II, append. p. 105, 106; *Catalogue de la biblioth. de feu M. le Duc de la Vallière*, Part. I, n. 4859, *et Prix des livres*, etc. n. 4859.

1518, 1521, 1533. *Aldina* I, 5 voll. in 8. *Ex XIV Titi Livii Decadibus*; *Prima*, *Tertia*, *Quarta*, *in qua praeter fragmenta III*, *et X Libri*, *quae in Germania nuper reperta*, *hic etiam continentur*, *multa adulterina expunximus*, *multa vera recepimus*, *quae in aliis non habentur. Epitome singulorum librorum XIV Decadum. Historia omnium XIV Decadum in compendium redacta ab L. Floro. Polybii lib. V de rebus romanis latinitate donati a Nicolao Perotto. Index copiosissimus rerum omnium memorabilium. Ne quis alius*, *aut usquam locorum Venetae ditionis impune hos libros imprimat*, *Senatus Veneti decreto cautum est.* Praemisso hoc titulo, volumen primum exhibet *Francisci Asulani* (vel potius Francisci *Torrisani* seu *Turresani* de *Asula*, Aldi affinis) *Epistolam ad lectores*, *Inscriptiones II Patavii repertas*, *Elenchum Regum*, *Dictatorum*, *Coss.* etc. *et aliorum quae hac I Decade continentur. Indicem rerum omnium vel scitu opportunarum vel lectu dignarum*, *quae prima hac continentur Decade*, etc. Inde sequitur novus titulus: *Titi Livii Patavini Decas Prima. Francisci epistola ad Andream Naugerium*, *Patricium Venetum.* Hanc epist. sequuntur *decem libri primae Decadis*, *Errata*, *Registrum*, seu series plagularum. In fine: *Venetiis in aedibus Aldi et Andreae (Torresani* seu *Turresani* de *Asula) Soceri*, *mense Decembri MDXVIII.* Volumen II prae se fert titulum: *Index Decadis tertiae: Syllabus Dictatorum*, *Consulum*, etc. *Index rerum omnium vel scitu opportunarum* (ut supra), *Decem libri Decadis tertiae*, quibus praemissus est titulus: *Titi Livii Decas tertia.* Hunc excipit *Epistola Francisci Asulani ad Io. Baptistam Rhamnusium.* In fine sequuntur *Errata*, *Registrum*, et subscriptio: *Venetiis in aedibus Aldi et Andreae Soceri mense Februario MDXIX.* Volumen III

inscribitur: *Index Decadis quartae.* Subiicitur *Syllabus Dictatorum et Index rerum memorabilium* (ut supra). Tum sequitur novus titulus: *Titi Livii Patavini Decas quarta, Francisci Asulani ad Io. Baptistam Turrianum Patricium Veronensem epistola,* quam excipiunt *Libri X* huius Decadis (ut in editione Moguntina), et Registrum. In fine: *Venetiis in aedibus Aldi et Andreae Soceri, mense Novembri MDXX.* Voluminis quarti titulus est: *Titi Livii Patavini Decadum Epitomae. Lucius Florus.* Sequuntur: Epitomata. Inde alius titulus: *Lucius Florus.* Hunc excipit *Francisci Asulani ad Raymundum Turrianum Patricium Veronensem epistola*, et ipsius *Flori* textus. Pagina 69 novus titulus occurrit: *Polybii historiarum libri quinque in Latinam conversi linguam, Nicolao Perotto interprete.* Versionem ipsam praecedunt *Francisci Asulani epist. ad lectorem et Nicolai Perotti in Polybii historiarum libros prooemium ad I. Pont. Max.* In fine voluminis separato folio exstat Registrum et subscriptio: *Venetiis in aedibus Aldi et Andreae Soceri. Mense Martio MDXXI.* Volumen V seu appendix huius editionis. Titulus: *Titi Livii Patavini Decadis quintae libri quinque* (scil. lib. XLI-XLV). Inde sequuntur *epitomata et textus Livianus,* Syllabus *Praetorum, Consulum*, etc. Index rerum, Registrum. In fine: *Venetiis in aedibus Haeredum Aldi Manutii Romani et Andreae Asulani Soceri, mense Maio MDXXXIII.* Raritatem editionis huius praestantis variorum eruditorum, qui eam commemoravere, satis probant errores, nec non bibliothecarum Catalogi, in quibus rarissime integra invenitur. Ex supra dictis, uti ex Catalogo Crevennianae Bibliothecae, in quo de hac edit. perquam diligenter disseritur, indice Drakenborchiano, et Ernesti editione Bibliothecae Fabricianae corrigi possunt Maittairius, Fabricius, Debure,

Harwood, Alter, Pinelli, Iagemann, Bauer, etc. Vid. *Catalogue*, etc. *de M. Crevenna*, t. V, pag. 127, 128; Ernestii edit. Fabricianae Bibl. Lat. t. I, p. 282; Maittairii Annal. typogr. t. II, pag. 316, 335, 598, 613, 787, et t. V, part. I, pag. 404, t. V, part. II, p. 22; Fabricii Bibl. Lat. Venet. 1728, t. I, p. 196; Debure, *Bibliographie instructive*, n. 4806; *Harvood, a View of the Greek and Roman Classics*, etc. *the second edition corrected London* 1778, p. 182; *Harwoods Uebersicht verschiedener Ausgaben, übersezt von Fr. Carl. Alter. Wien* 1778, p. 250; *Pinelli, Prospetto di varie edizioni*, etc. Venet. 1780, p. 209; *Jagemanns Geschichte der freyen Künste und Wissenschaften in Italien. Leipzig*, 1777, t. I, p. 343; *Hieron. Tiraboschi, Storia della Letteratura Italiana. Modena*, 1772, t. I, pag. 313; Baueri Biblioth. libror. rar. univers. t. II, pag. 298.

1520. *Venet.* fol. Memorat hanc Maittairius in Ann. typogr. t. II, p. 598, eamque excusam esse dicit per Melchiorem *Sessam* et Petrum de *Ravanis* socios, die III Maii. Sed neque Hearnius, neque Clericus, hanc memorat.

1521. *Aldina* II, Venetiis, fol. apud Aldum. Recensent hanc editionem Hearnius et Clericus, Gesneri Catalogus librorum qui in officina Aldi Manutii Venetiis excusi sunt; t. III. Annal. typogr. inseruit Maittairius, in quo p. 245 memorantur Livii omnia, accurate denuo impressa, in folio (1521). Occurrit etiam in Catal. Henr. Hadr. *van der Marck*, p. 21, inter editiones Aldinas fol. ubi tamen et alia an. 1520 edita memoratur, parum curate. Nos inde et ex Indice librorum ex typograph. Aldina editorum, quos possidebat Chr. Gottl. Schwartz, Prof. Altorf. an. 1725

(etiam inserto Frid. Iac. Beyschlagii Syllogae variorum opusculorum, t. I, fasc. III, n. X, pag. 663), titulum ed. huius pleniorem damus: « T. Livii Decas prima, tertia, quarta, cuius tertio libro prima pars, quae desiderabatur, et decimo, quidquid fere in calce non habebamus, additum est, verum praeter haec veluti fragmenta quartae Decadi adiuncta. Duplex epitome, quarum altera per singulos XIIII decadum libros summatim explicantur, quae in illis continebantur; altera est L. Flori qui omnem historiam ex T. Livio excerpsit. Polybii L. V de rebus romanis in latinum traducti a Nicolao Perotto, quos in locum secundae Decadae substituimus, quia multa in illis leguntur, quae secunda Decade continebantur. Index copiosissimus rerum magis memorabilium. Venetiis in aedibus Aldi et Andreae Soceri, MDXXI. » Praefatio huius editionis habet plura ad typographicam illorum temporum rationem pertinentia, ut propterea lectu digna sit, inprimis querelas de Iunctis, qui et ipsi edidere Livium ex Aldina.

1522 et 1523. *Iuntina*, Florent. in-8, *apud haeredes Philippi Iuntae.* Hanc editionem habuit et consuluit I. Fr. Gronovius, qui in Praefatione testatur, eam per Aldina vestigia incessisse, carmine etiam in laudem Asulani praeposito. Eamdem recensuit etiam Maittairius in Annal. typogr. tom. V, part. II, pag. 22, qui docet, singulis tomis, Decadas I, III et IV, continentibus, ad calcem adiectam esse hanc formulam: « Florentiae per haeredes Philippi Iuntae MDXXII, septimo Idus Augusti ». Postea vero repertos quintae Decadis priores quinque libros, sive eorum fragmenta, itidem ex Iuntarum officina prodiisse, hac subscriptione ad finem addita: « impress. Florentiae in aedibus Ber-

nardi Iuntae, anno XXXIII supra M. et D. duodecimo Kal. Maias ».

1525. *Colon.* fol. apud Ioannem *Soterem*, cum Floro. Huius edit. titulus testatur, Livii libros triginta, qui soli ex centum quadraginta supersunt, auctore Iacobo *Sobio*, castigatiores, quam antehac unquam visi sunt, prodire anno MDXXV, mense Septemb. Dedicatio Sobii subscriptas praefert *Kalendas Septembres an. Domini MDXXV*. Denique ad calcem huius libri haec verba adiecta exstant: « Coloniae apud Io. Soterem, impensis honesti civis Petri Quentel anno MDXXV, mense Augusto ». Sobium, Livii editorem, laudans Sturmius in Epist. dedicator. ante tom. II Orat. Ciceronis dicit, Coloniae literas floruisse, quum in ea Sobius aliique docerent, Sobium vero tunc vim morbi abstulisse. Editionem hanc Livianam, quam curavit Sobius, ut ceteris castigatiorem, laudat Rhenanus ad Livii lib. XXVII, cap. 16, §. 10, et ad cap. 17, §. 11. Eius coniecturam, quam in contextum recepit, quamvis praeter MSStorum auctoritatem, nihilominus ut ingeniosam praedicat Gruterus ad Livii lib. I, cap. 25, §. 6. Perperam Fabricius in Bibl. Lat. editionem hanc Basileensem vocavit, dicens « Livium anno MDXXV Basileae et Iacobi Sobii castigatione prodiisse ».

1526. *Haganoae*, in-4. T. Livii Patav. hist. Rom. Ex catal. Bibl. S. I. Mont. pag. 139.

1527. *Paris.* fol. ap. Pet. Vidovaeum. Recenset hanc edit. Maittairius in Annal. typogr. tom. II, pag. 688, ac testatur eam venundatam fuisse a Ioanne Parvo bibliopola adscriptitio, impressam vero a Petro *Vidovaeo* mense Aprili, MDXXVII.

Fabricius in Bibl. Lat. et Hearnius ac Clericus in indice editt. Liv. testantur. Certe eius Dedicatio ad Io. de Tartas I. V. consultissimum in capite huius edit. exstat. Vix tamen aliquid de suo contulit, sed ubique ferme editionem Ascensianam a. 1513 vel a. 1516 sequutus est, et lectiones illis solis proprias adoptavit.

1530. *Paris.* fol. ap. Bad. Ascensium. In titulo libri haec nota conspicitur: *Vaenundantur ipsi Ascensio.* 1530. Dedicationis subscriptio his verbis concipitur: « E Chalcographia nostra apud Parrhisios rursum ad sextum Kalendas Novemb. MDXXX ». Ad finem autem libri XL haec formula additur: « Sub prelo Ascensiano ad VI Kal. Nov. 1530 ». Quum autem anno sequenti MDXXXI, Simon Grynaeus quinque postremos Livii libros, a se in MSto vetusto repertos, opera Frobenii primum Basileae edidisset, mox eodem adhuc anno Ascensius non modo recens inventos ac publicatos Livii libros typis suis Parisiis descripsit, hoc temporis charactere post libri XLV finem addito: « Sub prelo Ascensiano anno MDXXXI, mense Iulio »: verum etiam Chronologiam Glareani, quae in eadem editione Basileensi primum lucem adspexit, in ordinem literarum digessit, ac libro XLV subiecit, addita hac subscriptione: « Sub prelo Ascensiano ad Idus Iulias anno MDXXXI ». Insuper haec editio eadem omnia complectitur, quae editiones priores Ascensianas annorum 1513 et 1516 continere antea suo loco diximus; nec quidquam novi boni habet.

AETAS III primo *BASILIENSIS* tum *ALDINA* et *FRANCOFVRTENSIS.*

1531-1588.

Quae ab an. 1531, nova Livio supplementa ex Cod. Laurishamensi attulit praefante Des. *Erasmo* Roterodamo, administrante Sim. *Grynaeo*, unde edd. Basilienses Frobenianae, Episcopianae et Hervagianae auctiores, ac simul, primo B. *Rhenani*, Sigism. *Gelenii*, Henr. *Glareani*, curis instructae; dein etiam opera *Caelii Secundi Curionis*, qui textum denuo cum melioribus exemplaribus contulit, ab an. 1549 emendatiores, additisque porro variorum notis, ampliores. Profecere hinc etiam Venetae, Parisinae, Lugdunenses, maxime Gryphianae, etiam *Glareani*, Theod. *Morelli* et Io. *Velcurionis*, Io. *Saxonii*, etc. vel emendd. vel notis adauctae, unde rursus Basilienses evasere locupletiores. Sed hos mox superavit Carolus *Sigonius*, felicitate et emendandi et illustrandi Livii, quam Aldinae ab an. 1555 tres suam fecere. Basiliensium (Grynaei et Curionis) et Lugdunensium Glareani, et Aldinarum cum Sigonii scholiis bona coniunxere tandem Francofurtenses Feyerabendinae 1568 et 1578, ad quas ornandas etiam noviter contulere Ioach. *Grellius* Chronologiam T. Livii post Glareani et Sigonii curas congestam, et Wilh. *Godelevaeus* suas in Livium observationes docte conscriptas. Tacemus Iac. *Gohorrium*, qui Parisinae 1573, cum notis varr. suas praemisit.

1531. *Basil.* I, fol. in sex partes divisa. In fronte legitur: «En magnis impendiis, summisque laboribus damus, amice lector, *T. Livii* Patavini Latinae histo-

riae principis quidquid hactenus fuit aeditum (sic); sed aliquanto quam antea, tum *magnificentius*, tum *emaculatius*. Accesserunt autem Quintae Decadis Libri quinque, *nunquam antehac aediti* (sic), quos adiecimus ex vetustissimo codice, cuius copiam nobis fecit celebre Monasterium Lorsense. Addita est Chronologia Henrici *Glareani*, temporum supputationem, et personarum nomina, in quibus antehac ingens erat confusio, dilucide commonstrans. Adiunctus est et index copiosissimus. Fruere lector, favens illorum industriae, qui nec sumtu nec labore deterrentur a provehenda re literaria. Basileae in officina Frobeniana mense Martio anno CIƆIƆXXXI. Cautum est privilegio Caesareae Maiestatis, ne quis intra sex annos has T. Livii decadas, aut partem earum, intra Ro. imperii fines excudat, aut alibi excusas importet». Hunc titulum excipit: «*Des.* Erasmi *Roterodami ad Carolum Montiojum epistola nuncupatoria* (variis postea editionibus adiecta). Sequuntur: 1° *L. Flori Epitome Historiarum T. Livii Patav.* (Libb. I-X). 2° *T. Livii Patav. Historiarum ab V. C. Decadis primae Libb. I-X*, pagg. 244. Pars II. *T. Livii Patav. Decas tertia.* Hunc titulum excipiunt: 1° *T. Livii Patav. Historiarum ab urbe condita Decadis tertiae Libri primi Epitome* (Libb. I-X). 2° *T. Livii Patav. Histt. ab V. C. Decadis tertiae* (Libb. I-X), pagg. 243. Pars III. *Titi Livii Patav. Decas quarta.* Titulum sequuntur: 1° *T. Livii Patav. Histt. ab V. C. Decadis quartae Libri primi Epitome* (Libb. I-X). 2° *T. Livii. Patav. Histt. ab V. C. Decadis quartae* (Libb. I-X), pagg. 210. Pars IV. *T. Livii Patav. Historiarum ab V. C. Decadis quintae Libri quinque, nunc primum excusi. In officina Frobeniana, anno* CIƆIƆXXXI. *Cum gratia et privilegio Caesareo ad annos sex.* Sequuntur: 1° *T. Livii Patav. Histt. ab V. C.*

Libri quadragesimi primi Epitome (Libb. XLI-XLV). 2° *T. Livii Patav. Histt. ab V. C. Decadis quintae liber primus acephalus* (Libb. I-V), pagg. 91. In fine: *Basileae, in officina Frobeniana per Hieron. Frobenium, Io. Hervagium, et Nic. Episcopium*, CIↃIↃXXXI. Pars V. *T. Livii Patav. Decadum XIV Epitomae.*» Inde sequitur textus epitomatum, foliis XX, sine paginarum numeris. Pars VI. «Chronologia s. temporum supputatio in omneis T. Livii Decadas, multa diligentius expendens, quae superiores fugerant, per *Henr. Glareanum* Helvetium, poëtam laureatum, publicum in celebri Friburgensium Academia honestissimarum disciplinarum professorem. Basileae ex offic. Frobeniana CIↃIↃXXXI, mense Martio». Cui praemittitur «Epistola nuncupatoria auctoris ad Rev. et Illustr. Balthasarem Episcopum Constantiensem, etc. *data* Friburgi Brisgoiae CIↃIↃXXXI». Volumen claudit: *Index trium cum dimidia Decadum T. Livii*, foliis 16, in quorum ultimo comparent insignia typographiae Frobenianae. Folio 15 legitur Allocutio ad Lectorem: «Si forte cupis nosse, quantum quoque loco desit in his quinque recens repertis libris, scito archetypum universum quaternionibus triginta quatuor constare, quorum singuli folia octo habuerunt. Vnius folii modum intelliges ex primi Libri duobus deinceps fragmentis, quorum alterius DEDVXIT initium est, alterius MORE: nam ea singulis foliis continentur. Ex eo quaternionum numero primus periit. Proximi duo exstant integri. Ex quarto et quinto supra memorata fragmenta dumtaxat supersunt. Sextus et alii deinceps usque quintum decimum exstant integri. Decimus quintus et tres proxime sequentes interciderunt. Sex ordine proximi habentur integri. Ex vigesimo quinto quaternione perierunt duo extrema,

item duo media folia; ex sequenti quatuor media; ex vigesimo septimo duo media; ex sequenti unicum, quo quartus liber clausus fuerat; atque tot foliis liber is diminutus est. Reliqui sex quintum librum continentes integri sunt, praeter trigesimum duobus extremis foliis, et ultimum primo dumtaxat, mutilos. Nam omnium postremum vacaverat ». De hoc codice Laurishaimensi, qui nunc est in Bibl. Aug. Vindobonensi, vid. Lambecius in Comm. de illa Bibl. L. II, p. 493 sqq. qui ostendit, multa adhuc ex eo corrigi posse. Ceterum de edit. hac classica videsis Praef. edit. Gronov. t. I, Amst. 1679. Indicem edd. Drakenborchii, repetitum in ed. Ernestii 1769, tom. III; Fabricii Bibl. Lat. tom. I, pag. 283; Harlesii Introd. in notit. Lit. Rom. II, pag. 421.

1532. *Venet.* fol. ap. Lucam Antonium Iuntam. Hanc edit. recensuit Maittairius in Annal. typogr. tom. II, p. 771, et hoc modo descripsit: « T. Livius; accesserunt Decadis V libri quinque, nunquam antehac editi, cum Chronologia Henrici Glareani, in aedibus Lucae Antonii Iuntae Florentini MDXXXII »; in initio additur, « mense Februario »; in fine « die decima Ianuarii ».

1532. *Paris.* in-8, ap. Sim. Colinaeum prodierunt conciones Livii cum not. Ioach. *Perionii* Benedictini Cormoeriaceni. Hanc edit. memorarunt Crenius Animad. philol. et hist. P. VIII, pag. 32, Hulsii aliorumque Catalogi. Vid. etiam Maittairii Annal. typograph. tom. V, part. II, pag. 23.

1532. Iuntina (vid. an. 1522) aucta est volumine, quo repertos Decadis V libros V priores s. eorum fragmenta contineri supra iam annotavimus.

1533. Aldinae volumen V additum, ne quid deesset isti editioni, in-8. Exhibet vero illud Decadis V libros recens editos a Sim. Grynaeo in ed. Basil. Froben. Cf. supra ad an. 1518-1521.

1535. *Basil.* II, fol. « T. Livii Patavini Latinae Historiae Principis Decades tres cum dimidia, longe tamen quam nuper emaculatiores, quod nunc demum ad vetera contulerimus exemplaria, ubi quantum sit deprehensum mendorum, facile indicabunt doctissimae in hunc auctorem Beati Rhenani et Sigismundi Gelenii adiunctae annotationes. Addita est Chronologia Henrici Glareani, ab ipso recognita et aucta, cum Indice copioso. Basileae in officina *Frobeniana* anno MDXXXV ». In fine: « Basileae in officina Frobeniana per Hieronymum *Frobenium* et Nicolaum Episcopium mense Decembri an. MDXXXIV ». Continet autem haec edit. ferme eadem, quae Frobeniana a. 1531, nisi quod in hac iam primum appareant B. *Rhenani* et Sigism. *Gelenii* in Livium notae; et quod *Glareani* Chronologia, ab ipso recognita, auctior prodeat, a Troia capta usque ad Iustinianum Caesarem. Testatur insuper titulus h. l. historiam Livianam longe, quam nuper, emaculatiorem prodire, quod nunc demum ad vetera exemplaria collata sit.

.... s. l. et a. voll. III, in-8, Livius. Decas III, IV, V; it. Epitomae historiarum Livii. Acc. Chronologia in omnem Romanam historiam per Henr. *Glareanum* et Gregor. *Haloandrum*; vid. Cat. Libr. in Bibl. Goett. in duplo exstantium.

1537. Lugd. voll. IV, in-8, part. VII. « T. Liv. Patav. Latinae historiae principis Decas prima cum Epit. L. Flori antrorsum appositis: accuravimus Doct. quo-

rumcumque virorum annotationes: subinde Indicem adnectere placuit. Pari commoditate reliquas, quae manifesto exstare creduntur, in omnium gratiam seorsim excusimus: id ante nos nemo unquam. Fruere feliciter. Lugduni apud Haeredes Simonis *Vincentii* MDXXXVII ». In fine: « Excudebant Lugduni Melchior et Gaspar *Trechsel* fratres 1536. Titi Livii Patavini Decas Tertia. Cum indice rerum magis insignium ad finem posito ». ibid. eod. « T. Livii Patav. Decas Quarta cum Indice, etc. » ibid. eod. In fine: « Excudebant Lugduni Melchior et Gaspar Trechsel fratres 1537. Titi Livii Patavini Decadis quintae libri quinque. Index praeterea appositus », ibid. eod. In fine, ut supra: « Titi Livii Patavini Decadum XIV Epitome », ibid. eod. In fine, ut supra: « Chronologia sive temporum supputatio in omnem Romanam Historiam a Troia capta ad millesimum ducentesimum octogesimum tertium ab Vrbe condita annum, qua auctor ipse Livius, simulque Romana historia multum accepit lucis, per Henricum Glareanum P. L. » ibid. eod. In fine, ut supra: « Annotationes Beati Rhenani, et Sigismundi Gelenii, Doctiss. virorum, in exstantes Titi Livii libros », ibid. eod. Editio haec satis nitida literis Italicis ad modum Seb. Gryphii excusa est. Annotationibus praemittitur Epistola *Erasmi Roterod.* ad Carolum Montioium, data ap. Friburgum Brisg. Kalend. Martiis anno MDXXXI (ex edit. Basil. Frobeniana eiusdem anni). Alii ex una hac ed. male fecere duas, alteram Trechseliorum, alteram Sim. Vincentii.

1537. *Francofurti*, in-8. Haec edit. memoratur in bibliothecae Crenianae Catalogo, pag. 68, forsan convenit cum seq.

1537. Livii orationes omnes e Libris de II bello Punico artificio dialectico et rhetorico illustravit Rheinhardus *Lorichius Hadamarius*, etc. Francof. in-8. Cf. Crenium animadv. philol. et hist. P. VIII, p. 32.

1537. *Basil.* III, in-8, cum *Rhenani* et *Gelenii* notis et *Glareani* Chronologia. In hac, notante Fabricio, decimo libro subnotata haec leguntur verba, quae et alii viri docti in inscriptis Livii codicibus deprehenderunt: Nicomachus Dexter V. C. emendavi ad exemplum parentis mei Clementiani. Victorianus V. C. emendabam Domnis Symachis ».

1538. *Paris.* in-4, ap. Vascosanum. In una bibl. Hulsiana tom. II. num. 5535, haec edit. memorata invenitur, et ex typographia Vascosani prodiisse et tres decades continere dicitur.

1539. *Basil.* IV, fol. ex officina Hervagiana. Editio haec eadem continet, quae Basileensis Frobeniana a. 1535. Vid. Catal. Bibl. Bun. Tom. I, vol. I, p. 296.

1540. Henr. *Loriti Glareani* annotationes in Livii historiam Rom. cum chronologia in Rom. historiam *Vallae*; acc. *Badii* elenchus et iudicium de quibusdam locis apud Livium. Basil. fol.

1540. *Lugdunensis*, *Glareani*. Memoratur haec edit. in Indice editionum Livianarum Hearnii et Clerici.

1541. *Venet.* fol. ap. haeredes Lucae Antonii Iuntae. Repet. edit. a. 1532.

1541. *Paris.* in-8, ap. Sim. Colinaeum. Editio nitidissima.

1542. *Lugd. Glareani* II, s. Gryphiana, IV voll. in-8,

ap. Seb. Gryphium. Tres priores tomi continent superstites Livii libros: quartus *Glareani* notas, praemissa eius ad Carolum V Imperatorem Praefatione, data *Friburgi Brisgoiae, anno a Iesu Christi natali MDXL Kalend. Maiis;* tum Laurentii Vallae de Tarquiniis adversum Livium disputationes, eiusque emendationes ad sex libros priores Livii de bello Punico secundo; deinde Glareani Chronologiam per Iodocum Badium Ascensium in seriem literarum redactam; et ultimo loco ipsam Glareani Chronologiam auctam, cum Praefatione ad Ferdinandum Caesarem, data *Friburgi Brisgoiae, anno a Christo anno MDXL, Kalend. Septembribus.* Gesnerus in Pandectis lib. de Historiis duodecimo apud Maittairium in Annal. typogr. tom. II, pag. 572 refert, hac editione contineri Annotationes Beati Rhenani, Sigismundi Gelenii, Henrici Glareani. Editio exstat in Bibl. Traiectina: verum Rhenani et Gelenii Annotationes non adsunt.

1543. *Paris.* fol. ap. Mich. Vascosanum. Appositus quidem titulus testatur, Livium hunc prodiisse *Parisiis apud Audoenum Parvum sub Lilio aureo ad Divum Iacobum MDXLIII;* verum privilegium, ut Livius hoc modo imprimeretur, Senatus Parisiensis anno 1542 non. Kalend. Novemb. concessit *Michaëli Vascosano et Audoeno Parvo.* Titulus etiam, qui annotationibus adiunctis praemittitur, desinit hac formula: *Parisiis imprimebat Michaël Vascosanus sibi et Odoino Parvo.* Vnde colligo, editionem hanc excusam esse typis Vascosani, venditam autem fuisse partim ab eo, partim ab Odoino Parvo. Haec autem editio non modo continet omnia, quae praecedens Lugdunensis Gryphiana anni 1542; vetum etiam Sabellici pauculas annotationes.

1543. *Basil.* V, fol. « Titi Livii Pat. Latinae historiae principis Decades tres cum dimidia, longe tamen quam nuper emaculatiores, quod nunc demum ad vetera contulerimus exemplaria, ubi quantum sit deprehensum mendorum, facile indicabunt doctissimae in hunc auctorem Beati *Rhenani* et Sigismundi *Gelenii* adiunctae annotationes. Addita est Chronologia Henrici *Glareani*, ab ipso recognita et aucta : cum gemino Indice, quorum alter, qui est Orationum huius auctoris, iam primum accessit. Basileae per Ioan. *Hervagium.* Anno MDXLIII ». Ergo est repetitio ed. 1535. Praemittuntur Sig. Gelenii, Erasmi Roter. an. 1531, epistolae dedicatoriae, B. Rhenani et Sig. Gelenii annotationes. p. 1-65. Dein quum Flori epitome hist. Liv, tum Livii Decades I, III, IV. Alterum quasi tomum constituunt singulari hoc titulo: T. Livii Patavini historiarum ab V. C. Decadis V. *Libri V. Basileae per Io. Hervagium.* Claudit tomum : Chronologia ab Troia capta ad 1282 ab V. C. per Henr. Glareanum Basil. MDXLIII (alteram huius Chronol. partem ab anno 773 Tib. Aug. IV, ad an. 1287, Iustiniani IV, s. annum Chr. 537, et Greg. *Haloandro* mutuatus erat). Index rerum et verborum est per Nic. *Episcopium* congestus. Servatur haec editio in Biblioth. Gymn. Bip. unde eam accuratius descripsimus.

1544. *Argent.* in-8, prodierunt Io. *Velcurionis* Notae in Livii lib. I et II, quae postea saepius aliis editionibus insertae sunt. Memoravit hanc editionem Fabricius in Bibl. Lat.

1545. *Lovanii.* in-8, lucem vidisse Notas Petri *Nannii* in Livii libr. III testatur Fabricius in Bibl. Lat.

1548. *Lugd.* IV voll. in-12, ap. Seb. Gryphium.

Edit. Lugdunensem Gryphianam huius eiusdem anni, sed in-8, memorant Hearnius et Clericus in Indice Editt. Livian.

1549. *Basil.* VI, fol. ap. Io. Hervagium. Titulo huius editionis illa adscripta est formula: *Basileae per Ioannem Hervagium, anno MDXLIX mense Martio*, quae eadem ferme in fine libri occurrit. Recensuit hanc edit. *Caelius Secundus Curio*, qui in praefatione, data *Basileae Kal. Ian. MDXLIX* affirmat, se Livium contulisse cum veteribus et novis aliquot melioribus exemplaribus, atque Livii ad ducenta loca emendasse et pristino restituisse nitori. Adiectae sunt Rhenani ac Gelenii annotationes, et Glareani Chronologia. Perperam Hearnius et Clericus in Indice Editt. Livian. referunt, editionem hanc recensuisse Hervagium, qui eam tantum typis suis descripsit. Quod vero Drakenb. ad annum 1554, quo Frobeniano Curion. editio repetita est cum notis, ut in Fabricii Bibl. Lat. I, p. 284 traditur, L. Vallae, Sabellici et *Curionis*, negat, Curionem ullas unquam *castigationes*, aut *notas in Livium* conscripsisse, in eo errasse videtur. Saltem in *Athenis Rauricis* pag. 292 dicitur Curio edidisse *in Livium notas et praefationem de mensuris, ponderibus reque nummaria Romanorum et Graecorum*. Basil. 1546, fol. Omittitur tamen ibi in catalogo scriptorum Curionis editio Livii.

1549. I. *Perionii* in omnes Livii conciones notae. Basil. in-8, rep. ed. Colinaei Paris. 1552.

1552. *Paris.* fol. ap. Mich. Vascosanum. Maittairius in Annal. typogr. tom. III, p. 613 refert, Mich. Vascosanum hanc editionem dedicasse Iacobo Varadeo, in supremo Parisiensi Senatu regio consiliario, epi-

stola data X Kal. Iun. MDLII. Prodiisse autem cum annotationibus diversorum, et in Glareani annotationum fronte legi, typis descriptam esse apud Mich. Vascosanum et Audoenum Parvum. Vascosanum tantum priorem edit. a. 1543 repetiisse, suspicatur Drakenb. et Ernest. affirmat in Fabricii Bibl. Lat. Hanckius iam antea in libro de Scriptt. rerum Rom. P. I, c. IX, p. 59, n. 6. Livium cum Vallae emendd. Sabellici, Rhenani et Gelenii annott. Parisiis an. 1552 prodiisse retulit.

1553. *Lugdun.* fol. cum *Vallae* emendd. *Sabellici*, *Velcurionis*, *Rhenani*, *Gelenii*, *Glareani* annotat. Theod. *Morelli* emendd. *Saxonii* scholiis. *Lugduni apud Antonium Vincentium MDLIII.* In eius fine: *Lugduni*, *excudebat Ioannes Frellonius MDLIII.*

1554. *Lugd.* voll. IV, in-8, ap. Seb. *Gryphium.* Hanc edit. memorat etiam Maittair. tom. V Annal. typogr. part. II, pag. 22, ex quo, ut et ex bibl. Henr. Hadr. *van der Mark*, Toparchae in Leur, part. II, p. 59 constat, anno sequenti ibidem ex eadem officina, quasi huius editionis appendicem, novum tomum prodiisse, continentem Rhenani, Gelenii, et Glareani in Livium annotationes. Sed Fabricius in Bibl. Lat. Gryphium eo anno in-8 excudisse refert notas Rhenani, Gelenii, Sabellici, Io. Velcurionis et Io. Saxonii, cum Chronologia Glareani.

1554. *Lugd.* voll. III, in-12, ap. Seb. *Gryphium.* Haec editio recensetur etiam in modo laudata bibl. Marckiana, et ap. Fabric. in Bibl. Lat.

1554. *Basil.* VII, voll. IV, in-8, ap. Nic. *Episcopium* iuniorem. Idem Episcopius anno MDLVI, huic editioni,

tanquam appendicem, adiecit tomum V, qui continet Scholia et Chronologiam *Sigonii.*

1554. *Basil.* VIII, voll. II, in-8, ap. Io. *Hervagium*, cum notis et castigationibus *Vallae*, *Sabellici* et *Coelii Secundi Curionis*. Vid. edit. a. 1549, et Maittairium in Annal. typogr. tom. V, part. II, pag. 22.

1555. *Basil.* IX, fol. per Ioannes *Hervagios*. Haec editio continet omnia, quae viri docti ad Livii emendationem vel illustrationem hoc tempore in lucem emiserant; ita tamen, ut Vallae, Sabellici, Rhenani, Gelenii et Theodorici *Morelli* in Livium castigationes in ipsis annotationibus Glareani suis locis insertae sint, atque editor, se illas, quas futiles et nullius momenti iudicarat, inde reiecisse testatus fuerit, ne inutili labore lectorem gravaretur.

1555. *Aldina*, *Sigonii* I, fol. ap. *Paullum Manutium*, Aldi filium. Haec editio prima exhibet egregia Caroli *Sigonii* scholia, quibus Livii historiae et earum epitomae partim emendantur, partim explanantur: ut et eiusdem Sigonii in eosdem libros Chronologiam, ipsorummet auctorum verbis confirmatam. Erravit itaque Hearnius, qui scholiis Sigonii Chronologiam Glareani iunctam in hac et aliis Sigonii editionibus credidit, quem eius errorem improvide adoptavit Io. Clericus.

1556. *Sigonii* scholia in Livium prodiere Basileae per Nic. Episcopium, in-8, tanquam V tomus s. appendix Basiliensis an. 1554 ap. eundem, in-8.

1562. *Paris.* fol. ap. Mich. Vascosanum. Repetit. edit. a. 1543.

1566. *Aldina*, *Sigonii* II auctior, Venet. ap. Paul.

Manutium, Aldi filium, fol. In hac editione repetita sunt Sigonii scholia in Livium, eiusdemque, non vero, ut Hearnius et Clericus affirmant, Glareani Chronologia Liviana. In scholiis autem Sigonius multa mutavit, meliora sive sponte, sive a Faërno, Robortello, aliisque edoctus.

1568. *Francofurt.* I Feyerabendina s. *Godolovaei*, fol. « Titi Livii Pat. Rom. hist. principis Libri quotquot ad nostram aetatem pervenerunt: una cum doctissimorum Virorum in eos lucubrationibus, post omnes aliorum edd. summa fide ac diligentia et veterum et recentiorum collatione recogniti et artificiosis picturis, praecipuas historias apte repraesentantibus, exornati, inque duos tomos distributi, quibus quae contineantur, post praefationem patebit. Francofurti ad Maenum MDLXVIII, cum gratia et privilegio Caesaris ». In praefatione tomi I, Alberto Duci Bavariae inscripta, Georgius Corvinus et Sigism. Feyerabend consilium historiae Livianae a se editae sic exponunt: Toties vero ea prelis variorum excusa, ut exteri Veneti et Galli, cum nostris hominibus in hac edenda certasse videantur, nobis diligens accurataque circumspectio adhibenda fuit, ut eas rationes sequeremur, quibus nostra editio, si non ceteris melior ornatiorque, aliis tamen et bonitate et ornatu par esset. Ideoque omnium quotquot habere potuimus editionum exemplaribus collectis, lectionem quae omnium emendatissima, ac Livianae ubertati convenientissima videretur, imitati sumus, nihil in eo facientes, cuius ex diligenti exemplarium inter se collatione probabilis ratio lectori facillime apparere non queat. Deinde quum quam plurima apud hunc Authorem loca essent, quae erudita enodatione ac diligenti illustratione indigerent, non

solum ei, quae antea doctorum Virorum in eum vel Observationes vel Annotationes exierant, adiunximus: sed et cum variis in locis ab iis, quasique aliud agentibus, quam plurima ad sententiam Livii recte assequendam perquam utilia annotata, vel in adversaria relata perspiceremus, ea collecta atque in unum veluti corpus redacta, tanquam novam accessionem ei adiecimus. Praecipuas historias eximiis picturis effingi, rerumque, quae a Livio lacteo eloquentiae fonte illustrantur, expressas imagines, vivamque effigiem eorum oculis subiici curavimus.» Praefationi subiunctus est Catalog. librorum, annotationum, emendationum, observationum, scholiorum aliorumque opusculorum, quae in duobus hisce Livianis tomis continentur: Priore tomo *Epist.* Erasmi *ad Car. Montioium;* Sim. Grynaei, *de utilitate legendae historiae, praefatio;* Barthol. Marliani, *de Origine Vrbis Romae, caput;* Messalae Corvini *libellus ad Octav. Aug. in quo Rom. historia ab exordio quam brevissime describitur;* Sexti Ruffi, *de hist. Romanorum brevis libellus;* Tabula *concionum atque orationum omnium T. Livii velut generis divisionem in species complectens, etc.* (*agnationes familiarum ex Comm.* Eliae Veneti Santonis *in Eutropium scriptis, Scipionis Afr. II, Porcii Catonis, Octav. Caes. German. Caes.*); Caelii Secundi *Curionis libellus de mensuris, ponderibus reque nummaria Graecorum et Rom.* L. Flori *Epit. in singulos T. Livii libros: T. Livii libri omnes* (*c. figg.*); *Historiarum accuratissimus* Index; *Chronologia nova in T. Livii hist. accommodata ad tabulas Capitolinas Verrii Flacci* (*a Ioach.* Grellio, *qui praefatus est Kal. Nov.* 1568); Franc. Robortelli, *de convenientia supputationis Livianae ann. cum marmoribus Rom. quae in Capitolio supersunt.* Tomo posteriore (*cui et singularis titulus praefixus est cum nominibus auctorum*); Pomponii Laeti, *de*

Antiqq. Vrb. Rom. libellus; Io. Barthol. Marliani, *Antiquae Romae Topographia epit.* Pub. Victoris, *de Vrb. Romae regionibus et locis;* H. Loriti Glareani *Annott.* Car. Sigonii *scholia, quibus T. L. historiae earumque epitomae partim emendantur, partim etiam explanantur cum* Glareani *responsionibus;* eiusd. *Chronologia;* Laur. Vallae *Iudicium de quibusdam Livii locis, etc.* eiusd. *Emendationes in VI libros de bello Punico II;* M. Ant. Sabellici, B. Rhenani, Sig. Gelenii *doctissimae annott.* Io. Velcurionis *Introd. in universam Rom. hist.* Io. Saxonii *Commentarioli duo ad L. XXI et XXII;* Wilh. Godelevaei *in omnes libros Obss. doctissimae ex variis auctorum scriptis collectae.* Hae vero quum in singulari suo titulo dicantur *nunc primum in lucem editae*, et ipsa Godelevaei ep. Eusebio Episcopio, typographo Basil. inscripta sit *Midenae d. XV Ian.* 1568, nihilque a Franc. *Modio*, qui anno demum 1586 advenit, in hanc ed. collatum, eam male inter edd. Modianae recensionis vulgo referri, potiusque *Godelevaei* ob recens adiunctas obss. dici posse patet. Quin ipse scribit ad Episcopium, se hanc suam opellam ipsi, quippe cui Livii impressio ex Hervagiana hereditate delatam esse compererit, primo transmittere in animo habuisse. « Ceterum, *pergit*, quum Francofurtenses Typographos, viros optimos, studio rei literariae iuvandae te in ea antevertisse cognovissem, quidquid huius opellae fuit, ipsis tradidi. » Vnde simul colligimus, Godelevaei Obss. mendose ab aliis ad priores annos referri, ut in Indice Drakenborchiano ad an. 1551. Ceterum quis textum rexerit, aut id temporis a Sigism. Feyerabendio adhibitus sit corrector operarum typogr. nobis haud repertum; nisi is fuerit Ioach. *Grellius*, Chronologiae Livianae auctor. Franc. certe Modium an. demum 1586 adhibere coepit Sig. Feyerabendius,

teste Melch. Adamio in Vita Modii inter Vitas Philos. edit. III, pag. 198. Servatur autem haec edit. in Bibl. principali Bipontina.

1572. *Aldina* III, *Sigonii* iterum auctior. Venetiis in aedibus Manutianis, fol. cum *Sigonii* scholiis ab auctore multis in partibus auctis, et Chronolog. Liviana. Continet etiam *Defensiones scholiorum Sigonii contra Robortellum et alios.*

1573. *Paris.* fol. II partes. « Titi Livii Patavini historiae Romanae ab urbe condita libri XLV, quotquot ad nostram aetatem pervenerunt, cum commentariis omnium interpretum ad explicationem locorum difficilium, e regione insertis. His adiecimus, ultra brevem Livii L. etiam Flori epitomen: Sigonii chronologiam, Pomponii Laeti de antiquitatibus Romanorum, et pleraque alia ad Romanam historiam pertinentia, quae pagina VI docebit. Lutetiae Parisiorum, apud Michaëlem Sonnium via Iacobaea, sub scuto Basiliensi MDLXXIII, cum privilegio Regis ». In fine : « Lutetiae, cudebat, typisque mandabat Ioannes *Charron*, Typographus, anno Domini millesimo quingentesimo septuagesimo tertio, quarto Idus Iunii MDLXXIII ». Verso titulo, p. 3, legitur *Iacobi Gohorii ad Reverendum Carnutum antistitem D. Nicolaum Thuanum* epistola dedicatoria data *Lutet. Paris. MDLXXIII Idibus Iunii. Itaque* (ait Gohorius) *T. Livius*, meis animadversionibus paucis licet instructus, primum prodit in lucem, *qui si quando iterum dabitur, multo prodibit instructior.* (Haec Gohorii verba probant, Ernestium in Bibl. Lat. aliam Parisinam edit. 1572 per Iac. Gohorium cum multorum notis memorantem errasse.) Dedicationem excipit *Ioannis Charronii*, *Typographi*, *de huius operis statu et ordine ad lectorem.* Subiicitur, ut in titulo

promissum est, enumeratio contentorum huius edit. scil. *Des. Erasmi* epistola; *Sim. Grynaeus*, de utilitate legend. histor. *Bart. Marlianus*, de orig. urbis Romae; *Messalae Corvini* lib. in quo omnis Romana historia etc. complectitur; *Sexti Ruffi* de hist. Romanor. lib. *M. Ant. Sabellici* de laudibus historiae oratio; *Phil. Beroaldi* oratio continens historiae laudationem in T. Livium; *Stephani Nigri* praefatio in T. Livium; de historia T. Livii, quod in libros, non in Decades, ab auctore divisa sit, etc. *Laurent. Vallae* disputatio de Tarquiniis adversus Livium; *Elias Venetus*, de agnationibus familiarum; *Henrici Glareani* brev. Compend. hist. Romanae; *Io. Velcurionis* in T. Livii historiam argumentum; *Car. Sigonii* in sua scholia praefatio; *L. Flori* rerum Romanarum libri IV; *Iac. Gohorii* in III libb. Titi Livii animadversiones; *Titi Livii Patavini* historiae ab urbe condita libb. qui exstant XXXV, cum annotationibus doctor. virorum insertis e regione ipsius historiae foliatim: videlicet *Henr. Glareani Loriti* in omnes libros; *Car. Sigonii*, quibus Liv. historiae et earum epitomae partim emendantur, partim etiam explanantur; *Laur. Vallae* in VI primos libb. de bello Punico; *Io. Velcurionis* in duos primos libros ab urbe condita; *Beati Rhenani et Sigismundi Gelenii* in omnes libb. Tit. Liv. *Io. Saxonii Hattestedii in* lib. XXI et XXII; *Wilhelmi Godelevaei* in omnes libros T. Livii observationes ex variis auctorum scriptis collectae. Accedunt ad calcem operis absolutae cognitionis historiae Romanae gratia, ne quid, quod ad rem faceret, praetermitteretur: *M. Ant. Sabellici* annotatt. in Liv. *Chronologia* in T. Livii histor. accommodata ad tabulas Capitolinas *Verrii Flacci*, annott. utiliss. varietatem seu dissensionem auctorum circa consulum Romanorum nomina demonstrantibus illustrata; *Car.*

Sigonii Chronolog. in Tit. Liv. historias ab urbe condita; *eiusd.* in Chronologiam Scholia; *Pomponii Laeti* de antiquitt. urb. Romae libellus; *Io. Barth. Marliani* de antiquae Romae topographia epitome in sept. libb. *Pub. Victoris* de urbis Romae regionibus et locis lib. *Romanae* liquorum mensur. mai. in minor. distributae. Tabula concionum atque oratt. omnium Tit. Livii, etc. Index locupletissimus tam nominum propr. quam rerum et materiarum, etc.

1578. *Francof.* II, *Feyerabendi* seu *Godelevaei*, fol. apud Io. et Sigism. Feyerabendt, duobus tomis. In tomi I huius edit. titulo illa adscribitur nota: *Francofurti ad Moenum apud Ioannem et Sigismundum Feyerabendi*, MDLXXVII: ad finem dedicationis, inverso ordine, memorantur *Sigismundus et Ioannes Feyerabendi cognati.* Eodem iterum modo ad finem primi et secundi tomi: *Impressum Francofurti ad Moenum, apud Georgium Corvinum, impensis Sigismundi et Ioannis Feyerabendinorum MDLXXVIII.* Repetitio est mera ed. Francofurt. I Feyerabendinae.

AETAS IV *MODIO-GRVTERIANA.*

1588-1645.

A Franc. Modio, qui ab an. 1586 Corrector typographiae Feyerabendinae Livium denuo ad MSS. Codd. in his Moguntinos, recensuit, suasque notas Feyerabendinae III c. n. varr. adiecit, sed et duas alias minoris formae eodem anno curavit; tum a Iano *Grutero*, qui ab an. 1608 Livium ex Codd. Pal. et edd. principibus suaque doctrinae ratione recensuit, inque capita divisit, iterum an. 1619, utrumque sine notis,

et 1628 tertium recensuit notisque auxit criticis et politicis, quarum primam inepte expressit Parisina an. 1625, tertiam aliae dein, etiam Elzeviriana 1634, cui Dan. *Heinsius* praefatus est. Novam post illos duumviros recensionem instituit Io. Frid. Gronovius, novae aetatis Princeps futurus.

1588. *Francofurt. Feyerabendina* III, seu *Modii* I: T. Livii Pat. Historicorum Rom. Principis Libri omnes superstites, recogniti et emendati ad MSS. Codicum Fuldensium, Moguntinensium et Coloniensium fidem a Franc. *Modio*, fol. impensis Sigism. Feyerabendii et sociorum. Ex titulo, Grellii Chronologiae, et aliorum virorum doctorum Annotationibus praefixo, et ex nota ad calcem operis obvia constat, librum hunc excusum esse typis Ioannis Wechelii, et impensis Sigismundi Feyerabendii, Henrici Thackii, et Petri Vischeri, sociorum. Ceterum continet quidem eadem omnia ferme, quae praecedentes editiones anni 1568 et 1578, nisi quod huic insuper accesserunt notae ipsius *Modii*, una cum fragmentis vetustiorum historicorum (per Anton. *Riccobonum* collectis) quos Livius sequutus est.

1588. *Francof.* in-8, voll. III, ex *Modii* recognitione. Laudarunt hanc edit. Fabricius in Bibl. Lat. Hearnius et Clericus. Fuit in Biblioth. Hulsiana. Vid. eius Catalog. tom. III, num. 5917.

1588. *Francof.* in-12, voll. III. Memorat hanc Fabricius in Bibl. Lat. Exstat etiam in Appendice Biblioth. Leidensis, pag. 519.

1589. *Londini*, in-4, cum Chronologia Verrii Flacci ac notis Robortelli et Godelevaei.

1589 *Lugd.* in-8. Memorarunt hanc edit. Hearnius et Clericus, ac testati sunt, ei additam esse Chronologiam, accommodatam ad tabulas Capitolinas Verrii Flacci (forte intelligitur illa, quam Ioach. Grellius ex prioribus Glareani et Sigonii composuit), et Annotationes Godelevaei.

1592. *Aldina*, *Sigonii* IV, fol. apud Aldi Nepotem. Repet. edit. 1572.

1595. *Antv.* in-8, ex offic. Plantiniana apud Viduam et Ioan. Moretum prodierunt Fragmenta Historicorum, dudum ab Anton. *Augustino* collecta, et a Fulvio *Vrsino* emendata; quibus subiunctae sunt eiusdem Vrsini in varios historicos, et inter illas etiam in Livium, notae.

1599. *Francof.* in-8, voll. III. Memoratur haec edit. in Catal. Bibl. Huls. t. III. num. 5918.

1608. *Gruteri* I; Francofurti ad Moenum, fol. ex offic. typogr. Ioannis *Saurii*, impensis heredum Petr. Fischeri. Titulus alteri operis parti additus refert, prodiisse quidem ex officina Sauriana, sed impensis Ionae *Rhodii* anno MDCVII. Ionas Rhodius autem a Grutero in praefatione Ionas *Rosa* vocatur. Hanc Livii editionem recensuit Ianus Gruterus, et notas virorum doctorum ferme omnium, quas priores editiones continebant, exhibuit, exceptis tamen illis Velcurionis et Saxonii; recenter vero addidit notas *Fulvii Vrsini et Marcelli Donati.* Bene etiam instituit Gruterus libros in partes minores secare, quae *capita* vulgo dicunt.

1609. Eadem Francof. in-8. Memorant hanc edit. Hearnius et Clericus, testati, adiunctas esse Godelevaei observationes. Praemissa est huic ed. epistola dedica-

toria ad Fridericum iuniorem Com. Pal. Principem iuventutis (Fridericum dein V. inter Elctt. regni Bohemiae aemulum) quam in Gruteriana III omissam repetiere Francofurtenses iuniores, in iisque illa an. 1659.

1609. *Aureliae Allobrogum* (Genevae) apud Petrum la Roviére, fol. in Corpore scriptorum Latinorum veterum Historiae Romanae.

1612. Francof. fol. Titi Livii Patavini libri omnes superstites recogniti pridem et emendati ad MSS. Codd. Fuldensium, Moguntinensium et Coloniensium fidem (a Francisco Modio), nunc vero etiam ad membranas Bibliothecae Palatinae Electoralis a *Iano Grutero.* Accedunt in eundem Livium observationes, emendationes, annotationes, denique variae variorum Laur. Vallae, M. Ant. Sabellici, Beat. Rhenani, Sigism. Gelenii, Henr. Lorit. Glareani, Caroli Sigonii, Guil. Godelevaei, Franc. Modii, Fulv. Vrsini, Marcelli Donati. Quorum interim scriptis admixta plurima e monumentis Caelii Rhodigini, Alex. ab Alexandro, Guiliel. Budaei, Desid. Erasmi, Petri Nannii, Lazari Baifii, Hadr. Turnebi, Lilii Giraldi, Ant. Augustini, Iacobi Cuiacii, Franc. Robortelli, Gabr. Faërni, Onufr. Panvinii, Iacobi Revardi, Barnab. Brissonii, Petr. Pithoei, Iusti Lipsii. Cum indice rerum ac verborum locupletiss. huic novissimae editioni adaptato. Cum gratia et privilegio sac. Caes. Maies. ad decennium. MDCXII. Francofurti ad Moenum ex officina typogr. Io. Saurii, impensis Iac. Fischeri. In fine: « Francofurti ex offic. Sauriana, sumptibus Ionae Rhodii MDCVII ». Annotationes Sigonii, Godelevaei, Modii, Vrsini et Donati in titulo promissae in nostro exemplo desunt. Vnde, et ex di-

verso in fine adscripto anno suspicamur, hanc edit. nihil novi habere praeter titulum, eamdemque esse cum edit. a. 1608.

1613. *Gruteri.* Francof. in-12, ex edit. Iani Gruteri, 3 voll.

1614. *Lugd.* in-8. Hanc edit. memorat Fabricius in Bibl. Lat.

1616. T. Livii historiarum ab V. C. lib. XXXIII praecipua parte, quae desiderabatur, expletus ex Cod. MSto. Venetiis, in-8. Memoratur in Catal. Bibl. Vffenbach. 1729, t. I, p. 628, n. 84.

1616. *Romae*, in-8, apud Barth. Zannettum. Haec editio continet tantum librum XXXIII Livii, et in ea primum nunc e codice bibliothecae cathedralis Bambergensis Caspar *Lusignanus* evulgavit principium huius libri sive XVII priora capita, quae antea desiderabantur, additis Francisci *Bartholini* Vrbinatis, qui ex codice descriptum Romam attulerat, et Antonii *Quaerengi* Castigationibus. Observat autem Fabricius in Bibl. Lat. male in fronte atque per omnes paginas inscribi librum XLIII. Error tamen ab editore, libro iam absoluto, deprehensus est, unde etiam pag. ultima sive 79 haec verba adduntur : *Vbicumque impressum est lib. XLIII lege XXXIII.* Quin etiam, divenditis iam aliquibus exemplaribus, primum folium recusum, et error emendatus est. Liber ille XXXIII etiam separatim editus est Venet. 1616, in-8. Castigatius Paderbonae 1617, in-8, ab Io. Horrione cum eiusdem notis, et Parisiis 1616, in-8. Inde post in aliis editionibus insertum hoc supplementum, ut Francof. 1619, in-8, etc.

1619. *Gruteri* II, Francof. in-8. Hanc denuo a se eo tempore recensitam, et a tutoribus Fischerianis impressam esse, testatur Gruterus in praefatione editionis anni 1628.

1621. *Lugd.* in-4, cum Chronologia et Indicibus. Memorant hanc edit. Hearnius et Clericus.

1621. *Ebroduni*, fol in corp. histor. Romanae Scriptt. latt. veterum.

1622. *Genev.* in-8.

1623. *Genevae*, fol. in corp. hist. Rom. Scriptt. latt. veterum.

1626. *Paris.* fol. In calce libri hi quinque bibliopolae, tanquam socii, memorantur, Iosephus Cottereau, Sebastianus Chappelet, Iacobus Quesnel, Dionysius Moreau, et Samuel Thiboust. Hi primam Gruteri editionem anni 1608, et omnia in illam recepta, eo inscio et non consulto, tanta superstitione exprimere conati sunt, ut paginae paginis responderent. Verum pessime a librariis habita innumeris eorum negligentia commissis erroribus scatet; quos insuper Gruterus in Praef. editionis tertiae anni 1628 eo nomine traduxit, quod, curis suis secundis relictis, primas sequuti sint, quasi frugibus repertis adhuc glandium amarore delectarentur. Insuper observat, nihil boni in tam vasti operis progressu exspectandum esse de illis, qui in ipso statim titulo, sive, ut loquitur, in frontispicii meditullio tantopere impegerunt, ut ridiculis soloecismis se prostituerint. In fine huius editionis conspiciuntur. *Excerpta ex Livii Decadibus moralia, politica et historica, cum aliis Latinorum et*

Graecorum scriptorum locis et Eclogis collata ordine Alphabetico, Fed. Morelli Professorum et Interpretum regiorum Decani opera ac studio. Perperam Hearnius hanc edit. retulit ad annum 1623, quem tamen sequutus est Clericus.

.1628. *Gruteri* III, fol. *T. Livii Pat. Historicorum Rom. Principis libri omnes superstites recogniti et emendati ad MSS. Codd. Fuldensium, Moguntinensium et Coloniensium fidem a Franc.* Modio. *Nunc etiam comparati cum membranis Bibliothecae Palatinae Electoralis, melioresque facti cura tertia Iani* Gruteri. *Cuius accedunt notae criticae et politicae necnon quinquaginta aliquot in Corn. Tacitum discursus, aut auctiores longe prioribus, aut nove vulgati c. priv. S. C. Maj. Francofurti ad M. Excusi typis Guolphgangi Hofmanni, impensis haeredum Iacobi Fischeri.* In praefatione ad Lectorem Gruterus sic orditur: « Quale fatum fuit Francof. *Modii* in Livio publicando sub annum 1588, tale etiam fere meum, hoc est, tantum non capitale. Bis vulgavimus Patavinum istum an. scil. 1607. fol. et an. 1619; sed utrumque absque notis, quod nunquam aut otii tantum, aut temporis datum fuisset .... Vnde factum, ut ante plures annos excitaverim disciplinae meae alumnum Ianum *Gebhardum* .... ut post me prioresque Criticos Historici huius non versus modo singulos, sed et verba syllabasque et diligentius et exactius ... ad fidem auctoritatemque MSS. Pal. aliarumque Bibliothecarum monumenta examinaret ». (Conf. literas ab ipso Gebhardo ad Chstph. Hoeflichium Ictum Rc publ. Norimberg. a secretis, d. 24 Iul. an. 1617 scriptas in doctiss. Io. Henr. Andreae Rectoris Gymn. Heidelberg. Iterato specimine de Iano Gebhardo Palatino a. 1780, p. 18, §. 8) « Eo in opere dum sedulo

versatur; ecce tibi decumana bellorum etiam nunc insanientium tempestas: ea Gebhardum quoque extra patriam longius eiecit (an. 1621). Quare postquam Livium Fischeriani tutores tertium revocare cupiunt sub praela sua, tertioque opem operamque nostram implorant, reieci eos ad viridia Gebhardi genua, cui tantum non facem meam antea tradidissem, rudem profecto meritus .... Verum quid? dum ipsi haec atque illa causantur .... id ipsum denegare non potui, quin eisdem praeter notas veteres, deproperatas ante annos 20 ad hunc nostrum, polliceor insuper recentiores politicas e naufragio librariae meae adhuc reliquas. » Increpata dein Parisina ed. 1626, quae Gruteri recensionem prae se ferebat, nequidem secundae, sed primae traduce, totum Livium a se relectum emendatumque a capite ad calcem confirmans pergit: « Multa certe in textu emendavi, plura etiam delevi, sed praeeuntibus semper aut libris scriptis, aut edd. omnium primis Io. *Andreae*, et Ioan. *Campani*, ideoque paribus dignitate autographariis, unde manarunt: parcius nihilominus postremis his aurem praebui; gnarus quantum etiam religiosorum morum Critici ingenio suo permittere soleant. Quae in Livianis delevi, ea si erant momenti maioris, fideliter semper indicavi in Notis meis: sin erant minoris, silentio involvi. Cui enim bono iactare se de particula aliqua eiecta, quam vel luscitioso appareat natam in officinis interpretum? .... Tales dictiunculas pluribus adhuc locis perstare, non semel queror in notis; sed non etiam ausus sum tollere, nullo velificante codice plutеario. Quae in Livio mutavi, pendent aut a libris nostris aliorumve; aut a indicio certissimò excellentium in his literis Virorum, qui lectt. antiquas ad cotem limatae veritatis serio explorarunt. In nominibus propriis non fui ad-

modum scrupulosus; arbitratus parum referre, exarareturne *Tybris* an *Tibris*, *Æmylius* an *Æmilius*. Ne tamen haec quis putet me fecisse affinem negligentiae, is sciat excussisse et Panvinii, et Goltzii et Sigonii et Vrsini et Pigii libros: quaeque proxime accedere videbantur ad Tabulas Capitolinas, ad ceteros historicos, recepisse ultro in contextum. Quid enim superstitiosius, quam recedere nolle a chirographariis schedis, eisque adhaerere in omnibus per omnia; quum experientia clamet plerasque depictas, aut ab hominibus linguae Latinae tantum non rudibus, aut saeculo illo, quo eadem lingua interpolabatur vel barbariae faecibus, vel aliter pronuntiabatur, quam florente imperio, etc. .... Hactenus de Livii textu. Simile quid utinam pronuntiare possem de notis ». Incredibile sane est, quantis laboribus et aerumnis conflictatus sit optimus Gruterus, qui in ipso opere morbo graviori, rursus Heidelbergam migratione, belli tumultibus in iisque facta Amanuensis caede, etc. interpellatus affectusque tandem ex opere toto ipse notulas requirere ac seligere necesse habuit, quas urgenti typographo daret: cetera tacemus. Ita vero finitur haec eius epistola: *Deproperabam animo ac corpore aeger, fine Augusti mensis.* cIↄIↄcxxvii *Heidelbergae.* Neque diu supervixit huic ed. Gruterus; sed obiit d. xx Sept. eodem anno. Maluimus vero Gruteri curam in hac ed. positam ipsius verbis defendere, quam aliorum iniqua iudicia huc admittere. Plurimum sane ei debet lectio Liviana, quod cuique pateat, qui eam cum Gronoviana contulerit. Sed et accessere ad hanc ed. (quam nobiscum communicavit optimus Collega Marc. Ern. Henr. Berkmann, Prof.) alia, quorum est post praef. et Elogia Livii Catalogus: *Tabula* concionum, etc. *Caelii Secundi* lib. de Mensuris, etc. *Pomp.*

Laeti Antiqq. Romae. *Marliani* de ant. Romae typogr. Epit. *P. Victoris* de Vrb. Romae locis ac regionibus; *Epit.* in singulos Livii Libros attributa L. *Floro*. Atque haec praemittuntur libris Livii. Hos sequitur C. Sigonii Chronol. Index Livii accuratissimus ad libros et capita. Wilh. *Godelevaei* Obss. (quas Bibliopolae suo consilio additas proprio ornarunt titulo) Fragmenta vetustiorum historicorum, etc. quos Livius sequutus est, etc. collecta per Franc. *Riccobonum*. Apparatum hunc claudunt I. Gruteri Notae in T. Livium. *Gruteri* in Tacitum discursus ed. II auctiores, ibid. apud eosdem eodem.

1633. *Amsterd.* in-12, apud Guil. *Blaeu.*

1634. *Elzeviriana* I, *Gruteri* seu Dan. *Heinsii*, Lugd. Bat. in-12, voll. III. Nihil praefatus est, nec in dedicatione institutum et rationem edendi declaravit *Heinsius*. Enimvero illa ed. est mera repetitio exempli Gruteriani a. 1628, mendis novis aucta.

1634. Gruteri ex recens. Francof. in-8, voll. III.

AETAS V *GRONOVIANA*.

1645-1735.

A Io. Frid. *Gronovio*, qui quum an. 1645 Livium a se recognitum cum notis seorsim excusis edidisset, an. 1679 denuo atque ita curavit, ut in eo exemplum tractandi auctoris ederet; hinc princeps novae aetatis exstitit. Accessit Supplementorum Livianorum egregius scriptor Io. *Freinshemius;* quae primus corpori *Liviano* adiunxere Io. *Douiatius* in usum Delphini, et I. *Clericus*, quorum operam coniunxit *Veneta* Douiatii

melior proles. Francofurtenses interea Gruterianam vel II vel III inconsulti propagarunt.

1645. *Elzeviriana* II, *Gronovii* I, Lugd. Bat. voll. IV, ex offic. Elzeviriana. Prima haec est editio, eaque portatilis, quae prodiit ex recensione I. Fr. *Gronovii.* Eius autem quartus tomus, qui etiam seorsim venit, continet I. Fr. Gronovii notas in Livium. Accessit Ismaëlis *Bullialdi* Epistola de Solis defectu, cuius Livius lib. XXXVII meminit. Fabricius in Bibl. Lat. Venet. excusa, p. 200, de hac edit. sic habet: Ex recens. Io. Frid. Gronovii. Lugd. Bat. 1645, in-12, tribus voll. apud Elzevirium (Elzevirios) emendata et nitidissima editio, capitibus etiam, quod in Heinsiana desideratur, distincta. Et ead. pag.: In editione notarum Gronovii patris ad Livium Lugd. Bat. 1645, in-12, seu tom. IV huius edit. exstant nonnulla, quae in posterioribus Livii edit. an. 1665 et 1679 cum notis variorum frustra quaeras. Haec omnia (quo vero instituto, nescio), in *Ernesti* editione Fabriciani operis desiderantur. Vid. Ernestii edit. Fabricianae Bibl. Lat. tom I, p. 285. Emendandus est et *Debure* (in nota ad num. 4808), ubi *Heinsiana* edit. an 1634 *Gronovianae* an. 1645 praeferri dicitur.

1649. Supplementorum Liviarorum Io. *Freinshemii* decas. Holmiae, in-12.

1654. *Elzeviriana* III, *Gronovii.* Lugd. Bat. voll. III, in-12, apud Elzevirium. Recusus est solus textus ex recensione Gronoviana a. 1645.

1659. *Francof.* apud Ioh. Beyerum, Ammonium et Serlinum, in-8, ad fidem vetustiss. MSS Bibl. Pal. castigatus a Iano *Grutero.* Acc. Index copiosissimus.

Editio IV et melior. Praemittitur Gruteri dedicatoria ad Fridericum (V) Palatinum principem Iuventutis (ex edit. 1609), et separatim additas habet Wilh. Godelevaei observatt. ibid. eod. Mentitur vero editionem meliorem illa Gruteri III an. 1628, eaque ultima.

1661. *Elzeviriana* IV, *Gronovii.* Amstelaed. voll. III, in-12, apud Lud. et Dan. Elzevirios.

1665. *Elzeviriana* V, Amstel. voll. III, in-8, apud Lud. et Dan. Elzevirios, cum perpetuis I. Fr. Gronovii et Car. Sigonii variorumque notis sub textu. Neque tamen Gronovius, summus criticus, sibi ant Livio semper cavere potuit, monente Drak. praef. p. 69 (1).

1674. Io. Freinshemii vetus Rom. historia, seu supplementorum Livianorum lib. LX. Argentorati, in-4, apud Sim. Paulli.

1677. Romae prodiit Bibliotheca sacra et profana *Latini Latinii*: cuius parti secundae insertae sunt eius observationes et correctiones in T. Livium, in fol.

1678. *Elzeviriana* VI, Amstelaed. voll. III, in-12, apud Daniel. Elzevirium, ex recensione I. Fr. Gronovii. Repet. Gronovianae a. 1654 aut 1661.

1679. *Elzeviriana* VII, Amstel. voll. III, in-8 : « T. Livii historiarum, quod exstat, cum perpetuis Caroli

(1) Titi Livii Patavini historiarum libri, cum notis selectissimis Sigonii, Glareani, Gruteri, Godelevaei, T. Fabri, Gronovii et variorum. Huic novissimae editioni accesserunt notae geographicae Ioannis Tillemonii (Nicolai de Tralage). *Parisiis, vidua Cl. Thiboust*, 1672, 1675 et 1679, 3 vol. in-12.

Les auteurs qui ont fait le plus de recherches sur les différentes éditions de Tite-Live n'ont point parlé de celle-ci. Elle n'a été mentionnée que par Doujat, lequel paraît s'être trompé sur le vrai nom de l'auteur. Il l'appelle *clarissimus Granus Tillemonius;* mais en considérant que les notes sont principalement géographiques, j'ai été porté à considérer Nicolas de Tralage comme étant l'écrivain caché, dans cette circonstance comme dans d'autres, sous le masque de *Tillemonius.* Une note manuscrite du catalogue de la bibliothèque du roi a confirmé ma conjecture.

Barbier oncle.

Sigonii et Io. Frid. Gronovii notis. Iac. Gronovius probavit suasque et aliorum notas adiecit. Amstel. apud Dan. Elzevirium». In fine tom. I nova paginarum serie sequuntur: Car. *Sigonii* Chronologia in Liv. histor. *Eiusd.* in Chronologiam scholia; *Eiusd.* Livianorum scholiorum defensiones. Secundo tomo, nova pagin. serie subiiciuntur: *Iacobi Io. Fr. F. Gronovii* Epistolae, in quibus multa Titi Livii loca geographica emendantur et illustrantur. Tertio tomo accedit *Ismael. Bullialdi* Epistola de defectu Solis, etc. Singulis vero tomis Indices adiecti sunt. Haec edit. habetur optima, et insigne exemplum scriptorum latinorum diligenter accurateque tractandorum, et tamen sine ostentatione doctrinae. Addendus autem est *liber novus observationum Gronov.* Daventr. 1652, in 12, sive *liber quartus observationum* in altera Gronovianarum editione, a Frid. Platnero Lipsiae 1755, in-8, curata: in quo permulta Livii loca copiosius et diligentius excutiuntur et explicantur.

1679. *Cantabrig.*, voll. II, in-8. Repetit. praecedentis.

1679-1682. *Paris.* voll. IV. in 4. T. Livii Patav. historiarum libri qui exstant, interpretatione et notis illustravit *Io. Douiatius*, Antecessorum Paris. et regiorum Profess. Primicerius. Iussu Christianissimi Regis, in usum Ser. Delphini. Accessere librorum omnium deperditorum Supplementa per *Io. Freinshemium*, quae magna ex parte nunc primum prodeunt in lucem. Paris. apud Fredericum Leonard. Cum privilegio Regis. In hac edit. Freinshemii Supplementa primum corpori Liviano adiecta sunt. Sed Douiatii opera idoneis iudicibus parum probata est. Ipse etiam lacunas quasdam librorum posteriorum explere tentavit, non satis feliciter.

1694. *Patavina* I, voll. V, in-12, recensente ad optima exemplaria Iacobo *Giacomello*, qui capitum argumenta, chartasque Geographicas, et Analysin Rhetoricam concionum, M. Ant. Feratii studio compositam, indicesque legum, Magistratuum ac Sacerdotiorum Romanorum adiunxit.

1696. *Francof.* 3 tomi in-8, apud Frid. Knochium: T. Livius Patav. tertia Iani *Gruteri* cura recognitus, curante Io. Gerardo *Arnoldo*, Gymnasii Francofurtani Rectore. In hac capitum quoque distinctio et anni Vrbis in ora libri notati comparent, praemissa editoris dissertatione de Livii vita et scriptis.

1703. *Lond.* voll. II, in-8. Fabricius in Bibl. Lat. testatur, hanc edit. ad Gronovianam recensitam, lemmatibus historicis ad paginarum oras notatis, tabulisque Geographicis instructam esse.

1707. *Patavina* II, voll. V, in-12. Memoratur haec editio in Catal. bibl. Hulsianae, tom. III, num. 5920.

1708. *Oxon.* voll. VI, in-8, ex recensione Thom. *Hearne.* Singulis paginis subiectae sunt variae lectiones e Codicibus MSS. sex recens et aliis pridem collatis, atque ex impressis, tum in suprema paginae parte semper notatur annus V. C. et ante Christum natum, denique tomo VI subiuncta praeter novos satisque locupletes atque accuratos indices, lacunarum in libris quinque postremis supplementa a Io. Douiatio composita, et novae editorum in Livium notae: item Dodwelli dissert. de fragmento Liviano, de quo post. Textus est Gronovianus.

1710. *Amstel.* voll. X, in-8, apud Henr. Wetstenium. Tit. Livii histor. quod exstat, c. integris Io.

Freinshemii supplementis emendatioribus et suis locis collocatis, tabulis geographicis et copioso indice. Recensuit et notulis auxit Io. *Clericus*. Tomus X habet Geographiam Livianam (XIV tabulis comprehensam) et Indicem rerum locupletissimum in Livii hist. et supplem. Freinsh. Textus est Gronovianus. Notae haud magni sunt momenti, et editio usibus tironum scholasticis destinata videtur. Freinshemii supplementa paulo minoribus literis, quam in Douiatiana excusa sunt, sed quod multi credo factum nollent, omissa loca auctorum, quae in marginibus Douiatianis annotata ubique leguntur, e quibus Freinshemius sua repetiit. Servatur in Bibl. Gymn. Bipontini.

1711. *T. Livii Patavini Historiarum corpus concinnius*, opera Ioh. Iensii, ex Gymnasio Dordraceno, typis Bramiis luculentis, in 8. De hac epitome quae in auctionaria quadam librorum venundatione olim me fefellit, vide superius dicta pag. 208. Typ. Tavr.

1715. *Venet.* voll. VI. in-4. *Douiatiana* in usum Delphini a. 1679-1682 recusa est curante Carolo *Banarrigo*. In calce additae etiam breves notae Io. *Clerici*, indexque locupletissimus Wetstenianus. Ad Freinshemii vero supplementa scriptorum veterum loci diligentius allegati, quam in Parisiensi editione. Tomus vero septimus, quem additurum editor promisit, vocum omnium Livianarum phrasiumque, lucem non vidit. Adest in Bibl. eadem.

1718. *Patavina* III, voll. IV, in-4. Tit. Livii Patavini histor. Romanae libri, qui supersunt.

1718. *Patavii*, in-12. Livius c. epitome L. Flori, variis lectt. Chronologia, Indicibus, etc. 5 tomi, 4 voll.

1722. *Lond.* voll. VI, in-12, sine nomine editoris. Forte repetitio est editionis Clerici a. 1710 (cura Maittairii).

1727. *Patavina* IV, tomis V, in-12, a Iacobo *Iacobetto* et M. Ant. *Feratio* procurata.

1735. *Lips.* III tomi in-8, omissis supplementis, ad Clerici editionem, sed vitiose expressa, cum Io. Matth. *Gesneri* praef. lectu dignissima de cursoria et stataria auctorum latinorum lectione in scholis, praesertim Livii.

AETAS VI *CREVERIO-DRAKENBORCHIANA.*

1735-1784.

1735-1742. *Paris.* voll. VI, in-4. Tit. Livii historiarum ab Vrbe condita libri, qui supersunt, XXXV, cum supplementis librorum amissorum, a Io. Freinshemio concinnatis. Recensuit et notis illustravit I. B. L. *Crevier*, Prof. Rhet. in Colleg. Dormano-Bellovacensi Vniv. Paris. sumpt. Gabr. Franc. Quillau et Io. Desaint. Conf. Catal. Bibl. Bunav. tom. I, vol. I, pag. 297. Textus basis est Gronovianus, sed locis, etsi perpaucis, correctus e MSS. et edd. pr. coniecturis in notas reiectis, quae sunt non adeo multae, breves et sine ostentatione doctrinae, interdum tamen leviores et tironibus quam viris aptiores. In iis conficiendis usus est superioribus interpretibus, inprimis Sigonio et Gronovio, sed quae ab iis sumpsit, sub eorum nomine dedit; ubi longiore et exquisitiore disputatione opus erat, rem reiecit ad calcem operis. Explevit et lacunas, in ipso textu positis suis supplementis. Recognovit etiam Supplementa Freinshemii, nonnul-

lis locis emendavit, et notulas addidit: uno loco etiam aliquid addidit lib. CXXII. Indicia denique auctorum in margine saepe correxit. Accessere indices, Geographicus et rerum in textum Livii et Suppl. Freinshem. qui e Clerici editione sumtus est. Indicem Latinitatis, promissum in praefatione, non dedit. Sed de instituto viri doctissimi qui velint diligentius cognoscere, adeant praefationem, in qua et de Livio et eius editoribus et interpretibus dixit.

1738-1746. *Amstel.* in-4. T. L. Patavini historiarum ab urbe condita libri, qui supersunt, omnes, cum notis integris Laur. Vallae, M. Ant. Sabellici, Beati (Bildii) Rhenani, Sigism. Gelenii, Henr. Loriti Glareani, Car. Sigonii, Fulvii Vrsini, Franc. Sanctii, Io. Frid. Gronovii, Tanaq. Fabri, Henr. Valesii, Iac. Perizonii, Iac. Gronovii, excerptis Petri Mannii, Iusti Lipsii, Frid. Modii, Iani Gruteri, nec non ineditis Iani Gebhardi, Carol. Andr. Dukeri, et aliorum, curante Arnoldo *Drakenborch*, qui et suas adnotationes adiecit. Accedunt Supplementa deperditorum T. Livii librorum, a Io. Freinshemio concinnata. Tomi VII. Amstel. ap. Iac. Wetstein, et G. Smith, Lugd. B. ap. Sam. Luchtmanns. Tom. I et II, 1738; III, 1740; IV, 1741; V, 1743; VI, 1744; VII, 1746, in-4 mai. In longa doctaque praefatione, volumini ultimo praefixa, diligenter persequitur Drakenb. Vallae vitam, interpretes atque editores Livii, suique instituti rationem. Basis quidem est contextus Gronovianus, at quam plurimis locis vel purgatus a mendis typographicis, vel ad optimos Codd. quorum plus triginta contulit, atque editiones correctus atque emaculatus. Quidquid ad emendationem melioremque expositionem Livii tam criticam, quam grammaticam atque historicam conferre

potuit, id sedulo congessit et largissima manu effudit Drakenb. atque reliquit in notis exquisitae latinitatis artisque criticae thesaurum, coniunctis animadversionibus Sigonii, Gronovii, Perizonii, et Dukeri. Neque tamen diffitendum est, immensam Gronovii ac Drakenborchii diligentiam studiumque maxime laudabile nondum effecisse, ut nulla omnino ulcera residerent: immo vero multi quaedam viderunt, iisque sanandis admoverunt manus. Vltimus tomus, praeter praefationem Drakenb. et multorum superiorum editorum praefationes atque dedicationes, nec non indices utiles et copiosos, habet varios libellos, partim ad historiam Livii, partim ad loca quaedam illustranda pertinentes: quorum significationem nonnullis, qui caro illo carent exemplo, haud ingratam fore arbitramur. 1-3° Vita Livii ex G. I. Vossii Historicis Latinis, et ex Balth. Bonifacii historiae Romanae Scriptoribus, tum Iac. Phil. Tomasini Livius Patavinus; 4° Sertorii Vrsati interpretatio inscriptionis monumenti Liviani; 5° Laur. Pignorii defensio Liviana; 6° Chr. Gottl. Ioecher de suspecta Livii fide; 7-9° Dan. Georg. Morhof, Io. Buherius, et Iac. Facciolatus de Patavinitate Liviana; 10° Io. Henr. Boeclerus de Polybii Liviique diversa scribendi ratione et huius imitatione; 11° Carol. Sigonii Chronolog. Liviana; 12° eiusdem Livianorum scholiorum aliquot defensiones adversus Glareanum et Robortellum; 13° Gabr. Faërni censura emendationum Livianarum Car. Sigonii; 14° Car. Sigonii ad epist. Faërni responsio; 15° Iac. Gronovii Epistolae, in quibus multa Livii loca geographica emendantur et illustrantur, 16° Laur. Vallae disput. duo Tarquinii, Lucius et Aruns, Prisci Tarquinii filiine, an nepotes fuerint; 17° Perizonii cap. VII Animadversionum historicarum; 18° Io. Frid. Gronovii cap. XIV ex libro

IV Observationum; 19° Henr. Dodwelli diss. ad fragmentum e MSto Landino, Livii lib. XXII, cap. 18, § 5, memoratum; 20° Io. Frid. Gronovii nota ad Livii libr. XXIX, cap. 18, § 9, excerpta ex prima editione notarum eius in Livium; 21° Henr. Glareani genealogia Scipionum; 22° Ism. Bullialdus de defectu Solis, cuius meminit Livius lib. XXXVII, cap. 4; 23° Matth. Aegyptii explicatio SCti de Bacchanalibus; 24° Variorum annotationes ad Livii lib. XXXIX, cap. 19, § 5; 25° Excerptum ex Petri Lambecii bibl. Vindobonensi de antiquissimo Livii codice MSto; 26° Excerptum ex Livii editione Basileensi a. 1531 de lacunis eiusdem codicis; 27° Excerptum ex Henr. Leon. Schurzfleischii notitia bibliothecae Vinariensis, ad Livii lib. XLV, cap. 29, § 5 pertinens. Post nubem dedicationum, etc. sequuntur 1° praefatio Henr. Leon. Schurzfleischii ante specimen notarum Gebhardi in Livium; 2° elogia et iudicia auctorum de Livio; 3° et 4° syllabus MStorum, qui in hac editione adhibiti sunt, atque praecipuarum editionum, quas diligentissime recenset; 5° collatio fragmenti, ut existimatur, Livii et particulae Polybii ex lib. I interprete Leonardo Aretino; 6° Addenda et emendanda.

1740. *Patavii*, in-12, ap. Io. *Manfré*, V. tomi Opera quae supersunt, periochis insuper, variis lectt. chronologia et rhetoricis exercitationibus illustrata. Accedunt capita XVII, quae hactenus desiderabantur. Annotationes variorum excerptae ex ed. Oxoniensi an. 1708 cum mappis.

1740. *Basil.* voll. III, in-8, ap. E et I. R. Thurnisios fratres. Repet. Gronovianae a. 1679. Est in Bibl. Gymn. Bip.

1743-1748. *Heidelbergae*, fol. in collectione scriptorum veterum latinorum historiae Romanae: curante Bennone Caspare *Haurisio*, tom. I. Is vero suo consilio lib. XI-XX ex Suppl. Io. Freinshemii adiecit, et lacunas hinc inde ex Suppl. Io. Douiatii explevit; sed post. lib. XLV cetera Freinshemii supplementa omisit. Textui subiecit lectionum quamdam varietatem, passim notas adspersit; fastos praemisit; opus figg. aeneis nummisque ornavit. Neque tamen sic editionem suam approbavit.

1747. *Paris.* voll. VI, in-8, ex priore recensione Creveriana 1735-1740, cum notis usui scholarum accommodatis.

1751. *Venetiis*, V voll. Repetitio Creverianae per Remondinium, additis Chronologiis, Rhetoricis Exercitationibus universae Romanae historiae Epitomis, XVII capitibus Livio adscriptis, nec non variorum, praesertim Io. Clerici, adnotationibus.

1751. *Patavii*, typis Seminarii: T. Livii Pat. Opera, obscuriorum locorum interpretationibus et selectis adnotationibus illustrata, cum supplementis in postremos libros, ex rec. Arn. Drakenborchii. VI voll. quorum postremum praenotatur: Exercitationes Rhetoricae in Orationes T. Livii, quibus accedunt Io. Clerici animadversiones, et ex aliis auctoris Patavinitas, Vita et Elogia.

1751. *Berolini* (Vlmae), voll. III, in-8, curante Io. Petro *Millero.*

1752. *Edinburg.* in-12 mai. voll. IV. T. L. historiarum ab urbe condita libri, qui supersunt, cum omnium Epitomis, ac deperditorum fragmentis: ad optimas

editiones castigati, accurante Tho. *Ruddimanno*, A. M. Edinburgi, in aedibus T. et W. Ruddimanni. Prostant autem Amstelaedami, apud Iacobum a Wetstein. MDCCLII. De accurata et nitida hac edit. videsis Harlesium, P. 427, et Harwood a View (edit. II), p. 183, item *Alterii* versionem primae edit. Varwoodiani operis l. c. Ex typographi praefatione ad lectorem tomo I huius Livii editionis praemissa, haec delibamus: « Ad illam (*edit.*) Drakenborchii praecipue . . . editionem quam damus exigere visum est . . . Non adeo tamen arcte nos constringi passi sumus, ut ne latum unguem quidem ab eo recedere auderemus, ubi ratio id poscere videbatur: quaedam enim mutanda monuit et ostendit cl. Kennethus Mackenzie causarum patronus in collegio Edinb.... quae absque haesitatione in textum recepimus ». Inde confitetur typographus id factum esse partim « ex aliorum emendatt. iam publicatis, partim ex varr. MSS. codicibus per ipsum Drakenborchium notatis ».

1759. *Patavii*, in-8 min. VI voll. T. Livii Opera quae supersunt, obscuriorum locorum interpretationibus et selectis annotationibus illustrata, cum Suppl. in postremos libros, I. B. L. *Crevier* editio postrema. Vol. V. et VI praeter indicem rerum continentur: Index descriptionum, Index legum, Tabula omnium magistratuum P. Rom. eorumque ministrorum, Tabula omnium Sacerdotiorum, Exercitationes rhetoricae in Orat. T. Livii, Index locorum communium ex quibus oratt. argumenta desumpta sunt, Index affectuum iuxta Aristotelis praecepta, Index morum, Variae Lectt. ex duobus MSS. Mutinensibus, T. Livii fragmenta, Io. Clerici Animadversiones, adnotationes in T. Liv. partim excerptae ex ed. Oxon. 1708, partim nunc additae a

F. A. Z. Car. Sigonii Chronologia, alia Chronologia, Compendiaria expositio ponderum mensurarumque, Car. Sigonii Ordo hist. Lat. T. Livii Vita, libri, editiones, etc. ex Io. Alb. Fabricii B. L. Laur. Pignorii defensio Liv. Io. Buherius et Iac. Facciolatus de Patavinitate Liv. Elogia et Iudicia auctorum de T. Liv.

1759-1761. *Halae*, voll. III, in-8.

1768. *Paris*, voll. VI, in-12, ex rec. et c. not. *Creverii.*

1769. *Lipsiae*, voll. III, in-8. T. Livii Patavini historiarum libri, qui supersunt omnes, ex recensione Arn. *Drakenborchii* cum indice rerum locupletissimo. Accessit praeter varietatem Lectt. Gronovianae et Crevierianae Glossarium Livianum curante Augusto Guil. *Ernesti.*

1771. *Lemgov.* in 8. Livius pro prima classe Gymnasior. scholarumque latinarum ita excerptus, ut intra anni spatium praelegi possit, a M. Mart. *Saergel;* v. ad a. 1784.

1773. *Hamburgi*, fol. Fragmentum ex libro XCI historiarum T. L. primum erutum ex cod. MS. Vaticano, quondam Palatino, a cel. Paul. Iac. *Bruns;* quod eodem anno prodiit Lipsiae, in-8, cum praefatione I. A. *Ernesti.* Item Romae cum scholiis *Giovenazii* (s. Iuvenatii) cura Franc. *Cancellerii.*

1775. *Paris.* voll. VII, in-12, cura Lallemandi, typis Io. *Barbou.*

1778. *Bamberg.* voll. IV, in-8. T. Livii Patav. histor. libri, qui supersunt omnes, ex recensione Drakenborchii edit. Ernesti.

1778. *Wirceburgi*, in-8.

1779-1783. *Manhemii*, voll. XII, in-8, ex recensione Drakenb. cum variis lectionibus ex Gronov. et Crever.

1780. *Lips.* in-8. T. Livii operum Pentas I, II et III, scholarum in usum animadversionibus illustravit Fr. Andr. *Stroth*, Gothani Gymnas. Rector. Basis est edit. Drakenb. interdum tamen discedit Strothius, et dissensus rationem reddit in notis, in quibus praeterea de lectione aut sensu verborum modo parcius, modo liberalius, disputat.

1784. Livius excerptus a M. Mart. Frid. *Saergel*, Prof. P. Ord. Coll. Carolini et Gymn. Brunsvic. Rectore dirig. Editio novissima totum Livium comprehendens. Tom. I et II, in-8. Tomus I ex ed. 1771 recusus XX libros priores habet, alter ceteros excerptos, ita ut series historiae servata sit, qua de causa non solum consules, et argumentum eorum, quae praetermissa sunt, sed et epitomae librorum deperditorum, fastique Liviani additi sunt. Ita quidem Liviana lectio curriculo annuo in scholis absolvi potest, quo consilio ipse editor quaedam de operis usu magistros maxime in praef. monuit; sed quod adolescentum pecuniae s. inopiae quam oculis parcendum magis videbatur, typis iusto minoribus excusus est hic Liviolus. Sic Comm. Goettingenses dicti Gelehrte Anzeigen. partic. 178 d. 6 Nov. 1784, p. 1784. Sed vide, quae in Notitia lit. p. LXXXI adversus Iensianam epitomen monuit Ernestius.

ADDITIONS

Par MM. Barbier, oncle et neveu.

1694. *Salisburgi*, in-8. Titi Livii Decas prima, cum notis historicis, ethicis et politicis, curante Ottone Aicher, Benedictino.

1784-1786, vel 1806. *Biponti*, 13 voll. in-8. Titi Livii Patavini Historiarum libri qui supersunt omnes, cum integris I. Freinshemii Suppl. Praemittitur vita a Iac. Ph. Tomasino conscripta, cum Notitia literaria. Accessit Index studiis Societatis Bipontinae.

1785. *Lipsiae*, 5 voll. in-8. Ex recensione Drakenborchii, curante A. G. Ernesti.

1791. *Venetiis*, 6 voll. in-8, cum notis Creverii.

1794. *Londini*, 8 voll. in-8. Ex recensione Drakenborchii (ed. H. Homer).

1796-1813. *Gothae*, 6 voll. in-8. Opera omnia, animadv. illustrav. F. And. Stroth, rec. et suas observ. adspersit F. Gu. Doëring.

1800 vel 1813. *Oxonii*, typ. Clarend. 6 voll. in-12. Ex recensione Drakenborchii, cum Ernesti Glossario Liviano.

1801-1804. *Lipsiae*, 5 voll. in-8. Historiarum libri qui supersunt omnes, ex rec. Drakenborchii. Accedit praeter varietat. lectt. Gronov. et Crever. Glossarium Livianum, curante A. G. Ernesti (et G. H. Schaefero).

1807-1809. *Gottingae*, 6 voll. in-8. T. Liv. Patav. histor. libri qui supersunt omnes, prooemio, breviariis libror. ind. rer. tabulis chronol. et hist. et commentario (verius dixisset criticas animadversiones. Typ.) illustrati a G. Alex. Ruperti.

1813. *Londini*, 6 voll. in-8. Repetitio edit. Crever.

1814. *Oxonii*, 4 voll. in-8, cum notis Drakenborch. et Crever.

T. LIVII PATAV.

VERSIONES.

GERMANICAE.

1505. *Raemische Historie uss Tito Livio gezogen.* III Part. fol. c. figg. ligno incisis. Prima pars continet versionem prioris Decadis Liv. auctore Bernh. *Schoefferlin* I. V. D. Caes. cum praemissa dedicatione ad Maximilianum Imp. Secundae insunt Supplementa in T. Liv. ab eodem Schoefferlinio germanice conscripta: qui quum operi immortuus esset, versionem absolvit Ivo *Wittigius* I. C. D. et Canonicus apud St. Victorem Moguntiae, cuius praefatio legitur in fronte Part. III. Rarissimum hunc librum possidet perill. Heideggerus, Trib. Tigur. Ceterum Fabricius adnotat, quaedam eius exempla excusa esse in membrana. Exstabat quoque in Bibl. Uffenbach. Cat. t. II App. n. 230, p. 80.

1514. « Roemische Historie Titi Livii meniglich kurzweilig und dienstlich zu lesen. Mentz, bei Ioh. Schoeffer », fol. c. figg.

1523. « Roemische Historien Titi Livii mit etlichen newen translationen, so kurtzuerschienen iahren in hohen thum zu Mentz im latein erfunden, und vorhin nit mehr gesehen sein. Davon such im endt des Registers », fol. c. figg. Praefixum habet privilegium Maximiliani Imp. datum a. cIↃIↃxviii.

1533. Eadem auctior: « Titi Livii des aller redsprechisten und hochberümtesten Geschichtschreibers

Roemische historien mit etlichen neuwen translationen, etc. durch *Nic. Carbachium* und. *Iac. Mycyllum. Getruckt zu Meynz durch Ioanem Schoeffer* MDXXXIII».

1541. Ead. repet. ibid. fol.

1546. Ead. ibid. fol.

1551. Eadem: « Titi Livii dess aller Redsprechisten und Hochberümptesten Geschichtscreibers Roemische Historien jetzundt mit gantzem fleiss besichtigt, gebessert und gemehret. etc. Getrukt in der Churfürstlichen Statt Meyntz, durch Ivonem Schoeffer, im Iare cIɔIɔLI », fol. c. figg. in IV Part. divisa.

1562. Argentor. fol.

1568. Livius et Florus Germanice per Zachar. *Müntzerum*, Francof. fol.

1571. Eadem, ibid. fol.

1574. H. a. Argentoratensem memorat Fabricius, forte eandem cum sequente.

1575. «Titus Livius und Lucius Floravs von Ankunfft und Vrsprung des Roemischen Reichs, der alten Roemer herkommen, Sitten, Weissheyt, Ehrbarkeyt, loeblichem Regiment, Ritterlichen thaten, Victori und Sig gegen ihren Feinden, etc. Praemittitur dedicatio ad Max. II Imp. in qua Rihelius agit de consilio suo, complures veteres historicos, germanice versos, edendi; data d. 18 Martii, 1554. Exstat in Bibl. Duc. Bip.

1594. Argentor. fol.

1605. Argentor. fol.

1616. Argentor. fol.

1776-1782. T. Liv. Roemische Geschichte, aus dem Lat. übersezt von Ioh. Fr. *Wagner*. Lemgo, 4 Th. in-8 mai.

1777-1779. T. Liv. Roemische Geschichte übersezt von M. *Cilano*, mit Anmerkungen von *Adler*. Hamb. 8, Th. in-8 mai.

Singulas particulas s. orationes T. Livii ex Latino in Germanicum sermonem transtulerunt Io. Petr. *Miller*, Io. Mich. *Heinze*, Io. Eust. *Goldhagen*, *Schwabius*, *Lindnerus*, *Kinderlingius*, Auctor libri inscripti *der Lehrmeister*, et *Mayus;* de quibus vid. si placet, *Schummelius* l. supra cit.

ADDITIONS.

1789-1796. *Lemgo*, 6 voll. in-8. Röm. Geschichte aus dem lat. von I. Fr. Wagner; vom 6n. Bde an fortgesetzt, von G. Ch. Erh. Westphal.

1789-1795. *Halle*, 7 voll. in-8. Autre traduction par G. Grosse.

1790-1798. *Franc. ad Moenum*, 10 voll. in-8. Nouvelle traduction par I. Ph. Ostertag.

GALLICAE.

1486 et 1487. Les Décades de Tite-Live, translatées en français (par Pierre *Bercheure* ou *Berchoire*). Paris, 3 voll. in-fol.

Le 3e volume est sans date.

1515. Les grandes Décades de Tit. Livius, translatées de latin en français (p. Pierre *Bercheure* ou *Berchoire*), nouvellement corrigées et amendées; et en suivant les faits dudit T. Livius aucunes additions

de plusieurs grands historiographes si comme Orose, Salluste, Suétone et Lucain. Paris, *Guillaume Eustache* 1514, et *François Regnault* 1515, 3 voll. in-fol.

1530. Les grandes Décades de Tite-Live, avec des additions de plusieurs grandes Historiographes, si comme Dion, Salluste, Suétone et Lucain. Paris, X Livres in-fol. (charact. Goth.)

1553. Primae Decadis liber secundus interprete Henr. *Sallenovano* prodiit Pictavii.

1553. Idem ex versione Iac. *Gohorrii*, Lugd.

1562. T. Livius, Claudio *Guichardo* interprete. Paris.

1568. Les concions et harangues de Tite-Live, traduites en français par I. de *Amelin*. Paris, *Vascosan*, in-8.

1582. Les Décades de Tite-Live traduites en français par Vigenère, *Hamelin* et Antoine de *La Faye*, à Paris, in-fol.

1583. Eadem versio rep.

1583. T. Livius Gallice versus a Blasio *de Vigenere*. Paris, 2 voll. in-fol. Praeter Livii textum continet notas Vigenerii in primam Decadem.

1584. Ant. *Fayi* versio rep. 3. voll.

1606. Blasii *de Vigenere* versio rep. Paris. 2 voll. in-fol.

1617. Eadem, ibid. 2 voll. in-fol.

1653. Les Décades de Tite-Live, depuis la naissance de Rome jusqu'à la réduction de la Macédoine, avec les Suppléments de Freinshemius, traduits du latin en français par Pierre du *Ryer*, à Paris, 2. voll. in-fol.

1653. Eadem versio rep. Lugd. 14 voll. in-12.

1700. Eadem rep. Roterod. 8 voll. in-12.

1723. Traduction du XXXIIIe livre de Tite-Live par François *de Malherbe;* vid. ei. Opp. Paris. in-12, t. II. Hanc Malherbii interpretationem pro insigni exemplo commendat Sorellus in Bibl. Gallica.

ADDITIONS.

1739. *Paris*, 10 voll. in-12. Histoire romaine de Tite-Live, trad. en fr. par Guérin, Professeur de l'Université.

1741. *Paris*, 3 voll. in-12. Traduction nouvelle de Tite-Live par l'abbé Brunet, curé de Bernières au pays de Caux. (1).

1769-1771. *Paris*, 10 voll. in-12. La traduction de Guérin, retouchée par Cosson, Professeur de l'Université.

1784. *Paris*, 2 voll. in-12. Morceaux choisis de Tite-Live trad. par l'abbé Paul.

1810-1812. *Paris*, 15 voll. in-8. Traduction nouvelle par Dureau de la Malle, revue par Noël, avec le texte latin.

1824. *Paris*, 2 voll. in-8, ou tomes XVI et XVII de la précédente traduction, contenant les Suppl. de Freinshemius trad. en français par M. Noël.

ITALICAE.

. . . . Per Christoph. *Landinum.* Memorat hanc Fabricius t. I Bibl. Lat. p. 289 ed. Ern. sed sine a. et l. nota.

(1) Ce traducteur n'a donné que la première Décade de Tite-Live.

. . . . Diece libri della prima Deca di Tito Livio, tradotti di latino in lingua volgare, con epistola dedicatoria da Luca di Giovani Bonacorsi Cartolaio Fiorentino (*in Firenza*, *Luca Bonacorsi*), in-fol. circa annum 1472.

1476. Interprete Rugero *Ferrario*. Romae, 3 voll. in-fol. Vid. Lambecius, lib. II de Bibl. Vindob. pag. 947. Sed dubitavit Maffeius, num hic auctor esset Italicae versionis, an potius exscriptor. Interpretem Maittairius fuisse docet.

1478. Eadem per Ant. de Bononia. Venet. in-fol.

1481. Eadem, ibid. in-fol.

1481. Eadem: Le Deche di T. Livio. In Vinegia, per Octaviano Scoto, a di XXIII di giugno, in-fol.

1490. Eadem, ibid. ap. Barthol. de Zanis, in-fol.

1493. Eadem: Le Deche, cioè la prima, terza et quarta di T. Livio vulgare historiate; con uno certo trattato de bello Punico, composto da M. Leonardo *Aretino*. In Vinegia, per Zouane Vercellese, in-fol.

1511. Eadem, ibid. in-fol. una cum Leohn. Aretini libro de bello Pun.

1535. Le Deche di Tito Livio. Vinegia, in-4.

1544. Interprete Iac. *Nardi* Florentino, Venet. in-fol. ap. Iuntas.

1547. Eadem, ibid. ap. eosd. in-fol.

1554. Eadem: Le Deche di T. Livio delle historie Romane, tradotte nella lingua Toscana da Iac. *Nardi*, cittadino Fiorentino, et nuovamente dal medesimo già la terza volta revedute et emendate, etc. In Vinegia, nella Stamperia de' Giunti, in-fol.

1562. Eadem, ibid. ap. eosd. in-fol.

1574. Eadem: Le Deche di T. Livio Padovano dell'Istorie Romane, divise in due parti. Tradotte in lingua Toscana da M. Iac. *Nardi*, cittadino Fiorentino. Con le Postille, che dichiarano secondo i nomi moderni, i paesi, le città, i fiumi, i luoghi, le monete e molte altre cose degne d'esser notate, per intelligenza del Lettore. Con la tavola de' Re, Consoli, Tribuni, Dittatori, Pretori, Edili curuli, Censori, Auguri, Pontefici, Interregi, e delle cose notabili. Dichiarazione di molti vocaboli Toscani, dal Tradut-tore in molti luoghi usati, con l'indice delle Sentenze che nell' opera si contengono. In Vinegia, al segno del Seminante. II voll. in-4.

1575. Eadem: Deche di Tito Livio, già tradotte da M. Iac. *Nardi*, cittadino Fiorentino: et hora, oltra quello che è nella seguente faccia notato, rivedute, corrette, accresciute de' Sommarii a ciascun libro, et degli anni della città nelle margini d'esso, e del Supplemento della seconda deca, da M. Franc. Turchi Trevigiano. In Vinegia, dai Giunti, in-fol. Versio excellens, eoque multum aestimata; vid. Fontanini Bibl. dell' eloquenza Italiana, etc. Venez. 1753, t. II, pag. 287.

ADDITIONS.

1734. *Venezia*, in-fol. Traduction italienne de Nardi et Fr. Turchi.

1774. *Napoli*. 6. voll. in-8. Nouv. édit. de la même traduction.

1800. *Milano*, 10 voll. in-8. Nouvelle édition.

1804-16. *Brescia*, 33 voll. in-12. Storia Romana, trad. de L. Mabil.

1824. *Milano*, in-8. Nouv. édit. de la trad. de Nardi,

avec la trad. des Suppl. de Freinshemius, par Fr. Ambrosoli, tome Ier.

BELGICAE.

1541. Antwerp. in-fol.

1562. Colon. ap. Io. Gymnicum, in-fol.

1571. Ibid. ap. eumd. in-fol.

1614. Titi Livii Romensche historien. Amst. in-fol.

1635. De Romensche historie door Titus Livius. Amst. in-fol. c. figg.

ANGLICA.

1600. The Roman History, written by Titus Livius, translated. by Philemon *Holland.* Lond. in-fol.

ADDITIONS.

1745. *London*, 6 voll. in-8. A new and accurate translation by Hayes.

1761. *Edinburgh*, 8 voll. in-12. Nouvelle édition de la même traduction.

1797. *London*, 6 voll. in-8. The history of Rome, translated by G. Baker.

1812-14. *London*, 6 voll. in-8. Nouvelles éditions de la même traduction.

SVECICA.

1626. *Holmiae*, in-fol. Erico Benedicto *Schraedero* Nycopensi interprete.

HISPANICAE.

1550. Compendio de las catorze decadas de Tito Livio Paduano. Argent.

1553. Colon. ap. Arn. Birkmannum, in-fol. ad Philippum Principem.

GRAECA.

Livium Graecum lingua vulgari fecit *Maurocordatus de Scarlati*, interpres et Consiliarius Portae Ottomanicae, qui a. C. 1712 diem obiit: sed necdum edita est illa interpretatio.

ARABICA.

De Arabica versione dictum supra pag. 294.

INDEX

RERVM ET NOMINVM

IN T. LIVIVM

ET FREINSHEMIVM

INDEX
RERVM ET NOMINVM
IN
TITI LIVII
HISTORIARVM LIBROS,
ET IN SVPPLEMENTA FREINSHEMII.

Numeri romani libros, arabici librorum capita indicant.

A.

B.

C.

Q. Caecilius Metellus, praetor, L, 38.—Andriscum vincit et capit, 39, 40.—legatos mittit ad Achaeos tumultuantes, LI, 60.—prosperum cum iis proelium facit, LII, 2, 4.—pacem cum iis componere tentat ante Mummii cos. adventum, 8.—a Mummio in Macedoniam dimittitur, 13.—triumphat de Macedonibus Achaeisque, et Macedonicus cognominatur, 22.—post geminam repulsam fit consul, LIII, 5.—in Hispania res prospere gerit, 9.—Contrebiam capit, severitate disciplinae usus, 33.—Celtiberos vincit, ibid. —eius clementia, et ab ea fructus, 34.—eius indignatio ob provinciam Pompeio datam, 36.—obiurgat Ti. Gracchum, LVIII, 34.—opprimit motum servilem per Italiam, 62.—censor, LIX, 33.—eius oratio de matrimoniis, 53.—ad saxum Tarpeium obtorto collo rapitur praecipitandus, 54.—eius bona consecrantur in Rostris, 55.—princeps senatus legitur, LXI, 49.—eius morientis felicitas, LXII, 28.

Q. Caecilius Metellus, consul, LXIV, 55.—in Numidiam proficiscitur, 57.—corruptam disciplinam exercitus instaurat, LXV, 1.—legatos Iugurthae corrumpit, 4.—bene et feliciter bellum adversus Iugurtham administrat, 5. 14.—vastat Numidiam, —Zamam proficiscitur, 23.—[illegible]s obsidione discedit, 27.—eius moeror ob trucidatum praesidium rom. a Vaccensibus, 33.—Marium dimittit, 51. —bellum acre et vehemens Iugurthae facit, LXVI, 1-6.—Marium sibi successorem mitti supra modum dolet, et trahi bellum sinit, 7.—in urbem redit, 10.—ei[illegible]ratio pro triumpho, 10-14.—tri[illegible]um et Numidici cognomen consequitur, 15.—censuram magna severitate gerit, LXVIII, 34.—eius inimicitiae cum L. Apuleio Saturnino, 35.—oratio ei adscripta de maritandis ordinibus, 38.—ad eum opprimendum Marii dolus, LXIX, 9, 16.—Metelli constantia, 17.—ei aqua et igni interdicitur, 18.—sponte cedit, 19.—de eo revocando agitur, 30, 39.—intercedit P. Furius, 40.—rogatio de eo revocando perfertur, 51.—revertitur Romam, 52.—eius oratio ad Quirites, 53.

Q. Caecilius Metellus ob enixum reducendi patris Numidici studium, Pius appellator, LXIX, 40.—fit pontifex, ibid.—impetrat reditum patris, 51.—in bello sociali expugnat Venusiam, LXXVI, 6.—cum Octavio consule urbem defendit adversus Cinnam, LXXX, 9.—in Africam proficiscitur, 21.—ibidemque exercitum cogit, LXXXIV, 8.—expellitur a C. Fabio, 9.—vincit Carbonem, LXXXVII, 5.—Vritanum agrum in potestatem redigit, 17.—magna strage vincit Carbonem et Norbanum, LXXXVIII, 1, 2.—cum Sulla consul creatur, LXXXIX, 24. contra Sertorium in Hispaniam proficiscitur, XC, 28.—eum ad singulare certamen provocat Sertorius, XCI, 2. —Metellus Laccobrigas obsidens cum damno repellitur, 3.—vincit Hirtuleium, quaestorem Sertorii, 24-26. —pugnare non vult cum desperatis, XCII, 5.—eius periculum, 11.—gloriatio, fastus et luxus, 14.—in caput Sertorii pecuniam pronuntiat, 15.—Sertorii artibus fatigatus in Hispaniam ulteriorem ire cogitur, XCIII, 29.—triumphat, XCVII, 34.

Q. Caecilius Metellus Scipio petit consulatum, CVII, 17.—eius filiam Corneliam Pompeius uxorem ducit, 19.—ambitus accusatus absolvitur, 45.—a Pompeio consule collega adsciscitur, 46.—P. Nasicae filius erat. adoptatus a Q. Metello Pio, 47.—ex Syria in Macedoniam venit, CXI, 40. —frustra persequitur Cassium Longinum, 41.—castra opponit Domitii castris, 42.—magna eius dignatio in

E.

G

H.

cem tollit, 13. — duo millia ferme boum accensis cornibus in montes concitat, 16. — eius dolus ad augendam dictatoris invidiam, 23. — ad certamen prolicit magistrum equitum, 28. — eius de Q. Fabii Maximi virtute testimonium, 30. — exercitus omnium rerum penuria laborat, 40. — relictis castris, fugam simulat, 41. — eius insidiae detectae, 42. — eius inopia et anxietas, 43. — ad Cannas castra ponit, ibid. — aciem instruit, 46. — vincit Romanos magna clade, 49. — sed uti victoria nescit, 51. — vesci docuit corporibus humanis, XXIII, 5. — Capuam venit, 7. — apud Ninnios Celeres deversatur, 8, 1. — eius in senatu campano oratio, 10. — in agrum Nolanum traducit exercitum, 14. — Nuceriam in deditionem accipit, 15. — ad Nolam vincitur a Marcello, 16. — Acerras diripit, et Casilinum oppugnat, 17, 18. — eius exercitum Campanae deliciae enervant, ibid. — ex hibernis redit, Casilinum oppugnaturus, 19. — eius ad Philippum legati intercipiuntur, 34. — Campanis opem laturus ad Hamas pervenit, 36. — ab obsidione Cumarum discedit, 37. — cum exercitu Nolam oppugnaturus accedit, 43. — Nolam oppugnat, 44. — eius equites mille ducenti septuaginta duo ad Marcellum transfugiunt, 46. — Puteolos frustra tentat, XXIV, 13. — Tarentum per proditionem capit, XXV, 8, 9, 10. — consilium eius de Tarentina classe in apertum mare emittenda, 11. — Cn. Fulvium praetorem vincit ad Herdoneam, 21. — in Campaniam contendit, XXVI, 5. — oppugnandae Romae consilium capit, 7. — tria millia passuum ab Roma castra locat, 10. — irrito incepto discedit, 11. — Cn. Fulvium proconsulem cum exercitu fundit, XXVII, 1. — eius de M. Marcello iudicium, 16. — Metapontum se recipit, ibid. — Lacinium copias admovet, 25. — Marcelli corpus sepelit, 28. — eius annulo uti conatus ad decipiendos Salapitanos, suamet ipse fraude capitur, ibid. — viso capite Hasdrubalis, se Carthaginis fortunam agnoscere dicit, 51. — omnia auxilia in extremum Italiae angulum Bruttios contrahit, ibid. — adversis, quam secundis rebus, mirabilior, XXVIII, 12. — ad Iunonis Laciniae templum aestatem agit, 46. — aram ibi dedicat cum ingenti rerum ab se gestarum titulo, ibid. — Locros tendit, XXIX, 7. — adverso proelio perculsus, Crotonem exercitum abducit, 36. — ex Italia revocatur, XXX, 9, 19. — in qua XVI annos consumpsit, XXVIII, 12, 2. — frendens ac gemens eam relinquit, XXX, 20. — eius cum Scipione colloquium, 29, seqq. — suos ad pugnam hortatur et instruit, 32. — victus Adrumetum profugit, 35. — spem salutis alibi non esse, quam in pace impetranda, fatetur, ibid. — Gisgonem ad dissuadendam pacem procedentem, ex superiore loco deturbat, 37. — Poenos in curia flentes ridet et increpat, 44. — nuntios et literas ad Antiochum misisse insimulatur, XXXIII, 45. — praetor iudicum potentiam, gravem libertati, minuit, 46. — vectigalium publicorum rationes cum fide et prudentia administrat et corrigit, ibid. et 47. — Romani Carthagine Hannibalem accusant, ibid. — aufugit ad regem Antiochum, 48, 49. — quem ad bellum concitat, XXXIV, 60. — concitare conatur Poenos, 61. — eius cum P. Villio et P. Scipione Africano colloquium iudiciumque de optimis imperatoribus, XXXV, 14. — propter colloquia cum Villio suspectus, se apud Antiochum oratione purgat, 19. — non ipsi tribuendus infelix belli cum Romanis gesti eventus,

L.

— patrem sequuntur liberi, iv, 4. — patre, qui curuli sella sederit, vivo, filius neque tribunus, neque aedilis plebis iure esse potest, xxvii, 21; xxx, 19.

Patres ab honore appellati senatores, i, 8. — cur conscripti dicti, ii, 1, 14. — lecti a Romulo primo centum, i, 8. — aucti a Tarquinio Prisco, adscitis centum novis, i, 35. — Tarquinius Superbus, imminuto per caedes et exsilia Patrum numero, statuit nullos in Patres legere, quo contemptior paucitate ipsa ordo fiat, 49. — L. Brutus Patrum numerum, primoribus equestris gradus lectis, ad trecentorum summam explet, ii, 1. — post Cannensem pugnam, quum senatus ad insignem paucitatem redactus esset, centum septuaginta septem a Buteone dictatore in Patres leguntur, xxiii, 22, 23. — C. Gracchus fert, ut trecentis senatoribus sescenti equites allegantur, sed id obtinere non potest, lx, 66. — trecenti ex ordine equestri in Patres a Sulla consule tributis comitiis allecti, lxxxix, 27. — auctos ad nongentos sub Caesare dictatore Patrum numeros, cxvi, 14. — redactus ab Augusto ad sescentos, cxxxvi, 38. — singuli interrogant legatos, xxx, 22, 2. — in Patres lecti principes Albanorum, i, 30. — Patres minorum gentium, 35, 3. — Atta Clausus in Patres lectus, ii, 16. — primus plebeius senator, v, 12. — senatus ab Ap. Claudio libertinorum filiis allectis, inquinatus, ix, 46. — lecti in Patres a Buteone dictatore insignes variis titulis viri, xxiii, 23. — alii a Censoribus, xxiii, 22; xl, 53, xliii, 15. — in senatum allecti homines viles a Caesare dictatore, cxvi, 14, 15. — senatus repurgatus ab Augusto, cxxxvi, 35 et seqq. Vid. et Censores. — Patribus loca in Circo divisa, i, 35. — in ludis Romanis secreta a populo, xxxiv, 44. iis ne connubium esset cum plebe, lex a Decemviris lata, iv, 5. — postea abrogata, viii, 14, 9. — Patres tribunatum capere prohibentur, ii, 33. — Patrum ac plebis certamina, venenum urbis Romae, iii, 67. — Patrum indulgentia in plebem, ii, 9. — Patrum iuniores resistunt tribunis, iii, 14. — iniurias facere incipiunt plebei, 65. Cf. Patricii, Senatores, Senatus.

Patera, ex quinque pondo auri facta, regi Syphaci mittitur dono, xxvii, 4. — Pateram auream Masinissae donat Scipio, xxx, 15. — Paterae aureae a legatis Paestanis Romam allatae, xxii, 36. — tres aureae, cum titulo nominis Camilli, in Iovis cella ante pedes Iunonis positae, vi, 4. — aureae ex mulctatitia pecunia ad Cereris positae, x, 23. — ducentae septuaginta sex aureae, capta Carthagine Nova, relatae ad Scipionem, xxvi, 47.

Patrae, urbs Achaiae, h. *Patras*, *Patrasso*, xxvii, 29, xxxvi, 21; xxxviii, 7, 29, vid. et lii, 6.

Patria non sunt tecta urbis et turba imbellis, sed iuventus militaris, ix, 4. — Patriae caritas per omnes ordines velut uno tenore pertinens, xxiii, 49.

Patriciae Pudicitiae sacellum in foro Boario, x, 23.

Patricii, unde appellati? i, 8, x, 8. — a Caesare allecti, cxvi, 16. — gloriabantur penes se auspicia esse, se solos gentem habere, et iustum imperium et auspicium domi militiaeque, x, 8. Conf. iii, 1; vi, 41; vii, 6. — Patricios inter et plebeios certamen de consulatu, iv, 1 sq. — diremptum creatione tribunorum mil. cons. pot. promiscua ex Patribus et plebe sumendorum, 6. — renovatum, vi, 34 sq. — vincuntur

gistratibus, xxxii, 20. — in Isthmiorum ludicro Praeco Graeciae libertatem promulgat, xxxiii, 32. — Praecones per vicos dimissi ad concionem advocandam, iv, 32.

Praeda in campo Martio exposita, ut sua quisque cognita abduceret, iii, 10. — de Aequis capta, propter aerarii inopiam venditur, iii, 31. — ad quaestores redacta, iv, 53; v, 19, 26; xxvi, 47. — militi concessa et ab ipsis deinde vendita, exceptis corporibus captivis, quae a quaestore vendebantur, x, 17, 5; v, 22; vi, 13; vii, 16, 24, 27, 37; viii, 36; ix, 23, 31; x, 45, 46; xi, 18; xxiii, 15, 37; xxiv, 16, 40; xxvii, 1, 19; xxx, 7; xxxi, 27; xxxvi, 30; xxxvii, 5; xxxviii, 23; xli, 15; xlv, 34. — militi data, excepto auro et argento, ix, 37. — exceptis liberis corporibus, x, 31. — ad praedam Veientanam populus ex urbe in castra missus, v, 20. — imperatori donata, lxviii, 25. — iniquissima sorte fit eorum, qui pugnae non interfuerunt, xxxviii, 23. — Macedonica Romam devecta, xlv, 33. — Praedae Veientanae decima Apollini data, v, 23. — quomodo soluta, 25. — aviditate amissa occasio rei bene gerendae, xxi, 48. — Praedam vendere cogitur miles, x, 17, 20. — vendit quaestor, et pecuniam dividit inter milites, xxxv, 1. — Praeda partienda et stipendio cum fide exsolvendo milites sibi maxime conciliat Hannibal, xxi, 5. — ex praeda militibus data praemia, x, 30, *et passim in triumphis.*

Praediorum rusticorum locationes apud Macedonas sublatae, xlv, 18. — Praediis praedibusque populo cavendum, si ex aerario pecunia mutua detur, xxii, 60.

Praedones terrestres at maritimi, vii, 25.

Praefecturae, ix, 20.

Praefectus annonae L. Minucius, iv, 12. — Praefectus Vrbi, i, 59; iii, 3, 24. — fere consularis, ut iii, 3, 5, 8, 29. — Praefecti Capuae primum creati, legibus ab L. Furio praetore datis, ix, 20; xxiii, 7; xxvi, 16. — Gades missi, xxiii, 2. — Praefecti sociorum in exercitu, viii, 36, 5; xxiii, 7; xxv, 1; xxxiv, 47. — in oppida Hispaniae impositi ad pecunias cogendas, xliii, 2. — fuere cives Romani, xxv, 1, 4.

Proelia Gallorum prima plus quam virorum, postrema minus quam feminarum, sunt; vid. Galli. — In ipso discrimine proelii templa Diis vovendi mos est Gallis, x, 42. Cf. Pugna.

Proemia militum; vid. Miles.

Praeneste opp. Latii, h. *Palestrina*, vi, 29; vii, 12; xxviii, 9; xlvi, 2. — Praeneste desciscit ab Latinis ad Romanos, ii, 19. — recipitur per deditionem a T. Quintio, vi, 29. — obsidetur a Sulla, lxxxvii, 7. — obsidionem solvere conatur Marcius octo cum legionibus, Italicique duces M. Lamponius, Pontius, Telesinus, sed frustra, 19, 20. — a Praeneste Marius eruptionem frustra tentat, 20. — capitur, lxxxiii, 31-33.

Praenestini deficiunt, vi, 21. — iis bellum indictum, 22. — et illatum, 27. — vastant agrum Romanum, sed vincuntur, 28, 29. — Praenestinorum octo oppido capta, ibid. — Praeneste devectum Iovis Imperatoris signum in Capitolium latum, ibid. — Praenestini rebellant, 30. — tuentur Pedanos, viii, 12. — mulctantur agro, 14. — eorum principes custodiae causa concluduntur in aerario publico, xii, 26. — intellectae hinc oraculi fallacis ambages, ibid. — Praenestini quingenti cum Perusina cohorte post Cannensem pugnam defendunt Casilinum adversus Hannibalem, xxiii, 17-19. —

rio consedit, xxi, 62. — Corvi nidum faciunt in aede Sospitae Iunonis, xxiv, 10. — aurum in Capitolio non tantum lacerasse rostris crediti, sed etiam edisse, xxx, 2. — *Creta* pluit, xxiv, 10. — *Culmen* aedis Iovis fulmine ictum, ac prope omni tecto nudatum, xxvii, 4.—*Draco* biceps, cxxxii, 20.— *Equuleus* cum quinque pedibus natus, xxx, 2; xxxi, 12.—*Fastigia* templorum a culminibus abrepta, xl, 2. — *Fax* ab ortu Solis ad occidentem porrigi visa, xxix, 14; vid. xxx, 2; xli, 16, 21: xliii, 13; xlv, 16. — *Flamma* alata e terra erupit, xv, 5. — *Flumen* Amiterni cruentum fluxit xxiv, 44. Conf. xx, 47. — *Fons* in vico Istrico sub terra tanta vi aquarum fluxit, ut serias doliaque velut impetu torrentis tulerit, xxiv, 10. — Fons Herculis cruentis sparsus manavit maculis, xxii, 1. — *Forum* Ariciae de caelo tactum, xxx, 38. — in foro Capuae multa aedificia de caelo tacta, xli, 9. — *Gallina* in marem, gallus in feminam sese vertit, xxii, 1. — *Hasta* Martis sua sponte promota, xxiv, 10; xxi, 62; xl, 19. — Hastarum spicula arserunt, xxxii, 26; xliii, 13. — *Homines* aliquot de caelo tacti exanimatique, xxii, 36. — *Ignis* in aede Vestae exstinctus, xxviii, 11. — Ignes sparsi in caelo, xxx, 2. — caelestes, multifariam orti, adusrunt complarium vestimenta, xxxix, 22. —*Imber* lapideus, xxx, 38; xliii, 13. —*Infans* in utero matris clamat, Io triumphe! xxiv, 10. — Infans ambiguo inter marem et feminam sexu natus, xxvii, 11, 37; xxxi, 12. — Infans ingenuus semestris in foro Olitorio triumphum clamat, xxi, 62. —*Iecur* hostiae ab anguibus adesum, xxv, 16. — defluxit et ei caput deest, viii, 9; xxvii, 26; xxx, 2; xli, 14, 15. — *L. Iulius* Sequestris fulmine ipse et equus exanimati sunt, xxxiii, 26. — *Lac* fluxit, xxxiv, 45. — Lacte pluit, xxvii, 11. — *Lacrumant* signa, xl, 19; xliii, 13. — *Lacus* Albanus, sine ullis caelestibus aquis causave qua alia, in altitudinem insolitam crevit, v, 15.—Lacus sanguine manavit, xxvii, 23.—*Lana* pulla a terra enata, xlii, 2. — *Lapis* in agro Crustumino in lacum Martis de caelo decidit, xli, 9. — Lapidibus pluit, i, 31; vii, 28; xxi, 62. —Lapides frequentes grandinis instar deciderunt, xvii, 28; xxii, 36; xxiii, 31; xxv, 7; xxvi, 23; xxvii, 37; xxix, 10, 14; xxx, 38; xxxiv, 45; xxxv, 9; xxxvi, 37; xxxviii, 36; xxxix, 22; xlii, 2; xliv, 18. — *Laura* in puppi navis longae enata, xxxii, 1. — *Legiones* armatae in Ianiculo visae, xxiv, 10. — *Locustarum* vis ingens, ita ut, unde advenissent, parum constaret, omnem agrum circa Capuam complevit, xxx, 2; xlii, 2, 10; lx, 18, 19. — *Lucus* Maricae de caelo tactus, xxvii, 37. — *Luna* inter imbrem cadens, al. candens, xxii, 1. — *Lunae* duae interdiu ortae, xxii, 1. — Lunae tres eodem tempore, xx, 47. — *Lupus* fugit ad Romanos, in acie stantes, x, 27. — Capuae portam nocte ingressus, laniat vigilem, xxvii, 37.—Esquilina porta ingressus, frequentissima parte urbis, per portam Capenam prope intactus evasit, xxxiii, 26; vid. xxi, 46; xxi, 9. — vigili gladium a vagina aufert, xxi, 62. — Lupi visi in Capitolio, iii, 29.—tres, ante lucem ingressi, semesum cadaver intulerunt, et in foro reliquerunt, xv, 5. — Formiis duo lupi, oppidum ingressi, obvios laniarunt, xxxii, 29. — *Lux* orta nocte, xxviii, 11; xxix, 14; xxxii, 29. — *Mare* arsit, xxiii, 31. — *Milites* fulmine icti, x, 31;

negotia a se ad populum reiicit, II, 27; VII, 20; XXVII, 8. — legatis populorum regnumque dat responsa, VI, 26; VII, 10; XIII, 31; XIX, 61; XXX, 17. — mittit legatos, II, 15; XXX, 26; XLII, 19, *et alibi passim*. — vetat exerceri iudicia lege Varia, LXXIII, 1. — vetat consules quidquam pro imperio agere, XCVI, 23. — Caesarem praetorem et Metellum tribunum ab administratione reip. removet, CIII, 19. — senatus Romanus tanquam regum consessus, IX, 17; XIII, 34. — Senatus princeps, XXVII, 11 (v. Princeps). — lectio, XXIII, 22, 1. — Senatus habitus in Capitolio, III, 21; VIII, 5; XXIV, 10; XXVI, 1; XXVIII, 38; XXXII, 8. — noctu in aede Aesculapii Carthagine datus, XLI, 22. — Romae in aede Bellonae, XXX, 21; XXXI, 47; XLI, 6. — in aede Apollinis, XXXIV, 43; XXXIX, 4; XLII, 21. — in Octaviae gentis fano, CXL, 25. — in senatum veniebant plures pluresque sententiam dicebant quam senatores, XXII, 49, 13. — senatu moveri quis poterat a censore, sed non adversante altero censore, IV, 24; V, 40, 51, 2. — Senatus auctoritas, i. e. iudicium Senatus, cui legitima Senatusconsulti forma accedere non potuit, IV, 57; CVIII, 36.

Senatusconsultum factum, ut omnes Volsci Vrbem excederent, II, 37. — ut pontifex maximus tribunos plebis crearet, III, 54. — ut decemviri magistratu se abdicarent, III, 54. — ut consularia comitia haberentur, IV, 25, 36. — ut duo ex tribunis consularibus ad bellum proficiscerentur, unus res Romae curaret 45. — de caede Postumii, 51. — de creandis tribunis militum, 55. — ut tribuni militares peditibus equitibusque gratias agerent. V, 7. — tribuni militum se abdicarent magistratu, 17. — ut agri Vaientani septena iugera dividerentur plebi, 30. — ut consules se abdicarent magistratu, 31. — de rebus ad religionem spectantibus, 50. — ut redirent, qui Veios iverant, VI, 4. — ut educeretur e carcere M. Manlius, 18. — ne quis patricius in Capitolio habitaret, 20. — de induciis in centum annos Caeritibus concedendis, VII, 20. — de Latinis, VIII, 14. — de dicendo dictatore, 15, 16. — de colonia Cales deducenda, 16. — de deducendis Interamnam et Casinum coloniis, IX, 28. — ut magistratus facerent, quod e republica fideque sua esse ducerent, XXII, 39, 1. — ut privati nautas darent, XXIV, 11. — de coërcendis superstitionibus et externis religionibus, Romae exortis, XXV, 1. — de ludis Apollini, reque divina facienda, 12. — de Marcello et Siculis, XXVI, 32. — de Campanis, 34. — de provinciarum sortitione, XXVIII, 45. — ut, quos ludos inter seditionem militarem vovisset Scipio, ex ea pecunia, quam ipse in aerarium intulisset, faceret, 38. — de coloniis, quae milites dare abnuerant, XXIX, 15. — de bello adversus Nabin Lacedaemonium, XXXIV, 22. — de coloniis deducendis, 53. — de rebus Asiae, XXXVII, 56. — in gratiam Ambraciensium, XXXVIII, 44. — de Bacchanalibus, XXXIX, 18, 19. — de exercitibus, 38. — quo sublata comitia praetoris creandi, 39. — in honorem Demetrii, 47. — de ludis, XL, 44. — de Latinis, XLI, 8, 9. — de agris Ligustinis et Gallicis viritim dividendis, XLII, 4. — in gratiam Statiellatium, 22. — de bello in Persea, 30. — quo Cares Lyciique iubentur esse liberi, XLIV, 15. — de Macedonibus et Illyriis, XLV, 18. — SC. de destruendo theatro, XLVIII, 27. — de non immolando homine, LXX, 15. — de non exercendis iudiciis tempore tumultus Italici, LXXIII, 1. —

X

INDEX

NOMINVM ET RERVM

IN

IN EPITOMAS LIBRORVM LIVII

A

L

T

V

X

TABVLA

RERVM

QVAE IN HOC DECIMOQVARTO VOLVMINE

CONTINENTVR.

FINIS DECIMIQVARTI ET VLTIMI VOLVMINIS.